

በግብፃውያን ፡ የጣዖት ፡ አማልክት ፡ በነአዋን ፡ በነጥቃህ ፡ ማም
ለከ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ነገሥታቱ ፡ ለአማልክቱ ፡ ሊቃና ፡ ካህናት ፡
እየሆኑ ፡ የሠሩትን ፡ በአረት ፡ እንደሚያምኑ ፡ እውነተኛውን ፡ እግ
ዚአብሔርን ፡ እንደሚያመልኩ ፡ አድርገው ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡
ከቀድሞ ፡ ዝምሮ ፡ የጸፉት ፡ አበከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ «የኢትዮጵያ ነገ
ሥታት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በሕገ ፡ አረት ፡ እያመኑ ፡ እውነተኛ
ውን ፡ እግዚአብሔርን ፡ ያምኑ ፡ ነበር» ፡ እየተባለ ፡ ይነበባል ። ይኸ
ንገም ፡ የናፓታንና ፡ የመርዌን ፡ የአክሱምን ፡ ታሪክ ፡ ከማጥናቱ ፡
ከአሥር ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ እኔ ፡ ራሴ ፡ አምን ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡
ምናልባት ፡ ዛሬ ፡ ባንድ ፡ ክፍል ፡ በሰሜን ፡ ወይም ፡ በበጌምድር ፡
ግዛት ፡ እንደሚገኙት ፡ ፈላጾች ፡ ያን ፡ ጊዜም ፡ የነዚህ ፡ አባቶች ፡
ከአሰራራል ፡ አገር ፡ መጥተው ፡ በእግዚአብሔር ፡ እያመኑ ፡ ባንዱ ፡
ከፍል ፡ እንዳንድ ፡ ነገድ ፡ ሆነው ፡ ተቀምጠው ፡ ይሆናል ፡ እንጂ ፡
ሕዝቡ ፡ ከነንጉሡ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ በአረት ፡ ሕግና ፡ በእውነተ
ኛው ፡ እምላክ ፡ የማያምኑ ፡ መሆናቸውን ፡ የሐውልቱም ፡ የብራና
ውም ፡ (ፓፒሩስ) ፡ ጽሑፍ ፡ ያስረዳል ። ያንዳንዶቹ ፡ ስም ፡ አስተር
ካሚን ፡ አርድ ፡ አሚን ፡ አሚን ፡ አስር ፡ አርከአሚን ፡ ሲል ፡ የአ
ሞን ፡ « አሚን » ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አገልጋይነታቸውንና ፡ የዚህ ፡
ጣዖት ፡ ፍቅረኛ ፡ መሆናቸውን ፡ ለመግለጽ ፡ ነው ። እንኳን ፡ እነ
ርሱ ፡ የመዝሙሪያ ፡ ካማዊ ፡ ንጉሥ ፡ የምናደርገው ፡ ስጥቃህ ፡ የሚ
ባለው ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ጥንቻ ፡ እምላክ ፡ በጥቃህ ፡ የሚያምን ፡
መሆኑ ፡ ስሙ ፡ ያስረዳል ።

አሁን ፡ ግን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ወደ ፡ ጉን ፡ አንተውና ፡ ወደ ፡
ታሪኩ ፡ እንመለስ ።

ፒያንኪ ፡ ከግብፅ ፡ ጥና ፡ ከተማ ፡ ከመምፈስ ፡ ከተመለሰ ፡
ወዲህ ፡ ፲ ፡ ዓመት ፡ (እንደ ፡ ግማሾቹ ፡ ፲፪) ፡ ግብፅን ፡ ከመውረሩ ፡
በፊት ፡ በናፓታ ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅን ፡ በመደረብ ፡
፩ ፡ ዓመት ፡ በድምሩ ፡ ፴፩ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ ከ፳፻፩ ፡ እስከ ፡
፯፻፩ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ገዝቶ ፡ ሞተ ።

በመንግሥቱ ፡ ጥቂት ፡ ጊዜ የአካቱ ፡ ባል ፡ አማቹ ፡ ካለህታ ፡
ከተከተለው ፡ በኋላ ፡ በነብያና ፡ በግብፅ ፡ መንግሥት ፡ ሻባቃ ፡

ነገሠ ። ፒያንኪን ፡ የመሰለ ፡ ንጉሥ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ከመዝመቱ ፡
በፊት ፡ ከግብፅም ፡ ተመልሶ ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ በገዛበት ፡ ዘመን ፡
የሥራው ፡ ዝርዝር ፡ ታሪኩ ፡ በጽሑፍ ፡ ስላልተገኘ ፡ በዚህ ፡ መጽ
ሐፍ ፡ የቀደውን ፡ ታሪኩን ፡ ለማግባት ፡ አልቻልንም ። ነገር ፡ ግን ፡
ከዚህ ፡ በፊት ፡ ለተጻፈው ፡ ታሪኩ ፡ መሠረት ፡ የሆነውን ፡ የድሉ ፡
ታሪክ ፡ የተጻፈበትን ፡ ታሪክ ፡ በብዙ ፡ ድካም ፡ ተፈላልገው ፡ ያገኙ
ትን ፡ ሙሴ ፡ ማሪዬትን ፡ በመተርጉምና ፡ በማብራራት ፡ የደከሙ
ትን ፡ ሙሴ ፡ አማኑኤል ፡ ደሩገርን ፡ ሙሴ ፡ ብሩግሽን ፡ ሳናመለ
ግን ፡ ማለፍ ፡ አይገባንም ፡ (፩) ።

CITY - HALL LIBRARY
of
ADDIS ABABA

ምዕራፍ ፡ ፲፪ ።

የሻባካ ፡ (ሰባቶን) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ።

የሻባካና ፡ የቡንጋራፍ ፡ (ቦኮሪስ) ፡ መርነት — እፍ ፡ እውጥቶ
የተናገረው ፡ በግ — የጣዖቱ ፡ ኮርማ ፡ በሬ ፡ ከተራ ፡ ኮርማ ፡ ጋር ፡
ተዋግቶ ፡ እንደ ፡ ተሸነፈ ።

ፒያንኪ ፡ በፊት ፡ ዙፋኑን ፡ ለመውረስ ፡ የሚችል ፡ ወንድ ፡
ልጅ ፡ ስለአልነበረውና ፡ ሚስቱ ፡ እርጉዝ ፡ ስለነበረች ፡ እንደታ
መመ ፡ ለልጁ ፡ ባል ፡ ለካሽታ ፡ (ካስህታ) ፡ እንደዚህ ፡ ብሉ ፡ ተና
ዘዘ ፡ ይላሉ ። «ሚስቴ ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ የወለደች ፡ እንደሆነ ፡ ልጄ ፡
አልጋዬን ፡ ባንተ ፡ ሞግዚትነት ፡ ይውረስ ፤ ወንድ ፡ ልጅ ፡ ያልወ
ለደች ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ እንተ ፡ ከልጄ ፡ የምትወልዳቸው ፡ ልጆችህ ፡
ልጆቹ ፡ ፍቸውና ፡ መንግሥቱን ፡ ላንተ ፡ ሰጥቼኸለሁ» ፡ አለው ።
ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ፒያንኪ ፡ በሞተ ፡ በ፲፭ኛው ፡ ቀን ፡ ሚስቱ ፡ ወንድ ፡
ልጅ ፡ ወለደችለትና ፡ ስሙ ፡ አከሱማይ ፡ ተብሎ ፡ በሕፃንነቱ ፡
ነገሠና ፡ ትንሽ ፡ ጊዜ ፡ በካሽታ ፡ ሞግዚትነት ፡ እንደገዛ ፡ በወጣት
ነት ፡ ጊዜው ፡ በድንገት ፡ ስለሞተ ፡ የፒያንኪ ፡ የልጁ ፡ ባል ፡ መን
ግሥትን ፡ ያዘ ፡ ይላሉ ።

(፩) VICOMTE DE ROUGE - STEL DU ROI ETHIOPIEN, PIANKI -
MERIAMEN ገጽ ፡ ፩ — ፳፮ ፡

ከሂደርግሊፍ፡ ጽሑፍ፡ ግን፡ አስካሁን፡ የአከሱማይን፡ መን
ገሥ፡ የሚናገር፡ አላየሁም፡ የካሽታ፡ ንጉሥነት፡ ግን፡ በትክክል፡
ይገኛል፡ እንደዚሁም፡ ይህ፡ ካሽታ፡ በታሕታይ፡ ግብፅ፡ ፈርዖን
ነት፡ የያዘውን፡ የአሰርኮን፡ ይኛን፡ ልጅ፡ ሻፒናፒት፡ የምትባለዋን፡
አግብቶ፡ እንደነበረ፡ በየመጽሐፉ፡ ይገኛል (፩)፡ አሜኒሪቲስ፡
የምትባለው፡ የታወቀችው፡ ንግሥትና፡ ይኸው፡ በአርአስቱ፡ የተ
ጸፈው፡ ሻባካ፡ የካሽታ፡ ልጆች፡ ናቸው።

ካሽታ፡ የሰሙ፡ ትርጓሜ፡ «የኩሹ»፡ መንግሥትን፡ በያዘ፡
ጊዜ፡ ስሙ፡ ጥፋው፡ ድል፡ አድራጊ፡ የሚሰቱ፡ አባት፡ ፒያንኪ፡
ስለሞተ፡ በታሕታይ፡ ግብፅ፡ ቀድሞ፡ ለፒያንኪ፡ የተገዙት፡
ሰርሱ፡ እንዲላህም፡ ብለው፡ እንደተዋጉት፡ ተጽፏል፡ ከሁሉ፡
የበለጠ፡ የታፍናክት፡ ልጅ፡ በኮንራፍ፡ በግሪኮች፡ እጠራር፡
(ቡሪስ)፡ የሚባለው፡ ሌሎችን፡ ሁሉ፡ መሳፍንት፡ ደምሰሶ፡
እርሱ፡ በታሕታይ፡ ግብፅ፡ የፈርዖንነቱን፡ ዙፋን፡ ያዘ፡ ነገር፡
ግን፡ በየጊዜው፡ መሳፍንት፡ ከጐኑ፡ ከታሕታይ፡ ግብፅ፡ ከላዕ
ላይ፡ ግብፅ፡ ካሽታ፡ ስለተነሡበት፡ በዘመኑ፡ ዕረፍትና፡ ሰላም፡
ሊያገኝ፡ አልቻለም።

የሆነ፡ ሆኖ፡ በላዕላይ፡ ግብፅና፡ በናፓታ፡ ካሽታ፡ ወይም፡
ካስህታ፡ በታሕታይ፡ ግብፅ፡ አላይ፡ ስሙን፡ የጠቀስነው፡ የታፍ
ናክት፡ ልጅ፡ የ፩ኛው፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ መሥራች፡ የሚባ
ለው፡ በኮንራፍ፡ ሁለቱም፡ እየተዋጉ፡ ሁለቱም፡ ፈርዖንነቱን፡
የያዘው፡ እኔ፡ ነኝ፡ ሲባለው፡ ቆይተው፡ በመጨረሻ፡ ሻባካ፡
የሚባለው፡ የካሽታ፡ ልጅ፡ የፒያንኪ፡ ጀኛ፡ የልጅ፡ ልጅ፡ በኮን
ራፍን፡ ገድሎ፡ ዋናውን፡ የፈርዖንነት፡ ሥፍራ፡ ይዞ፡ ፩ኛውን፡
የኢትዮጵያውያን፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ እንደምን፡ እንደ፡ መው
ረተ፡ እነሆ፡ በሚቀጥለው፡ እንመለከታለን።

ሻባካ፡ ባለፈው፡ እንዳመለከትነው፡ የድል፡ አድራጊው፡ የፒ
ያንኪ፡ ጀኛ፡ የልጅ፡ ልጅ፡ የካሽታ፡ ልጅ፡ የአሜኒሪቲስ፡ ወን
ድም፡ ነው። ታሪክ፡ ከመጣራቱ፡ በፊት፡ የፒያንኪ፡ ወንድምና፡

ተከታይ፡ ያደርጉት፡ ነበር። የዛሬ፡ ዘመን፡ ጸሐፊዎች፡ ግን፡
ሻባካ፡ የፒያንኪ፡ የልጅ፡ ልጅ፡ የካሽታ፡ ልጅነቱን፡ ያረጋግጣሉ፡
የፈይዝነርን፡ የዋላስ፡ ባጅን፡ የካታዊን፡ ፓሻ፡ መጽሐፍት፡ በየሥ
ፍራው፡ ተመልከት።

ከርሱ፡ በፊት፡ ሻባካ፡ የሚባል፡ ስለነበረ፡ ሻባካ፡ ጀኛው፡
ተብሎ፡ ተመድቧል። ፊይዝነር፡ የሚባሉት፡ ጸሐፊ፡ በሻባካላይ
ኔፈርካራ፡ የሚባል፡ ጭማሪ፡ ስም፡ እንደነበረው፡ ከነጽሑፉ፡ አሳ
ይተዋል። ነገር፡ ግን፡ አብዛኛ፡ ጊዜ፡ የሚጠራበት፡ ስሙ፡ ይኸው፡
ሻባካ፡ ነው። በግብፅ፡ ጥንታዊ፡ አጠራር፡ ሻባካ፡ ሲባል፡ ካ፡ ሳይ
ጨመር፡ ሻባ፡ ማለት፡ ሳባ፡ ማለት፡ ነው። በምዕራፍ፡ ፩፡ ላይ፡
እንደገለጽነው፡ በነርሱ፡ አጠራር፡ ካ፡ ሲጨመር፡ ዘርፍ፡ እያያዙ፡
ሆኖ፡ የሻባካው፡ (የሳባካው)፡ ለማለት፡ ነው፡ ይላሉ። የብሩግሺን፡
መጽሐፍ፡ ተመልከት። ይኸው፡ ከኩሽ፡ ወገን፡ ካለው፡ የሳባ፡
ወገን፡ መሆኑን፡ ለማስረዳት፡ ሳይሆን፡ አይቀርም።

በስሙ፡ ላይ፡ እንደ፡ ካህናት፡ ነገሥታት፡ አባቶቹ፡ «ሜይ፡
አሙን፡ የአሞን፡ ወዳጅ»፡ ይባላል። ይኸን፡ ሻባካን፡ የግሪኮቹ፡
ጸሐፊዎች፡ ማኔቶን፡ ሄሮዶቲስ፡ ዲዮዶር፡ ሳባኮስ፡ ወይም፡ ሳባ
ኮን፡ ይሉታል። የኒቅዮ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ የሐንስ፡ በስሙ፡ የሐ
ንስ፡ መደብር፡ በሚባለው፡ መጽሐፉ፡ ሰዋኬን፡ ንጉሠ፡ ሕንድ፡
ብሎ፡ በስሕተት፡ የሕንድ፡ ንጉሥ፡ እንዳደረገው፡ ወደፊት፡ እና
ገኛለን። በመጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ላይ፡ በአማርኛው፡ ሶዋ፡ በግዕዙ፡
ሰጉል፡ የሚለው፡ እርሱት፡ ነው (፩)።

ነገር፡ ግን፡ ገብርኤል፡ ሀኖቶ፡ የሚባለው፡ የግብፅ፡ አገር፡
ታሪክ፡ በሚባለው፡ መጽሐፉ፡ ጀኛ፡ ሾሊም፡ መጽሐፍ፡ ቅዱሱ፡
ሶዋ፡ ያለውን፡ የደልታ፡ መስፍን፡ ብሎታል። በሆንም፡ ይህን፡
ሻባካን፡ መሆኑ፡ ነው። መጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ሶዋ፡ ያለበት፡ ምክን
ያቱ፡ የግብፆች፡ ቃል፡ አስካክ፡ ካ፡ ሳይጨምር፡ ሳባ፡ ወይም፡ ሳሻ
(ዋ)፡ ያለውን፡ ብቻ፡ በመካተል፡ ነው።

ሻባካ፡ ወደ፡ ዙፋን፡ ከመውጣቱ፡ ቀደም፡ ብሎ፡ በነበረው፡
ጊዜ፡ አባቱ፡ ካሽታ፡ ላዕላይ፡ ግብፅን፡ በሚያስተዳድርበት፡ ዘመን፡
ሰአያቱ፡ ለፒያንኪ፡ እገዛልክለሁ፡ ብሎ፡ ምሎ፡ የነበረው፡ ታፍኒ

(፩) COUP D'OEIL SUR LA CHRONOLOGIE DE LA NATION EGYPTE.
J. CATTAUI ፲፰፡፳፮፡

(፩) ፫፻፡ ነገሥት፡ ም፡ ፲፮፡ ቀ፡ ፩-፩

ክታ፡ ፒያንኪ፡ ከሞተ፡ በኋላ፡ ለአማቺ፡ ለካሽታ፡ አልገዛም፡ ብሎ፡ ተነሥቶ፡ የታሕታይ፡ ግብፅን፡ ነፃነት፡ አቋቁሞ፡ ለልጁ፡ ለቡክንራፍ፡ (ባክ፡ ኤን፡ ራንው)፡ ስለበጠው፡ በቡንራፍ፡ በአጠገቡ፡ ያሉትን፡ የደልታን፡ መሳፍንት፡ ደምስሶ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ እንዳልነው፡ ከካሽታ፡ ሲጋጭ፡ ኖሮ፡ አሁን፡ ወደ፡ ሻባካ፡ ዘመን፡ መንግሥት ተላለፈ።

በቡንራፍ፡ (ቡክሪስ)፡ እንደ፡ ቀድሞዎቹ ኃያላን፡ ፈርዖኖች፡ የሰሜንና፡ የደቡብ፡ የላዕላይና፡ የታሕታይ፡ ግብፅ፡ ፈርዖን፡ ላይሆን፡ ነኝ፡ እያለ፡ በታሕታይ፡ ግብፅ፡ ብቻ፡ ነግሦ፡ በሚያስተዳድርበት፡ ዘመን፡ ሁለት፡ ጭንቅላት፡ ያለው፡ በግ፡ ተወልዶ፡ የታሕታይ፡ ግብፅን፡ ለዘለቄታ፡ መጥፋት፡ አፍ፡ አውጥቶ፡ ተናገረ፡ ይላሉ። ይኸውም፡ ወደፊት፡ እንደምናገኘው፡ ሻባካና፡ በቡንራፍ፡ ተዋግተው፡ ሻባካ፡ በቡንራፍን፡ ከነሕይወቱ፡ ባቃጠለውና፡ ታሕታይ፡ ግብፅን፡ በወረረ፡ ጊዜ፡ እንደ፡ ተፈጸመ፡ ተቆጥሯል፡ ይባላል። የቡን፡ ትንቢት፡ ቢካድም፡ ቢታመንም፡ ከዚህ፡ ጊዜ፡ ዝምሮ፡ ታላቂቱን፡ ገናናዬቱን፡ የግብፅን፡ ግዛት፡ ድል፡ አድራጊ፡ በመፈራረቅ፡ ከኢትዮጵያውያን፡ አሶር፡ ከዚያ፡ ባቢሎንና፡ ፋርስ፡ ቀጥሎም፡ ግሪክና፡ ሮማ፡ ዓረብና፡ ቱርክ፡ እስከ፡ ቅርብ፡ ጊዜ፡ ድረስ፡ ፈረንሳዊና፡ እንግሊዝ፡ አየተከታተሉ፡ ይገዟት፡ ዝምሮ።

ቀድሞ፡ በነቱትሞሲስ፡ በነራምሲስ፡ ፪ኛ፡ ጊዜ፡ ተገዥ፡ የነበሩት፡ የአሶርና፡ የአካባቢው፡ (ቀድሞ፡ ኪታ፡ ሒቲቲ፡ የሚባሉት)፡ አገሮች፡ አሁን፡ ከግብፅ፡ አጥቂነት፡ ወጥተው፡ እነርሱ፡ በቡራያቸው፡ ያለውን፡ አገር፡ እመውረርና፡ አማጥቃት፡ ላይ፡ መሆናቸውን፡ እንመለከታለን። በሻባካ፡ ዘመን፡ (፯፻፲፮—፳፻፩፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት)፡ አሶርን፡ ከሰልሞናጽር፡ ፪ኛ፡ በኋላ፡ የነገሠው፡ ሳርጎን፡ ፪ኛ፡ ይሁዳን፡ ሕዝቅያስ፡ እስራኤልን፡ ሆሼአ፡ (ሆሴዕ)፡ ይገዙበት፡ የነበረው፡ ጊዜ፡ ነው። ነቢዩ፡ ኢሳይያስ፡ የነበረበትም፡ ዘመን፡ ይኸው፡ ነው።

በመዝሙሪያ፡ በቡንራፍ፡ ታሕታይ፡ ግብፅን፡ በሚያስተዳድርበት፡ ጊዜ፡ በብልህነቱ፡ በአስተዳደሩ፡ የተመሰገነ፡ ነበር። ነገር፡ ግን፡ ከብልህነቱ፡ የተነሣ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ ለተረከነው፡ ሐፒ፡ ለሚባለው፡ የበሬ፡ ኮርማ፡ ግብፃውያኑ፡ መስገዳቸው፡ ጸጽቶት።

ኖሮ፡ እንደ፡ አምላክ፡ የሚሰግዱለት፡ የበሬ፡ ኮርማ፡ ከሌላው፡ በሬ፡ ምንም፡ ልዩነት፡ እንደሌለው፡ ለማስረዳት፡ ሲል፡ ሕዝብ፡ በተሰበሰበበት፡ አደባባይ፡ የሚመለከውን፡ ኮርማና፡ አንድ፡ ገርጋራ፡ ተራ፡ በሬ፡ ከውጪ፡ አስመጥቶ፡ አዋጋ። በውጊያውም፡ ላይ፡ ገርጋራው፡ በሬ፡ የሚመለከውን፡ ኮርማ፡ በኃይል፡ በቀንዱ፡ ወግቶ፡ ገደለው። ይኸን፡ በመመልከት፡ እሱ፡ ተስፋ፡ እንዳደረገው፡ የኮርማውን፡ (የሐፒን)፡ ከንቱነት፡ በመረዳት፡ ፈንታ፡ ለዚሁ፡ አምልኮ፡ የቀናው፡ ሕዝብና፡ ይልቁንም፡ ካህናቱና፡ ነቢያቱ፡ በአምላካችን፡ ላይ፡ የሚሳለቅ፡ ከሐዲ፡ (ዓላዊ)፡ ንጉሥ፡ ነው፡ ብለው፡ እያገረመረሙ፡ ተነሡበት። ስለዚህ፡ ባህላይ፡ ግብፅ፡ ወዳለው፡ ወደኢትዮጵያዊው፡ ንጉሥ፡ ወደ፡ ሻባካ፡ ኖና፡ ተበቀልልን፡ ብለው፡ ላኩበት።

እሱም፡ በፒያንኪ፡ እግር፡ የተተካህ፡ የላዕላይና፡ የታሕታይ፡ ግብፅ፡ ፈርዖን፡ ነኝ፡ ብሎ፡ ወደሰሜን፡ ዘልቆ፡ በቡንራፍን፡ ለማስገበር፡ የሚዘጋጅበት፡ ጊዜ፡ ነበርና፡ ይኸንንም፡ ምክንያት፡ ስላገኘ፡ ደስ፡ ብሎት፡ ከናጋታ፡ ወደ፡ ሰሜን፡ ተጓዘ። የቀሩትም፡ መሳፍንት፡ ገብረው፡ በውስጡ፡ ስለአበሩለት፡ ከቡንራፍ፡ ጋር፡ ተዋግቶ፡ ከአጃነፈው፡ በኋላ፡ ማርኮ፡ ከነሕይወቱ፡ በእሳት፡ እቃጠለው፡ ይላሉ። ያቃጠለው፡ የሚመለከውን፡ ኮርማ፡ በተራብሬ፡ አስወግቶ፡ በድፍረት፡ በማስገደሉ፡ ካህናቱ፡ « ስቀለው፡ አቃጥለው » እያሉ፡ ጩኸው፡ ይሁን፡ ወይም፡ አባትህ፡ ታፍናክህት፡ ለአያቱ፡ ለፒያንኪ፡ ፪ኛ፡ ሊገዛ፡ በላይስ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ በጦር፡ አለቃው፡ በፑኦርማና፡ በሊቀ፡ ካህኑ፡ በፔታምኔስቶ፡ ፊት፡ ምሎ፡ የነበረውን፡ እፍርሰህ፡ ተዋጋኸኝ፡ በማለት፡ እሱው፡ ፈርዶበት፡ ይሁን፡ አይታወቅም። ባንዳንድ፡ ጽሑፍ፡ ደግሞ፡ በቡንራፍ፡ ከአሶራውያን፡ ጋር፡ ሲዋጋ፡ ተግርኮ፡ ኃይለኞቹ፡ አሶራውያን፡ እንደሌላቸው፡ በሕይወቱ፡ ቆዳውን፡ ገፈው፡ ገደሉት፡ ይላሉ (፩)። ነገር፡ ግን፡ ለግብፅ፡ ታሪክ፡ መሠረታዊ፡ ጸሐፊ፡ የሆነው፡ ሁሉ፡ በቡንራፍ፡ በሻባካ፡ እጅ፡ መሞቱን፡ ያረጋግጣል።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ሻባካ ፡ የታሕታይ ፡ ግብፅን ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡ ሊበያንም ፡ ወደ ፡ ራሱ ፡ ግዛት ፡ ከደረበ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ናፓታ ፡ በመመለስ ፡ ፈንታ ፡ እዚያው ፡ በሰሜን ፡ ተቀምጦ ፡ ያስተዳድር ፡ ዝመር ፡ ስሙ ፡ ጥሩዬቱን ፡ እኅ ቱን ፡ ንግሥት ፡ አሜኔሪቲስ ፡ (ትርጓሜው ፡ የአሞን ፡ ዓይን ፡ በርሷ ፡ ላይ ፡ ነው ፡) የምትባለውን ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ሰጥቶ ፡ ከሱ ፡ በታች በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ በቴብ ፡ ላይ ፡ አነገሣት ፡ እርሷም ብልህ ፡ ኃይለኛ ፡ ስለነበረች ፡ በርሱና ፡ ከርሱ ፡ ቀጥለው ፡ በነገሡት ፡ ፫ ፡ ነገሥታት ፡ ዘመን ፡ እንደሞግዚት ፡ ሆና ፡ መላውን ፡ ግብፅን ፡ አስተዳድራለች።

በአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስም ፡ የነበራት ፡ መንፈሳዊ ፡ (ቤተ ፡ ክህነታዊ) ፡ ሥልጣን ፡ በቴብ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ስለነበረ ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ንግሥት ፡ ከመባል ፡ ጋር ፡ የአሞን ፡ ታላቂቱ ፡ ካህኒት ፡ ትባል ፡ ነበር ፡ ሻባካ ፡ ለእግቱ ፡ ትልቅ ፡ ሥልጣን ፡ በቴብ ፡ ሰጥቶ ፡ እርሱ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ሆኖ ፡ እንደ ፡ ቀድሞ ፡ ኃያላን ፡ ፈርዖኖች ፡ በገናንነት ፡ ያስተዳድር ፡ ዝመር ፡ በዘመኑ ፡ ብዙ ፡ ሐውልትና ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አሠራ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ብዙ ፡ መሳፍንት ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተነሡ ፡ የፈርዖንነቱን ፡ ዙፋን ፡ ለመያዝ ፡ ባደረጉት ፡ ጦርነት ፡ የፈረሰውን ፡ ሁሉ ፡ አየጠገንና ፡ እያሳዩሰ ፡ አቋቋመ ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ የሚበጠውን ፡ የውሃ ፡ ሀይና ፡ ግድብ ፡ መንገድ ፡ በማሠራት ፡ ተመስገነ ።

በሕግና ፡ በዳኝነት ፡ ረገድ ፡ በሙሉ ፡ አልተጻፈለትም ፡ እንጂ ፡ የሠራው ፡ ብዙ ፡ ነው ፡ ይባላል ። ይኸን ፡ ንጉሥ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትሁት ፡ ከዐረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ የተተረጎመው ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በ፲፰ኛው ፡ ክፍል ፡ ያነሳዋል ። ስሙን ፡ እንደግብፆቹ ፡ ሻባካ ፡ እንደግሪኮቹ ፡ ሳባኮን ፡ ወይም ፡ ሳባኮስ ፡ ሰማለት ፡ ፈንታ ፡ ሰዋኬን ፡ ይለዋል ፡ የኑብያና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ በማለት ፡ ፈንታም ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ብሎታል ። የነገሠበትንም ፡ ዘመን ፡ ፲፮ቱን ፡ ዓመት ፡ ፱ ፡ ዓመት ፡ አድርጎታል ። ይኸንንም ፡ ፱ ፡ ዓመት ፡ መንገሡን ፡ መሠረት ፡ ያደረገው ፡ የዢሮዱቱስን ፡ መጽሐፍ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ የዮሐንስ ፡ መደብርን ፡ መጽሐፍ ፡ ከግዕዝ ፡ ወደ ፡ ፈረንሳይ ፡ የተ

ረገመውት ፡ ሙሴ ፡ ዙቴንቤርግ ፡ እርሱ ፡ ሰበሐተት ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ያለውን ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ብለው ፡ አርመውታል ።

ይኸንንም ፡ ከአበረዳን ፡ በኋላ ፡ በዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ስለሻባካ ፡ የተጻፈውን ፡ በቀጥታ ፡ ከግዕዙ ፡ እንመልከት ፡ ወእምድኅሬሁ ፡ (፩) ነግሠ ፡ ላዕለ ፡ ሀገረ ፡ ግብፅ ፡ ሰዋኬን ፡ ንጉሠ ፡ ሕንድ ፡ ፱ ፡ ዓመት ወኮነ ፡ መፍቀሬ ፡ ሰብእ ፤ ወአይፈቅድ ፡ ከኒው ፡ ደም ፡ በዓመፃ ። ወውእቱ ፡ አንበረ ፡ ሕገ ፡ በምስር ፡ ከመዝ ፡ ዙሉ ፡ ዘይኤብስ ፡ ኢይሙት ፡ ወአይሣቅይዎሙ ፡ ባሕቱ ፡ ይሕየው ፡ ወዙሉ ፡ ስለ ፡ ፩ ፡ ፩ ፡ ከመ ፡ አበሳሁ ፡ አዘዘ ፡ ይኩስትሩ ፡ ምድረ፤ ወያስተጋብቡ ፡ መሬተ ፡ ወይደዩ ፡ ውስተ ፡ ባሕር ። ወሶበ ፡ ጉንደዩ ፡ በዝንቱ ፡ ምንዳቤ ፡ ወበዝ ፡ ፯ዋዌ ፡ ርኅቀ ፡ ማያተ ፡ ፈለግ ፡ እምነ ፡ ምድር ። ወረሰዩ ፡ ሀገሮሙ ፡ መልዕልተ ፡ በእንተ ፡ ፍርሃተ ፡ ማያት ፡ ከመ ፡ ኢይሰጠሙ ። ወበመዋዕሊሁ ፡ ቅድመ ፡ ለሳሶጦትሪትም ፡ (፪) ። ኮኑ ፡ ማያት ፡ ያሰጥሙ ፡ እምቅድመ ፡ ይክርዩ ፡ ምድረ ፡ ለፈለግ ፡ ወዘገብሩስ ፡ ውዲያ ፡ መሬት ፡ ላዕለ ፡ ማይ ፡ ኢተፈጸሙ ፡ ሎሙ ፡ ሥምረትሙ ፡ በእንተ ፡ ብዝታ ፡ ውጊዝ ፡ ፈለግ። ወሰዋኬንስ ፡ ንጉሠ ፡ ሕንድ ፡ ረሰዩ ፡ ሎሙ ፡ ማኅደረኅበ ፡ መካን ፡ ልዑል ፡ በትግሐተ ፡ ልብ። ትርጓሜው ፡ ባጭሩ ፡ «ሻባካ ፡ በገና ፡ የሰው ፡ ደም ፡ እንዲፈስ ፡ የማይፈልግ ፡ ሰውን ፡ የሚወድ ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ ማናቸውንም ፡ ጥፋት ፡ ያጠፋ ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ ወሃው ፡ እየሞላ ፡ ሰውን ፡ እንዳይወሰድ ፡ (እንዳያሰጥም) ፡ የባሕሩን ፡ ዳር ፡ ዳር ፡ ረግረጉን ፡ አፈር ፡ እያጋዘ ፡ መሬቱ ፡ ከውሃው ፡ ከፍ ፡ እንዲል ፡ እየደለደለ ፡ አንደ ፡ ጥፋቱ ፡ መጠን ፡ በመሥራት ፡ ይቀጣ ፡ እንጂ ፡ በሞትም ፡ በሥቃይም ፡ አይቀጣ ፡ ሲል ፡ ሕግ ፡ አወጣ ። ከርሱ ፡ በፊት ፡ በነበረው ፡ በሴስትሪስ ፡ (በኮንራፍ) ፡ ዘመን ፡ ግን ፡ ሕዝቦቹ ፡ ግድብ ፡ ከማበጀታቸው ፡ በፊት ፡ ማዕበል ፡ መጥቶ ፡ ያጠፋባቸው ፡ ነበር ። ከወሃው ፡ በዛትም ፡ የተነሣ ፡ የመገደቡን ፡ አሳባቸውን ፡ ሊያከናውኑ ፡ አልቻ

(፩) ከሶኮሪስ ፡ በኋላ ፡ ግብፅ ፡ ነው ።
(፪) ለሶስትሪስ ፡ (እንደ ፡ ሄሮዶቱስ ፡ አጻጻፍ) ፡ የፊምቢስ ፡ ፪ኛው ፡ ስም ፡ የነበረውን ፡ ብዙ ፡ ፈርዖኖች ፡ ይጠራበታል ።

ሉም፡ ነበር። የሕንጻ፡ (የኢትዮጵያው)፡ ንጉሥ፡ ሰዋኬን፡ (ሻባካ)
ግን፡ በሙሉ፡ ልባዊ፡ ትጋት፡ ከፍተኛ፡ መኖሪያ፡ እንዲያገኙ፡
አደረገላቸው። ለግጥ፡ የሞትን፡ ቅጣት፡ በሥራ፡ ለወጣው፡
ግሰት፡ ነው (፩)።

ሻባካ፡ በአገር፡ ውስጥ፡ ብዙ፡ የሐውልት፡ የቤት፡ የመንገድ፡
የቦይ፡ የከተማ፡ ሥራ፡ በአስተዳደር፡ የሕግና፡ የዳኝነት፡ ደንብ፡
ከአከናወነ፡ በኋላ፡ አሳቡን፡ ግዛት፡ ወደማስፋፋት፡ አቀና። አሳ
ቡም፡ ያረፈው፡ ከርሱ፡ በፊት፡ የነበሩት፡ ፈርዖኖች፡ እነራምሲስ፡
ጀኖ፡ ይገዙት፡ ወደነበረው፡ ወደፍልስጥኤም፡ ወደ፡ እስርና፡ ወደ፡
ባቢሎን፡ ወደ፡ ጢሮስና፡ ወደ፡ ሲዶና፡ ነው። እነዚህን፡ አገሮች፡
የቀድሞዎቹ፡ ፈርዖኖች፡ ይገዙዋቸው፡ ከነበረ፡ እኔ፡ በነሱ፡ አገር፡
ከነገሥሁ፡ ሐግዛት፡ አለብኝ፡ የማሰት፡ መንፈስ፡ በርሱም፡ ዘተክ
ታዋቂም፡ በነታሐርቃ፡ አድሮባቸው፡ ነበር። ዳሩ፡ ግን፡ እነዚህ፡
የምሥራቅ፡ አገሮች፡ በቀድሞዎቹ፡ ፈርዖኖች፡ ዘመን፡ የነበሩበት፡
የሥልጣኔ፡ የኃይል፡ ደረጃ፡ በአሁኑ፡ እነሻባካ፡ ከደረሱበት፡ ጊዜ
በጣም፡ ያነሰ፡ ነበር። ይልቁንም፡ ከነዚህ፡ አገሮች፡ መካከል፡
በተለይ፡ እንደብረት፡ የጸናውና፡ በዚህ፡ ዘመን፡ ከሁሉ፡ በፊት፡
ያየለው፡ የአሰሩ፡ መንግሥት፡ በነስልምናጽር፡ በነሳርገን፡ እየ
ተመራ፡ ከተማውን፡ በነነዌ፡ አድርጎ፡ በሥልጣኔ፡ በኃይልም፡
የገነነ፡ ከሆነ፡ ቆይቷል። በሰማርያ፡ ያሰውን፡ የእስራኤልን፡ መን
ግሥት፡ ይ፡ ዓመት፡ ከቦ፡ አስጨንቆታል። የቀሩትንም፡ ፍልስጥ
ኤምን፡ ፈንቂን፡ ሞዓብን፡ ለመያዝ፡ እየተዘጋጀ፡ እማስፈራራት፡
ሳይ፡ ይገኛል። ግብፅንም፡ ሳይወር፡ አይቀርም፡ የሚሉ፡ ወሬ፡ ለሻ
ባካ፡ በየጊዜው፡ ለአደረሰው፡ ሻባካ፡ እስርን፡ ለመግዛት፡ ሳይሆን፡
ሌሎችን፡ ግዛቶች፡ ለመፋለም፡ ወይም፡ ወደኔ፡ ሳይመጣ፡ እኔ
ሄጀ፡ ካልወደቁት፡ አገሮች፡ ጋር፡ ሆኜ፡ ልውጋው፡ ብሎ፡ አሰበ
በዚህም፡ ሳይ፡ የእስርን፡ ወረራ፡ የፈራው፡ የእስራኤል፡ ንጉሥ
ሆኜአ፡ ወይም፡ ሆሴዕ፡ ለሻባካ፡ ርዳኝ፡ ብሎ፡ ሳከበት። እር
ሱም፡ በጠላቱ፡ በእስር፡ በኩል፡ ያሰውን፡ የጦር፡ ኃይልና፡ የወረ
ዊት፡ ብዛት፡ ሳያመዛዝን፡ ከግብፅና፡ ከኢትዮጵያም፡ የበረከተ

(፩)፤ የፍልስጥኤም፡ መደብር፡ መጽሐፍ፡ ዘተንበርግ፡ ያላተመው፡ ክፍል፡ 18።

ጦር፡ ሳይሰበሰብ፡ የታሕታይ፡ ግብፅንና፡ የላኩበትን፡ አገሮች፡
ኃይል፡ ተሰፋ፡ በማድረግ፡ በቀሎ፡ ሊዋጋ፡ ሔደ። የጦር፡ መላ፡
የሚያውቀው፡ የአሰሩ፡ ንጉሥ፡ ሳርገን፡ ግን፡ ሻባካ፡ ከግብፅ፡
ደርሶ፡ እንድንት፡ ከማበራቸው፡ በፊት፡ የሐማትን፡ ንጉሥ፡ ያው
ሚድን፡ ለብቻው፡ በቀሎ፡ ገጠመውና፡ ተዋግቶ፡ ማረከው። ከማ
ረከው፡ በኋላ፡ ለመቀጣጫ፡ እንዲሆን፡ ሲል፡ በሕይወቱ፡ የሰው
ነቱን፡ ቆዳ፡ አስገፍፎ፡ ገደለው፡ ይባላል። ከዚያ፡ የፍልስጥኤ
ሙን፡ ንጉሥ፡ ሔኑንና፡ የግብፁን፡ ፈርዖን፡ ሻባካን፡ በተራቸው፡
ጦርነት፡ ገጥሞ፡ አሸነፋቸው፡ በጦርነቱ፡ ሳይ፡ የፍልስጥኤሙ፡
ንጉሥ፡ ተማረከ። ሻባካ፡ ግን፡ ከዚያ፡ ሸሽቶ፡ ብቻውን፡ (ባንድ፡
እረኛ፡ መሪነት?)፡ ወደ፡ አገሩ፡ ወደቴብ፡ ተመለሰ። እንደተመ
ለሰም፡ ብዙ፡ ዘመን፡ ሳይቀመጥ፡ በፂፂ፡ ዓመት፡ ግድም፡ ከከርስ
ቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ሞተና፡ በመንግሥቱ፡ ልጁ፡ ሻባቶካ፡ በግ
ሪኮች፡ እጸጸፍ፡ በቢኮስ፡ የሚባለው፡ ተከተለው።

እስከ፡ ሻባካ፡ ድረስ፡ በግብፅ፡ ዙፋን፡ የነገሡትን፡ የሳይስ፡
ወይም፡ የቡባስቲ፡ ነገሥታት፡ ጸሐፊ፡ ሁሉ፡ የጽፏች፡ ዲናስቲ፡
(ሥርወ፡ መንግሥት)፡ አሁን፡ ደግሞ፡ በሻባካ፡ ጀማሪነት፡ የኢት
ዮጵያውያኑን፡ ገዥዎች፡ ጽፏች፡ ዲናስቲ፡ እድርጓቸዋል። ከፒያ
ንኪ፡ የሚጀምሩ፡ አሉ። ነገር፡ ግን፡ እርሱ፡ ወደናፓታ፡ ከተመ
ለሰና፡ ከሞተ፡ ወዲህ፡ ካሻባካ፡ በፊት፡ ታፍናከትና፡ ልጁ፡ በኮ
ሪስ፡ ጣልቃ፡ ገብተው፡ ስለገዙና፡ በቀጥታ፡ ሻባካ፡ ከፒያንኪ፡
ገዥነትን፡ ሳይቀበል፡ ስለቀረ፡ አብዛኞቹ፡ የኢትዮጵያውያንን፡
ዲናስቲ፡ መሥራች፡ ሻባካን፡ እድርገውታል።

ምዕራፍ፡ 1።

የሻባቶካ፡ (በቢኮስ) ዘመን፡ መንግሥት።

ታርሐቃና፡ ሕዝቅያስ፡ ባንድ፡ ወገን፡ ሆነው፡ ከአሰሩ፡ ንጉሥ፡
ከሰናከሬም፡ ጋር፡ ያደረጉት፡ የጦር፡ ሠልፍ።

ባገራችን፡ ከንግሥተ፡ ሳባ፡ ወዲህ፡ በተደረገው፡ ዝርዝር፡
እንደተመለከትነው፡ ከሻባካሁለተኛ፡ ቀጥሎ፡ ኒካንታ፡ ቅንዳኪ፡

CITY - HALL LIBRARY
OF
ADDIS ABABA

የምትባል ሴት፣ ንግሥት፣ ሲያስከትል፣ የዛሬ፣ ዘመን፣ ጸሐፊዎች፣
 ራይዝነር፣ ሌፕሊዩስ፣ ሌሎችም፣ የግብፅና፣ የኑብያን፣ ታሪክ፣
 ያጠኑ፣ ሊቃውንት፣ ከሻባካ፣ ሁለተኛ፣ ሻባቶካን፣ ልጁን፣ እንጂ፣
 ኒካንታ፣ ቅንዳኬ፣ የምትባለዋን፣ ለያስከትሉም ። መቼም፣ በና
 ፓታ፣ (ኑብያ) በራሱ፣ ግዛት፣ ላይ፣ ግብፅን፣ ደርሶ፣ በዋናው፣
 የታሕታይ፣ ግብፅ፣ ከተማ፣ በመምራስ፣ ተቀምጦ፣ የገዛው፣ ኢት
 ዮጵያዊና፣ በናፓታ፣ ወይም፣ ከፍ፣ ብሉ፣ በቴብ፣ ተቀምጦ፣ የገ
 ዛው፣ ንጉሥ፣ የበላይና፣ የበታች፣ የሆኑ፣ ለየብቻ፣ ባንድ፣ ጊዜም፣
 በየተራም፣ ለሱ ። ሆላጊዜ፣ እንደ፣ ፒያንኪ፣ ሁለተኛ፣ በወረራ፣
 ታሕታይ፣ ግብፅን፣ አሸንፎ፣ ተመልሶ፣ በአባቶቹ፣ መደብ፣ በና
 ፓታ፣ ተቀምጦ፣ ታሕታይ፣ ግብፅን፣ ጭምር፣ በወኪል፣ ወይም፣
 ባገሩ፣ መክፍን፣ አማካይነት፣ የሚገዛ፣ አለ ። እንደ፣ ሻባካ፣
 ደግሞ፣ በታሕታይ፣ ግብፅ፣ ከተማ፣ በመምራስ፣ ተቀምጦ፣ የላዕ
 ላይ፣ ግብፅንና፣ የናፓታውን፣ በእጉቱ፣ ወይም፣ በወንድሙ፣ ለሊ
 ዚያም፣ ለልጁ፣ በጥቶ፣ የሚያበተዳድር፣ አለ ። ያገራችን፣ ዝር
 ዝር፣ ከሻባካ፣ ሁለተኛ፣ ያስከተላት፣ ስሟን፣ ኒካንታ፣ ቅንዳኬ፣
 (ሕንደኬ)፣ የሚላት፣ በአለፈው፣ በሻባካ፣ ዘመን፣ መንግሥት፣
 ስሟን፣ ያነግው፣ እጉቱ፣ አሜኒራቲስ፣ የምትባለዋ፣ ናት ።

የእርሷም፣ ስም፣ እንደ፣ ብዙዎቹ፣ ነገሥታት፣ ስም፣ ለየበራ
 ከተ፣ እንባቢንና፣ ጸሐፊን፣ ግደናገሩ፣ የታወቀ፣ ነው ። ወንድሟ፣
 ሻባካ፣ የላዕላይና፣ የታሕታይ፣ ግብፅ፣ ዋና፣ ፈርዖን፣ በነበረ፣ ጊዜ፣
 እርሷ፣ ከርሱ፣ በታች፣ በላዕላይ፣ ግብፅና፣ በናፓታ፣ ነግሟ፣ መቀ
 መጫዋን፣ በቴብ፣ እድርጋ፣ ትገዛ፣ ነበር ። ከዚህም፣ በፊት፣ እን
 ዳልነው፣ ሄሮዶቶስ፣ ባለመቶው፣ በር፣ ከተማ፣ ብሉ፣ የሰየመው
 የቴብ፣ ከተማ፣ በዚያ፣ የሚገኘው፣ የካርናት፣ የአሞን፣ ቤተ፣ መ
 ደስ፣ ገናና፣ በሙ፣ ጥር፣ ስለነበረ፣ አሜኒራቲስ፣ በዚያ፣ ተቀምጦ
 ጭላዕላይ፣ ግብፅ፣ ንግሥት፣ ለአሞን፣ የምትሰግድ፣ የአሞን፣ ታ
 ቂቱ፣ ካህን፣ እየተባለች፣ የቤተ፣ መንግሥቱንና፣ የቤተ፣ ከሆ
 ቱን፣ ሥልጣን፣ ደርባ፣ ይዛ፣ ስትገዛ፣ የቆየች፣ ናት ። እርሷንም፣
 አንዳንድ፣ የቀድሞ፣ ሊቃውንት፣ በተለይ፣ ያገራችን፣ ጸሐፊዎች
 በእውነተኛው፣ እግዚአብሔር፣ የምታምን፣ እራታዊት፣ ያደር
 ታል ።

ነገር፣ ግን፣ በኑብያ፣ በመጨረሻው፣ ዘመን፣ በተገኘው፣
 ታሪክ፣ ላይ፣ የሚነበበው፣ ሁሉ፣ እላይ፣ እንዳመለከትነው፣ በንግ
 ሥትነቷ፣ ላይ፣ የአሞን፣ (ጣዖት) ቤተ፣ መቅደስ፣ ታላቂቱ፣
 ካህን፣ እየተባለች፣ በስምም፣ በግብርም፣ የዚያው፣ ጣዖት፣ አገል
 ጋይ፣ መሆኗን፣ እንጂ፣ እራታዊነቷን፣ የሚገልጽ፣ ጽሑፍ፣ የሰም
 በርሷም፣ ስም፣ ቅንዳኬ፣ ሕንደኬ፣ የሚባሉ፣ የሴት፣ ነገሥታት፣
 በመርዌ፣ መነግታቸውን፣ ወደፊትም፣ በሥፍራው፣ በንደርስ፣ እን
 መለከታለን ።

ዋናው፣ ፈርዖንና፣ ወንድሟ፣ ሻባካ፣ ከአሶሩ፣ ንጉሥ፣ ከላር
 ጎን፣ ሸሽቶ፣ እንደተመለሰ፣ መንግሥቱን፣ ለልጁ፣ ለሻባቶካ፣ ሰጥ
 ቶት፣ ሞተና፣ ሻባቶካ፣ በአባቱ፣ እግር፣ ተተክቶ፣ ይገዛ፣ ጀመር ።
 እንደዚሁም፣ በሻባቶካ፣ ዘመን፣ መንግሥት፣ አላይ፣ ስሟን፣ የጠ
 ራነው፣ ግብፆች፣ አሜኒራቲስ፣ ግሪኮቹ፣ ቅንዳኬ፣ የኛ፣ የግዕዙ፣
 መጽሐፍ፣ ሕንደኬ፣ የሚላት፣ በላዕላይ፣ ግብፅ፣ ግዛቷን፣ እንደ፣
 ቀጠለች፣ ነው ።

ሻባቶካ፣ እንደ፣ ሌሎቹ፣ ነገሥታት፣ ከመጠሪያው፣ በሙ፣
 ከሻባቶካ፣ በተር፣ የከህነት፣ ስሙ፣ ከስሙ፣ መንግሥቱ፣ ጋር፣ ብዙ፣
 ነው ። ራታትካው፣ (ቲትካውራ) ሲባል፣ ግሪኮቹ፣ ደግሞ፣ ከሻ
 ባቶካ፣ ቲንሽ፣ ለወጥ፣ አድርገው፣ በቢኮስ፣ ብለውት፣ ይገኛል ።

አባቱ፣ ሻባካ፣ በታሕታይ፣ ግብፅ፣ የዋናውን፣ የፈርዖንነቱን፣
 ሥፍራ፣ በያዘበት፣ ዘመን፣ ሻባቶካ፣ ከአከስቱ፣ ከአሜኒራቲስ፣
 ጋር፣ ለጥቂት፣ ጊዜ፣ ሥልጣን፣ ሳይካፈል፣ የቀረ፣ አይመስልም፣
 በመጀመሪያ፣ የነገሠውም፣ በኢትዮጵያና፣ በላዕላይ፣ ግብፅ፣ ነበር።
 በላርጎንና፣ በሻባታ፣ መካከል፣ የተደረገው፣ የጦርነት፣ ሁኔታ፣
 አጋጣሚ፣ ጊዜ፣ ስለስጣቸው፣ በደልታ፣ በሳይስ፣ በመምራስ፣
 ያሉት፣ ከቀድሞዎቹ፣ ግብፃውያን፣ ፈርዖኖች፣ የወረዱት፣ የታች
 ኛው፣ ግብፅ፣ መሳፍንት፣ ፈርዖንነትን፣ በመያዝ፣ ባንድ፣ ጊዜ፣
 እየተነሡ፣ እርስ፣ በርባቸው፣ ሲከራከሩ፣ ነበር ። ባንድ፣ ወገን፣
 የሳይሱ፣ መለፍን፣ የታፍናክት፣ የልጁ፣ ልጅ፣ የባከሪስ፣ ልጅ፣
 ታፍናክት፣ የኛ፣ ፈርዖን፣ ነኝ፣ ብሉ፣ በአገሩ፣ አውጆ፣ ተቀመጦ
 የ፩የኛው፣ ዲናስቲ፣ ንጉሥ፣ የነበረው፣ የሲቲ፣ የኛ፣ የልጁ፣ ልጅ፣

ደግሞ ሲቲ፡ ፩፡ (አንደ፡ ግሪኮቹ፡ ሴቶስ ፡) የታረሰ፡ ንጉሥ ፡ ፈር
 ያንነትን ፡ ከታፍናከት ፡ የኛ ፡ ወሰዶ ፡ ለራሱ ፡ ማድረጉን ፡ ባንድ ፡
 ወገን ፡ አውጀዋል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የኃይለኞችና ፡ የሥልጡኖች ፡
 አገር ፡ የነበረው ፡ በኃያላን ፡ ነገሥታት ፡ በነቱትሞሲስ ፡ በነራም
 ሲስ ፡ ከፍተኛ ፡ ሥልጣን ፡ ውሰጥ ፡ ጎብረትና ፡ አንድነት ፡ የነበረው ፡
 የግብፅ ፡ አገር ፡ ባሁኑ ፡ ሰዓት ፡ ከያውራጃው ፡ ደካሞች ፡ ነገሥታት ፡
 አየተነሡ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ በመዋጋትና ፡ በመፋጀት ፡ ብዙ ፡
 ደም ፡ ተፋሰሱ ።

በዚህ ፡ ዘመን ፡ የነበረው ፡ ትልቁ ፡ የእስራኤል ፡ ነቢይ ፡ ኢሳ
 ይያለ ፡ ስለዚህ ፡ ዘመን ፡ ግብፅ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ቃል ፡ በመግ
 ለጽ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ፡ «የምሥርንም ፡ ሰዎች ፡ አውሳለሁ ፡ እርሱ
 በርሳቸው ፡ እስነግለሁ ፡ ወንድም ፡ ወንድሙን ፡ ይወጋል ፡ ሰውም ፡
 በባልገጀራው ፡ ላይ ፡ ይነሣል ። አገርም ፡ ባገር ፡ ላይ ፡ መንግሥትም ፡
 በመንግሥት ፡ ላይ ፡ የምሥር ፡ መንፈስም ፡ ባዶ ፡ ይሆናል ፡ ምክራ
 ቸውንም ፡ አጠፋለሁ ፡ ከጣዖታቸውም ፡ ይጠይቃሉ ፡ ካስማተኞቻ
 ቸውም ፡ ... ምሥርንም ፡ በጽኑ ፡ ጌታ ፡ እጅ ፡ አሳልፈ ፡ እሰጣ
 ለሁ ፡ ጽኑ ፡ ንጉሥም ፡ ይሳዛቸዋል (፩) ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሻባቶካ ፡ (ኢትዮጵያዊው ፡) በታርሐካ ፡ እየ
 ተረፈ ፡ ግማሾቹን ፡ አሸንፎ ፡ የቀሩትንም ፡ አንዳሉ ፡ ባሉበት ፡ አገር ፡
 ትቶ ፡ ከአባቱ ፡ ከሻባካ ፡ የወረደለትን ፡ የፈርዖንነት ፡ ዙፋን ፡ ይዞ ፡
 ያስተዳድር ፡ ዝመር ። በዚህም ፡ ዘመን ፡ ያሉት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡
 ፈርዖኖች ፡ እዙፋን ፡ ከወጡና ፡ የሁለት ፡ አገር ፡ ንጉሥ ፡ እየተባሉ
 በሚገዙበት ፡ ጊዜ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ በአሳባቸው ፡ የሚመጣው ፡ የቀድ
 ሞዎቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ እነ ፡ ራምሲስ ፡ ይገዙት ፡ የነበረው ፡ የታናሽ ፡
 እስያ ፡ ግዛት ፡ ነው ። በነ ፡ ራምሲስ ፡ ጊዜ ፡ የአሰር ፡ መንግሥት ፡
 አንድ ፡ ዛሬ ፡ ኃይለኛ ፡ ሳይሆን ፡ እንደነዚያው ፡ አንድ ፡ ጉረቤቶቹ
 እንደነበሉለን ፡ እንደነ ፡ ሲዶና ፡ እንደነ ፡ ፍልስጥኤም ፡ የሚቈጠር
 ተራ ፡ መንግሥት ፡ ነበር ። አሁን ፡ ግን ፡ ታሪኩን ፡ ወደፊት ፡ ባንድ
 ምዕራፍ ፡ እንደምንጽፈው ፡ በጣም ፡ ሥልጡን ፡ ይልቁንም ፡ ኃይ
 ለኛ ፡ ሆኖ ፡ እንኳን ፡ የኢትዮጵያውያንን ፡ ገዢነት ፡ ሊያስገባ ፡ እሱ

(፩) ትገቢተ ፡ ሊሳይያስ ፡ ም ፡ ፲፱ ።

ራሱ ፡ በስልምናጽር ፡ ተጥሎም ፡ በሳርገን ፡ ዘመን ፡ ባጠገዙ ፡
 ያሉትን ፡ መንግሥታት ፡ በሰማርያ ፡ ያለውንም ፡ የእስራኤልን ፡
 መንግሥት ፡ በጦርነት ፡ ይዞ ፡ ገባር ፡ አድርጎአቸዋል ። ከሁሉም ፡
 አልገባም ፡ ከግብፅ ፡ ፈርዖኖቹም ፡ አልደባለቅም ፡ ብሎ ፡ የነበረው ፡
 የይሁዳ ፡ መንግሥት ፡ ብቻ ፡ ከሰማርያ ፡ በኋላ ፡ ጥቂት ፡ ዘመን ፡
 ለአሰሩ ፡ መገበሩ ፡ ሳይቀር ፡ በነፃነትና ፡ በሰላም ፡ ተቀምጦ ፡ ነበር ፡
 ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሰላም ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ጊዜ ፡ ሳይረዝም ፡ እነሆ ፡
 አሁን ፡ መከበብ ፡ እንደሚደርስበት ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ እናነባ
 ለን ።

በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ባርገን ፡ ሞቶ ፡ ልጁ ፡ ሰናክሬም ፡ (ሴናክሬብ
 -ሴን ፡ አኬ ፡ ሪብ) ፡ በጀጂ፣ ዓመት ፡ ላይ ፡ ነፃም ፡ በአሰር ፡ መንግ
 ሥት ፡ ዙፋን ፡ ተቀምጧል ። እሱም ፡ ከነጦሩ ፡ ሰፈሩን ፡ በይሁዳ ፡
 መንግሥት ፡ ከተማ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ አቅራቢያ ፡ በላኪሽ ፡ አድርጎ ፡
 የጀ ፡ ታላንት ፡ መክሊት ፡ (ጳጳ ፡ ኪሎ) ፡ ብር ፡ ፱ ፡ መክሊት ፡ ታላ
 ንት ፡ ወርቅ ፡ ገብርልኝ ፡ ብሎ ፡ ለይሁዳ ፡ ንጉሥ ፡ ለሕዝቅያስ ፡ ላክ
 በት ፡ ሕዝቅያስም ፡ ሰናክሬምን ፡ ለመውጋትና ፡ ለመመለስ ፡ የማ
 ይችል ፡ መሆኑን ፡ ስለተረዳው ፡ ከርሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ከቤተ
 መቅደስም ፡ አንድ ፡ ምንም ፡ ያገኘውን ፡ ሁሉ ፡ አጠራቅሞ ፡ የጠየ
 ቀውን ፡ ግብር ፡ ላክለት ። ሰናክሬም ፡ ግን ፡ ለውጊያው ፡ ምክን
 ያት ፡ እንጂ ፡ ግብር ፡ ከልቡ ፡ አልፈለገ ፡ ኖሮ ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ኢየሩ
 ሳሌምን ፡ ለመከበብ ፡ ወደፊት ፡ ይጓዝ ፡ ዝመር ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሕዝቅያስ ፡ የይሁዳ ፡ ንጉሥ ፡ ተሰፋ ፡ በመቀ
 ረጥ ፡ ለግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ለሻባቶካ ፡ ርዳኝ ፡ ብሎ ፡ ልኮበት ፡ ኖሮ ፡
 የግብፃውያንና ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ጦር ፡ በታርሐቃ ፡ እየተ
 መራ ፡ ሕዝቅያስን ፡ ለመርዳት ፡ ወደ ፡ ፓለስቲን ፡ ተጓዘ ። ሕዝቅ
 ያስም ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ያለ ፡ አለው ። ይኸንንም ፡ ሲሰማ ፡ ሰናክ
 ሬም ፡ ተሳልቆ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ለሕዝቅያስ ፡ ደብዳቤ ፡ ላከበት ፡
 ... ይህ ፡ የምትታመንበት ፡ መጽጊያ ፡ ምንድን ነው ፡ ነገርህ ፡ ከንቁ ፡
 ነው ፡ ለመዋጋት ፡ ኃይልና ፡ ምክር ፡ አለኝ ፡ ትላለህና ፡ አሁንም ፡
 በኔ ፡ ላይ ፡ ለማመጽ ፡ ትደፍር ፡ ዘንድ ፡ በማን ፡ ትታመናለህ ፡ በተ
 ቀጠቀጠውና ፡ ለው ፡ በተደገፈው ፡ ጊዜ ፡ ተሰብር ፡ ለንጣራው ፡

አጅን፡ በሚወጋው፡ በግብ፡ የሸምቡቶ፡ በትር፡ ትታምናለህን፡ ፈርዖን፡ ገን፡ የምሥር፡ ንጉሥ፡ ለሚታመንበት፡ ይሽው፡ ነው (፩) ።

የሆነ፡ ሆኖ፡ ሕዝቅያስና፡ ይልቁንም፡ ከግብ፡ የሔደው፡ ታርሐቃ፡ ሠራዊቱን፡ ይዞ፡ ለውጊያ፡ ተዘጋጅቶ፡ ሰናክራምም፡ በሙሉ፡ ልቡ፡ በትልቅ፡ ትምክህትና፡ ከራት፡ ታርሐቃን፡ ለመውጋት፡ ከላኪሽ፡ ተነሥቶ፡ በሠፈረበት፡ ሌሊት፡ በመጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ እንደምናገኘው፡ እግዚአብሔር፡ በተአምራት፡ ቀሠፈው ።

ሰናክራም፡ የላከውን፡ ደብዳቤ፡ ሕዝቅያስ፡ ከመልእክተኞቹ፡ አጅ፡ ተቀብሎ፡ እነበበው፡ ወዲያው፡ ወደ፡ እግዚአብሔር፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ደዞት፡ መጣ ። በዚያም፡ በመቅደሱ፡ በእግዚአብሔር፡ ፊት፡ እንዲህ፡ ቢል፡ ጸለየ፤ «እግዚአብሔር፡ ሆይ፤ የእስራኤል፡ አምላክ፡ በኪሩቤል፡ ላይ፡ የምትቀመጥ፡ አንተ፡ ብቻ፡ የምድር፡ መንግሥታት፡ ሁሉ፡ አምላክ፡ ነህ፤ ሰማይንና፡ ምድርንም፡ አንተ፡ ፈጠርህ፤ ገርህን፡ ጣል፡ አቤቱ፡ ሰማም፡ ዓይኑን፡ ክፈት፤ አቤቱ፡ ተመልክት፡ ሕያው፡ አምላክነትህን፡ ይላገድ፡ ዘንድ፡ የላከውንም፡ የሴንሄራብንም፡ (የሰናክራምንም)፡ ቃል፡ ሰማ ፤ እግዚአብሔርም፡ የሕዝቅያስን፡ ልመና፡ ሰምቶ፡ ሰናክራምን፡ ለማጥፋት፡ የላከበትን፡ ቃል፡ ጭምር፡ በዚህ፡ ዘመን፡ በነበረው፡ ነቢይ፡ በኢሳይያስ፡ አፍ፡ ነገረው ። ቀጥሎም፡ ሰናክራም፡ በሠፈረበት፡ ሌሊት፡ የእግዚአብሔር፡ መልእክተኛ፡ ወጣ፤ ክስሶራውያንም፡ ጭፍራ፡ መቶ፡ ሰማንያ፡ አምስት፡ ሺህ፡ ገደለ፤ ግልደውም፡ በተነሡ፡ ጊዜ፡ እነሆ፡ ሁሉም፡ በድኖች፡ ነበሩ፡ . . . (፪) ።

ስለዚህ፡ ሰናክራም፡ በዚሁ፡ በደረሰበት፡ አደጋ፡ ተደናግጦ፡ የተረፈውን፡ ጦር፡ ይዞ፡ ወደ፡ አገሩ፡ ወደ፡ አሦር፡ ተመለሰ ። በቤተ፡ መቅደሱም፡ ገብቶ፡ በአምላኩ፡ (ጣዖት)፡ ፊት፡ ሲጸልይ፡ የገዛ፡ ልጆቹ፡ በሰይፍ፡ ገደሉትና፡ ሞተ ። በርሱም፡ ምትክ፡ አጣርሐዶን፡ ነገሠ ።

(፩) ያኖ፡ ነገሥት፡ ም፡ ፲፩፡ ቀ፡ ጥር፡ ፲፱ ፡— ፩፩ ።
(፪) ያኖ፡ ነገሥት፡ ም፡ ፲፱፡ ቀ፡ ፩ ፡— ፪፩ ።

ከሰጉበት፡ ከሰናክራም፡ ውጊያ፡ ሕዝቅያስንም፡ ታርሐቃንም፡ እግዚአብሔር፡ ገላገለቸው ። ሕዝቅያስም፡ ይሽን፡ ላደረገለት፡ ለእሥራኤል፡ አምላክ፡ ምስጋናውን፡ አቀረበ፤ ታርሐክና፡ የላከው፡ ሻባቶካም፡ የኖ፡ አምላክ፡ አሞን፡ ወይም፡ ፕታህ፡ ሰናክራምን፡ የአይጥ፡ መንጋ፡ ልክ፡ አጠፋልን ። ግለታቸው፡ አልቀረም ። በነርሱ፡ ወገን፡ ያለውን፡ የዚህን፡ ጉዳይ፡ ሄሮዶቱስ፡ የሚባለው፡ የግሪክ፡ ጸሐፊ፡ ትንሽ፡ ለየት፡ አድርጎ፡ ይተርካል ። እርሱም፡ በዘመኑ፡ አረማጂ፡ ወይም፡ የግሪኮችን፡ ጣዖታት፡ እነዚሁን፡ እነአርጢሚስን፡ የሚያመልክ፡ ስለሆነ፡ በሰናክራም፡ ሠራዊት፡ ላይ፡ የደረሰውን፡ ጥፋት፡ ለግብ፡ አግልክት፡ ሰጥቶታል፤ ቃሉን፡ በትክክል፡ እንመልከት ።

«ግብ፡ በዚህ፡ ዘመን፡ በፕታህ፡ (ሔፋይስቶስ)፡ ቄስ፡ በስቶስ፡ (ሻባቶካን)፡ ትገዛ፡ ነበር ። እሱም፡ በሻባካ፡ ዙፋን፡ በነበረበት፡ ዘመን፡ ሁሉ፡ ወታደርን፡ አይወድም፡ ነበር ። እነሱንም፡ እየናቀ፡ መረታቸውንም፡ ሁሉ፡ ወርሶ፡ ለሌላ፡ ሰጥቶባቸው፡ ነበር ። ሰናክራም፡ በተነሣ፡ ጊዜ፡ ተሞጉ፡ ቢላቸውም፡ ወታደሩ፡ ሁሉ፡ አልዋጋም፡ ብሎ፡ እምቢ፡ አለው ። ሰናክራምም፡ ወደ፡ ግብ፡ እስከሚያደርሰው፡ በር፡ ደረሰ ።

በዚያን፡ ጊዜ፡ ስቶን፡ (ሻባቶካ)፡ ወደ፡ አምላኩ፡ (ፕታህ)፡ ጸለየ ። በጸለየበትም፡ ሌሊት፡ አምላኩ፡ በሕልም፡ ተገልጾ፡ ታሸንፋለህ፡ ብሎ፡ ነገረው ። ከዚህ፡ በኋላ፡ ወታደሩ፡ እምቢ፡ ስላለው፡ በአምላኩ፡ ተማምኖ፡ የሱት፡ ነጋዴዎችን፡ አንጥረኞችን፡ . . . ብቻ፡ ይዞ፡ ወደ፡ ፔሱዝ፡ ሔዱ፡ ከሰናክራም፡ ጋር፡ ለመዋጋት፡ ተሰለፈ ። በማግሥቱ፡ ሊዋጉ፡ ሲሉ፡ ሌሊቱን፡ የአይጥ፡ መንጋ፡ በሰናክራም፡ ጦር፡ ሠፈር፡ ገብቶ፡ ቀስትና፡ ፍላጻቸውን፡ ጋሻና፡ ጦራቸውን፡ ቀረጣጥሞ፡ ጨረሰው ። ስለዚህ፡ የአሶራውያን፡ ጦር፡ ባዶ፡ እጁን፡ ሲሸሽ፡ በየመንገዱ፡ አለቀ ። ዛሬም፡ ይሽ፡ ንጉሥ፡ በአምላኩ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ አጠገብ፡ ሐውልቱን፡ እሠርቶ፡ በእጁ፡ አንድ፡ አይጥ፡ እንደያዘ፡ በግርጌው፡ « የሚመለከተኝ፡ ጸድት፡ መሆን፡ አለበት »፡ የሚል፡ ቃል፡ አጽፎ፡ ይታያል ። የሄሮዶቱስን መጽሐፍ፡ ፪፯፡ (GIGUET) የተረጉመውን፡ ከገጽ፡ ፩፻፴፱፡ እስከ፡ ፩፻፶፭፡ ድረስ፡ ያለውን፡ ተመልክት ።

ኃይለኛው ሰናክሬም ሳይዋጋ የተመለሰበትን የመጽሐፍ ቅዱስንም የሄሮዶቱስንም ቃል እየዘለለ ከዚያ ወዲህ የተነሣ ፩ እንድ፡ ጸሐፊ ሰናክሬም በሠፈሩ ድንገተኛ በሽታ ገብቶ ጦሩ ስለታመመበት በፈቃዱ ተመለሰ የሚል እለ የሆነ ሆኖ ታርሐቃ የሻባቶካ እንደራሴና የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ ባንድ ወገን አስፈሪው ሰናክሬም የአቦር ንጉሥ ከሌላው ወገን ሆነው በላኪሽ (ኢየሩሳሌም አጠገብ) ተሠልፈው ሳለ በአይጥ ወይም በበሽታ ይሁን ሳይዋጋ ሰናክሬም ወደ አገሩ ተመልሶ ልጆቹ ገድለውት አማርሐዶን ነገሠ በግብፅም ታርሐቃ ሻባቶካን ተዋግቶ ከማረክ በኋላ ገደለውና በፈርዖንነቱ ዙፋን ተቀመጠ የሻባቶካ ግዛትም ከ፯፻፩ እስከ ፯፻፹፱ ዓመት ድረስ ፲፪ ዓመት ነው የሌሎቹን የነሻባካን እንደሚያደርጉት የሱንም ከዚህ በላይም ከዚህ በታችም የሚያደርጉት አሉ ።

ምዕራፍ ፲፬ ።

የታርሐቃ ዘመን መንግሥት ።

የሚቀጥለው የአሜኔሪቲስ (ሕንደኬ) ሥልጣን — የታርሐቃና የአማርሐዶን ጦርነት — ሁለቱ ለየግላቸው ያሠሩት ሐውልት—የታርሐቃ ፍጻሜ ።

በሻባቶካና በታርሐቃ ዘመን ፒያንኪ ፪ኛ የሚባል ንጉሥ ነበር ። እርሱም ከንግሥተ ላባ በዝርዝሩ ውስጥ ፲፰ኛ ሆኖ ተመድቦ ቶማ ጽዮን ተብሎ ይነበባል ። እሱም እንደትልቁ ፒያንኪ ስመ ጥር ሊሆን ምንም አልቀረውም ። ነገር ግን የርሱ ሥራውም ሥልጣኑም ያለፈው በደቡብ በኢትዮጵያና ሲበዛም በላዕላይ ግብፅ ነው እንጂ የታርሐቃ ግብፅን አልገዛምና እንደ ሻባቶካ ወይም እንደታርሐቃ እፈርዖንነት ደረጃ አልደረሰም ። ይሁን እንጂ ባንዳንድ ሐውልት ላይ በሻባካና በሻባቶካ በታርሐቃ መካከል ጣልቃ እየገባ ንጉሥነቱን ገናናነቱን የሚገልጽ በድንጋይ ሐውልት የተቀረጸ

የታርሐቃ (ታገርቃ) ካንገት በላይ የሆነ የሐውልት ቅርጽ (ካይሮ—ገር ብሪመር)

ሰን ፡ ታሪክ ፡ እንተውና ፡ እንደፒያንኪ ፡ ፪ኛ ፡ ከሌሎች ፡ ከሻባካና ፡ ከሻባቶካ ፡ ይበልጥ ፡ ኃይለኛና ፡ ገናና ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ንጉሥ ፡ የሆነውን ፡ የታሪክታን ፡ ታሪክ ፡ እንመልከት ።

ታሪክታ ፡ ገና ፡ በሻባካ ፡ ጊዜ ፡ ዝምሮ ፡ በቤተ ፡ መንግሥት ፡ እድርን ፡ በመንግሥቱ ፡ ሥራና ፡ ይልቁንም ፡ በጦርነት ፡ ተመስግኗል ። በሻባቶካም ፡ ጊዜ ፡ የአሰሩን ፡ ንጉሥ ፡ ሰናከራምን ፡ ለመውጋት ፡ ሐዲ ፡ መመለሱን ፡ ባለፈው ፡ ተመልከተናል ። ስሙም ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ተጠቅሶ ፡ እናገኝዋለን (፩) ። በዚያም ፡ ላይ ፡ ታሪክታን ፡ «ቲርሐቅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ» ፡ ይለዋል ። ቲርሐቅ ፡ ያለውም ፡ በዚያም ፡ በነሱ ፡ በዕብራይስጥ ፡ እነጋገር ፡ ነው ። የነብያ ፡ ነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ያጠናው ፡ ሬይዝነሬ ፡ «ኩነፈርቴምራ ፡ ታርሀክ» ፡ ብሎታል ። በተረፈ ፡ ያንዱን ፡ ሰው ፡ ስም ፡ ብዙ ፡ እገር ፡ በየቋንቋው ፡ እየለያየ ፡ መጥራት ፡ የተለመደ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ የአሰሩን ፡ ንጉሥ ፡ የኛ ፡ የግእዝ ፡ ሊቃውንት ፡ ሰናከራም ፡ ይሉታል ። ዕብራውያን ፡ ሳንኪራብ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ስንሄራብ ግብዮች ፡ ወይም ፡ እሶራውያኖች ፡ ሲን ፡ አከሂ ፡ አራብ ፡ ይሉታል ። ያገር ፡ አጠራርም ፡ እንደዚሁ ፡ እንዱ ፡ ያንዱን ፡ እገር ፡ ሲይዝ ፡ የነበረውን ፡ ያገር ፡ የተወላጁን ፡ ስያሜ ፡ እየተወ ፡ በራሱ ፡ ቋንቋ ፡ ስለሚሰይመው ፡ ለእንግዳ ፡ ደራሽ ፡ ጸሐፊና ፡ እንባቢ ፡ እየተዘባረቀ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ችግርን ፡ ይፈጥራል ። እንደዚሁም ፡ የታሪክታ ፡ ሥሩን ፡ ምንም ፡ ያሽል ፡ ሳይለቅ ፡ «ተሐርታ ፡ ታሩቃህ ፡ ተሐርቁ ፡ ታሐርታ ፡ ታሐርቁስ ፡ ቲርሐቅ» ፡ የሚለው ፡ ብዙ ፡ ነው ። እሶራውያን ፡ ደግሞ ፡ ታርኩ ፡ ብለውታል ። ዛሬ ፡ ግን ፡ ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ መሠረት ፡ ሊሆን ፡ የሚገባውን ፡ የግብፃውያንን ፡ እጻጻፍ ፡ ከየሐውልቱ ፡ ላይ ፡ እየለቀሙ ፡ የተረጉሙት ፡ ሊቃውንት ፡ እነሰፕስዩስ ፡ እነማሪዮት ፡ ታርሐካ ፡ ብለውታልና ፡ እኛም ፡ ለእንደበት ፡ እንደ ፡ ተለመደው ፡ ካን ፡ በቃ ፡ ለውጠን ፡ ታርሐታ ፡ ብለን ፡ እንጽፋለን ። እንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ በብርቅ ፡ ታሐርቅ ፡ ብለውት ፡ ይገኛል ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ገሩይ ፡ ደግሞ ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፋቸው ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ ገጽ ፡ ፩ ፡ ጸውዕ ፡ ቲርሐቅ ፡ ወረደ ፡ ነጋሽ ፡ ብለውታል ። ቲርሐቅ ፡ ያሉት ፡

(፩) ፪ኛ ፡ ነገሥት ፡ ፫ ፡ ፲፱ ፡ ተ ፡ ፪ ።

መቼም ፡ የዕብራይስጡን ፡ የስሙን ፡ መንገድ ፡ ይዘው ፡ ነው ። ጸውዕና ፡ ወረደ ፡ ነጋሽ ፡ ከምን ፡ እንደተጨመረ ፡ ገና ፡ አልገባንም ። ስሙ ፡ በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በሚዝምረው ፡ የነገሥታ ቶቻችን ፡ ዝርዝር ፡ ፲፩ኛ ፡ ሆኖ ፡ ይታያል ። እርሱም ፡ ከእገልጋይ ፡ የተወለደ ፡ የፒያንኪ ፡ ፪ኛ ፡ ወይም ፡ ፪ኛ ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ የሰም ፡ ሻባካ ፡ ከዕቁባቱ ፡ የወለደው ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

ከሻባካ ፡ ዕቁባት ፡ ተወለደ ፡ የሚሉት ፡ ከሻባቶካ ፡ ጋር ፡ ስላደረገው ፡ ጦርነት ፡ እንደዚህ ፡ ይላሉ ፡ «ታርሐታ ፡ በኢትዮጵያ ፡ በነገሡ ፡ በ፲፩ ፡ ዓመቱ ፡ ሻባቶካ ፡ በታሐታይ ፡ ግብፅ ፡ በነገሡ ፡ በ፳፩ ኛው ፡ ዓመት ፡ ታርሐታ ፡ ወደምሥር ፡ ዘመተ ፡ የዚህንም ፡ ወሬ ፡ ሻባቶካ ፡ በመስማቱ ፡ እኔ ፡ የንጉሡ ፡ የሻባካ ፡ ዋና ፡ ልጄና ፡ የመንግሥቱ ፡ ወራሽ ፡ ሆኜ ፡ ይህ ፡ የድጋ ፡ ልጅ ፡ ዲቃላ ፡ ምን ፡ ሊያደርግ ፡ መጣ ፡ እሁንም ፡ በ፪ ፡ የወደቀ ፡ እንደሆነ ፡ ቆራርጫ ፡ ለአሞራ ፡ እስጠዋለሁ ፡ ብሎ ፡ ነበርና ፡ ታርሐታ ፡ ይሽንኑ ፡ ስምቶ ፡ በንዴት ፡ ገሥገሦ ፡ መጥቶ ፡ ጦርነት ፡ ገጠመውና ፡ ማርኮ ፡ ገደለው» ፡ ይላሉ ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ታርሐታ ፡ በ፳፻፶ ፡ ዓመት ፡ በሻባቶካ ፡ ሥፍራ ፡ የፈርዖንነት ፡ ዘውድ ፡ ከጫን ፡ ወዲህ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ በደልታና ፡ በሳይስ ፡ የሚቀሰቀሱትን ፡ የግብፅ ፡ መሳፍንት ፡ ከደመሰሰ ፡ በኋላ ፡ በ፳ ፡ ዓመት ፡ ግዛቱ ፡ ውስጥ ፡ የሲቢያን ፡ ከዚያም ፡ አልፎ ፡ እስከ ፡ ዛሬው ፡ ጂብራልታር ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ የአፍሪካን ፡ ስሜን ፡ በሙሉ ፡ እስገብሯል ። እስከ ፡ እውሮፓም ፡ ድረስ ፡ ተሻግሯል ፡ የሚሉ ፡ ጸሐፊዎች ፡ አሉ ። በዚሁ ፡ በቴብ ፡ (በካርናቅ) ፡ ከተማ ፡ ላይ ፡ የራሱ ፡ ሐውልት ፡ በትልቅ ፡ ሆኖ ፡ ከዚያም ፡ በርሱ ፡ አጠገብ ፡ እሱ ፡ ሳይተዋጋ ፡ የማረካቸው ፡ አሥራ ፡ አራት ፡ የእስያ ፡ አሥራ ፡ አራት ፡ የአፍሪካ ፡ ሰዎች ፡ (ነገሥታት ፡ ወይም ፡ መሳፍንት) ፡ እንደታሠሩ ፡ ቆመው ፡ ይታያሉ ። ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ የባቢሎንና ፡ የአሶር ፡ መሳፍንት ፡ አሉ በት ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ እንደሌሎች ፡ ሁሉ ፡ ፈርዖኖች ፡ እንደነቱት ሞሲስ ፡ እንደነራምሲስ ፡ ሐውልቱን ፡ ያስቀረጸው ፡ ራሱ ፡ በዘመኑ ፡ ስለሆነ ፡ ያሳስበራቸውንም ፡ ነገሥታት ፡ እስገበርሁ ፡ እያለ ፡ ላይ ጨምሮ ፡ እይቀርም ፡ ብለው ፡ የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ተጠራጥረዋል ። የታርሐታ ፡ ስም ፡ በመድኔ ፡ ሀቡ ፡ በኢድፋ ፡ በዋዲ ፡ ሐማ

ማት፡ በታኒበ፡ ስሙ፡ በየሐውልቱ፡ በየመቅደሱ፡ ተጠቅሶ፡ ይገኛል። ይልቁንም፡ ቀድሞ፡ ደርቆ፡ ወይም፡ እንሶ፡ ረጋብ፡ በእገሩ፡ እሥንሥቶ፡ የነበረው፡ የዓባይ፡ ወንዝ፡ እሁን፡ እርሱ፡ በነገሠበት፡ ዘመን፡ ሞልቶ፡ ስለተትረፈረፈ፡ የጸድቅነቱ፡ የደገነቱ፡ ምልክት፡ ነው፡ ብሎ፡ ሕዝቡ፡ ሁሉ፡ ያከብረውና፡ ይወደው፡ ዠመር። ከነገሡ፡ ዠመር፡ ሻያ፡ ዓመት፡ ሙሉ፡ ይኸን፡ በመሰለ፡ ክብርና፡ ደስታ፡ ሲኖር፡ እሁን፡ በፊቱ፡ እንድ፡ ኃይለኛ፡ የቆየ፡ ጠላት፡ ተፈጠረበት። ይኸውም፡ ከዚህ፡ በፊት፡ ስሙን፡ የጠቀሰነው፡ አሣርሐዶን፡ (አሱር፡ እኬ፡ አዲን)፡ የሚባለው፡ የአሶር፡ ንጉሥ፡ የሰናከሬም፡ ልጅ፡ ነው።

የአሶር፡ መንግሥት፡ ባላፈው፡ እንደተጸፈው፡ ወደፊትም፡ በዝርዝር፡ እንደምንጽፈው፡ ገና፡ ቀደም፡ ብሎ፡ በነበረውናጽር፡ በነሳርነን፡ ጊዜ፡ የሚያስፈራና፡ የገንነ፡ ሆኖ፡ በአጠገቡ፡ ያሉትን፡ ባቢሎንን፡ ጢርስን፡ ሲዶናን፡ እስራኤልን፡ ሁሉ፡ ከወረረና፡ ከገዛ፡ በኋላ፡ በሰናከሬም፡ ላይ፡ በደረሰበት፡ አደጋና፡ ሞት፡ ምክንያት፡ እንደመቀጠቀጠ፡ ብሎ፡ ከተያዙት፡ መንግሥታት፡ ውስጥ፡ እነባቢሎን፡ እነጢርስ፡ ተንቀሳቅሰው፡ ነፃነታቸውን፡ ለማግኘት፡ ችለው፡ ነበር። ታርሐቃም፡ በሩቅ፡ ሆኖ፡ ሁል፡ ጊዜ፡ እነዚህን፡ አገሮች፡ እንደቀድሞዎቹ፡ ፈርዖኖች፡ ለመግዛት፡ ተስፋ፡ እያደረገ፡ በእሳብና፡ በመላላክ፡ ይደግፋቸው፡ ነበር።

አሣርሐዶንም፡ በዚያው፡ በእገሩ፡ ሆኖ፡ እነዚህን፡ የሸፈቱበትን፡ አገሮች፡ ባቢሎን፡ ጢርስንና፡ ሲዶናን፡ ወዲያና፡ ወዲህ፡ እያለ፡ በጦርነት፡ ከመደምሰስ፡ በቀር፡ በግብፅ፡ ላይ፡ ለመነግት፡ ጊዜ፡ አላገኘም፡ ነበር። እሁን፡ ግን፡ ከጀገሮቹ፡ እስከ፡ ጀገሮቹ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ ጢርስንም፡ ሲዶናንም፡ እየተዋጋ፡ መልሶ፡ ከደመሰሳቸው፡ ወዲህ፡ የአሶር፡ ገናናነት፡ የነገረ፡ ከተማ፡ ድምቀት፡ ከጊዜ፡ ወደ፡ ጊዜ፡ እያደገ፡ ጠላቶቹንም፡ እያስፈራ፡ ይሐድ፡ ዠመር። ስለዚህ፡ በጀገሮቹ፡ ዓመት፡ እነዚህ፡ አገሮች፡ ተስፋ፡ የሚያደርጉትን፡ የግብፅን፡ ፈርዖን፡ ታርሐቃን፡ ለመውጋት፡ ጉዞውን፡ በሲና፡ በኩል፡ አድርጎ፡ ዠመረ። በመንገድም፡ በሲና፡ በረሃ፡ ጥንት፡ እስራኤሎችን፡ የፈጀው፡ መንታ፡ ጭንቅላት፡

ያለው፡ የበረሃ፡ እባብ፡ እየነከበ፡ ከሠራዊቱ፡ ውስጥ፡ ቢጨርስበትም፡ ባንድ፡ ወገን፡ ደግሞ፡ በሲና፡ እውራጃ፡ የሚኖሩ፡ የዘላን፡ ሕዝብ፡ ሹማምንት፡ ከነጭፍራቸው፡ እየመጡ፡ ስለተደባለቁለት፡ በነሱ፡ ጭምር፡ እየተረዳ፡ እግብፅ፡ ዋና፡ ከተማ፡ እመምሬስ፡ ድረስ።

በዚህም፡ ጊዜ፡ በሰሜናዊ፡ ግብፅ፡ በደልታና፡ በሳይስ፡ ያሉት፡ የግብፃውያን፡ መሳፍንት፡ በኢትዮጵያዊው፡ በታርሐቃ፡ ፈርዖንነት፡ ይቀኑ፡ ስለነበረ፡ ከእሶሩ፡ ንጉሥ፡ ጋር፡ ስለተባበሩ፡ በታርሐቃ፡ ላይ፡ የጦርነቱ፡ ሁኔታ፡ ከፋኛ፡ ሊከብደው፡ ችለ። ቢሆንም፡ በመምሬስ፡ ከተማ፡ ሆኖ፡ ፲፩፡ ቀን፡ ያህል፡ በሚገባ፡ ከተዋጋ፡ በኋላ፡ ከዚያ፡ ሸሽቶ፡ ወደቴብ፡ ቀጥሎ፡ ወደ፡ እገሩ፡ ወደ፡ ናፓታ፡ የተረፈውን፡ ጦር፡ ይዞ፡ ሸሸ። ሚስቶቹና፡ ልጆቹ፡ ቀጥሮ፡ የሌለው፡ መሣሪያና፡ ዕቃው፡ በጠቅላላው፡ በሙሉ፡ የመምሬስ፡ ከተማ፡ በእሶራውያን፡ እጅ፡ ወደቀች። የመምሬስንም፡ ከተማ፡ ይዘው፡ ከተረጋገጡ፡ በኋላ፡ የአሶር፡ ሠራዊት፡ ከነሹማምንቱ፡ እስከ፡ ቴብ፡ ድረስ፡ ወርደው፡ በመምሬስ፡ ካደረጉት፡ ይበልጥ፡ ቴብን፡ በዘበዙት፡ በቴብ፡ ከተማ፡ የተገኘውን፡ የእማልክቱን፡ የእላምንን፡ የካህናቱንም፡ የሴቱንም፡ የወንዶችንም፡ የወርቅና፡ የብር፡ መሣሪያ፡ ማናቸውንም፡ ጌጥና፡ ሀብት፡ ሁሉ፡ እየዘረፉ፡ ሰብስበው፡ ወደ፡ አገራቸው፡ ወደአሶር፡ ያገዙ፡ ዠመር። በቴብ፡ ዋና፡ እምላክ፡ በእሞን፡ በወንዱ፡ በሐትሆር፡ በሴቲቱ፡ ፈንታም፡ የራሳቸውን፡ የእስታርትን፡ የሴቷን፡ የአሱርን፡ የወንዱን፡ የእማልክቶቻቸውን፡ ምስል፡ አደረጉ።

አሣርሐዶን፡ በመምሬስ፡ ሳስ፡ የታሕታይም፡ የማዕከላይም፡ ግብፅ፡ መሳፍንት፡ መታያቸውን፡ እየያዙ፡ መጥተው፡ እጅ፡ እየነሡ፡ ገቡለት። በሩቅም፡ ያሉት፡ ገብረናል፡ እያሉ፡ መልእክታቸውን፡ አስቀደሙ፡ አሣርሐዶንም፡ የኢትዮጵያውያንን፡ ዘር፡ ከግብፅ፡ አጠፋሁ፡ ብሎ፡ ፎክረ። እሱም፡ ቀድሞ፡ የአሶር፡ የአካድ፡ የሱሚር፡ ንጉሥ፡ በሚባልበት፡ ላይ፡ በእሁኑ፡ ሰዓት፡ ደግሞ፡ የሙሉረ፡ (ግብፅና)፡ የኩሹ፡ (ኢትዮጵያ)፡ ንጉሥ፡ መባልን፡ እየጨመረ፡ የግዕርጉን፡ ስያሜ፡ በመዘርዘር፡ አሰረከተ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አለያይተህ ፡ ግዛ ፡ የተባለውን ፡ የፖለቲካ ፡ አስተዳደር ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ሊጠቀምበት ፡ አስቦ ፡ አሣርሐዶን ፡ በተያዘው ፡ በግብፅ ፡ አገር ፡ ያሉትን ፡ ቊጥራቸው ፡ እስከ ፡ ሺያ ፡ የሚደርሱትን ፡ መሳፍንት ፡ ለየብቻቸው ፡ ነፃነት ፡ ሰጥቶ ፡ ግብራቸውን ፡ ለየብቻ ፡ በቀጥታ ፡ እንዲገብሩ ፡ አድርጎ ፡ በየአውራጃቸው ፡ ላይ ፡ አነገግቸውና ፡ የራሱን ፡ ሹማምንትና ፡ ጦር ፡ ትቶ ፡ አሣርሐዶን ፡ በደስታ ፡ ወደሀገሩ ፡ ወደነገረው ፡ ተመለሰ ።

ሲመለስም ፡ ሰንጀርሊ ፡ በሚባለው ፡ ግዛቱ ፡ ከተማ ፡ ላይ ፡ የድል ፡ አድራጊነቱን ፡ መታሰቢያ ፡ ሐውልት ፡ አሠራ ። በዚህም ፡ የመታሰቢያ ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ የራሱን ፡ ምስል ፡ በሚያምር ፡ ንጉሥ ፡ በቀላቱ ፡ አሠርቶ ፡ በግርጌው ፡ ታርሐቃን ፡ ባንድ ፡ ትንሽ ፡ ጥቁር ፡ አፍሪቃዊ ፡ መልክ ፡ አድርጎ ፡ ተንበርክቶ ፡ ምሕረት ፡ እንደሚለምነው ፡ አድርጎ ፡ አሠራው ። እንደእውነቱ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ታርሐቃ ፡ እንኳን ፡ ተንበርክቶ ፡ ምሕረት ፡ ሊለምነው ፡ ከአሰሩ ፡ ንጉሥ ፡ ከአሣርሐዶን ፡ ጋር ፡ በፍጹም ፡ አልተገናኙም ። ቢገናኙ ፡ ኖሮ ፡ እንደዚህ ፡ አድርጎ ፡ በጦርነት ፡ ያስቸገረውን ፡ ኃያል ፡ ፈርዖን ፡ በጭካኔ ፡ እንደ ፡ አሰራውያን ፡ ልማድ ፡ ከነሕይወቱ ፡ ቆዳውን ፡ እንኳን ፡ ባያስገናፈው ፡ ሳያስገድለው ፡ አይቀርም ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ አሣርሐዶን ፡ ያሠራው ፡ የታሐርቃ ፡ ምሕረት ፡ መለመን ፡ ፍጹም ፡ ሐሰት ፡ መሆኑን ፡ ጸሐፊው ፡ ሁሉ ፡ ተገንዝቦታል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ አሣርሐዶን ፡ ግብፅን ፡ ወርሮ ፡ የራሱን ፡ የጦር ፡ ሹማምንትና ፡ ወታደር ፡ ለተቆጣጣሪነትና ፡ ለጠባቂነት ፡ ግብፅ ፡ አገር ፡ ትቶ ፡ መሳፍንቱንም ፡ በየአውራጃቸው ፡ እንግሦ ፡ ወደከተማው ፡ ወደነገረው ፡ ተመለሰ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ታርሐቃ ፡ አሰርባኒፓል ፡ መምራሰ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ እርሱ ፡ ደግሞ ፡ ሸሽቶ ፡ ወዳገሩ ፡ ወደናፓታ ፡ (ወደ ፡ ኢትዮጵያ) ፡ ከተመለሰ ፡ በኋላ ፡ ታሕታይ ፡ ግብፅን ፡ እንደገና ፡ ከአሰራውያን ፡ አስጥሎ ፡ ለመያዝ ፡ ይዘጋጅ ፡ ነበር ። በዚሁ ፡ መካከልም ፡ ግብፃውያኑ ፡ ራሳቸው ፡ ከአሰራውያኑ ፡ ግዛት ፡ በሃይማኖት ፡ በልማድ ፡ በጽንጽ ፡ በጽሕፈት ፡ የሚመሳሰሉዋቸው ፡

ኢትዮጵያውያኑ ፡ እንደሚሻሉዋቸው ፡ አመዛዘኑ ። ስለዚህ ፡ የአሰራውያን ፡ ግዛት ፡ ጁ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ እንደቆየ ፡ ኖሮ ፡ በላያችን ፡ መሪ ፡ ሆነህ ፡ ከአሰራውያን ፡ ቀንበር ፡ አድነን ፡ ሲሉ ፡ ወደታርሐቃ ፡ ላኩበት ። እርሱም ፡ ይህን ፡ መልእክት ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ደስ ፡ አለው ። ወደሰሜንም ፡ ገሥግሦ ፡ ከአሰራውያን ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ አሸነፈና ፡ የመምራሰን ፡ ከተማ ፡ ይዞ ፡ እንደቀድሞው ፡ ያስተዳድሮ ፡ ዝመር ።

በመዲኔ ፡ ሐቡ ፡ ላይ ፡ የድል ፡ አድራጊነቱን ፡ ሐውልት ፡ እርሱ ፡ ደግሞ ፡ በፋንታው ፡ አሠርቶ ፡ በሐውልቱ ፡ ግርጌ ፡ ጽሑፍ ፡ ሲያስቀርጽ ፡ «የሁለቱ ፡ አገር ፡ የኑብያና ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ» ፡ በሚባልበት ፡ ላይ ፡ የአሰርም ፡ ንጉሥ ፡ የሚል ፡ አስጨምሮ ፡ አስቀረጸ ፡ ይኸም ፡ አሣርሐዶን ፡ ታርሐቃን ፡ በሐሰት ፡ ተንበርክቶ ፡ ምሕረት ፡ እንደለመነው ፡ አስመስሎ ፡ ካሠራው ፡ ሐውልት ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰል ፡ ከእውነተኛው ፡ ታሪክ ፡ የዘለለ ፡ የልብ ፡ ምኞት ፡ መሆኑ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ታርሐቃ ፡ አሰርን ፡ አልገዛም ። ምናልባት ፡ አሣርሐዶን ፡ በግብፅ ፡ ትቷቸው ፡ የሔዱት ፡ ዘወትር ፡ ውጊያና ፡ ሸሽት ፡ የሰለቻቸው ፡ አሰራውያን ፡ ተገዝተውለት ፡ እንደሆነ ፡ የአሰር ፡ ንጉሥ ፡ ለመባል ፡ አያበቃም ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በአሣርሐዶንና ፡ በታርሐቃ ፡ የሐውልት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንደምንገነዘበው ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የታሪክ ፡ መሠረት ፡ ሐውልት ፡ ቢሆንና ፡ ዝርዝር ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪክ ፡ በመሸከሙ ፡ የሐውልት ፡ አገልጋይነት ፡ ባይካድ ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ንጉሥ ፡ በዘመኑ ፡ ራሱ ፡ የራሱን ፡ ታሪክ ፡ በሐውልት ፡ ላይ ፡ ሲያስቀርጽ ፡ ለከንቱ ፡ ውዳሴ ፡ ሲል ፡ ያልሆነ ፡ ነገር ፡ ይደባልቃልና ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ ሌላ ፡ ሦስተኛ ፡ የባሕር ፡ ጽሑፍ ፡ እስኪደግፈው ፡ ድረስ ፡ መታመንን ፡ የሚያጣበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ትተን ፡ ወደዋናው ፡ አሳብ ፡ እንመለስ ።

ታርሐቃ ፡ ከናፓታ ፡ ተመለሰ ፡ መምራሰን ፡ ይዞ ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተመለከተውን ፡ ሁሉ ፡ እንደፈጸመ ፡ ነገሩ ፡ ከተማው ፡ እንዳለ ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ አሣርሐዶን ፡ ከአሰር ፡ ወደግብፅ ፡ ጉዞ ፡ ዝምሮ ፡ ነበር ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ በመንገድ ፡ ሞተ ፡ በመንግሥቱም ፡ ልጁ ፡ አሱርባ
ኒፓል ፡ (አሱር — ባን — ሀባል) ፡ ተከተለው ፡ ታርሐቃ ፡ ከደቡብ ፡
ወደሰሜን ፡ ተመልሶ ፡ ። ፡ ዓመት ፡ እንደገዛ ፡ አሱርባኒፓልም ፡ ያባ
ቱን ፡ መንግሥት ፡ በ፫ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ካረጋገጠ ፡ በኋላ ፡ በ፫
ኛው ፡ ዓመት ፡ ብዙ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ላከ ፡ የተላከ
ውም ፡ ጦር ፡ ታርሐቃን ፡ አሸንፎ ፡ እንደገና ፡ መምፈስ ፡ ገባ ፡ ታር
ሐቃም ፡ ሁለተኛ ፡ ወደቱብ ፡ መሸሽ ፡ ግድ ፡ ሆነበት ፡ የደልታ ፡
መሳፍንትም ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ለራሳቸውም ፡ ለታርሐቃም ፡ ሲሉ ፡
አሶራውያንን ፡ ምንም ፡ በርትተው ፡ ቢዋጉ ፡ አልሆነላቸውምና ፡
ተሸንፈው ፡ ወደ ፡ አሶራውያን ፡ ገቡ ።

የአሶራ የጦር ፡ መሪም ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ከታርሐቃ ፡ ጋር ፡ ያበ
ሩትን ፡ መሳፍንት ፡ እየያዘ ፡ ለመቀጣጣኑ ፡ እንዲሆኑ ፡ በጭካኔ ፡
እየቀጣ ፡ ኒካዎንና ፡ ሻርሱዳሪ ፡ የሚባሉትን ፡ ብቻ ፡ ወደጌታው ፡
ወደ ፡ አሱርባኒፓል ፡ ወደ ፡ ነነዌ ፡ ላካቸው ። ታርሐቃንም ፡ ከመ
ምፈስ ፡ እስከ ፡ ቴብ ፡ ድረስ ፡ ዓባይ ፡ ላባይ ፡ እያላደደ ፡ ከቴብም ፡
አስወጥቶ ፡ ወደ ፡ አባቶቹ ፡ አገር ፡ ወደ ፡ ናፓታ ፡ እንዲሸሽ ፡ እስን
ደደው ።

በዚሁ ፡ መካከል ፡ ከታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ተማርከው ፡ ከነበሩት ፡
ነገሥታት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ሰሙን ፡ የጠቀሰነው ፡ ኒካዎ ፡ ከታር
ሐቃ ፡ በታች ፡ ሆኖ ፡ ሲዋጋ ፡ በአሶራውያን ፡ ተማርኮ ፡ ወደነነዌ ፡
ከተላከ ፡ ወዲህ ፡ ንጉሡ ፡ አሱርባኒፓል ፡ ለፖለቲካና ፡ ለአስተዳ
ደር ፡ ሲል ፡ ከጓደኞቹ ፡ መሳፍንት ፡ ኒካዎ ፡ ከላይ ፡ ከታፍነከታ ፡
የወረደ ፡ የቦኮንራፍ ፡ ልጅ ፡ የሳይስ ፡ መስፍን ፡ በመሆኑ ፡ ሽልማ
ትና ፡ ዘውድ ፡ ሰጥቶ ፡ በማናቸውም ፡ ነገር ፡ አሰደሰቱ ፡ ወደ ፡ ታሕ
ታይ ፡ ግብፅ ፡ ከተማ ፡ ወደመምፈስ ፡ ተልኮ ፡ መጣ ። በርሱም ፡ አጠ
ገብ ፡ አሶራዊ ፡ ባለሥልጣን ፡ አብሮ ፡ ሆኖ ፡ እንደ ፡ ሲላጠስና ፡
እንደ ፡ ሄሮድስ ፡ ስለሚያስተዳድሩ ፡ በግብፅ ፡ የአሶር ፡ ግዛት ፡ እስከ
ታኑታሙን ፡ ድረስ ፡ ለጥቂት ፡ ዓመታት ፡ ጸድቆ ፡ ቆየ ። ታይለኛ
ውና ፡ እስፈረው ፡ ኢትዮጵያዊው ፡ ፈርዖን ፡ ታርሐቃም ፡ ወደና
ፓታ ፡ እንደ ፡ ተመለሰ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሳይቆይ ፡ ስለሞተ ፡ በርሱ ፡

እግር ፡ ታኑታሙን ፡ ነገሠ ። ስለታርሐቃ ፡ አሟሟት ፡ ፩ ፡ አንድ ፡
ጽሑፍ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ።

«የአሞንን ፡ ካህናት ፡ ጭንቅላት ፡ በሰይፍ ፡ እስቆርጠህ ፡ ካላ
ስጧረስከ ፡ መንግሥትህ ፡ አይረዝምም» ፡ የሚል ፡ ራእይ ፡ በሕ
ልሙ ፡ ዓይቶ ፡ እንደነበረና ፡ ይሸን ፡ የመሰለውን ፡ ዓመፅ ፡ ሠርቼ ፡
መንግሥቱ ፡ ከሚረዝም ፡ የመንግሥቱን ፡ ማጠር ፡ አወዳሰሁ ፡
ብሎ ፡ መንግሥቱን ፡ ለካህናት ፡ አሰረከቦ ፡ እርሱ ፡ አገሩ ፡ ናፓታ ፡
ሔዶ ፡ ትንሽ ፡ ጊዜ ፡ እንደቆየ ፡ መሞቱን ፡ ይገልጻል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡
ይህ ፡ ታላቅ ፡ ፈርዖን ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በ፮፻፷፬ ፡ ዓመት ፡ ሲሞት ፡
ግብፅንና ፡ ኢትዮጵያን ፡ ደርሶ ፡ ካያ ፡ ሰድሰት ፡ ዓመት ፡ ገዝቷል ።
ከፈርዖንነቱ ፡ በፊት ፡ በናፓታ ፡ ብቻ ፡ ፳፫ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ ነግ
ሷል ።

ስለዚህ ፡ በድምሩ ፡ እሥልጣን ፡ ከወጣ ፡ ፃፃ። ዓመት ፡ ይሆን
ዋል ፡ ማለት ፡ ነው ። ታርሐቃ ፡ እንደፒያንኪ ፡ እንደሻባቃ ፡ የገነነ ፡
ድል ፡ አድራጊ ፡ ንጉሥ ፡ ነበር ። በዘመኑም ፡ በግብፅ ፡ እስከ ፡ እርሱ ፡
ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ሲሠራበት ፡ የኖረው ፡ ባለፈው ፡ የተመለከት
ነው ፡ ሂሮድግሊፍ ፡ የሚባለው ፡ የዕቃን ፡ የእንሰሳን ፡ የአዕዋፍን ፡
ሥዕል ፡ እየቀረጹ ፡ የማናገር ፡ ፊደል ፡ ቀርቶ ፡ ዴሞቲክ ፡ የሚባለ
ውን ፡ አዲስ ፡ ፊደል ፡ አውጥቶ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡
ይህ ፡ የርሱ ፡ ነው ፡ የሚባለው ፡ አዲስ ፡ ፊደል ፡ በዘመኑም ፡ ቀጥ
ለው ፡ ባሉትም ፡ ነገሥታት ፡ የተሰፋፋ ፡ አይመስልም ። ከነርሱ ፡
ወዲህ ፡ ሐውልቶቻቸውን ፡ ካስቀረጹ ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡ በ፳፻
፯ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የነበረው ፡ አስፔርታ ፡ የሚባለው ፡ ንጉሥ ፡ ለአ
ምላኩ ፡ ለአሞን ፡ ለራሱም ፡ ሐውልት ፡ ሠርቶ ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ ለአ
ምላኩ ፡ በየጊዜው ፡ የሰጠውን ፡ ሰለት ፡ በጥንቱ ፡ ፊደል ፡ የተጻፈ
ውን ፡ ወደፊት ፡ እናገኛለን ። ነገር ፡ ግን ፡ የዴሞቲኩ ፡ ጽሑፍ ፡
በፍጥነት ፡ ለመጻፍ ፡ ብቻ ፡ ሲቀና ፡ የፊደሉ ፡ መልክ ፡ እንደፊተ
ኛው ፡ አያምርምና ፡ ምናልባት ፡ ሕዝቡና ፡ ቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ በዴ
ሞቲኩ ፡ ፊደል ፡ ለሥራ ፡ ብቻ ፡ ሲጠቅም ፡ ለሐውልትና ፡ ለቅርጽ ፡
የፊተኛውን ፡ የሂሮድግሊፍ ፡ ቅርጽ ፡ እየመረጡ ፡ የሚሠሩበት ፡
ይመስላል ።

ምዕራፍ ፡ ፲፩ ።

ታኑታሙን ።

በታርሐቃና ፡ በታኑታሙን ፡ መካከል ፡ እርድ ፡ አሚን ፡ የሚባል
 ፩ ፡ ዓመት ፡ ገሥዮ ፡ የሚባል ፡ ፩ ፡ ሰዓት ፡ መንገዳቸውን ፡ ብላቱን ፡
 ጌታ ፡ ጎሩይ ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፋቸው ፡ ዝርዝራቸውን ፡ እግብተ
 ዋል ። (ገጽ ፡ ፩) ፡ ሙሴ ፡ ገናን ፡ ሞሪዮ ፡ ደግሞ ፡ ገሥዮንን ፡ ትቶ ፡
 እርድ ፡ አሚንን ፡ አግብቷል ። ታሪኩንም ፡ ሲቀጥል ፡ ከታርሐቃ ፡
 በኋላ ፡ እንደ ፡ ነገሡና ፡ እስከ ፡ ሰሜናዊው ፡ ግብፅ ፡ ደርሶ ፡ እሶራው
 ያን ፡ እንደ ፡ አባረሩት ፡ ከዚያም ፡ ተመልሶ ፡ በናፓታ ፡ እንደሞተና ፡
 ከርሱ ፡ መንግሥትን ፡ ታኑታሙን ፡ እንደ ፡ ተቀበለ ፡ ጽፏል (፩) ።
 ሙሴ ፡ ሞሪዮም ፡ ብላቱን ፡ ጌታም ፡ ይኸን ፡ ቃል ፡ የወለዱበት ፡
 እንድ ፡ የታሪኩ ፡ ምንጭ ፡ ይኖር ፡ ይሆናል ።

ነገር ፡ ግን ፡ የግብፅንና ፡ የኑብያን ፡ ታሪክ ፡ ሐውልቱንም ፡ ጽሑ
 ቶንም ፡ የመረመሩ ፡ በግብፅና ፡ በሉንዶን ፡ በፓሪስም ፡ የጥንታዊ ፡
 ዕቃ ፡ በመዜውም ፡ ጥበቃ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ሊቃውንት ፡ ፈረ
 ንሳውያን ፡ እጉስት ፡ ማሪዮት ፡ ሙሴ ፡ ኤቲዩን ፡ ድሪውቶን ፡ ሙሴ ፡
 ግክ ፡ ቫንዲዮ ፡ ግብፃዊ ፡ ካታዊ ፡ ፓቭ ፡ ጀርመናዊው ፡ ምስተር ፡
 ለፕሲዩለና ፡ እንግሊዛዊው ፡ ዋላስ ፡ ባጅ ፡ የቀሩትም ፡ ብዙዎቹ ፡
 ከታርሐቃ ፡ ታኑታሙንን ፡ ያስከትላሉ ። በስም ፡ ዝርዝር ፡ በዘመን ፡
 እቈጣጠር ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ መለያየቱ ፡ የተለመደ ፡ ነገር ፡
 ሆኗል ። ቢሆንም ፡ ተያይዞ ፡ የመጣን ፡ ዝርዝርና ፡ ስም ፡ እየተከተሉ ፡
 ከሚገለብሙት ፡ ሐውልትን ፡ የመረመሩትን ፡ መከተል ፡ ቲንሽ ፡
 ሳይሻል ፡ አይቀርም ። በታርሐቃና ፡ በእግርሐዶን ፡ ጦርነት ፡ ላይ ፡
 እንደተገነዘብነው ፡ በሐውልቱም ፡ ላይ ፡ ንጉሡ ፡ ራሱ ፡ እንደወደደና ፡
 ደስ ፡ እንደሚለው ፡ እያስቀረጸ ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እንኳን ፡ ከእው
 ነት ፡ መዝለሉ ፡ ባይቀር ፡ ስምንና ፡ ዓመትን ፡ ይጠነቅቃል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ወደ ፡ ታኑታሙን ፡ እንመለስና ፡ የንግሡን ፡ ዜና
 መዋዕል ፡ እንመልከት ። ታኑታሙን ፡ እንደ ፡ አባቶቹ ፡ ስሙ ፡ ብዙ

ነው ። አሜን ፡ ሚሪኑት ፡ — ኑአት ፡ ሚይአሙን ፡ ባካራ ፡ ራባካ ፡
 ይባላል ።

ታኑታሙን ፡ በናቱ ፡ የታርሐቃ ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ የሻባቶቃ ፡
 ልጅ ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ ግማሾቹ ፡ የሻባካ ፡ ወይም ፡ የእርድ ፡ አሚን ፡
 ልጅ ፡ ወይም ፡ የታርሐቃ ፡ የጉድፈቻ ፡ ልጅ ፡ ይሉት ፡ የነበረው ፡ ስሕ
 ተት ፡ ሆኗል ። በዚሁ ፡ በጀበል ፡ ባርካ፡ሙሴ ፡ ማሪዮትና፡ሙሴ፡ፋጌ፡
 ሙሴ ፡ ለፕሲዩሰ ፡ ከተረጉሙት፡ከእምስቱ፡ከኢትዮጵያውያን ፡ ነገሥ
 ታት፡ሐውልት ፡ እንዲሁ ፡ የታኑታሞን ፡ (አሚን ፡ ሚሪኑት ፡ ራ
 ባካ) ፡ ነው ። ይኸም ፡ ሐውልት ፡ «የሕልም፡ሐውልት» ፡ የሚባል ፡
 ስያሜ ፡ ተሰጥቶታል ። የሐውልቱ ፡ ርዝመት ፡ እንድ ፡ ሜትር ፡
 ከ፴፪ ፡ ስፋቱ ፡ ሰባ ፡ ሁለት ፡ ለንቲም ፡ ሆኖ ፡ ጽሑፉን ፡ የያዙት ፡
 መሥመሮች ፡ ላይ ፡ «የፀሐይ ፡ ልጅ፡ የአሞን ፡ ልጅ ፡ — ዘላለም ፡ የሚ
 ኖረው ፡ የሁለቱ ፡ እገሮች ፡ (የኢትዮጵያና ፡ የግብፅ ፡) ንጉሥ ፡ . .
 . . » የሚባለው ፡ የዘወትር ፡ ደንበኛ ፡ ንጉሣዊ ፡ የእርእሱቱ ፡ ንግ
 ግር ፡ ይዝምራል ። ከዚያ ፡ ቀጥሎ ፡ « በሕልሜ ፡ እንድ ፡ እባብ ፡
 ከቀኜ ፡ እንድ ፡ እባብ ፡ ከግራዬ ፡ በኩል ፡ ሲወጣ ፡ አየሁ ፡ ይኸንን ፡
 ተርጉሙልኝ» ፡ ብሎ ፡ ሲነጋ ፡ አዋቂዎቹን ፡ የጠየቀበት ፡ እነሱም ፡
 ሁለቱ ፡ እባቦች ፡ ደቡብን ፡ ኢትዮጵያንና ፡ ሰሜን ፡ ግብፅን ፡ ወደ ፡
 ፊት ፡ የመግዛትህ ፡ ምልክት ፡ ነው ፡ ብለው ፡ የተረጉሙለት ፡ ንጉ
 ሡም ፡ ይኸን ፡ ሲሰማ ፡ በሕልሙ ፡ አፈታት ፡ ተደስቶ ፡ ለካህናቱና ፡
 ለመኳንንቱ ፡ ግብር ፡ ያገባበት ፡ በኖሩ ፡ ላለው ፡ ላባቱ ፡ ለአሞን ፡
 መሥዋዕቱን ፡ ያቀረበበት ፡ ይቀጥላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በዚሁ ፡ ሐውልት ፡ የተጻፈው ፡ ንግግር ፡ እንደ
 ሚያመለክተው ፡ ታኑታሙን ፡ ከከተማው ፡ ከናፓታ ፡ ተነሥቶ ፡
 ኤሴፋንቲን ፡ ከዚያም ፡ ተጉዞ ፡ ቲብ ፡ ደረሰ ። በምዕራብም ፡ በም
 ሥራቅም ፡ ደስታ ፡ ሆነ ። በያለበትም ፡ የደስታና ፡ የዕልልታ ፡
 ጩኸት ፡ ተሰማ ። ቀጥሎም ፡ ወደሰሜን ፡ ተጉዞ ፡ መምሬስ ፡ ደረሰ ፡
 ጠላቶቹንም ፡ አጠፋ ፡ ወደ ፡ ፕታህ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ገብቶ ፡ ለፕ
 ታህ ፡ ሶካሪሰና ፡ ለወዳጁ ፡ ለፓስከት ፡ መሥዋዕቱን ፡ አቀረበ ። ወደ ፡
 ሰሜን ፡ አሁንም ፡ ጉዞውን ፡ ቀጥሎ ፡ የደልታን ፡ መሳፍንት ፡ አለገ
 በረና ፡ ወደመምሬስ ፡ ተመለሰ ። በዚያም ፡ ሳለ ፡ የጠላት ፡ አለቆች፡

መጥተዋል፡ ብለው፡ ነገሩት፡ እሱም፡ «ሊወጉኝ፡ ወይስ፡ ባርቼ፡ ለመሆን፡ ነው፡ የመጡት» ብሎ፡ ጠየቀ፡ «የለም፡ ምሕረት፡ ለመለመን፡ ነው፡ የመጡት»፡ ሲሉ፡ መስሎሱት፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ አልሞት፡ የነበረው፡ ሕልምና፡ ፍቺው፡ ትዝ፡ እለው፡ ለአሞንም፡ ምስጋና፡ እቀረበ። ሸፍተውበት፡ የነበሩት፡ እለቆቹም፡ ቀርበው፡ በፊቱ፡ ተንበርክከው፡ «ለአምላክህና፡ ላንተ፡ ፈቃድ፡ እንገዛለን»፡ ሲሉ፡ ቃላቸውን፡ ሰጡት። እሱም፡ በንግግራቸው፡ ተደስቶ፡ ምሕረት፡ አድርጎ፡ በየአገራቸው፡ ሰደዳቸው። ከቀረቡት፡ የመዝናኛ ሪያ፡ እለቃ፡ ሆኖ፡ የተናገረው፡ ፓከን፡ የሚባለው፡ የፓ፡—ስፔት፡ (ዓረብያ?)፡ ሹም፡ ነው።

ታኑታሙን፡ ይህን፡ ሁሉ፡ ከአደረገ፡ በኋላ፡ ምርኮውን፡ እንደያዘ፡ በደስታ፡ ከሰሜናዊ፡ ግብፅ፡ ወደ፡ እገሩ፡ ወደናፓታ፡ ተመለሰ።

ይህ፡ አተራረክ፡ ራሱ፡ በዘመኑ፡ እንደፈቃዱ፡ በሠራው፡ ሐውልት፡ ላይ፡ ራሱ፡ ያስቀረጸው፡ ንግግር፡ ነው። ከዚህ፡ ቀደም፡ እንዳመለከትነው፡ የጥንት፡ ነገሥታት፡ ሌላ፡ ባዕድ፡ ሰው፡ ካልተረከባቸው፡ በቀር፡ ራሳቸው፡ በሚያስቀርጹት፡ ሐውልት፡ ላይ፡ ወይም፡ በሚያጽፉት፡ ታሪክና፡ ዜና፡ መዋዕል፡ ላይ፡ ከብራቸውን፡ ድል፡ እድራጊነታቸውን፡ ጸድቅነታቸውን፡ ሐቀኛ፡ ፈራጅነታቸውን፡ እየጋነኑ፡ ከማስቀረጽና፡ ከማጻፍ፡ በቀር፡ ከሠሩት፡ በጎ፡ ተግባር፡ ጋር፡ የሠሩትን፡ ስሕተት፡ ይሸም፡ በቀር፡ በድል፡ እድራጊነታቸው፡ ላይ፡ እንዳንድ፡ ጊዜ፡ የደረሰባቸውን፡ ድል፡ መሆን፡ በፍጹም፡ አይጠቅሱም። በጥንትም፡ በመካከለኛው፡ ዘመን፡ ታሪክም፡ በእገራችን፡ በአክሱምና፡ በላስታ፡ በሸዋና፡ በጎንደር፡ የነበሩ፡ ነገሥታትም፡ እንደዚሁ፡ ያውሮፓና፡ የምሥራቅ፡ ነገሥታትም፡ «በጦርነት፡ ተሸንፈው፡ ሸሸሁ፡ ፈርቼ፡ ተማረከሁ፡ ባይቀናኝ፡ ቀርቶ፡ ድል፡ ተመታሁ»፡ የሚል፡ ቃል፡ በዘመናቸው፡ በሚጻፈው፡ ዜና፡ መዋዕልና፡ ሐውልት፡ ላይ፡ ተቀርጾም፡ ተጽፎም፡ አይገኝም። ከነርሱ፡ ሹመትና፡ እንጀራ፡ የሚጠብቀውም፡ ጸሐፊና፡ ሠራተኛ፡ ደስ፡ የሚላቸውን፡ ንግግር፡ በምስጋና፡ በውዳሴ፡ በማጋነን፡ እየተፈላለገ፡ ከመጻፍ፡ በቀር፡ ከፋውን፡ ከደጉ፡ ከብሩን፡ ከሐሣሩ፡ ቀላቅሎ፡ እየበረዘ፡ መጻፍ፡ አይቻለውም። በዚህ፡ ፈንታ፡

ስለነገሥታቱ፡ በየዚና፡ መዋዕላቸው፡ አሁንም፡ ባለፈውም፡ በሚመጣውም፡ ተጽፎ፡ ሲነገር፡ የምንሰማው፡ ንጉሡ፡ የአምላክ፡ ልጁና፡ ወዳጁ፡ ጠላቶቹ፡ በፊቱ፡ የማይቆሙ፡ ብቻውን፡ ወይም፡ ቲንሽ፡ ወታደር፡ ይዞ፡ ሸውን፡ የሚያባርር፡ ለወዳጁ፡ ቸር፡ ለጠላቱ፡ የማይበገር፡ እየተባለ፡ ነው። ነገር፡ ግን፡ ማናቸውም፡ በዚህ፡ ዓለም፡ የተደረገ፡ ነገር፡ ሁሉ፡ በምስጋና፡ በሸፈንም፡ በቃለ፡ እጋኖ፡ ቢከለልም፡ ምሥጢሩ፡ የሚገለጽበት፡ ምክንያትና፡ ጊዜ፡ እይጠፋም። ንጉሡ፡ ሲሞት፡ ነዋሪው፡ አዛውንት፡ ከታሪኩ፡ እየሰየ፡ ያወራዋል። በዚህም፡ ላይ፡ በወሰን፡ የሚገኝ፡ ባላጋራም፡ ወዳጅም፡ የሆነ፡ መንግሥትና፡ ሕዝብ፡ ወይም፡ ከሁሉም፡ ባዕድ፡ የሆነ፡ ሹመትና፡ እንጀራ፡ ደጅ፡ የማይጠና፡ ሰው፡ እውነት፡ የመለለውን፡ ተፈላልጎ፡ ሲጽፈው፡ ምውታኑ፡ ነገሥታት፡ በሕይወታቸው፡ ያጸፉት፡ ጨርሶ፡ ከመሠረቱ፡ እንኳን፡ ባይፈርስ፡ ከውስጡ፡ የሚመዘዘንና፡ የሚመሳሰል፡ መንገድ፡ ይገኝበታል።

አሁንም፡ ታኑታሙን፡ በራሱ፡ ሐውልት፡ ላይ፡ ያስቀረጸው፡ ሐልሙና፡ ፍቺው፡ ከናፓታ፡ ተነሥቶ፡ በኤሌፋንቲንና፡ በቱብ፡ አድርጎ፡ መምሬስ፡ ድል፡ እድርጎ፡ መግባቱ፡ የታሕታይ፡ ግብፅን፡ ለመዝናኛ ሪያ፡ ጊዜ፡ ማስገበሩ፡ እውነት፡ መሆኑ፡ ሳይቀር፡ ከእስገበረ፡ በኋላ፡ ከርሱ፡ በፊት፡ የነበሩትን፡ አባቶቹን፡ ሻባካንና፡ ታርሐቃን፡ የእሶር፡ ነገሥታት፡ እነሳርጎንና፡ እነአሣርሐዶን፡ እንዳባረሩዋቸው፡ እሱንም፡ የእሶሩ፡ ንጉሥ፡ አሱርባኒፓል፡ ከታሕታይ፡ ግብፅ፡ በጦርነት፡ እሸንፎ፡ እንዳባረረው፡ ሐውልቱ፡ አይገልጽም። ዛሬ፡ ከአሱርባኒፓል፡ ዜና፡ መዋዕል፡ ከግብፃውያኑም፡ ራሱም፡ ከእስቀረጸው፡ ሐውልት፡ ተዋጥቶ፡ እየተመረመረ፡ የተጻፈው፡ ታሪክ፡ ስለርሱ፡ የሚለው፡ ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ በተጻፈው፡ ዓይነት፡ ነው። ከዚሁ፡ ግማሹ፡ ያለፈውን፡ አተራረክ፡ የሚያጸድቅ፡ እንጂ፡ ጨርሶ፡ የሚያፈርስ፡ አይደለም።

ታኑታሙን፡ አንድ፡ እባብ፡ በግራዬ፡ አንድ፡ እባብ፡ በቀኝ፡ ሲወጣ፡ በሕልሜ፡ እየሁ፡ ብሎ፡ ከተናገረ፡ በኋላ፡ ነበያትና፡ ሕልም፡ ፈችዎች፡ ሁለቱን፡ እገር፡ የመግዛትህ፡ ምልክት፡ ነው፡ ብለው፡ ተርጉመውለታል። ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ ትልቁ፡ ድል፡ እድራጊ፡

ታርሐቃ፡ ሲሞት፡ ገና፡ አስቀድሞ፡ ሥልጣንና፡ ግዛት፡ ሲካፈል፡
ቆይቶ፡ ነበርና፡ በናፓታ፡ ከነገሠ፡ በኋላ፡ ጉዞውን፡ ወደኤፌፋን
ቲን፡ ቀጥሎ፡ ከዚያ፡ ቴብ፡ ገብቷል። ይኸ፡ ሁሉ፡ አገር፡ ከብዙ፡
ጊዜ፡ ዝምሮ፡ የኢትዮጵያ፡ ነገሥታትና፡ የአምላካቸው፡ የአሞን፡
ይዞታ፡ (አጥቢያ)፡ ስለሆነ፡ እስከ፡ ቴብ፡ ድረስ፡ የሚቃወመው፡
አላገኘም። እንዲያውም፡ በየመንገዱ፡ «በሰላም፡ ግባ፡ ለግብፅ፡
ሕይወት፡ ስጥ፡ የወደቁትን፡ ቤተ፡ መቅደሶች፡ አንሣ፡ ሐውልቶች
ንና፡ ምስሎችን፡ አቃና፡ ስለማልከቱ፡ መሥዋዕታቸውን፡ አቅርብ።
ስለታቸውን፡ ስጥ፡ በበዓላቸው፡ ይከበሩ፡ ዘንድ፡ ካህናቶችን፡ በየ
ቤተ፡ መቅደሳቸው፡ እስማራ»፡ እንዳሉት፡ ተጽፏል። ከቴብ፡ ተነ
ሥቶ፡ መምፈስ፡ ሲደርስ፡ ግን፡ በአሶር፡ መንግሥት፡ ሥልጣን፡
ውስጥ፡ የነገሡት፡ ሻያ፡ የሚሆኑት፡ የሰሜናዊው፡ ግብፅ፡ ነገሥ
ታት፡ ከነዋሪው፡ ከአሶር፡ ወታደር፡ ጋር፡ ሆነው፡ ተዋጉት። ነገር
ግን፡ ድል፡ አድርጎአቸው፡ እስከ፡ ደልታ፡ ድረስ፡ አባረራቸው።
በዚያም፡ እምሽጋቸው፡ ገብተው፡ ስለተደበቁ፡ ወደ፡ መምፈስ፡
ተመለሱ። መምፈስ፡ ሳለ፡ እነዚህ፡ ነገሥታት፡ እላይ፡ ሐውልቱ፡
እንደገለጸው፡ ከመካከላቸው፡ ፓኬራ፡ የሚባለውን፡ የፓስፒድን፡
መስፍን፡ መሪ፡ አድርገው፡ ባንድነት፡ ምሕረትን፡ ለምነው፡ ገቡ
ለት። በፈቱም፡ እንደዚህ፡ ሲሉ፡ ተናገሩ። «የሕይወት፡ መንፈስ
ስጠን፡ አንተን፡ የከበደ፡ ሕይወት፡ የለውምና፡ በነገሥታት፡ ቀን፡
አንደተናገርኸው፡ በበታችህ፡ እንዳሉት፡ ሰዎች፡ እንሆናለን፡ . .
. . . » እንደሐውልቱ፡ እነጋገር፡ ግርማዊነቱ፡ ይኸን፡ ሲሰማ፡
ልቡ፡ በደስታ፡ ተመላ፡ መብልና፡ መጠጥም፡ አዘዘላቸው።

አሱርባኒፓል፡ አንግሥ፡ የላከው፡ ኒካዎ፡ ግን፡ ስለተዋጋው፡
ማርኮ፡ ገደለው፡ ኒካዎም፡ ከሞተ፡ በኋላ፡ ልጁ፡ ፕሳሚቲክ፡ ከመ
ምፈስ፡ ሸሽቶ፡ ወደ፡ ነነዌ፡ ሂዶ፡ ከአሱርባኒፓል፡ ጋር፡ ተገና
ኝቶ፡ የሆነውን፡ ሁሉ፡ በዝርዝር፡ ነገረው። ኃይለኛው፡ አሱርባኒ
ፓል፡ የአሶር፡ ንጉሥ፡ በከተማው፡ በነነዌ፡ ሳለ፡ ታኑታሙን፡ ያደ
ረገውን፡ ሁሉ፡ በሰማ፡ ጊዜ፡ ተናዶ፡ ራሱ፡ ጦሩን፡ እየመራ፡ ወደ
ግብፅ፡ መጣ። በዚያን፡ ጊዜ፡ ታኑታሙን፡ ቀደም፡ ብሎ፡ ምርኮ
ውን፡ ሁሉ፡ እንደያዘ፡ ወደቴብ፡ ተመልሶ፡ ነበርና፡ ከአሱርባኒ

ፓል፡ አልተገናኙም። ነገር፡ ግን፡ የአሶራውያን፡ ጦር፡ የታኑታሙ
ንን፡ ጦር፡ እያባደደ፡ ታኑታሙንን፡ በቴብ፡ በለደረሱበት፡ ቴብን፡
ለቆ፡ ወደ፡ አባቶቹ፡ አገር፡ ወደ፡ ናፓታ፡ መጣ።

ታኑታሙን፡ ከነሠራዊቱ፡ የለቀቀውን፡ በጣም፡ ስመ፡ ጥር፡
የሆነውን፡ የቴብን፡ ከተማ፡ የአሞንን፡ ቤተ፡ መቅደስና፡ የሚያማ
ምረውን፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ ሁሉ፡ የአሶር፡ ወታደሮች፡ ከፋኛ፡
በዘበዙት። ከቤተ፡ መንግሥትና፡ ከቤተ፡ መቅደስ፡ የተገኘው፡
ማናቸውም፡ ዓይነት፡ ወርቅና፡ ብር፡ ልብስና፡ መሣሪያ፡ እየተዘ
ረፈ፡ ከሐውልቱ፡ ጋር፡ ወደነነዌ፡ ተጋዘ።

በዚያ፡ ዘመን፡ (፪፻፳፪፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት)፡
ቴብን፡ ያገኛት፡ እልቂትና፡ ዘረፋ፡ እስከ፡ ብዙ፡ ዘመን፡ ድረስ፡
እንዳታንሰራራ፡ አድርጓት፡ ነበር። ይኸውም፡ ይታወቅ፡ ዘንድ፡
ከሃምባ፡ ዓመት፡ በኋላ፡ በእስራኤል፡ የተነሣው፡ ናሆም፡ የሚባ
ለው፡ ነቢይ፡ በዘመኑ፡ በራሷ፡ በነነዌ፡ ከተማ፡ ወደፊት፡ የሚደር
ስባትን፡ ውድቀት፡ ሲገልጽ፡ በአሁኑ፡ ሰዓት፡ በቴብ፡ የደረሰውን፡
እንሥቶ፡ እንደዚህ፡ ይላል። «እነሆ፡ እኔ፡ ባንቺ፡ (በነነዌ)፡ ላይ፡
ነኝ፡ ይላል፡ እግዚአብሔር፡ የሠራዊት፡ ጌታ፡ ልብስሽንም፡ በፊ
ትሽ፡ እገልጣለሁ፡ ለአሕዛብም፡ ራቂትሽን፡ አሳየሁ፡ ለመንግሥ
ታትም፡ ነውርሽን፡ የሚያይሽም፡ ሁሉ፡ ካንቺ፡ እየሸሸ፡
ነነዌ፡ ተፈታች፡ ይላል፡ . . . አንቺ፡ ከነአሞን፡ (ከአሞን፡ ከተማ)፡
ትበልጫለሽን፡ በፈሳሾች፡ መካከል፡ ከተቀመጠችው። ውሃም፡
በዙሪያዋ፡ ነበራት፡ ቅጥርዋም፡ በባሕር፡ ውስጥ፡ ነበር። ኩሽና፡
ምሥር፡ (ኢትዮጵያና፡ ግብፅ)፡ የማይቁጠሩ፡ ኃይሎች፡ ነበሩ።
ፋጥ፡ (ፓንታ፡ ግብፅ)፡ የማይቁጠሩ፡ ሉቢም፡ (ሊብያም)፡ እርሳ
ቸው፡ የሚረዱሽ፡ ነበሩ። ነገር፡ ግን፡ እርስዋ፡ ተጋዘች፡ ምርኮም፡
ተማረከች፡ ሕፃናትዋም፡ ሁሉ፡ በመንገድ፡ ራስ፡ ላይ፡ ተፈጠፈጡ።
በጌትዎችዋም፡ ላይ፡ ዕፃ፡ ተጣጣሉ። ታላላቆችዋም፡ ሁሉ፡ በሠ
ንሠለት፡ ታሠሩ፡ . . . » ትንቢተኛ፡ ናሆም፡ ምዕራፍ፡ ፫፡ ቁጥር፡
፩—I።

በውነትም፡ ይህ፡ ነቢይ፡ እንዳመሰከተው፡ የአሞን፡ መቅደስ፡
ያለበት፡ ይህ፡ የቴብ፡ ከተማ፡ ከቀድሞ፡ ዝምሮ፡ ኃያላት፡ ፈርዖ

ኖች፡ እነቱትሞሲስ፡ እነራምሲስ፡ እነቱትእንካሙን፡ በልዩ፡ ልዩ፡
ሕንፃና፡ ሐውልት፡ ያስጌጡት፡ ታላቅ፡ ከተማ፡ የማይፈርስ፡ ይመ
ሰል፡ ነበር ።

ዳሩ፡ ግን፡ በዚህ፡ ዓለም፡ እስፈረውና፡ ኃይለኛው፡ ሕዝብ፡
ተመልሶ፡ ፈረ፡ ምስኪን፡ እንደሚሆን፡ የደመቀ፡ ከተማ፡ ፈርሶ፡
ያልደመቀው፡ መንደር፡ እንደገና፡ የደመቀ፡ ከተማ፡ ይሆናልና፡
የዚሁ፡ ዕጣ፡ ቴብን፡ ሲገጥሟት፡ ነቢዩ፡ እንዳለው፡ የአፍራሾቹን፡
የእሶራውያንን፡ ከተማ፡ ነነዌን፡ ደግሞ፡ በተራዋ፡ ሲእክሳር፡ የሚ
ዶን፡ ንጉሥ፡ ከዛ፡ ዓመት፡ በኋላ፡ እፈራርሶ፡ ራሱን፡ የእሶርን፡
መንግሥት፡ ሲጥለው፡ ወደፊት፡ እናገኛለንና፡ እሁን፡ የዚህን፡
ጉዳይ፡ እናሰራው ።

የመጨረሻው፡ ኢትዮጵያዊው፡ ንጉሥ፡ ታኑታሙን፡ ከእሶ
ራውያን፡ ጦር፡ እየሸሸ፡ ከመምፈስ፡ ወደ፡ ቴብ፡ ከቴብ፡ ወደናፓታ፡
ሐዶ፡ እንደተቀመጠ፡ በ፪፻፶፮፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡
በፊት፡ ሞተ ። እንግዲህ፡ የላዕላይና፡ የታሕታይ፡ ግብፅን፡ እሶር፡
ስለያዘው፡ በናፓታ፡ በራሳቸው፡ በኢትዮጵያውያኑ፡ (ኑብያ፡)
ግዛት፡ ሸማግሌው፡ ፒያንኪ፡ ፫ኛ፡ የሚባለው፡ የእሚራቲስ፡ ባል፡
ከታኑታሙን፡ ቀጥሎ፡ ነገሠ ። ስለዚህ፡ ከታኑታሙን፡ በኋላ፡
በግብፅ፡ ላይ፡ የኢትዮጵያውያን፡ ገዥነት፡ ተወግዶ፡ ሌሎች፡
ኃያላን፡ እገሮች፡ ባቢሎን፡ ፋርስ፡ ግሪክ፡ ሮማ፡ ዓረብ፡ ቱርክ፡
ይፈራረቁባት፡ ዝምር ።

ምዕራፍ፡ ፲፮ ።

በግብፅ፡ የኢትዮጵያ፡ ግዛት፡ ፍጹሙ-የኢትዮጵያ፡ የግዛት፡
ዘመን ።

ባለፉትምዕራፎች፡ እንደ፡ እነበብነው፡ ግብፆች፡ ኢትዮጵያው
ያንን፡ ገዝተው፡ ሲያስገብሩ፡ ከኖሩ፡ በኋላ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ደግሞ፡
መልሰው፡ ግብፅን፡ ገዙ ። ግብፅንም፡ የገዙት፡ የነዚህን፡ ነገሥ
ታት፡ ዝርዝርና፡ የገዙበትን፡ ጊዜ፡ የቀድሞ፡ ጸሐፊ፡ እንደመሰ
ለው፡ ሲጽፍ፡ ያንዱ፡ ከሌላው፡ ሁል፡ ጊዜ፡ በቲንሹ፡ በአተራረክ፡

እምብዛም፡ ሳይራራቅ፡ በዘመን፡ ቊጥር፡ ይለያያል ። እንደ፡ ኤው
ሮፓ፡ ቊጥር፡ ፪፻፹፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ በበጥ
ሊሞስ፡ ፈላደልፍ፡ ዘመን፡ የነበረው፡ ማጌቶን፡ (MANETHON)
የሚባለው፡ በግሪክ፡ ቋንቋ፡ ባዘጋጀው፡ የግብፅ፡ የታሪክ፡ መጽ
ሐፍ፡ ውስጥ፡ የጠፋው፡ ጠፍቶ፡ በተገኘው፡ የነገሥታት፡ ዝር
ዝር፡ ላይ፡

፩ኛ፡ ሰበቆን፡ (ኻባካ)፡ ፳፡ ዓመት፡

፪ኛ፡ ሰቫኩስ፡ (ሻባታቃ)፡ ፲፬፡ ዓመት፡

፫ኛ፡ ታርቆስ፡ ወይም፡ ታራቆስ፡ (ታርሐቃ)፡ ፲፰፡ ዓመት፡
በድምሩ፡ ሦስት፡ ነገሥታት፡ ፵፡ ዓመት፡ ብቻ፡ መግዛታቸውን፡
ይጽፋል ።

የቀሩት፡ ደግሞ፡ እነሙሴ፡ ማሪዬት፡ ሙሴ፡ ሩዢ፡ ለፕስዩ
ስና፡ ሬይዝነር፡ ካታዊ፡ ፓሻ፡ ድሪዮቶንና፡ ሻንድዮ፡ የቀሩትም፡
ሁሉ፡ በግብፅ፡ ጽሑፍ፡ ላይ፡ የተገኘውን፡ በመከተል፡ ከ፯፻፶፩-
፯፻፲፮፡ ዓመት፡ የገዛውን፡ የመጀመሪያውን፡ ንጉሥ፡ ፒያንኪንም፡
የጽፏቸው፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ (ዲናስቲ)፡ መሥራች፡ ሳያደርጉ፡
ከሻበቃ፡ ዝምረው፡

፩ኛ፡ ሻባካ፡ ፲፭፡ ዓመት፡ ከ፯፻፲፮፡ እስከ፡ ፯፻፩፡ ዓክዘ፡ ልባፊት፡
፪ኛ፡ ሻባታካ፡ ፲፪፡ » ከ፯፻፩፡ እስከ፡ ፯፻፶፯፡ » »

፫ኛ፡ ታርሐቃ፡ ፳፮፡ » ከ፯፻፶፯፡ እስከ፡ ፯፻፷፬፡ » »

፬ኛ፡ ታኑታሙን፡ ፳፡ » ከ፯፻፷፬፡ እስከ፡ ፯፻፶፯፡ » »

ድምር፡ የአራቱ፡ ነገሥታት፡ የግዛት፡ ዘመን፡ ፷፩፡ ዓመት፡
ይሆናል ።

ሙሴ፡ ዣን፡ ሞሪዬ፡ ደግሞ፡ ምንም፡ እንኳን፡ እንደቀሩት፡
ነገሥታት፡ እዚያው፡ ተቀምጠው፡ እደላድሰው፡ ባይገዙ፡ ወረራ፡
ከዝምሩት፡ ከነዚራክ፡ ዝምሮ፡ እስከ፡ መጨረሻው፡ ንጉሥ፡
እስከ፡ እሚን፡ እስሮ፡ ፪ኛ፡ ድረስ፡ እንደርሳቸው፡ እባብ፡ ዘመኑ፡
ከ፱፻፵፱፡ እስከ፡ ፯፻፶፩፡ ዓመት፡ እድርገው፡ የኢትዮጵያ፡ ገዥነት፡
በግብፅ፡ የቆየበትን፡ ዘመን፡ ፪፻፶፯፡ ዓመት፡ እድርሰውታል ።

እነዚህን፡ ሁሉ፡ ተመልክቶ፡ ወደ፡ እውነት፡ የሚጠጋ፡ መክ
ካለኛ፡ መንገድ፡ የተፈለገ፡ እንደሆነ፡ ግን፡ የቀድሞዎቹን፡ ጸሐፊ

ዎች፡ የነግረውን፡ ወይም፡ የሞሪዩን፡ የመጨረሻ፡ ምርመራ፡ በላ
 ፈረሰው፡ እንደደንቡ፡ የጽፏቸው፡ ዲናሰቲ፡ መሥራች፡ ፒያንኪ፡
 ጀኛው፡ ሲሆን፡ ይገባል። እሳይ፡ እንዳልነው፡ መሥራች፡ የሚያደርጉት፡
 ከርሱ፡ በኋላ፡ የነገሠውን፡ ሻባካን፡ ነው። ምክንያቱም፡
 በፒያንኪና፡ በሻባካን፡ መካከል፡ ታፍናክታና፡ ልጁ፡ በኮሪስ፡
 ጣልቃ፡ ገብተው፡ ለዋቂት፡ ጊዜ፡ ግብፅን፡ ገዝተው፡ ጽፏቸውን፡
 የሳይንስ፡ ሥርወ፡ ኮንግሥት፡ መሥርተዋል፡ በማለት፡ ነው።
 ነገር፡ ግን፡ በፒያንኪና፡ በታናፍክታ፡ መካከል፡ ሊቀ፡ ካህን፡ ባለ
 በት፡ የተፈጸመውን፡ መሐላበሻባቃና፡ በቦኮሪስ፡ መካከል፡ በዚህ፡
 መሐላ፡ መፍረስ፡ የተነሣ፡ የደረሰውን፡ ጦርነትና፡ በቦኮሪስ፡
 ላይ፡ የተፈጸመውን፡ ቅጣት፡ የተመለከትን፡ እንደሆነ፡ በመሐላ፡
 የተወሰነው፡ እርቅ፡ እንደሚረጋ፡ መመልከት፡ አለብን፡ ይኸም፡
 ሲሆን፡ የጽፏቸው፡ ዲናሰቲ፡ መሥራች፡ ፒያንኪ፡ ነው። የርሱም፡
 ግዛት፡ ዘመን፡ ከጃፂ፡ እስከ፡ ፳፻፲፮፡ ዓመት፡ ድረስ፡ ፴፩፡
 ዓመት፡ (እንደሌሎቹ፡ ፴፩)፡ ሲሆን፡ ከዚህ፡ ጽፏ፡ ዓመት፡ በኢ
 ትዮጵያ፡ ብቻ፡ ነግሦ፡ ይሆናልና፡ የግዛታቸውን፡ ዝርዝር፡ ድም
 ሩን፡ እንመልከት።

- ፩ኛ፡ ፒያንኪ፡ ፴፩፡ ዓመት፡
- ፪ኛ፡ ሻባካ፡ ፲፭፡ ዓመት፡
- ፫ኛ፡ ሻባካቃ፡ ፲፪፡ ዓመት፡
- ፬ኛ፡ ታርሐቃ፡ ፳፮፡ ዓመት፡
- ፭ኛ፡ ታኑታሙን፡ ፩፡ ዓመት፡

የፒያንኪ፡ የኑብያ፡ ግዛቱ፡ ጽፏ፡ ዓመት፡ ባይቂጠር፡ በግብፅ፡
 ላይ፡ የቆየውን፡ የኢትዮጵያውያንን፡ ግዛት፡ በድምሩ፡ ፳፭፡ (በባ፡
 አምስት)፡ ዓመት፡ ግድም፡ ማድረግ፡ የተሻለ፡ ይመስላል።

እንግዲህ፡ ግብፅን፡ ከገዙት፡ ከኢትዮጵያውያን፡ የመጨረሻውን፡
 ንጉሥ፡ ታኑታሙን፡ ከግብፅ፡ ተመልሶ፡ በናፓታ፡ በጃፂ፡ ዓመት፡
 ከሞተ፡ በኋላ፡ ከፒያንኪ፡ ፫ኛ፡ ቀጥሎ፡ አሚን፡ አሰር፡
 የሚባለው፡ አደላድሎ፡ የናፓታን፡ መንግሥት፡ ያዘ፡ ለመጀመሪያውም፡
 ጊዜ፡ የሳዕላይ፡ ግብፅን፡ ከቀድሞው፡ አባቶች፡ ሲያያዝ፡

እንደመጣው፡ ከያዘና፡ ከዚያም፡ አልፎ፡ ታሕታይ፡ ግብፅን፡ ለመ
 ጨመር፡ ሲል፡ ከግብፃውያኑ፡ ተዋግቶ፡ ሲሸነፍ፡ እንዲያውም፡
 የሳዕላይ፡ ግብፅን፡ ጭምር፡ ለቆ፡ በአገሩ፡ በኑብያ፡ (ኢትዮጵያ)
 ብቻ፡ ተጠቅልሎ፡ ተቀመጠ።

ከግብፅ፡ አሰርባኒፓል፡ ኢትዮጵያውያንን፡ አባሮ፡ መምፈስ
 ንም፡ ተብንም፡ በጦር፡ ኃይል፡ ይዞ፡ በዘረፋም፡ በምርኮም፡ እያ
 ሰጩንቀ፡ ከአስገበረ፡ በኋላ፡ በበፊው፡ ግዛቱ፡ ያሉ፡ የከለዳውያ
 ንና፡ የኤላም፡ የዋራርቶ፡ ሕዝቦች፡ ሸፍተዋልና፡ ድረስ፡ የሚል፡
 መልእክት፡ ስለመጣበት፡ በግሥ፡ ወደ፡ አገሩ፡ ተመለሰ።

ስለዚህ፡ ግብፃውያኑ፡ ከአሰራውያንም፡ ከኢትዮጵያውያንም፡
 የነፃነት፡ ከፍት፡ ጊዜ፡ በማግኘታቸው፡ የሳይሱን፡ ንጉሥ፡ የኒቃ
 ምን፡ ልጅ፡ ፔሳሜቲክ፡ ጀኛ፡ የተባለውን፡ እነገሡ። በርሱ፡ ውስጥ፡
 ወይም፡ ከርሱ፡ ጋር፡ አሰራውያን፡ የደለደለዋቸው፡ የየአውራ
 ጃው፡ ሻያ፡ ነገሥታት፡ ወይም፡ እንደሄሮዶቱስ፡ አጻጻፍ፡ ዶዴካ
 ሮሽ፡ (የ፲፫፡ ነገሥታት፡ ግዛት) የሚላቸው፡ ፲፪፡ ነገሥታት፡ አብ
 ረውት፡ ይገዙ፡ ዠመር፡ ቢሆንም፡ ከመካከላቸው፡ አንጋፋው፡
 እንደፈርዖን፡ የተቂጠረው፡ ፕሳሜቲክ፡ ስለሆነ፡ በጊዜው፡ የግብ
 ፅን፡ መንግሥት፡ እንደ፡ ቀድሞው፡ ከፍ፡ ለማድረግ፡ የተቻለውን፡
 ሁሉ፡ አደረገ። በውስጡም፡ ከግሪክ፡ አውራጃ፡ ይበልጥ፡ ዋጋ፡
 ለበጣቸው፡ ወገን፡ እየተገዙ፡ የሚዋጉ፡ ዠግኖቹን፡ የግሪክ፡
 ተወላጆችን፡ ቀጥሮ፡ የሚቀናቀኑትን፡ በነሱ፡ እያስመታ፡ በተ
 ረፈ፡ ራሱ፡ በሰላማዊ፡ አስተዳደር፡ ይደክም፡ ጀመር። ዳሩ፡ ግን፡
 ግሪኮች፡ በርሱ፡ ፊት፡ ባለሙዋልነትን፡ እግኝተው፡ በሥራ፡ ሲረ
 ዱት፡ የግብፃውያኑና፡ የሊብያዎቹ፡ ተወላጆች፡ በግሪኮቹ፡ ባለሙ
 ዋልነት፡ ቅር፡ ስለአላቸው፡ ውስጡን፡ ለአስተዳደሩ፡ አልተባበሩ
 ስትም። በዚህ፡ ዓይነት፡ የውስጥ፡ አስተዳደር፡ ፖለቲካው፡
 ይኸን፡ የመሰለ፡ ችግር፡ ሲፈጥርበትና፡ እርሱም፡ ችግሩን፡ በትግ
 ልና፡ በብልሐት፡ ለማሸነፍ፡ ሲጣጣር፡ ሲያሸንፈው፡ ያልቻለው፡
 በታናሽ፡ እስያ፡ ከአሰር፡ በኋላ፡ የተነሣውን፡ የባቢሎንን፡ ወራሪ
 ነት፡ ነው። ኢትዮጵያውያን፡ ለዘበቂታ፡ በአገራቸው፡ በናፓታ፡
 ሲቀሩስት፡ በአሰር፡ ውስጥ፡ የነበረው፡ የባቢሎን፡ መንግሥት፡

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተነሥቶ ፡ ሁሉንም ፡ እገሮች ፡ ከወረራቸው ፡ በኋላ ፡
ወደግብፅ ፡ መጣ ፡ ያመጣውን ፡ ከመተረካችን ፡ በፊት ፡ ከአሰራ
ውያን ፡ ጋር ፡ የተጣመረውን ፡ አጭር ፡ ታሪኩን ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡
ምዕራፍ ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፲፯ ።

የመገናኛሪያው ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ሐሙራቢ—
የጉረቤቱ ፡ የአሰር ፡ መንግሥት ፡ መነሣት ።

ግብፅ ፡ ኃያል ፡ ሥልጣን ፡ ጥበበኛ ፡ በነበረበት ፡ ዘመን ፡ በመካከለ
ኛው ፡ ምሥራቅ ፡ ሌሎች ፡ የሠለጠኑ ፡ እገሮች ፡ ነበሩ ። እነርሱም ፡
በጤግሮስና ፡ በኤፍራጥስ ፡ ወንዞች ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ በመገናኛሪያው ፡
ግሪኮች ፡ «ሜሶፖታሚያ ፡ በሁለት ፡ ወንዞች ፡ መካከል ፡ » ብለው ።
የሰየሟቸው ፡ የባቢሎንና ፡ የአሰር ፡ እገሮች ፡ ናቸው ። ከነርሱም ፡
በደቡብ ፡ በኩል ፡ ከልዳውያን ፡ እሱ ። የነዚህም ፡ ከተሞች ፡ የአሰራ
ውያን ፡ ነነዌ ፡ የባቢሎንናውያን ፡ ባቢሎን ፡ የከልዳውያን ፡ ኡር ፡ ስመ
ጥርኒታቸው ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ተጠቅሶ ፡ ይገኛል።

ከነዚህ ፡ ከሦስቱ ፡ በለሜን ፡ በጤግሮስ ፡ ወንዝ ፡ በኩል ፡
ያለው ፡ አሰር ፡ በባቢሎን ፡ ንጉሥ ፡ በሐሙራቢ ፡ ጊዜ ፡ ደካማ ፡ ስለ
ነበረ ፡ ለባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ እንደ ፡ እንደ ፡ አውራጃ ፡ ይቆጠር ፡
ነበር ። ከሐሙራቢ ፡ ሞት ፡ በኋላ ፡ ደግሞ ፡ አሰር ፡ ኃይለኝነትን ፡
አግኝቶ ፡ ባቢሎንና ፡ በዙሪያው ፡ ያሉትን ፡ እገሮች ፡ እንደ ፡ ገዛ ፡
በሚቀጥለው ፡ እንመልከታለን ።

በባቢሎንና ፡ በአሰር ፡ ነምሩድ ፡ የሚባል ፡ አደን ፡ የሚወድ ፡
ኒኑስ ፡ የሚባል ፡ የነነዌን ፡ ከተማ ፡ የከተመ ፡ ለሚራሚስ ፡ የምት
ባል ፡ የባቢሎንን ፡ ከተማ ፡ ያስጌጠች ፡ ተዋጊ ፡ ንግሥት ፡ ስርዳና
ፓል ፡ የነነዌ ፡ ከተማ ፡ በጠላት ፡ በከብብበት ፡ ሀብቱንና ፡ ቤተ ፡
ሰቡን ፡ ሰብስቦ ፡ በፈቃዱ ፡ ከእሳት ፡ ነበልባል ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ፡ሞተ፡
የሚሉት ፡ ነገሥታት ፡ እንደነበሩ ፡ በዋንት ፡ የግሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡
ዘንድና ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ባንዳንድ ፡ ቦታ ፡ ይገኛል ።

ስለአሰርና ፡ ባቢሎን ፡ ሕዝብ ፡ በየታሪኩ ፡ መጽሐፍ ፡ እንደ
ሚገኘው ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ሦስት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ከወደ ፡
ለሜን ፡ የወረዱ ፡ ሱሜሪያን ፡ የሚባሉት ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ አካድ
ያን ፡ የሚባሉ ፡ ዘራቸው ፡ ሴማዊ ፡ የሆነ ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡
ይዘው ፡ ሱሜሪያን ፡ የተባሉት ፡ የኡርን ፡ ከተማ ፡ አካድያን ፡ የተ
ባሉት ፡ የአካድን ፡ ከተማ ፡ ከትመው ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። ከነዚህ ፡ ከሁ
ለቱ ፡ ከፍሎች ፡ አካድያን ፡ የተባሉት ፡ የሴም ፡ ዘሮች ፡ ከደቡብ ፡
ዓረብ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ከተሻገሩት ፡ ጋር ፡ የፈደልና ፡ የቋንቋ ፡
የዘር ፡ ቅርብ ፡ ግንኙነት ፡ እንዳለ ፡ የቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ያም
ናሉ ።

እነዚህ ፡ ሕዝቦች ፡ ከዋነኛው ፡ ንጉሥ ፡ ከሐሙራቢ ፡ በፊት ፡
ከሦስት ፡ ሺ ፡ እስከ ፡ ሁለት ፡ ሺ ፡ እንድ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡
መንግሥት ፡ እቁመው ፡ በነገሥታት ፡ መመራታቸው ፡ በዛሬ ፡ መርማ
ሪዎች ፡ ዘንድ ፡ ታውቋል። ሱሜሪያን ፡ በነበሩበት ፡ ከፍል ፡ በተለይ ፡
ቱሎ ፡ በተባለው ፡ ሥፍራ ፡ እንድ ፡ ጉዲያ ፡ የተባለ ፡ መስፍን ፡
(ንጉሥ?) ፡ ኒን ፡ ጊርሱ ፡ ለሚባለው ፡ አምላኩ ፡ የሚያወራውን ፡
የቤተ ፡ መቅደስ ፡ ፕላን ፡ በእጁ ፡ እንደያዘ ፡ ሐውልቱ ፡ ተሠርቶ ፡
በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ንጉሡ ፡ ለአምላኩ ፡ እንደዚህ ፡ ሲለው ፡ ይነበ
ባል ። «ንጉሥ ፡ ሆይ ፡ ኒን ፡ ጊርሱ ፡ ሆይ ፡ ጉርፍን ፡ (መዓትን?) ፡
የምታቆም ፡ . . . ፡ ትእዛዝህን ፡ በትክክል ፡ እፈጽማለሁ ። ኒን ፡
ጊርሱ ፡ ሆይ ፡ ቤተ ፡ መቅደስህን ፡ በደስታ ፡ አሠርኹ ፡ ወደ ፡ ዚያ ፡
አገባኝለሁ ። . . . ባርከው ፡ ባርከው ፡ . . . » ይልና ፡ ቀጥሎ ፡
ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ የተመረቀበት ፡ ሰባት ፡ ቀን ፡ ሙሉ ፡ በዓል ፡ ተደ
ርኝ ፡ በዚህ ፡ በዓል ፡ ሰሞን ፡ የከተማው ፡ ሕዝብ ፡ ሁሉ ፡ ገረድ ፡
ከእመቤቷ ፡ አሸከር ፡ ከጌታው ፡ የእኩልነት ፡ መብት ፡ አግኝተው ፡
በደስታ ፡ እንደዋሉ ፡ እንደዚሁ ፡ ክፉ ፡ ነገሮች ፡ ወደ ፡ ደግ ፡ እንደ
ተለወጡ ፡ ያመለክታል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ሱሜርና ፡ አካድ ፡ በተባሉት ፡ ዘሮች ፡ ላይ ፡
ሌሎች ፡ ሴማዊ ፡ ዘሮች ፡ በየጊዜው ፡ እየተደባለቁ ፡ የከልዳውያን
ንና ፡ የባቢሎንን ፡ የመገናኛሪያውን ፡ መንግሥት ፡ ከቀድሞው ፡
የበለጠ ፡ አቋቋሙ ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ ተደጋግማ ፡ የተ

ነግሰው፡ የባቢሎን፡ ከተማ፡ በሁለት፡ ሺ፡ አምስት፡ መቶ፡ እና፡ በሁለት፡ ሺ፡ ዓመት፡ መካከል፡ ተመሥርታ፡ ከቀን፡ ወደ፡ ቀን፡ እየደመቀች፡ ሄደች። ከአሶር፡ ከሚዶን፡ ከሐንድ፡ ከፋርስና፡ ከአርመን፡ ከግብፅ፡ ለሚመጡ፡ ነጋዴዎች፡ ዋና፡ መገናኛና፡ የሸቀጥ፡ መገበያያ፡ መደብር፡ሆነች። እንደዚህ፡ ሆኖ፡ በደመቀችበት፡ ጊዜ፡ ሐሙራቢ፡ የሚባል፡ ኃይለኝነትን፡ በዋቂነትን፡ ከሐግ፡ ሐጋጊነት፡ ጋር፡ አጣምሮ፡ የደዘ፡ ንጉሥ፡ ተነሣላቸው። እርሱም፡ ለባቢሎን፡ መንግሥት፡ ለመሠረድ፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ (ዲናስቲ) ጀኖ፡ ንጉሥ፡ ነው። ይህ፡ ንጉሥ፡ የነበረበትን፡ ዘመን፡ የቀድሞ፡ ሊቃውንት፡ ጀሺ፡ ጀ፤ ዓመት፡ ግድም፡ ሲያደርጉት፡ የቆዩትን፡ ያሁን፡ ሊቃውንት፡ አነቦታ፡ (Botta) እንደላፓርት፡ (Delaporte) እንሞርጋ፡ (Morgan) ጀሺ፡ ጀ፤ — ጀሺ፡ ጀ፤ ዓመት፡ መካከል፡ ከከርበትና፡ በፊት፡ ላይ፡ አሳርፈውታል።

ሐሙራቢ፡ በነገሠ፡ ጊዜ፡ እንደ፡ ሁለት፡ ነገድ፡ የሚቈጠሩትን፡ አካድንና፡ ሱሚርን፡ በአንድነት፡ አዋሕዶ፡ የአሶርን፡ የኤላምን፡ ለገዢነት፡ ሁሉ፡ አየወጋ፡ የባቢሎን፡ ወይም፡ የከለዳውያን፡ መንግሥት፡ የሚባለውን፡ ከፍ፡ ከፍ፡ አደረገው።

ከሁሉ፡ የበለጠ፡ የሐሙራቢ፡ በመ፡ ጥርነት፡ ሕግና፡ ፍትሕ፡ ነገሥት፡ በማውጣት፡ ነው። እርሱ፡ የሕግና፡ የሰላም፡ ሰው፡ መሆኑ፡ ሲታወቅ፡ ያወጣቸው፡ ሕጎች፡ ምን፡ ምን፡ እንደሚሉ፡ በምን፡ ቋንቋ፡ በምን፡ ፊደል፡ እምን፡ ላይ፡ እንደተጻፉ፡ መርማሪው፡ ሁሉ፡ ከቀድሞው፡ በበለጠ፡ በትክክል፡ ለመረዳት፡ በሚረዳለባቸው፡ ጊዜ፡ ሞርጋን፡ የሚባለው፡ የፈረንሳዊ፡ ተወላጅ፡ እንደሌው፡ ቀጥሮ፡ ጀሺ፡ ጀ፤ ዓ፡ ም፡ ሱስ፡ በሚባል፡ (በኤላም፡ አገር) የከተማ፡ ፍራሽ፡ ውስጥ፡ ከሐሙራቢ፡ ሕጎች፡ አጋማሹን፡ ጀ፡ ሚትር፡ ከጽጌ፡ ሳንቲም፡ ቁመት፡ ባለው፡ ባንድ፡ ጥቁር፡ ደንጊያ፡ ላይ፡ ተቀርጾ፡ አገኘው። በዚህ፡ ደንጊያ፡ ከወደ፡ ላይ፡ ወገን፡ ሻማሽ፡ (ወይም፡ ስህ፡ ማስህ) የሚባለው፡ የፍርድ፡ አምላክ፡ በዙፋኑ፡ ተቀምጦ፡ በቀኝ፡ እጁ፡ እንደ፡ ጸሐፊ፡ ብርዕ፡ ጨብጦ፡ በፊቱ፡ ንጉሡ፡ ሐሙራቢ፡ በትሕትና፡ ቆሞ፡ ሕግ፡ እንደሚጠይቀውና፡ አምላኩ፡ እንደሚነግረው፡ ዓይነት፡ ይታያል። በላዩ፡ ላይ፡

ሐሙራቢ፡ ከአምላኩ፡ ተቀብሎ፡ በለቢተ፡ ሰብ፡ አጀጅር፡ ስለግል፡ ሀብት፡ ስለሥራ፡ ለሕዝቡ፡ የሰጠው፡ ሕግ፡ በጥንቱ፡ የባቢሎን፡ ፊደል፡ ተጽፎ፡ ተገኘ። ከዚያ፡ በየጊዜው፡ ከባቢሎን፡ ጽንሰ፡ ወደጽንሰው፡ ተተረጉሙ። ወደፈረንሳዊ፡ ከተተረጉሙ፡ ውስጥ፡ አሁን፡ ወደ፡ አግርኛ፡ ስንመልሰው፡ በውስጡ፡ ሐሙራቢ፡ ንጉሥ፡ በዘመኑ፡ ያወጣው፡ ሕግ፡ እንደዚሁ፡ ሲል፡ ይገኛል።

የሐሙራቢ፡ ሕግ ።

ሕጉን፡ ሰው፡ የሙራቱን፡ ግድብ፡ ከመሥራት፡ ችል፡ ብሎ፡ የወጣ፡ ጉርፍ፡ በርሱ፡ መራት፡ ላይ፡ አልፎ፡ የሌላውን፡ መንደር፡ ስንደ፡ (ሰብል)፡ ያበላሸ፡ እንደ፡ ሆነ፡ ችልተኛው፡ ይከፍላል። መክፈል፡ በያትተው፡ እርሱ፡ ከነገብረቱ፡ ይሸጥና፡ መንደረተኛዎች፡ ይካፈሉ።

አንድ፡ ባለመራት፡ መራቱን፡ እንዲያርስሉት፡ ላንድ፡ ገበሬ፡ ሰጥቶ፡ አራት፡ ዓመት፡ ሲያርስና፡ እርሻውን፡ ሲያስሰልሰው፡ ከቆየ፡ በኋላ፡ በአምስተኛው፡ ዓመት፡ ገበሬውና፡ ባለመራቱ፡ ሰብሉን፡ እሱል፡ ይካፈሉ።

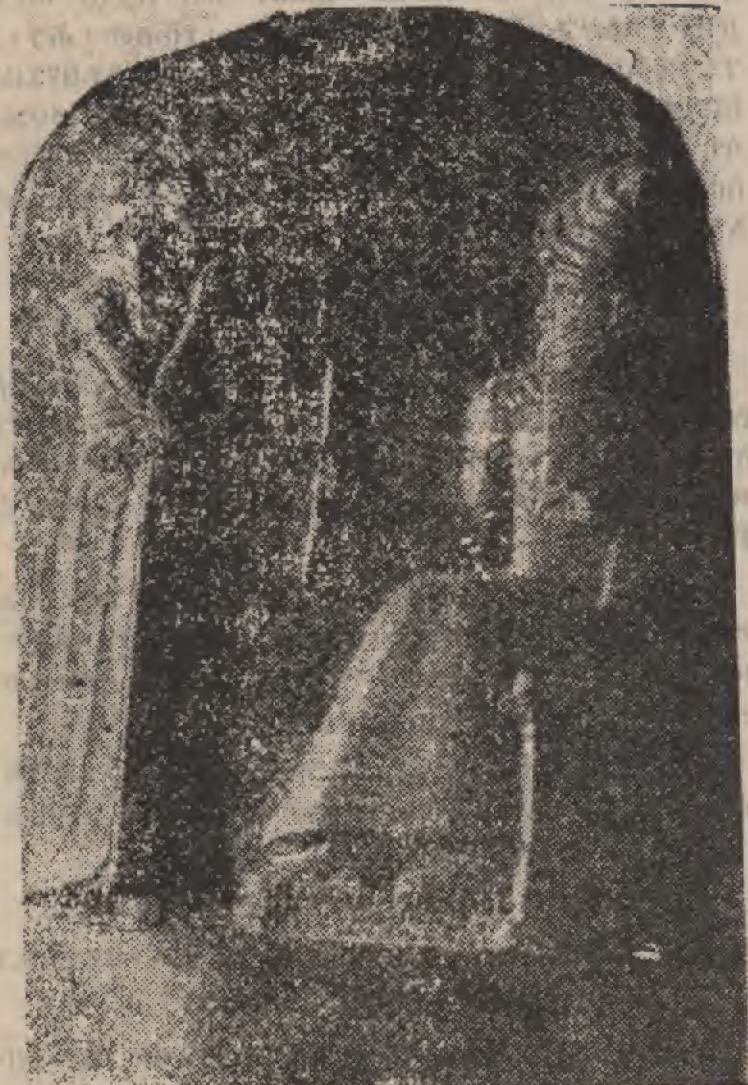
አንድ፡ ሰው፡ ከሌላው፡ በረ፤ ወይም፡ አህያ፡ ተውሶ፡ በሚጻ፡ ባለ፡ አንጻሩ፡ መጥቶ፡ ከቡቱን፡ የበላበት፡ እንደሆነ፡ ባለቤቱ፡ ሊከፈለው፡ አይችልም።

አንድ፡ ልጅ፡ አባቱን፡ የመታ፡ እንደሆነ፡ እጁን፡ ይቆረጥ።

አንድ፡ ሰው፡ ነፃ፡ የሆነውን፡ የሌላውን፡ ሰው፡ ዓይን፡ እንቲር፡ ያደርጋል። እንደሆነ፡ የርሱንም፡ ያጥቱበት።

አንድ፡ ሐዘም፡ ቤጠና፡ የታመመውን፡ ነፃ፡ ሰው፡ በመዳብ፡ ወበፈ፡ አከሞት፡ የገደለው፡ እንደሆነ፡ እጁን፡ ይቆረጥ።

አንድ፡ መሐንዲስ፡ ያንዱን፡ ሰው፡ ቤት፡ በጥንካሬ፡ ሳይሠራበት፡ ቀርቶ፡ ያ፡ ቤት፡ ወድቆ፡ ባለቤቱን፡ የገደለው፡ እንደሆነ፡ መሐንዲሱ፡ ይገደል። የባለቤቱ፡ ልጅ፡ እንደሆነ፡ የሞተው፡ የመ

ሐሙራቢ ፡ ከፀሐይ እምላክ ፡ ከሻ
ግሸ ፡ ሕግን ፡ እየሰማ ፡ ሊቀበል ፡
ሎቭር ።

ሐንዲሱ ፡ ልጅ ፡ ይገደል ። ሰው ፡ ሳይሞት ፡ በቤቱ ፡ መፍረስ ፡ ዕቃ ፡
ብቻ ፡ እንደሆነ ፡ የተበሸላው ፡ መሐንዲሱ ፡ ዕቃውን ፡ ይተካና ፡
ቤቱን ፡ በከግራው ፡ መልሶ ፡ ይሥራለት ።

አንድ ፡ የጦር ፡ መኰንን ፡ ወይም ፡ ወታደር ፡ ክተት ፡ ተብሎ ፡
ከታወጀ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ሰልፍ ፡ ያልመጣ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡
ምትክ ፡ የላከ ፡ እንደሆነ ፡ ይገደል ። የርሱንም ፡ ቤት ፡ በምትክ ፡
የመጣው ፡ ሰው ፡ ይውሰድበት ።

እነዚህን ፡ የመሳሰሉ ፡ ከጊዜያቸው ፡ አራት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ለራ
ቀው ፡ ዘመን ፡ የሚገቡ ፡ ምናልባትም ፡ አስደናቂ ፡ የሆኑ ፡ ለዛሬው ፡
ዘመን ፡ ግን ፡ ያልተጣሩና ፡ ጉድለት ፡ ያላቸው ፡ የሚመስሉንን ፡
ሕግ ፡ ትልቁ ፡ ሐሙራቢ ፡ በዘመኑ ፡ እያዘጋጀ ፡ ሕዝቡን ፡ በደን
ብና ፡ በሥርዓት ፡ ያስተዳድር ፡ ነበር ። የቀረው ፡ ቀርቶ ፡ በተገናኛ
ችሁ ፡ ጊዜ ፡ ሰላም ፡ ይሁንልህ ፡ ወይም ፡ ሰላም ፡ ላንተ ፡ ይሁን ፡
ተባባሉ ፡ ብሎ ፡ ማዘዝ ፡ የዝመረ ፡ እርሱ ፡ ነው ፡ ይባላል ። በዚሁ ፡
ምክንያት ፡ ሐሙራቢ ፡ ሕግ ፡ አጋጧው ፡ (ወረው) ንጉሥ ፡ ከመባል ፡
ጋር ፡ የሰላም ፡ ንጉሥ ፡ የጽድቅ ፡ ንጉሥ ፡ መባልን ፡ አግኝቷል ።

የእስራኤል ፡ የነገድ ፡ አባት ፡ አብርሃም ፡ መገመሪያ ፡ የሚቀ
መጠው ፡ የሐሙራቢ ፡ ከተማ ፡ በምትሆን ፡ በኡር ፡ ነበር ። የኡር ፡
ከተማ ፡ የምትገኘው ፡ በከለዳውያን ፡ ውስጥ ፡ ከባቢሎን ፡ ከተማ ፡
ወደ ፡ ደቡብ ፡ ነው ። አብርሃም ፡ በዚች ፡ ከተማ ፡ ከከለዳውያን ፡
ጋር ፡ ሲኖር ፡ እግዚአብሔር ፡ ተገልጾለት ፡ «ካገርህ ፡ ውጣ ፡ ከዘመ
ዶችህም ፡ ካባትህም ፡ ቤት ፡ ተለይ ፡ እኔ ፡ ወደማሳይህ ፡ ምድር ፡
(ወደከነአን) ፡ ሲል ፡ እግዚአብሔር ፡ እንዳዘዘው ፡ በብሉይ ፡ ኪዳን ፡
በአራት ፡ ዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ ተጽፏል ።

ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ እልፍ ፡ ብሎ ፡ በዚሁ ፡ በዘፍጥረት ፡ በምዕራፍ ፡
፲፩ ፡ አብርሃምን ፡ መልክ ፡ ጼዴቅ ፡ የሚባል ፡ የሳሌም ፡ ንጉሥ ፡
የእግዚአብሔር ፡ ካህን ፡ የነበረ ፡ እንደባረከው ፡ አብርሃምም ፡
ለዚሁ ፡ ለሰላም ፡ ንጉሥ ፡ ከከብቱ ፡ ሁሉ ፡ ከአሥር ፡ አንድ ፡ (አሥ
ራት) ፡ አውጥቶ ፡ እንደገበረለት ፡ ይናገራል ። አንዳንድ ፡ ጸሐፊዎች ፡
አብርሃም ፡ የገበረለት ፡ የሳሌም ፡ ንጉሥ ፡ የተባለው ፡ ሐሙራቢ ፡

ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ብለው ፡ የተጠራጠሩ ፡ አሉ ። በእውነትም ፡ ሐሙራቢ ፡ የባቢሎን ፡ ንጉሥና ፡ አብርሃም ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ጽኑና ፡ ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ ስለሆነ ፡ ሐሙራቢም ፡ በዚሁ ፡ ዘመን ፡ ሁሉን ፡ ጠቅሎ ፡ የሚገዛ ፡ የሳሌም ፡ (ሰላም)ና ፡ የጽድቅ ፡ (ፍርድ) ንጉሥ ፡ ስለሆነ ፡ መልክ ፡ ጸደቀ ፡ የተባለው ፡ ሐሙራቢ ፡ ይሆን ፡ ይሆናልና ፡ አሁን ፡ ወደታሪኩ ፡ እንመለስ ።

ምዕራፍ ፡ ፲፮ ።

የግብፆችና ፡ የአሶራውያን ፡ ልዩነት ፡ የአሶራውያን ፡ ጭካኔ ።

ሐሙራቢ ፡ ከአርባ ፡ ዓመት ፡ በላይ ፡ ገዝቶ ፡ ከሞተ ፡ ወዲህ ፡ እየተከታተሉ ፡ በነገሡበት ፡ ዘመን ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ ደካም ፡ ተሰማው ፡ ሊያደክሙት ፡ የቻሉትም ፡ የርሱ ፡ ተገዥ ፡ የነበሩት ፡ በሰሜን ፡ ያሉት ፡ አሶራውያን ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ ሕዝቦች ፡ እነራምሲስ ፡ ዳግማዊ ፡ በ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የተዋጉዋቸው ፡ የሂቲቲ ፡ የኬታ ፡ ነገዶች ፡ ናቸው ። እነሱም ፡ ካሲት ፡ ከተባሉት ፡ ጋር ፡ ጎብረው ፡ አድርገው ፡ በከተማቸው ፡ በአሱር ፡ ሲኖሩ ፡ በኋላ ፡ በሺ ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ግድም ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ ወርደው ፡ ከሕዝቡ ፡ ተዋግተው ፡ የባቢሎንን ፡ ከተማ ፡ ዘርፈው ፡ የሐሙራቢን ፡ ገናኛውን ፡ የባቢሎንን ፡ መንግሥት ፡ መልሰው ፡ የአሶር ፡ መንግሥት ፡ አውራጃ ፡ አደረጉት ። እንደዚሁም ፡ በአጠገቡ ፡ ካሉት ፡ አገሮች ፡ መካከል የሚደን መንግሥት ፡ አየለና ፡ ግዛት ፡ ለግዛት ፡ ሲቀማሙ ፡ ቆይተው ፡ እንደዚሁም የባቢሎንናውያንም ፡ እየሸፈቱ ፡ ከአሶር ፡ ተገዥነት ፡ ነፃ ፡ ለመውጣት ፡ ሲታገሉ ፡ አሶራውያኑ ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ እያየሉ ፡ ሐዱ ። ነገሥታቸው ፡ ስልምናጽር ፡ ሳርጎን ፡ ሰናክሬም ፡ አሳርሐዶን ፡ እሱ ርባኒፓል ፡ ኃይላቸውንና ፡ ገናኝነታቸውን ፡ በጭካኔ ፡ አረጋገጡ ። በከራያቸው ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ ባቢሎንን ፡ እላምን ፡ ለማርያንና ፡ ይሁዳን ፡ ፍልስጥኤምን ፡ ሞዳብን ፡ ሐማትን ፡ እየተዋጉ ፡ በማሸነፍ ፡ የማረኩትን ፡ ነገሥታት ፡ ከነሕይወታቸው ፡ ቆዳቸውን ፡ እየገፈፉ ፡ በመቅጣት ፡ የቀረውንም ፡ ምርኮኛ ፡ በጅምላ ፡ በወታደር ፡

በግራ ፡ ከተዩት ፡ በተኛ ፡ ደት ፡ መገረስ ፡ (ግርጌክና ፡ ቲላግት)
ሰትግል ፡ ጠብ ፡ ሲገምሩ ።

CITY - HALL LIBRARY
of
ADDIS ABABA

እያንጋጉ፡ ወንዱንና፡ ሴቱን፡ ወደ፡ ነነዌ፡ እየወሰዱ፡ ሥራ፡ በግ
ሠራት፡ ግዛታቸውን፡ አጸኑ ።

ባለፉት፡ ምዕራፎች፡ ሳርጎን፡ ከኢትዮጵያዊው፡ ፈርዖን፡
ከሻባካ፡ (ሰባኮን) ጋር፤ ልጁ፡ ሰናክራም፡ ደግሞ፡ ከሻባቶካና፡
ከታርሐቃ፡ ጋር፡ አሣርሐዶን፡ ከታርሐቃ፡ ጋር፤ አሱርባኒፓልም፡
ከታኑታሙን፡ ጋር፡ ያደረጉትን፡ ጦርነት፡ ተመልክተናል ።

በጠባይና፡ በመልክ፡ ግብፃውያንና፡ አሶራውያን፡ በጣም፡
ይለያያሉ ። አሶራውያን፡ በየታሪኩ፡ በየሐውልቱ፡ ላይ፡ እንደሚ
ታዩት፡ ፈታቸው፡ ረገፍተው፡ አፍንጫቸው፡ ዘለግ፡ ያለ፤ ጢማ
ሞች፡ ሰውነታቸው፡ ጠንካራ፡ ጥብቅ፡ ሲሆን፡ ግብፃውያኑ፡ ፈታ
ቸው፡ አጠር፡ ያለ፡ ሆኖ፡ ወደ፡ ከብነት፡ ያደላል ። በጠባይ፡
ደግሞ፡ አሶራዊ፡ ለሰው፡ የማይሳሳ፡ ጨካኝ፡ ለምርኮኛው፡ የማይ
ራራ፡ በመዋጋትና፡ ደም፡ በማፍሰስ፡ ደስታ፡ የሚሰማው፡ አብ
ዛኛ፡ ጊዜ፡ ወደ፡ ሥጋዊነት፡ ወደ፡ ጥቅም፡ የሚያዘነብል፡ ሲሆን፡
ግብፃዊው፡ በሃይማኖት፡ ረገድ፡ ርቀት፡ መንፈሳዊነት፡ የቀለም፡
ሰውነት፡ ይሰማዋል ። ባለፈው፡ ታሪኩ፡ እንዳንበብነው፡ ግብፃዊ፡
በገገግንነት፡ መዋጋቱ፡ ከማረካቸው፡ ውስጥ፡ ለየአማልክቱ፡
እንደ፡ ዘመኑ፡ ልማድ፡ እየመታ፡ ወይም፡ እያረደ፡ መሠዋቱ፡
ባይቀር፡ በጅምላ፡ በምርኮኛ፡ ላይ፡ እንደአሶራዊ፡ ጭካኔና፡ የዕብ
ራት፡ አገዳደል፡ አይፈጽምም ።

ስለአሶራውያን፡ ተዋጊነትና፡ ጭካኔ፡ ለመረዳት፡ አሠር፡ ነዚር፡
አባል፡ የሚባለው፡ በ፳፻፹፱፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡
ግድም፡ የነገሠው፡ ንጉሥ፡ ራሱ፡ በዘመኑ፡ ወደ፡ አንድ፡ ወደ፡
ሸፈተ፡ አገር፡ ዘምቶ፡ ሲመለስ፡ በደንጊያ፡ ላይ፡ ያስቀረጸውን፡
ጽሑፍ፡ ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ ስንመለከት፡ የአሶራውያንን፡ ጭካኔ፡
ያስረዳናል ።

« ተራራውን፡ አልፈ፡ ሔድሁ፡ ወደ፡ ሁላይ፡ ምሽግ፡ ወደ፡
ኪናቡ፡ ደረስሁ፡ እንዳንድ፡ የነፋስ፡ ማዕበል፡ ተወርውሬ፡ በከተ
ማዬቱ፡ ላይ፡ ወድቄ፡ አሸነፍኋት ። ፪፻፡ የሚሆኑትን፡ ተዋጊዎ
ቸዋን፡ በሰይፍ፡ አስገደልኋቸው፡ ፫፻፡ የሚሆኑትን፡ ከእሳት፡
ነበልባል፡ ላይ፡ አስጣልኋቸው ። ሁላይን፡ (አለቅዮውን) ግን፡

ፊት፡ የሰው፡ ከንፋማው፡ ኮርማ፡ አማሱ ። ከሳርጎን፡ ዳግማዊ፡ ቤተ፡
መንግሥት፡ በራፍ፡ ላይ፡ የተገኘው፡ (ሉቭር ።)

እኔው ፡ ራሴ ፡ አስተኝቼ ፡ ከነሕይወቱ ፡ ቆዳውን ፡ በገዛ ፡ እጄ ፡
ገፍፌ ፡ እግንቡ ፡ ላይ ፡ ለጠፍሁት» ይላል። ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ አልፎ ፡
ሱዝ ፡ ወደምትባለው ፡ የኤላም ፡ ከተማ ፡ ዘምቶ ፡ ከተማዪቱን ፡
ከቦ ፡ ካስጨነቀ ፡ በኋላ ፡ የኤላም ፡ ነገሥታት ፡ ሀብት ፡ ያለበትን ፡
ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ዘርፎ ፡ ባገሪቱ ፡ ያደረገውን ፡ ግፍና ፡ ዕብሪት ፡
እንደ ፡ መልካም ፡ ሥራ ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ በመፎከር ፡ ግፉን ፡
ደመካበታል ፡ « . . . የኤላም ፡ ነገሥታት ፡ ከብዙ ፡ ዘመን ፡
ዝምሮ ፡ ያከማቹትን ፡ የብር ፡ የወርቅ ፡ የክበረ ፡ ደንጊያ ፡ የነገሥ
ታት ፡ ጌዋና ፡ ልብስ ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ መብሊያና ፡ መጠጫቸ
ውን ፡ . . . ሁሉ ፡ ዘርፌ ፡ ወደ ፡ አሶር ፡ ወሰድሁት ። ፴፪ ፡ የሚሆ
ኑትን ፡ ከወርቅ ፡ ከብር ፡ ከመዳብ ፡ የተሠሩትን ፡ የንጉሡን ፡ ሐው
ልቶች ፡ ሌሎቹንም ፡ የወንድና ፡ የሴት ፡ አማልክት ፡ ሐውልት ፡ አፈ
ራርሼ ፡ አመድ ፡ አድርጌ ፡ ለነፋስ ፡ ሰጠኋቸው ። ባንድ ፡ ወር ፡ ከጳጅ
ቀን ፡ ጉዞ ፡ እገራቱን ፡ በሙሉ ፡ በዝብገዬ ፡ ጨውና ፡ እሾህ ፡ ነሰነ
ስሁባት ። የነገሥታቱን ፡ ልጆችና ፡ እጎቶች ፡ መኳንንቱንና ፡ ሹማ
ምንቱን ፡ ቀስተኛውንና ፡ ሠረገላ ፡ ነጅውን ፡ . . . ሴቱንም ፡
ወንዱንም ፡ ወጣቱንም ፡ ሽማግሌውንም ፡ ከነከብቱ ፡ እንዳንበጣ ፡
የበረከተውን ፡ ሕዝብ ፡ እያንጋጋሁ ፡ ማርኬ ፡ ወደ ፡ አሶር ፡ አመጣ
ሁት ፡ ባንድ ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ ኤላምን ፡ ገዝቼ ፡ የደሰታና ፡ የተድላ ፡
ድምፅ ፡ ይሰማበት ፡ የነበረውን ፡ አገር ፡ የሚዳ ፡ አህያና ፡ የአውሬ ፡
መፈንጫ ፡ አደረግሁት ። »

የቡዳህ ፡ ምክር ፡ የክርስትና ፡ ትምህርት ፡ ያላለሰለሰው ፡ ርሳ
ራጌን ፡ ደግነትን ፡ ከሥንፍና ፡ ውጊያን ፡ ደም ፡ ማፍሰስን ፡ ባላ
ጋራ ፡ ማሠቃየትን ፡ ከዝግግንነት ፡ የሚቈጥረው ፡ የዚያን ፡ ዘመን ፡
የአሶር ፡ ሕዝብ ፡ በሚዳ ፡ ላይም ፡ በተራራም ፡ ለመዋጋት ፡ ደፋር ፡
የሆነውን ፡ አደጋ ፡ በመጣል ፡ ከተማ ፡ ከቦ ፡ በማስጨነቅ ፡ የተከ
በበውን ፡ ከተማ ፡ ጥሶ ፡ በመግባት ፡ በውስጥ ፡ ያገኘውን ፡ ሕዝብ ፡
በማንጫጫት ፡ የታወቀው ፡ የአሶር ፡ ወታደር ፡ እነሆ ፡ በዚህ ፡ ዓይ
ነት ፡ በዙሪያው ፡ ያሉትን ፡ አገሮች ፡ አስጨንቆ ፡ ይገዛ ፡ ነበር ። የእ
ስራኤልን ፡ መንግሥትና ፡ የሰማርያን ፡ ከተማ ፡ በምን ፡ አኳኋን ፡
እንደያዘውና ፡ ሕዝቡን ፡ ለምርኮ ፡ ወደነንዌ ፡ እንደወሰደው ፡ የእስ

የአሦር ፡ ንጉሥ ፡ ሰናክሪም ፡ በሠረገላ ፡ ታጅቦ ፡ ሲሔድ ።

የአሦር ፡ ንጉሥ ፡ አሰርዓኒም ፡ በሠረገላ ፡ ሆኖ ፡ እያባረረ ፡ በተሰከ
አውሬ ፡ ሲያድን ።

ራሴል ፤ (ሰማርያ) ፡ ነገሥታት ፡ አነአከፃብ ፡ እነዮአስ ፡ እነአሐ
ዝያ ፡ በምን ፡ አኳኋን ፡ አንደተዋጉ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ይገ
ኛል (፩) ።

መቼም ፡ ቆዳ ፡ መግፈፋት ፡ ይበዛል ፡ ለማለት ፡ ነው ፡ አንጂ ፡ ነገ
ሥታት ፡ ከነወታደሮቻቸው ፡ በመርነት ፡ ጊዜ ፡ በየትም ፡ አገርና ፡
ሥፍራ ፡ ያሉት ፡ አረማውያንም ፡ በኋላም ፡ የተነሡት ፡ ክርስቲያናት ፡
በምርኮና ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ የጭካኔ ፡ ሥራ ፡ መሥራታቸው ፡
የታወቀ ፡ ነው ። የምሥራት ፡ ንጉሥ ፡ ደግሞ ፡ ጠላቱን ፡ ሳይጨ
ርስ ፡ ጠላቱን ፡ ጨረሰሁት ፡ ማለት ፡ ልማዱ ፡ ነው ።

የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ከክርስትና ፡ ወዲህ ፡ እስከ ፡ ቅርቡ ፡
እስከ ፡ ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ድረስ ፡ ያሉት ፡ ሁሉ ፡ ካንድ ፡ መንግ
ሥት ፡ ወይም ፡ ያንድ ፡ ነገድ ፡ ሕዝብ ፡ አምባገነን ፡ ሲዋጉ ፡ ካሸ
ነቱ ፡ በኋላ ፡ የዚህኑ ፡ ድል ፡ ለወዳጅ ፡ ዘመድ ፡ በቃልም ፡ በጽሑ
ፍም ፡ ሲገልጹ ፡ ጠላቱን ፡ አንድ ፡ ሳላስቀር ፡ ፈጀሁት ፡ ማለትን ፡
ይወዱ ፡ ነበር ። በርግራጌና ፡ በእስተዳደር ፡ የሚመሰገኑት ፡ ዳግ
ማዊ ፡ ምኒልክ ፡ አንኳን ፡ በ፲፮፻፳፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከተደረገው ፡ ከዓ
ድዋ ፡ ጦርነት ፡ በኋላ ፡ የጦርነቱን ፡ የምሥራች ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡
ለሚቀመጠው ፡ ለፈረንሳዊው ፡ ወዳጃቸው ፡ ለሙሴ ፡ ሞንዶን ፡
ቪዳዩ ፡ ሲጽፉለት ፡ ጣልያንን ፡ አንድም ፡ ሳላስተርፍ ፡ በአግዚአ
ብሔር ፡ ኃይል ፡ ፈጀሁት ፡ ያሉት ፡ ትዝ ፡ ይለናል ። እንደእውነቱ ፡
የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በዓድዋ ፡ ጦርነት ፡ የሞተው ፡ ሞቱ ፡ ከሺ ፡ አም
ስት ፡ መቶ ፡ በላይ ፡ ተማርኮ ፡ አምስት ፡ ሺ ፡ የሚሆነው ፡ ደግሞ ፡
ቆስሎም ፡ ሳይቆስልም ፡ አየሸሸ ፡ ወደ ፡ አሥመራ ፡ ገብቷል ። ነገር ፡
ግን ፡ ዘር ፡ ከገመድ ፡ ይስባል ፡ አንደሚባለው ፡ የአሶራውያን ፡ ዘር ፡
ሴማዊ ፡ ሲሆን ፡ ከነዚያ ፡ አንድ ፡ ከፍል ፡ ነገድ ፡ የቅጣን ፡ ወደ ፡
ደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥቶ ፡ ከዚያ ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ ተሻግሮ ፡
ወደ ፡ ዛሬዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገብቶ ፡ የዛሬዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ነዋሪ ፡
ሕዝብ ፡ መሪና ፡ አስተማሪ ፡ ሲሆን ፡ ክርስትና ፡ ያለሰለሰው ፡ ንጉሥ ፡
ያልጨረሰውን ፡ ጠላቱን ፡ አንድ ፡ ሳላስቀር ፡ ጨረሰሁት ፡ ማለ
ትን ፡ ካባቶቹ ፡ ከሴማውያን ፡ እንደ ፡ ወረሰ ፡ ይሰማናል ።

(፩) መጽሐፈ ነገሥት ፡ ፩ኛ ፡ ም ፡ ፩፻ ፡ በመጽሐፈ ነገሥት ፡ ፪ኛ ፡ ም ፡ ፲፮ ።

ወደ ፡ ዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

አሶራውያን ፡ እንደኢትዮጵያውያን ፡ ከጦርነትና ፡ ከዕረፍት ፡
የሚተርፈውን ፡ ጊዜያቸውን ፡ በአደን፡ያሳልፋ ፡ ነበር ። በአደኑት ፡
አውራ ፡ በጣም ፡ መፍከርና ፡ መመካት ፡ ይወዱ ፡ አንደነበረ ፡ ያደ
ኑትን ፡ አውራና ፡ ያደኑን ፡ አኳኋን ፡ የሚያሳይ ፡ ሐውልት ፡ በዘመ
ናቸው ፡ ያሠሩት ፡ በዛሬ ፡ ዘመን ፡ ከሐውልት ፡ ላይ ፡ ይገኛል ።
ግብፅን ፡ ፈርዖን ፡ ሆኖ ፡ ከገዛው ፡ ከታኑታውን ፡ ጋር ፡ ለጦርነት ፡
የተሳለፈው ፡ ታላቂቱን ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅን ፡ ከተማ ፡ ቴብን ፡ በዝ
ብዙ ፡ ያፈራረሳት ፡ የአግርሐዶን ፡ ልጅ ፡ አሱርባኒፓል ፡ ባንደኛው ፡
የአደን ፡ ሐውልቱ ፡ ሥር ፡ እኔ ፡ አሱርባኒፓል ፡ የሠራዊት ፡ ንጉሥ ፡
የአሠር ፡ አገር ፡ ንጉሥ ፡ ሁለት ፡ አንበላ ፡ ገደለሁ ። የአስታርን ፡
የጦርነትን ፡ አምላክ ፡ ኃይለኛ ፡ ቀስት ፡ በነሱ ፡ ላይ ፡ ደገንሁባቸው ፡
የመጠጥና ፡ የበለት ፡ መሥዋዕትም ፡ አቀረብሁባቸው ፡ ብሎ ፡ ያስ
ቀረጸው ፡ በነነዌ ፡ ከተማ ፡ ይታያል ። ኢ ፡ ማሌና ፡ ገፍ ፡ ይስሐቅ ፡
የሚባሉት ፡ ሁለት ፡ ሊቃውንት ፡ ምሥራቅና ፡ ግሪክ ፡ በሚል ፡ አር
እስት ፡ ለትምህርት ፡ ያዘጋጁትን ፡ መጽሐፍ ፡ ከገጽ ፡ ፶፰ ፡ አስከ ፡
፸፯ ፡ ተመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፲፱ ።

ሁለተኛው ፡ የባሲሎን ፡ መንግሥት ፡ አነሣሥና ፡ ሲአከባር ፡
የሚደን ፡ ንጉሥ ፡ — የባሲሎን ፡ ንጉሥ ፡ ናቡከደነጾርና ፡

የአሶራኤል ፡ ምርኮ ።

የአሶር ፡ ንጉሥ ፡ አሱርባኒፓል ፡ ከአባቶቹ ፡ ከነአሣርሐዶን ፡
ከነሰናከሪም ፡ የበለጠ ፡ የአሶርን ፡ መንግሥት ፡ ከፍተኛ ፡ አድርጎ ፡
ነበር ፡ ጥንት ፡ የግብፅ ፡ ታላላቅ ፡ ነገሥታት ፡ አነቱትሞሲስ ፡ እነ ፡
ራሞሲስ ፡ ወደኑብያም ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ወደ ፡ መካከለኛው ፡ ምሥ
ራቅ ፡ ወደነኬታ ፡ ወደነጌቲቲ ፡ ሶርያ-ፓለስቲን ፡ እየዘመቱ ፡ ከየከ
ተማው ፡ በዘረፋት ፡ ሁለት ፡ ከብረው ፡ አንደነበር ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡
በፋንታቸው ፡ አሶራውያን ፡ ግብፅን ፡ በጦር ፡ ኃይል ፡ በያዙ ፡ ጊዜ ፡
የታወቁትን ፡ ከተማዎች ፡ እነቴብን ፡ ይዘው ፡ ባፈራረሱት ፡ ጊዜ ፡ በዚያ

ያለውን፡ የፈርዖኖችን፡ የአማልክቱን፡ የነሐሽንን፡ የደለበ፡ ሀብት፡
ዘርፈው፡ በመውሰድ፡ በአጠገባቸው፡ ካሉት፡ ከተሞች፡ ከባቢሉን፡
ከወር፡ (ከሐሳውያን)፡ ከሱዝ፡ (አላም)፡ ከሚዶን፡ ከልላ፡ የተገኘ
ውን፡ ሀብትና፡ መግሪያ፡ ሁሉ፡ ባንድነት፡ ወደነገሩ፡ እያጋዙ፡
ቤተ፡ መንግሥታቸውን፡ አከበሩት፡ የነገሩን፡ ከተማ፡ ታላቅ፡
አድርገው፡ አደመዱት።

አሁን፡ ገን፡ እነዚህ፡ አየተቀጠቀጡ፡ እየተበረሩ፡ ሲገዙ፡
የነበሩት፡ የባቢሉን፡ የጉብፅ፡ የኤላምና፡ የሚዶን፡ አገሮች፡ ጋይ
ሰኛው፡ አሱርባኒ፡ ሲሞትላቸው፡ የአሶርን፡ የአገዛዝ፡ ተንበር፡
ጥለው፡ የራሳቸውን፡ ነገሳት፡ ለማቋቋም፡ መንቀሳቀስ፡ ዝመሩ፡
ከሐውራቢ፡ ሞት፡ ወዲህ፡ ደክሞ፡ ለአሶር፡ እንደ፡ አንድ፡ አው
ራሻ፡ ሆኖ፡ የነበረው፡ ባቢሉን፡ ባሁኑ፡ ጊዜ፡ ደገሞ፡ የትንግሥው
ጊዜ፡ ተቃረበ። የመጀመሪያው፡ ትንግሥ፡ በሐውራቢና፡ በአባ
ቶቹ፡ ጊዜ፡ ስለተፈጸመ፡ የባቢሉን፡ የአሁኑ፡ ትንግሥ፡ ዳገም፡
ትንግሥ፡ መሆኑ፡ ነው።

ለመጀመሪያው፡ ጊዜ፡ ከነዚህ፡ የአሶር፡ ተገዥ፡ ከነበሩት፡
አገሮች፡ ውስጥ፡ ለጊዜው፡ የመንግት፡ ዕድል፡ ያጋጠመው፡ የሚ
ዶኑ፡ ንጉሥ፡ ፍራላርቲስ፡ ነው። እርሱም፡ በአገሩ፡ ጋይል፡ ሲሰ
ግው፡ የጋይላኛው፡ የአሶርባኒ፡ ልጅ፡ ሳራኮስ፡ ደካማ፡ መሆ
ኑን፡ በተረዳ፡ ጊዜ፡ ጦርነት፡ እንግበት፡ ቢሆንም፡ ሁለቱም፡ ፈጽ
መው፡ ሳይሸናፍ፡ ፍራላርቲስ፡ ሞተና፡ በመንግሥቱ፡ የተከተ
ለው፡ ልጁ፡ ሲኦክሳር፡ ከአባቱ፡ የበለጠ፡ አይሉ፡ ሳራኮስንና፡
የአሶርን፡ መንግሥት፡ አስጨነቃቸው።

የአሶሩ፡ ንጉሥም፡ ሲኦክሳርን፡ ለመመለስ፡ አትም፡ ሰላና
ሰው፡ ለሰሜን፡ የሚኖሩትን፡ ከፋ፡ ሕዝቦች፡ (መጽሐፍ፡ ቅዱስ፡
ጎጥ፡ ግጥ፡ የሚላቸውን?) ለርዳታ፡ ጠቀሰበት። እነሱም፡ በካ
ውባዝ፡ በከላ፡ አልፈው፡ በመንገዳቸው፡ ያገኙትን፡ አገርና፡
ሕዝብ፡ እያጠፉ፡ መጡ። ነገር፡ ገን፡ ሲኦክሳር፡ የሚዶኑ፡ ንጉሥ
ጦሩን፡ ይዞ፡ በድፍረት፡ ውጊያ፡ ገጠመና፡ አሸንፎ፡ አባረራቸው።
ከየአገሩ፡ በዘርፈዎ፡ የሰበሰቡትንም፡ ሀብትና፡ መግሪያ፡ ሁሉን
ቀጥቸው። እነሱንም፡ ከአውራጃቸው፡ ራሳቸው፡ እነሱን፡ ወደጠፋዊ

ሞት፡ ወደአሶራውያን፡ አዞረ። በተራቸውም፡ አሶራውያን፡ ተሸ
ጋፈው፡ ሲለክሱ፡ ነገሩን፡ ድል፡ አድርገው፡ ያዛትወኑባቸው፡ ናሆኑ፡
አንዳቸው፡ ለሶጦውያን፡ ተደጉ፡ የአሞገን፡ ከተማ፡ ትው፡ ለአደ
ጠጠደት፡ ሕገን፡ ደገዋቸው፡ በጥፋት፡ ከቴብ፡ የግድባላጠው፡
ነገሩ፡ ለተራቸው፡ በሲኦክሳር፡ ሞር፡ ተበጠጠች። ትንቢተ፡ ናሆኑ፡
ጥሪቶቹ፡ ገደ።

በዚህ፡ ጊዜ፡ ባቢሉንን፡ የሚገዛው፡ የዓሱክድናደር፡ አባቶ፡
ናበታላላ፡ የሚባለው፡ ነው። ሲኦክሳር፡ የሚዶኑ፡ ንጉሥና፡ ሳክራ
ሳሳር፡ ታባቸው፡ በሰነበሩ፡ በዘመናቸው፡ በጣም፡ ወጃጅና፡ የቃል፡
ኪላን፡ ዳደሞች፡ ነበሩ። ሲኦክሳር፡ በደውሞ፡ የአሶርን፡ አገር፡
ሲይዝ፡ እንደአሶር፡ ግዛት፡ ይቆጠሩ፡ የነበሩትን፡ የፓለስቲንን፡
የፕርያን፡ የጉብፅን፡ ግዛት፡ በባቢሉን፡ ንጉሥ፡ ለናቦፖላላር፡
ሰጠው። በዚህም፡ ዘመን፡ ኢዩላቴም፡ በደሀዳ፡ የጥላሜቲክ፡ ልጅ፡
ኒቃም፡ በጉብፅ፡ ከአሜን፡ አሥር፡ በኋላ፡ የነገሠው፡ አስፑርታ፡
የሚባለው፡ በናፓታ፡ (ኢትዮጵያ)፡ የጥገል፡ መንግሥታቸውን፡
ይዘው፡ ይመሩ፡ ነበር።

የናፓታው፡ መንግሥት፡ ሩት፡ በመሆኑ፡ እነዚህ፡ ጋይላኞች፡
አገሮች፡ ዕጣ፡ አልተጣጣሉበትም፡ ጉብፅና፡ ደሀዳ፡ ገን፡ በመሆ
ራሽ፡ እርሱ፡ በርሳቸው፡ ጉብፅ፡ ለግዛ፡ የኢዩላቴስ፡ ደሀዳ፡
አልገዛም፡ በግለት፡ ሁለቱ፡ ሲሞቱ፡ ከቆዩ፡ በኋላ፡ ይመጡ፡
ኒቃም፡ የጉብፅ፡ ንጉሥ፡ ግደዶ፡ (ከሊዶና፡ ደቡብ)፡ ላይ፡ የደው
ላን፡ ንጉሥ፡ ገደቱ፡ በደላታ፡ በድል፡ አድራጊነት፡ ወደከተገው፡
ወደ፡ መጥረስ፡ ተመልሶ፡ የወሰነ፡ አስተዳደር፡ ሥራውን፡ በሚ
ቀጥልበት፡ ጊዜ፡ በሚዶኑ፡ ንጉሥ፡ ሲኦክሳር፡ ፈቃድ፡ የሳባ
ላን፡ የደሀዳ፡ ግዛት፡ ጦራባቢሉን፡ መንግሥት፡ እንዲሆን፡ ተሞ
ድሶ፡ ሕዝቡን፡ ደሀዳን፡ ከላሙ፡ በኋላ፡ ጉብፅን፡ ደገሞ፡ ለግዛ
መን፡ የባቢሉት፡ ንጉሥ፡ ናቦፖላላር፡ ልጁን፡ ናቦከዳኔርን፡
ጦር፡ አሰይዞ፡ ላከው።

በበኩሉ፡ የጉብፅ፡ ንጉሥ፡ ኒቃም፡ ወልደዚያም፡ የፓለስቲንን፡
የደሀዳን፡ አውራጃው፡ ሁሉ፡ ግዛቱ፡ ነው፡ በግለት፡ ናቦከዳኔ
ደርን፡ ለመገጠም፡ ከጉብፅ፡ ወደ፡ ካርጋሚሽ፡ መጥቶ፡ ጦርነት፡

ተጋጠመና፡ ናቡከደነጾር፡ ኒቃምን፡ አባረረው። የራሱንም፡ የጉባ
ሪን፡ ግዛት፡ ወደባቢሉን፡ ለመደረብ፡ ኒቃምን፡ ሲያባርር፡ በመ
ካከል፡ በባቢሉን፡ ከተማ፡ አባቱ፡ መሞቱን፡ ሰማ። ስለዚህ፡ የራ
ሱን፡ ሥርዓት፡ ንግሥ፡ ለመፈጸም፡ ናቡከደነጾር፡ በቶሉ፡ ወደባ
ቢሉን፡ ተመለሰ። ይኸው፡ ሁኔታ፡ ለግብፅ፡ ንጉሥ፡ ለኒቃም
ትንሽ፡ የተሰፋ፡ ጊዜ፡ ሰጠው። እንደገና፡ ለማንሠራራትና፡ የጦር፡
ጓደኛ፡ ለማግኘትም፡ ከኢየሱስ፡ ወዲህ፡ በኢየሱስ፡ ጊዜ፡ ከፋኛ፡
በከለዳውያኑ፡ ተመትቶ፡ ከዚያ፡ ወዲያ፡ እየገበረ፡ በሰላም፡ የተቀ
መጠውን፡ የይሁዳን፡ መንግሥት፡ አሰሁልህ፡ እያለ፡ በባቢሉን፡
መንግሥት፡ ላይ፡ እንዲነሣ፡ ይገባቸው፡ ዝመር።

በዚህም ሕመም፡ በግሪክ፡ እገር፡ ሰባቱ፡ ሊቃውንት፡ እነሱሉን፡
ሌሎችም፡ እነፒታጋራ፡ በቅርቡ፡ ደግሞ፡ በይሁዳ፡ ስመ፡ ጥሩዎቹ፡
ነበያት፡ እነኤርምያስ፡ እነዳንኤል፡ የነበሩበት፡ ዘመን፡ ነው።
ግሪኮች፡ ፊንቂዎች፡ ካርታገሮች፡ ሮማውያንም፡ መንግሥታቸ
ውን፡ እጃቂመው፡ የየግል፡ አገራቸውን፡ መምራት፡ የገመሩበት፡
ጊዜ፡ ነው።

ናቡከደነጾር፡ ከግብፅ፡ ወደባቢሉን፡ ተመለሰ፡ ያባቱን፡ ዙፋኑን፡
ከያዘ፡ ወዲህ፡ የይሁዳንና፡ የሶርያን፡ መሸፈት፡ ሰማ። የጦር፡ ሠራ
ዊቱንም፡ ራሱ፡ እየመራ፡ መጥቶ፡ ሁለቱንም፡ አገሮች፡ መታቸው።
ከሁለቱም፡ ይበልጥ፡ በይሁዳና፡ በከተማዋ፡ በኢየሩሳሌም፡ ብዙ፡
የጭካኔ፡ ሥራ፡ ፈጸመበት። ብዙ፡ ቀን፡ ከሶ፡ አስጨንቆ፡ ከያዛት፡
በኋላ፡ የንጉሡን፡ የሴዴቅያስን፡ ዓይን፡ በጉጠት፡ አስወጣው፡ ቤተ፡
ሰቦችንና፡ ልጆቹንም፡ አስገደላቸው። በሰሎሞን፡ ዘመን፡ አምሮ፡
የተሠራውን፡ የእግዚአብሔርን፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ አስፈርሶ፡ በቤተ፡
መንግሥቱም፡ በቤተ፡ መቅደሱም፡ የተገኘው፡ ወርቅና፡ ብር፡
መሣሪያውም፡ ሁሉ፡ ተዘረፈ። እስራኤሎችም፡ ከነሹማንጥቻ
ቸው፡ ተይዘው፡ በወታደር፡ እየተነዱ፡ እየተደበደቡ፡ በምርኮ፡
ወደባቢሉን፡ ሄዱ። እነዳንኤልም፡ አብረው፡ ምርኮኛ፡ ሁነው፡
ሲሄዱ፡ ኤርምያስ፡ ብቻ፡ ወደግብፅ፡ ሸሽቶ፡ ስቆቃው፡ ኤርምያስ፡
የሚባለውን፡ የገዝን፡ መጽሐፍ፡ የጻፈው፡ ያን፡ ጊዜ፡ ነው። ይህ፡
ኢየሩሳሌም፡ የፈረሰበትና፡ እስራኤሎች፡ የተማረኩበት፡ ጊዜ፡
ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ፩፻፳፯፡ ዓመት፡ ነው።

በለኒቃምና፡ በሰሊዮስያስ፡ ጦርነት፡ ይልቁንም፡ ስለናቡከደ
ነጾር፡ ጦርነት፡ በእስራኤሎች፡ ምርኮ፡ በመጽሐፈ፡ ነገሥት፡
ካልዕ፡ ከምዕራፍ፡ ፳፫-፳፭፡ ድረስ፡ ያለውን፡ ተመልከት። ሰትን
ቢተ፡ ዳንኤልም፡ በዚያ፡ መዋዕልም፡ በየሥፍራው፡ በመጠኑ፡
ይገኛል።

እስራኤላውያን፡ በባቢሉን፡ ተማርከው፡ በናቡከደነጾር፡
በናቡኒክ፡ በቤልሻጽር፡ (ቤልሻሩሰር)፡ መጽሐፍ፡ ቅዱሳችን፡
ብልጣሰር፡ በሚለው፡ ዘመን፡ መንግሥት፡ ግዙቶች፡ ሆነው፡ እን
ዳንዶችም፡ ከመካከላቸው፡ ባለግልነት፡ እየገጠማቸው፡ ሰባ፡
ዓመት፡ ያህል፡ እንደኖሩ፡ ለነርሱ፡ የሚራራ፡ ንጉሥ፡ እግዚአብ
ሔር፡ እስከነሳቸው፡ ይኸውም፡ ቲርስ፡ የተባለው፡ ንጉሥ፡ ነው።
እሱም፡ በባቱ፡ የፋርስ፡ ንጉሥ፡ የካምቢዝ፡ ፩ኛ፡ ልጅ፡ በኖቱ፡
የሚዶን፡ ንጉሥ፡ የሲኦክሳር፡ ልጅ፡ የአስቲኦግስ፡ የልጅ፡ ልጅ፡
ነው።

ስለዚህ፡ ቲርስ፡ ከሁለት፡ ነጋሢ፡ ቤት፡ ከፋርስና፡ ከሚዶን፡
ተወልዶ፡ በአስቲኦግስ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ አሥር፡ ዓመት፡ ያህል፡
ሕግና፡ ሥርዓት፡ እየተማረ፡ ከአደገ፡ በኋላ፡ ያባቱን፡ መንግሥት፡
ይዞ፡ በባቢሉን፡ መንግሥት፡ ላይ፡ ተነሣበት። የናቡከደነጾር፡
ልጅ፡ ናቡናድርና፡ ልጁ፡ ቤልሻጽርም፡ ብዙ፡ ቀን፡ ተከላከሉት።
በመጨረሻ፡ የኤፍራጥስን፡ መንዝ፡ ዘግቶ፡ አስጨንቆ፡ ባቢሉንን፡
በጽጂ፡ ዓመት፡ ከክ፡ ልደት፡ በፊት፡ ያዛት። በዚያን፡ ጊዜ፡
በባቢሉን፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ ለታሠሩት፡ ለየአገሩ፡ ነገሥታትና፡
መሳፍንት፡ ሁሉ፡ ወደ፡ የአገራቸው፡ አንዲገቡ፡ ነፃነት፡ ሲሰጥ፡
የጽኤል፡ ሹማምንት፡ እነዘሩባቤል፡ እነነህምያ፡ እነዕዝራ፡ ድል፡
አድራገው፡ ፊት፡ የምርኮኛነታቸውን፡ ታሪክ፡ ተረኩለት። እሱም፡
እዘነሳቸው፡ ሕዝባቸውንም፡ የተዘረፈባቸውንም፡ ዕቃ፡ መሣሪያ፡
ሁሉ፡ ይዘው፡ ወደአገራቸው፡ እንዲመለሱ፡ የእግዚአብሔር
ንም፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ መልሰው፡ እንዲሠሩ፡ ፈቀደላቸው። ስለ
ዚህ፡ እስራኤል፡ ሰባ፡ ዓመት፡ በምርኮ፡ ከኖሩበት፡ ከባቢሉን፡
ተመልሰው፡ ኢየሩሳሌም፡ ገቡ። ለፋርስም፡ መንግሥት፡ እየገበሩ፡
የኢየሩሳሌምንም፡ ከተማና፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ መልሰው፡ ሠሩ።
መጽሐፈ፡ ዕዝራን፡ በሙሉ፡ ተመልከት።

ጋራ ጋራ፡ ገን፡ ይፋይሰን፡ ማግገሎት፡ ታሪክ፡ ወዳፊት ባለው፡
 ፍልሰታ፡ እስከ ያቀጥሉ፡ ድረስ፡ የክፍሪን ስሜን ታሪክ፡
 ባዊቱ፡ ክብሩ ለክት፡ በሰላ፡ ገደማና ታቸው፡ ፍጥ፡ እንደነበረ፡
 እናንብባለን፡

• 288 •

የሰላም፣ የብሔር፣ የሰላም፣ ረዳት፣ ጽሑፍ።

ለገንዘብ ለግድፍ ማግኘት ታቸው።

ዓለሁ፡ እንደተመለከትነው፡ ባህሪዋል፡ የአለር፤ የባቢሉን፡
ሕዝብ፡ የግዳባው፡ በውስጡ፡ ስሙር፤ አካድ፤ አሶር፤ ካላዲ፤
በባቢሉን፡ የግዳባ፤ ልዩ፤ ልዩ፡ ነገድ፡ እንደሚሆኑ፡ መጠን፡ ልግ
ድና፡ የይግናታቸው፡ መለያየት፡ የታወቀ፡ ነው፡ ሲግጥው፡ ዘር
ከጊዜ፡ ወደ፡ ጊዜ፡ እየበረታ፡ በመሔዱ፡ በካሙ፡ ዘር፡ ላይ፡ እየተ
ደባለተ፡ የምዕራባና፡ የምሥራቅ፡ ሲግጥ፡ እየሆኑ፡ የምሥራቅ፡
ሲግጥ፡ አካድ፤ የምዕራቡ፡ የከነዓናውያን፡ ወገን፡ ራስ፡ ሻምራ
ሕበረውያን፤ ለጌት፡ ሲሆኑ፡ ደግሞ፡ አራጃውያን፡ የተባሉት፡
ናልባጥክጥውያን፡ ፓልሜሪዶን፤ ነፃዓጥያን፤ ሲሪያን፡ እየተባሉ
የዘር፡ ትርጉሞችቸው፡ በበረከት፡ መጠን፡ የልግናቸው፡ የገደግ
ናታቸው፡ የረደባቸው፡ የሚገኙታቸው፡ ልዩነት፡ በየልቦን
ጋዋቢሰቱ፤ ሕዲሉ፡

ክፍሉት፡ ያረ፡ ከወደ፡ ሥራታና፡ ከወደ፡ ሰጥ፡ የሰጠው፡ ባል፡ ሂገድ፡ አውሮፕላን፡ የተባለው፡ በቦርያ፡ በቡድን፡ አድርጎ፡ ወደ፡ ወደ፡ ተዘላቅቶ፡ ያለበት፡ አሸባሪ፡ ግሪክ፡ ለቶደረሰ፡ የጌታና፡ ዘር፡ ለግድ፡ አበረከተ፡ ሥልጣኑን፡ አተረፈ፡

ለዓፄ ፡ ገፃ ፡ የዘህ፡ ትተ፡ የተነገረበት፡ የአባርገና
የባባሰ፡ ሰለ፡የገናረገው ፡ ከሙዳረ፡ ሰረት ፡ ሰለረ፡
ገው ፡ ሰጥቲ፡ እንሙልክት፡

በገቢ፡ ሕዝቦች፡ ከጠባብጥ፡ ጊዜ፡ ገዢ፡ የጊዜ፡
በገቢ፡ ሕዝቦች፡ ባንዳንድ፡ ሀገራት፡ የተለየ፡ ነው፡ ገቢ
የች፡ በብዙ፡ ዓይነት፡ ነገር፡ እንደሚገኝ፡ የበገቢ፡ ፅኑ፡ የሰው፡

ትን፡ አባል፡ ውሉ፡ ለፈደልነት፡ ሲጠቀሙበት፡ እንደነበረ፡ ከሰውር፡ በተዋሉት፡ መሠረት፡ አሰራሪያንም፡ በመሆኑ ራሱ፡ ማግኘት፡ ስለአልቻሉ፡ አላባቸውን፡ ባንጻገድ፡ የዕቃና፡ የነገር፡ ሥዕል፡ ሲገልጹ፡ ቆይተው፡ በኋላ፡ አንድ፡ አንድ፡ ምስግር፡ ያለው፡ ጭንቅላቱ፡ የ፡ ግዕዝን፡ ያለው፡ ምልክት፡ ከሌሎች ጋር፡ እየተደባለተ፡ ራሱንም፡ ችሎ፡ ይሠራበት፡ ሆኖር፡ ይህ፡ ምልክት፡ ሥዕል፡ እንደዚህ፡ ነው።

□-ይህ፡ ሥዕል፡ በጉኑ፡ ወደ፡ ተኝ፡ ወይም፡ ወደ፡ ገራ፡ ሲጋደም፡ ተዘኝዝቆ፡ ወይም፡ ተጥ፡ ብሉ፡ ሲሣል፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የፈደል፡ ዓይነት፡ እየወሰደ፡ ይነበባል። አንዳንድ፡ ጊዜ፡ አንዱ፡ ብቻውን፡ ሌላ፡ ጊዜ፡ ጁ፡ ወይም፡ ፫፡ አየሁት፡ አቀማመጣቸውን፡ በሰወጡ፡ ቀጥር፡ ሰማቸው፡ እየተሰየመ፡ ወይም፡ ከብዙዎቹ፡ መካከል፡ አንዱ፡ ቆሞ፡ ሌላው፡ በጉኑ፡ ሲጋደምበት፡ ልዩ፡ ስም፡ እየተሰጣቸው፡ በፈይልነት፡ ሲሠራበቸው፡ ኖረ።

የዚህን ፊደል ስም ላቲኖች፡ «ኩኒደርርም-ግዕዝንግ-
መልክ» ብለው ሰይሙታል። በዚህ ፊደል፡ የአቦርና፡ የባ
ቢሉን፡ ነገሥታት፡ ካህናትና፡ ሊቃውንት፡ ሲጠቀሙበት፡ ፍሬው፡
በኋላ፡ በግብፃኛ፡ ላይ፡ እንዳሙለክትነው፡ የአራማይክና፡ የሲሪ
ያክ፡ ደንበኛ፡ ፊደል፡ ለወጠው ። አራማይኩንና፡ ሲሪያኩን፡
ደግሞ፡ ከክርስትና፡ ወዲህ፡ የገሪኮችና፡ የርማውያን፡ ከዚያም፡
የዓረብና፡ የቱርክ፡ ወረረ፡ በየአገራቸው፡ ሲረራረቱ፡ በዚያው
መሠረት፡ ከሲሪያክ፡ ወደላቲን፡ ከዚያም፡ ወደ፡ ዓረብኛ፡ ፊደል፡
መለወጥ፡ ግዴታ፡ ሆነበት።

75757 -

የአሰርና፣ የባቢሎን፣ ሕዝብ፣ እንደ፣ ገብነውያን፣ የይግናት፣ በብዙ፣ በግይታዩ፣ አግልከት፣ እያመለኩ፣ የግይታዩትን፣ በግታዩ፣ በሰውና፣ በእንስሳ፣ በፍጥረት፣ መልክ፣ ይቀርጿቸውጥል፣ በገብነቶች፣ ዘንድ፣ ያለው፣ የፀሐይና፣ የበረከርግ፣ አምልኮ፣ በኋላም፣ ዘንድ፣ መልኩንና፣ ስሙን፣ ለውጦ፣ ደመግል፣ ለሰቶች፣

አማልክት፡ እየተባዙ፡ ይክታተላሉ፡ እንደ፡ አንድ፡ ቤተ፡ ሰብ፡ የዘራቸው፡ ሐረግ፡ መጥቶ፡ ከተጥለዱ፡ በኋላ፡ የበረከቱት፡ ከበረከቱ፡ በኋላ፡ የሚጥጉት፡ የሰማቸው፡ ዝርዝር፡ እንደዚህ፡ እያለ፡ ይመጣል።

፩፤ አፕሱ-የሚባል፡ በወንድ፡ የሚጠራ፡ ድብልቅልቅ፡ የሆነ ጣፋጭ፡ ውሃ፡ ያለበት፡ ጥልቅ፡ ቀላይ።

፪- ቲአማት = በሴት፡ የምትጠራ፡ የባሕር፡ ውሃ።

፫- መው፡ የአፕሱና፡ የቲአማት፡ ልጅ፡ የግዕበል፡ ውሃ።

ከአፕሱና፡ ከቲአማት፡ በእባብ፡ መልክ፡ ላከህመ፡ (ወንድ) ላከህመ፡ ቤት፡ ተወለዱ፡ ከነዚህም፡ ከሁለቱ፡ ደግሞ፡ የሰማይ፡ አምላክ፡ የተባለው፡ እንጾርና፡ የመሬት፡ አምላክ፡ የተባለችው፡ ኪግር፡ ተወለዱ። ከነዚህ፡ ደግሞ፡ አጉ፡ (ሰማይ)፡ ኤአ፡ (ባሕር) ሊንሊል፡ (መሬት)፡ ተወለደው፡ በአማልክትነት፡ ሲሰገድላቸው፡ ቆይቶ፡ ከነዚህ፡ ደግሞ፡ በአሰራውያን፡ ቤል፡ በሌግውያን፡ በዓል፡ (ትርጓሜው፡ ጌታ)፡ የሚባለው፡ ከግርዶክና፡ ከአሠር፡ ጋር፡ ተወለዱና፡ እነዚህ፡ የመጨረሻዎቹ፡ በየከተሞቹ፡ በነነዌ፤ በባቢሎን፤ በአር፡ አማልክትነታቸውን፡ አጸደቁ።

እስራኤሎች፡ ከሁለት፡ ተከፍለው፡ በሰሜን፡ በኩል፡ አሥሩ፡ ነገድ፡ ሰብቻ፡ የእስራኤል፡ መንግሥት፤ የደቡብ፡ የይሁዳን፡ መንግሥት፡ አቋቁመው፡ በነበሩበት፡ ዘመን፡ ሁለቱም፡ ወገኖች፡ በአሰራውያንና፡ በባቢሎናውያን፡ አማልክት፡ በነበዓል፡ (ብዓል) ግምለካቸውን፡ በዚሁ፡ የተነሣ፡ እግዚአብሔር፡ እየተቆጣ፡ ለጠላቶቻቸው፡ አሣልፎ፡ እንደሰጣቸው፡ በመጽሐፈ፡ ነገሥት፡ በዚና፡ መዋዕል፡ በየቦታው፡ ይገኛል።

አማልክቱ፡ እንደዛሬ፡ ቤተ፡ ሰብ፡ ከተጥለዱ፡ በኋላ፡ እንደ እቤልና፡ ቃኤል፡ መጣላታቸው፡ መዋጋታቸው፡ ያሸነፉት፡ በተሸነፉት፡ ደምና፡ ሥጋ፡ ዓለምን፡ እንደፈጠሩ፡ በዘመናቸው፡ ተጽፏል።

ከእስርባኒ፡ አዳራሽ፡ ከክርስትና፡ በፊት፡ በ፺ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ላይ፡ የተጻፈ፡ የአማልክት፡ ታሪክና፡ ዜና፡ መዋዕል፡ የተ

ጻፈበት፡ ሰባት፡ የድንጋይ፡ ገበታ፡ በቅርብ፡ ጊዜ፡ ተገኝቶ፡ በዚሁ፡ ባንደኛው፡ ገበታ፡ ቲአማት፡ የድብልቅልቅ፡ ቀላይ፡ አምላክ፡ የነበረችው፡ የእጋንንት፡ የመሳፍንት፡ አመቤት፡ ሆኖ፡ ከደጉ፡ አምላክ፡ ከግርዶክ፡ ጋር፡ ያደረገችው፡ ጦርነት፡ ተጽፏል።

ግርዶክ፡ ከርሷው፡ ዘር፡ የመጣ፡ ሆኖ፡ አጠብ፡ ያደረሳቸው፤ በዓለም፡ የመዝሙሪያ፡ አፈጣጠር፡ ጊዜ፡ አፕሱና፡ መው፡ ድብልቅልቅና፡ ግዕበላዊ፡ ውሃ፡ ሆነው፡ ላለ፡ በኋላ፡ የተወለዱት፡ ሰዓለምና፡ ለፍጥረት፡ ሥርዓትና፡ መልክ፡ እየሰጡ፡ ግስተዳደር፡ ስለዝመሩ፡ የፈተኞቹ፡ በኋለኞቹ፡ ተቀይመው፡ ሊያጠፉባቸው፡ አድማ፡ በሰለደረጉ፡ መሆኑ፡ ተጽፏል። የአድማውን፡ ወሬ፡ ኤአ፡ ሰማችና፡ እነዚህን፡ የመዝሙሪያ፡ ፍጥረቶች፡ ገደለቻቸው። ቲአማት፡ ቀድሞውንም፡ ለፍጥረት፡ ሥርዓትና፡ መልክ፡ እያስፈልገም፡ ያሉትን፡ እንፍጃቸው፡ ተብሎ፡ ሲመከር፡ አሳባቸውን፡ አልተቀበለችም፡ ነበር። እሁንም፡ የነርሱን፡ መሞት፡ ስትሰግ፡ በጣም፡ ተናደደች። ከነኤአም፡ ጋር፡ ለመዋጋያ፡ የሚያስፈሩ፡ ጥርሳቸው፡ የሾሰ፡ የዘንዶና፡ የእባብ፡ ሠራዊት፡ በገድ፡ ጊዜ፡ ወለደች። ከነርሱም፡ ጋር፡ ከንፋማውና፡ የሚያንጸባርቀውን፡ ደራጎንን፤ ያበደ፡ ውሻን፤ እንደ፡ ጌንቀ፡ በጭራው፡ የሚያደፈውን፡ በጥሩ፡ እንደ፡ ከብት፡ የሚራገጠውን፡ በእጁ፡ እንደ፡ ሰው፡ በመርዛም፡ ተሰት፡ እየነደፈ፡ የሚገድለውን፡ (ሰበድዓት?)፡ ሁሉ፡ ከወለደቻቸው፡ የእባብና፡ የዘንዶ፡ ሠራዊት፡ ጋር፡ ለጦርነት፡ አስለፈቻቸው። የነዚህን፡ ሁሉ፡ መሪነት፡ የዕድልን፡ ገበታ፡ በልቡ፡ ላይ፡ አሥራ፡ ለኪንጉ፡ ሰጠችው።

የቲአማትን፡ ጦር፡ ድርጅት፡ ኤአ፡ (ባሕር)፡ በሰማች፡ ጊዜ፡ ለአባቷ፡ ለእንጾር፡ (ሰማይ)፡ ነገረችው። እንጾር፡ (ወይም፡ እንባር)፡ ይኸን፡ ሰምቶ፡ ልቡ፡ እንደ፡ እሳት፡ በንጹት፡ እየተቃጠለ፡ ጥርሱን፡ ሲያፋጭ፡ ጓደኞቹ፡ አማልክት፡ ተሰብስበው፡ ቲአማትን፡ ግን፡ ነው፡ ሔዶ፡ የሚገጥም? ግን፡ ይሁን? እያሉ፡ ይመከሩ፡ ዝመር። ግርዶክ፡ «የአማልክት፡ ዋና፡ መሪ፡ ብላችሁ፡ ከሾማችሁች፡ እኔ፡ ለመግጠም፡ የተዘጋጀሁ፡ ነኝ።» ሲል፡ አስታወቀ። ከዚህ፡ በኋላ፡ አማልክቱ፡ «አብሱኪና»፡ በሚባለው፡ ሠፈራቸው፡

ሆነው፡ ግብሩ፡ ገብቶ፡ እየተበላ፡ እየተጠጣ፡ ሲመከር ፡ « ግርዶክ »፡ ወደፊት፡ ዓለምን፡ ለመግዛት፡ ዕድልና፡ ችሎታ፡ ያለው፡ አምላክ፡ መሆኑን፡ ስለተረዱት፡ አባቦችን፡ ተቀብለው፡ ግንኙ፡ ሊመልሰው፡ የማይችሉትን፡ በጦር፡ መሣሪያነቱ፡ ተወዳዳሪ፡ የሌለውን፡ መብረቅን፡ በጥተው፡ ታላቅ፡ በዓልና፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ አድርገው፡ ከሾሙት፡ በኋላ፡ « ሒድና፡ ቴአማትን፡ ግደል፡ ነፋሳትን፡ ደግን፡ ወደሲኦል፡ ያውርዱት »፡ ብለው፡ አዘዙት።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ግርዶክ፡ ቀስቱንና፡ ፍላጸውን፡ ዳላውን፡ እንደጨበጠ፡ መብረቅ፡ በደረቱ፡ ላይ፡ አሥር፡ ቴአማትን፡ የሚይዝበት፡ ወጥመድ፡ ይዞ፡ በአራቱ፡ ግዕዝን፡ ዓለም፡ ያሉትን፡ ነፋሳት፡ አስከፍሎ፡ ሌሎችን፡ ውሽንፍርንና፡ አውሎ፡ ነፋሱን፡ የሚቀስቅሱትን፡ በባት፡ ነፋሳት፡ በቶሎ፡ ፈጥሮ፡ ወደ፡ ቴአማት፡ ለመሒድ፡ ተነሣ። አፈራራቹ፡ ምሕረተ፡ ቤሱ፡ አደገኛው፡ ፈጣኑ፡ በሚባሉት፡ መርዘኛ፡ ጥርስ፡ ባላቸው፡ ሰውን፡ ባገኙ፡ ጊዜ፡ ረጋገጠው፡ መግደልን፡ በተማሩ፡ በአራት፡ ፈረሶች፡ በሚሰበው፡ ሠረገላ፡ ላይ፡ ወጣ። እንደዚህ፡ ሆኖ፡ በሩቅ፡ እያብረቀረቀና፡ እያበፈራራ፡ ቴአማትና፡ የጦር፡ አለቃዎች፡ ኪንጉ፡ ወደሚገኙበት፡ ሥፍራ፡ ደርሶ፡ ቴአማትን፡ « ነይ፡ እንግዲህ፡ እንጋጠም »፡ አላት፡ እርሷም በድንጋጤ፡ የጦርነት፡ አማልክት፡ እንዲረዷት፡ ውሽክቷንና፡ አህሚዋን፡ ለቀቀችው። እያለ፡ በአሱርባኒሻል፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ የተገኘው፡ የድንጋጌ፡ ጽሑፍ፡ የአሶርና፡ የባቢሎንን፡ የአማልክት፡ ተረት፡ ይተርክና፡ ውጊያቸውን፡ ደግሞ፡ በግጥም፡ መልክ፡ እንደዚህ፡ ሲል፡ ይቀጥላል።

« ቴአማትና፡ ግርዶክ፡ ተያይዘው፡ ተጨመዳድደው፡ ይተናኑቁ፡ ዝመር »

አምላኩ፡ (ግርዶክ)፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ ወጥመዱን፡ ወርውር፡ ጠቀሰሰና፡ ያዛት። በፈቱዋም፡ ላይ፡ በኋላው፡ የተከተለውን፡ አውሎ፡ ነፋሱ፡ ጣለባት። ቴአማትም፡ አፏን፡ በርግጽ፡ ከፈተችው።

ነፋሱም፡ እየተሸጉደጉደ፡ በአፏ፡ ገብቶ፡ ከንፈሯን፡ እንዳትዘጋ፡ ከለከላት፡ ሆደም፡ ከፋኛ፡ ተወጠረ። ልቧም፡ ተጨነቀ፡ በአፏም፡ መተንፈስ፡ አልሆነላትም።

በዚያን፡ ጊዜ፡ ግርዶክ፡ ቀስቱን፡ ገትሮ፡ ወረወረና፡ በፍላጸ፡ ሆደን፡ በጠረቀው፡ « እንደተገኘም፡ በጣጥሶ፡ ልቧን፡ በነጠቀው። የጥተውን፡ ሰውነቷን፡ እመራት፡ ላይ፡ ወርውር፡ በላይዋ፡ ላይ፡ ሒደበት። »

ይኸን፡ ሁሉ፡ ያዩት፡ የርሷ፡ ሠራዊት፡ ከመረያቸው፡ ከኪንጉ፡ ጋር፡ ሲሸሹ፡ ግርዶክ፡ ሁሉንም፡ እያባረረ፡ በዚያው፡ በወጥመዱ፡ ይዞ፡ በገሃንም፡ የግዞት፡ ሥፍራ፡ አስቀመጣቸው። ከዚያ፡ ወደቴአማት፡ ራሳ፡ ተመልሶ፡ አካሏን፡ ከነጭንቅላቷ፡ ከሁለት፡ ላይ፡ ከፍሎ፡ ግማሹን፡ አካሏን፡ ወደላይ፡ ግማሹን፡ ወደታች፡ አድርጎ፡ ለሰማይና፡ ለምድር፡ ዋልታና፡ ወጋግራ፡ አድርጎ፡ ሠራበት።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ግርዶክ፡ በሰማይ፡ ለቦታ፡ ታላላቅ፡ አማልክት፡ ለእነ፡ ለቤል፡ (ብሉል)፡ ለኤሌ፡ መኖሪያ፡ ቤት፡ ሠራላቸው። በዚያም፡ ሳሉ፡ የሚሰግድላቸው፡ ሰው፡ ስለጠፋ፡ ግዝናቸውን፡ ገለጡለት። ስለዚህ፡ አፈርን፡ በኪንጉ፡ (የቴአማት፡ የጦር፡ አለቃ፡ የነበረው፡) ደም፡ አቡከቶ፡ በኤሌ፡ (ባሕር)፡ እየተረዳ፡ የመዝመሪያውን፡ ሰው፡ ሠራላቸው። አማልክቱም፡ ለዚህ፡ ውለታ፡ እርሱ፡ በመረጠው፡ በባቢሎን፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ሠሩለት። የቤተ፡ መቅደሱንም፡ ሥራ፡ ድንጋዩን፡ እየጠረቡ፡ ጡቡን፡ አቡከተው፡ ጠፍጥፈውና፡ አድርቀው፡ የሠሩት፡ እነናኪ፡ የሚባሉ፡ ታናናሽ፡ አማልክት፡ ናቸው። ሠርተው፡ ሲጨርሱ፡ አማልክት፡ በሙሉ፡ ተሰብስበው፡ ለግርዶክ፡ ዝማራ፡ እየዘመሩ፡ በዓሉን፡ አክበሩ።

ለዚህ፡ ለግርዶክ፡ (ሚርዳክን)፡ በየጊዜው፡ የተደረገለት፡ መዝሙርና፡ ጸሎት፡ ብዙ፡ ነው። በገዳንድ፡ ሥፍራም፡ ነገሥታቱ፡ የጸለዩት፡ በየድንጋዩ፡ ቅርጽ፡ ላይ፡ የተገኘውን፡ የዛሬ፡ ሊቃውንት፡ ወደየጽንጻቸው፡ ተርጉመውታል። ከዚህ፡ አሱርባኒሻል፡ የሚባለው፡ ታሪኩን፡ ባለፈው፡ እንዳነበባነው፡ ከኢትዮጵያዊው፡ ንጉሥ፡ ከታኑታመን፡ ጋር፡ ለውጊያ፡ የተሰለፈው፡ የአሶር፡ ንጉሥ፡ እንደዚህ፡ ብሎ፡ ጸሎቱን፡ ለግርዶክ፡ አቅርቧል። « በግከበር፡ ስምህን፡ አመሰግናለሁ። ግርዶክ፡ ሆይ፡ ከአማልክት፡ ይበልጥ፡ ኃያል፡ የሆንኸው፡ በማይንና፡ ምድርን፡ የምትመራው፡ ... የእኑ፡ የኤንሲል፡ የኤሌ፡ ከብር፡ ባንተ፡ ላይ፡ ነው። ግዛትና፡ ጌትነት፡

ዕውቀት፡ የኃይል፡ ፍጹምነት፡ ያንተ፡ ነው። በሰማይ፡ ከፍ፡ ያል
ኸው፡ በምድር፡ የነገሥቸው፡ ከአማልክት፡ ሁሉ፡ ይበልጥ፡ አዋ
ቂው፡ ሆይ፡ አገርን፡ መናገሪያን፡ መሥርት፡ ወሰንን፡ ጠፈርን፡
ያዝ... » እንደዚሁም፡ ለብሄል፡ (ጌታው)፡ ለአስታርት፡ የደረ
ሰው፡ መዝሙር፡ በሌላ፡ ቦታ፡ ይገኛል (፩)።

እነሆ፡ ታሪካቸው፡ በብሉይ፡ ኪዳን፡ በመጽሐፈ፡ ነገሥትና፡
በዜና፡ መዋዕል፡ በትንቢት፡ ጸንኤልና፡ በመጽሐፈ፡ አስቴር፡ ከነ
ሰማቸው፡ የምናገኘው፡ የአሰርና፡ የባቢሎን፡ ነገሥታት፡ እነናቡ
ከደነጾር፡ በግርዳክና፡ በሌሎችም፡ በብሄል፡ በአስታርት፡ በናናር፡
በሲን፡ በሌሎችም፡ በዚህ፡ ላይ፡ ዘርዝረን፡ በማንጨርሳቸው፡
በ፲፡ በሚቆጠሩ፡ ታላላቅና፡ ታናናሽ፡ አማልክት፡ ለየአንዳንዱ፡
እንደግብዮችና፡ እንደግሪኮች፡ የግል፡ ተግባር፡ እየሰጡ፡ ያመልኩ፡
ነበር።

የአስራኤል፡ ነገሥታትና፡ ሕዝብ፡ በጉርብትና፡ በመገዛት፡
የአሰራውያንና፡ የባቢሎናውያን፡ የነርሱ፡ ዘርፍና፡ ቅርንጫፍ፡
የሆኑት፡ የጢርስና፡ የሲዶና፡ አምልኮ፡ እየሸነፉቸው፡ የአባቶቻቸውን፡
የአብርሃምን፡ የይስሐቅንና፡ የያዕቆብን፡ አምላክ፡ እየተጪ፡
የነዚህን፡ አገሮች፡ አማልክት፡ እነብሔልን፡ እነአስታርትን፡ በግም
ሰክ፡ ከነቢያቱ፡ ከነኤልያስ፡ ከነኤርምያስ፡ ጋር፡ ያደረጉትን፡
ጠብ፡ በመጽሐፈ፡ ነገሥት፡ ቀዳማዊና፡ ካልዕ፡ በሌላውም፡ ሥፍራ፡
እናገኛለን። ለምሳሌ፡ ያህል፡ በመጽሐፈ፡ ነገሥት፡ አክሐብ፡ የአ
ስራኤል፡ ንጉሥና፡ ሚስቱ፡ ኤልሳቤል፡ ባመለኩት፡ በብሄል፡
ምክንያት፡ በኤልያስና፡ በብሔል፡ ነቢያት፡ መካከል፡ የተደረገውን፡
ጠብና፡ ተከክር፡ ከተከከሩም፡ በኋላ፡ አራት፡ ሙቶ፡ የሚሆኑትን፡
የብሄልን፡ ነቢያት፡ ኤልያስ፡ እንደ፡ አስፈጀ፡ እንመልክት (፪)።

የአሰራውያንና፡ የባቢሎናውያን፡ የከለዳውያን፡ አማልክት፡
በዙሪያቸው፡ ወይም፡ በበታችቸው፡ እኛ፡ ዛሬ፡ ባገራችን፡ አሉ፡
እንደምንሰው፡ ግማሾቹ፡ ሰውን፡ የሚቃወሙ፡ መጥፎዎች፡ መና

ፍስት፡ ወይም፡ አጋንንት፡ አቱኩ፡ አሉ፡ - ኤኪሙ - ራቢሱ -
ጋሉ-» የሚባሉ፡ ሰሰው፡ ልጅ፡ የበሽታን፡ ነፋስ፡ ከደቡብ፡ የሚ
ልኩ፡ ቅዠትን፡ ዕብደትን፡ ከፋትን፡ ጦርነትን፡ የሚፈጥሩ፡
ሌሎች፡ ደግሞ፡ በነዚሁ፡ ጉን፡ ጽዱ፡ ወይም፡ ሲዲ፡ ላማሱ፡ የሚ
ባሉ፡ ከነዚያ፡ እየተከላከሉ፡ የሰውን፡ ልጅ፡ ከከፉ፡ ነገር፡ የሚጠ
ብቁ፡ ደጋግ፡ መናፍስት፡ መናገሻውን፡ ያምናሉ። እነዚህንም፡
ደጋግ፡ መናፍስት፡ ምስላቸውን፡ ሲሠሩ፡ አካላቸውን፡ በበሬ፡
ኮርማ፡ ወይም፡ በእንበሳ፡ እድርገው፡ ሁለት፡ ከንፍ፡ ግራና፡ ቀኝ
ከፈታቸው፡ የሰውነት፡ መልክ፡ ያላቸው፡ እየሰመሰሉ፡ እየሳሉ፡
በቤተ፡ መንግሥትና፡ በቤተ፡ መቅደስ፡ ደጃፍ፡ እያስቀመጡ፡ አን
ዳንድ፡ ጊዜም፡ መዘገያቸውን፡ ራሱን፡ በዚህ፡ ምስል፡ ይሠሩ
ታል። በጦርነትና፡ በጉዞ፡ ጊዜ፡ ይኸው፡ ምስል፡ አይለይም።
በሥዕሉ፡ ላይ፡ የሰውነቱ፡ መልክ፡ አዋቂነቱን፡ እንበሳው፡ ወይም፡
ኮርማው፡ ጠንካራነቱን፡ ከንፉ፡ ፈጥና፡ ደራሽነቱን፡ ያሳያል።
ከሳርንን፡ ጀኛ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ በሐፍ፡ ላይ፡ ከነበረው፡ ፈረንሳ
ዮች፡ አግኝተው፡ ወደፓሪስ፡ ወስደው፡ በሉቨር፡ ያስቀመጡት፡
የዚህ፡ የአማሱ፡ (ጠባቂው፡ መንፈስ)፡ የከንፋማው፡ ኮርማ፡ ሐው
ልት፡ ተመልካችን፡ እንዳስደነቀ፡ ነው።

እንደዚሁም፡ ከቶዎቹ፡ መናፍስት፡ እንዳይቀርሱ፡ ናሙ፡
(የተቀደሰችው፡ ወሃ፡ እመቤት)፡ ኒናክ፡ ሃኩዱ፡ (የንጽሕና፡ እመ
ቤት)፡ በድግምት፡ እየተለመኑ፡ ወሃው፡ በካህን፡ ይረጫል። ብዙ፡
ጊዜ፡ ካህናቱ፡ ወይም፡ አማልክቱ፡ በግራ፡ እጃቸው፡ ወሃ፡ በማ
ሠሮ፡ በቀኝ፡ እጃቸው፡ የሚረጩበትን፡ መሣሪያ፡ እንደያዙ፡ ሐው
ልታቸው፡ ተሠርቶ፡ ይታያል። ይኸውም፡ ካህናት፡ በአማልክት፡
ተመስለው፡ ወይም፡ ተወክለው፡ ቅዱሱን፡ ወሃ፡ እየረጩ፡ መና
ፍስት፡ ርኩሳንን፡ ለማራት፡ እነሱም፡ ሲርቁ፡ መናፍስት፡ ቅዱ
ሳን፡ በቤተ፡ መቅደስና፡ በቤተ፡ መንግሥት፡ በየሰጩ፡ ቤት፡ ሁሉ፡
እድረው፡ መልካም፡ የሆነውን፡ ተግባር፡ ሁሉ፡ እንዲፈጽሙ፡
በመመኘት፡ ነው። በዚህም፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የአማልክት፡ ስምና፡ ድግ
ምት፡ ያለበት፡ ከታብ፡ ወይም፡ ጠልሰም፡ ባንገት፡ ማሠር፡ በነ
ርሱ፡ ዘንድ፡ የተለመደ፡ ነው።

(፩) MYTHOLOGIA... PRAMPOLINI ገጽ ፳፻፩ - ፳፻፫፡
(፪) መጽሐፈ፡ ነገሥት፡ ፩ኛ፡ ም፡ ፲፩።

አሰራውያን፡ የሞተውን፡ ሁሉ፡ መቅበር፡ እንጂ፡ እንደ፡ ግብ
 የውያን፡ የብረትና፡ የእንጨት፡ ሳጥን፡ እያበጁ፡ በየቤተ፡ መቅ
 ደሱ፡ ማስቀመጥን፡ አይወዱም፡ ሳይቀበር፡ የሚቀረው፡ ሰው፡
 አመፀኛና፡ ጠላት፡ ነው፡ እንዲሁ፡ መዋቲ፡ ሰው፡ ሳይቀብሩ፡
 መተው፡ ለአውሬና፡ ለአሞራ፡ ማስበላት፡ መዋቲውንና፡ ቤተ፡
 ሰቡን፡ ለማዋረድ፡ ሲረብግ፡ ብቻ፡ ነው፡ ይኸንና፡ ሌላውን፡
 እላይ፡ ያመለከትነውን፡ ልማድ፡ ሁሉ፡ ሲማዊ፡ ዘራችን፡ ከመነ
 ጨብት፡ ከነርሱ፡ እንደወረሰን፡ የታወቀ፡ ነው፡ እንደዚሁ፡ ሰው፡
 ሞቶ፡ አይቀርም፡ የሚሉ፡ እምነት፡ ያን፡ ጊዜ፡ ስለአደረገባቸው፡
 ሰምውታን፡ ምግብ፡ እያሉ፡ ወደየመቃብር፡ ቤታቸው፡ ያግዙላ
 ቸው፡ ነበር፡ ይኸንንና፡ ይኸን፡ የመሰለውን፡ ተግባር፡ ባንፈጽ
 ምላቸው፡ ምውታኑ፡ በምትሐት፡ መልክ፡ በሕልም፡ እየመጡ፡
 ሕያዋትን፡ (ቤተ፡ ሰባቸውን)፡ ያሠቃያሉ፡ (ያቃዣሉ)፡ እያሉ፡ ይፈ
 ሩት፡ የነበረው፡ ልማዳቸው፡ ሰኛም፡ የማቲራዬል፡ ዕውቀትና፡
 የሲግሞንድ፡ ፍረድን፡ ምርመራ፡ ላልተማርነው፡ ደርሶናል።

አሰራውያን፡ ከሃይማኖትና፡ ከጦርነት፡ ሥራቸው፡ በቀር፡
 እንደ፡ ግብዓውያን፡ ድንጊያ፡ እየጠረቡ፡ የቤተ፡ መንግሥትና፡
 የቤተ፡ ክህነት፡ ሕንፃ፡ የሰውና፡ የአማልክት፡ የነገሥታት፡ ሐው
 ልት፡ እያሳመሩ፡ በመሥራት፡ በከዋክብት፡ ቂጠራ፡ በሂሳብ፡ በጥ
 ንቁላ፡ ይኸን፡ በመሰለው፡ ዕውቀት፡ የሠለጠኑ፡ ናቸው።

ምዕራፍ ፡ ፳፩ ።

በናፓታና፡ በመርዌ፡ የኢትዮጵያ፡ ሁናቲ፡ ካምቤዝ፡ የፋርስ፡
 ንጉሥና፡ ናቡቤኔን፡ የኢትዮጵያ፡ (ናፓታ)፡ ንጉሥ— አርአን
 ዲዝና፡ ሔዳስ፡ (ሐድ-አሰ—ኤው)።

ቂርስ፡ የባቢሎንን፡ መንግሥት፡ ትቶ፡ የፋርስን፡ መንግ
 ሥት፡ ኃይልና፡ ገናናነት፡ መሥርቶ፡ ፴፩፡ ዓመት፡ ያህል፡ እንደ
 ገዛ፡ ሞተ፡ በመንግሥቱም፡ ልጁ፡ ካምቤዝ፡ የኛውነገሡ፡ ይኸም፡
 ከአባቱ፡ ከቂርስ፡ ይበልጥ፡ የፋርስን፡ መንግሥት፡ አሰፋ። ካም
 ቤዝ፡ ፪፡ ዓመት፡ የራሱን፡ የፋርስን፡ የባቢሎንና፡ የሶርያን፡ የፓለስ

ቲን፡ ግዛቱን፡ እያደላደለ፡ ከቂየ፡ በኋላ፡ በ፩ ኛው፡ ዓመት፡ ላይ፡
 ሠራዊቱን፡ ይዞ፡ ግብፅን፡ ለማስገባር፡ መጣ። የግብፅ፡ ንጉሥ፡
 አማሲስ፡ ከመጋጠሙ፡ በፊት፡ ሞተ፡ በመንግሥቱ፡ የተከተለውም፡
 ልጅ፡ ፕሳሜቲክ፡ የኛ፡ በፒሉዝ፡ ቲንሽ፡ ተዋግቶ፡ ወደ፡ ከተማው፡
 ወደ፡ መምሬስ፡ ሸሸ። ካምቤዝም፡ እግር፡ በእግር፡ እየተከታተለ፡
 ደረሰበት፡ መምሬስንም፡ ያዛት። ንጉሡም፡ ተማርኲ፡ ቲንሽ፡ ዘመን፡
 እንደቆየ፡ ሞተ። የፋርስ፡ መንግሥት፡ አሰራውያን፡ እንደ፡ አደ
 ረጉት፡ ደርሶ፡ መመለስ፡ ሳይሆን፡ ተደላድሎ፡ በሙሉ፡ በግብፅ፡
 ግዛት፡ ገባና፡ ፳፯ኛውን፡ የራሱን፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ (ዲናስቲ)፡
 መሠረተ፡ ከካምቤዝ፡ ቀጥለው፡ የነገሡት፡ የፋርስ፡ ነገሥታት፡
 ዳርዮስ፡ ፩ኛ፡ አርታሪክሴክስ፡ ፩ኛ፡ ዳርዮስ፡ ፪ኛ፡ ግብፅን፡ ገዙ።
 በዳርዮስ፡ ፪ኛ፡ ዘመን፡ የፋርስ፡ መንግሥት፡ ሌሎችን፡ አገሮች፡
 እንደያዘ፡ ግሪክንም፡ ለማስገባር፡ ብዙ፡ ዘመን፡ ሞከረ። ዳሩ፡
 ግን፡ ግሪኮች፡ በስመ፡ ጥሩዎቹ፡ የጦር፡ አለቆቻቸው፡ በነሚትር
 ያድ፡ በነቴሚስቶክል፡ በነፔሪክል፡ በነሌዎኒዳ፡ እየተመሩ፡ በማራ
 ቶን፡ በሳላሚስ፡ በጥላቴዎስ፡ ሳይ፡ ከ፬፻፶፯፡ እስከ፡ ፬፻፵፰፡ ዓመት፡
 ባለው፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ እየተዋጉ፡ ፋርሶችን፡ መለደቸው።

በስዚህ፡ ፋርሶች፡ በዚህ፡ ግንባር፡ ግሪኮችን፡ ለማስገባር፡
 በሚጣጣሩበት፡ ጊዜ፡ በግብፅ፡ ግዛታቸው፡ ላይ፡ ግዛታቸውንና፡
 ተቂጣጣሪነታቸውን፡ ስላላሉ፡ ግብፆች፡ ምቹ፡ ጊዜ፡ አጋጠማቸው፡
 ከመካከላቸው፡ ኢናርስ፡ የሚባለውን፡ የፕሳሜቲክን፡ ልጅ፡ መሪ፡
 አድርገው፡ ፪ኛ፡ በፋርስ፡ እገረ፡ ገዥ፡ ላይ፡ ተነሡ። በግብፅ፡
 የሚገኙ፡ ግሪኮችም፡ ፋርስ፡ የአገራቸው፡ ባላጋራ፡ ስለሆነ፡ በግብ
 ገዢው፡ መሪ፡ ውስጥ፡ አብረው፡ ፋርሶችን፡ በመውጋት፡ ተዘጋጁ፡
 ከዚህ፡ በኋላ፡ ግብፆችና፡ ግሪኮች፡ ፋርሶችን፡ ወግተው፡ አሸነፉና፡
 ጥናውን፡ ከተማ፡ መምሬስን፡ ያዙ። በዚያም፡ ነገነታችንን፡ አቋ
 ቁመናል፡ ብለው፡ አውጀው፡ በራሳቸው፡ ንጉሥ፡ መተዳደር፡
 ጀመሩ። አርታክሲስ፡ የፋርስ፡ ትልቁ፡ ንጉሥ፡ ይህን፡ ሲሰማ፡
 ሠላሳሺህ፡ ወታደር፡ ላከ። ይኸንንም፡ ደግሞ፡ የግሪክ፡ መንግሥት፡
 ሲሰማ፡ ለግብፆች፡ ርዳታ፡ በመርከብ፡ ወታደር፡ ላከ። እነዚህም፡
 ከግብዓውያኑ፡ ተደባልቀው፡ በፋርሶች፡ ላይ፡ በደረጉት፡ ውጊያ፡

ፋርሶች፡ በካምቢዝ፡ እየተመሩ፡ ግብፅን፡ ከመውረራቸው፡ በፊት፡ ባለው፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ ኢትዮጵያውያንም፡ የግብፅ፡ ገዥነታቸውን፡ ትተው፡ በናፓታ፡ ከተቀመጡ፡ ወዲህ፡ ግብፆቹና፡ ኢትዮጵያውያን፡ በፊት፡ የአሶርና፡ የባቢሎን፡ የፋርስ፡ ኃይል፡ ደግሞ፡ በአሁኑ፡ ሰዓት፡ ስለአሰጋቸው፡ በመካከላቸው፡ ያንድነት፡ ዝምድና፡ ለማድረግ፡ የሞከሩ፡ ይመስላል። ደግሞ፡ ባንድ፡ ወገን፡ ኢትዮጵያውያኑ፡ ግብፅ፡ ጥንት፡ ያባቶቻችን፡ የነፒያንኪ፡ የነሻባቃ፡ የነበረው፡ ነው፡ በማለት፡ በአሜን፡ አሥሮ፡ ጊዜ፡ ግብፅን፡ ለመውረር፡ ግብፆችም፡ በበኩላቸው፡ የደቡብ፡ የኩሽ፡ አገር፡ ጥንት፡ ያባቶቻችን፡ የፈርዖኖቹ፡ የነቱትሞሲስ፡ የነራምሲስ፡

[illegible]

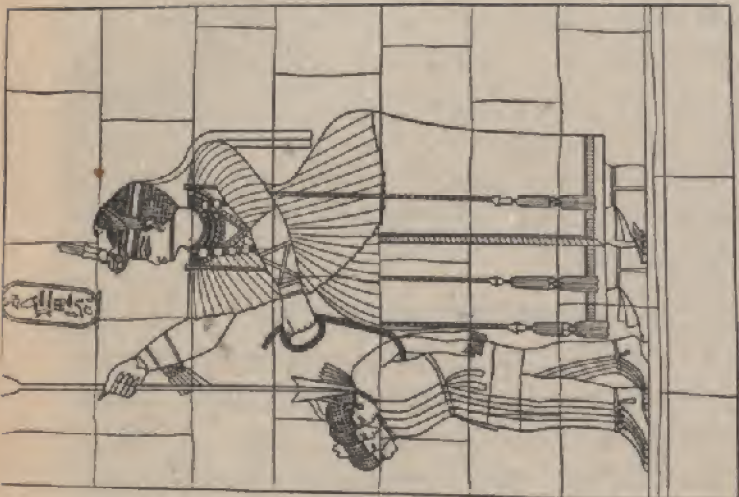
ከዚህ በላይ የሚታየው የግብዓትን ሥልጣን፣ ጽሑፍና ፊደል ተቀብለው ከሚሠሩበት የኢትዮጵያ (ኔብያ) ነገሥታት ውስጥ አስፍርታ፣ (የኛ ጽሑፍ ዘዋሬ ንብረት አስፍርታ) የሚባለውን ጉሥ ለአምላኩ ለአምን-ሬ (ዕሐዩ አምን) ቤተ መቅደስ ስለት ሲሰጥ የተጻፈበት በጽሑፉ አናት ያሉት የአምላኩ የአምን የንጉሡ የአስፍርታ እንደዚህም የሴት አማልክትና የንጉሡ ሚስቶች ምስል ነው። (ዋላስ ባጅ፣ ፩ኛ፣ ሹሊም 178፣ 222)

ግዛት ፡ ነበር ፡ በማለት ፡ በፕላጂቲክ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ለመውረር ፡ ሞክረዋል ።

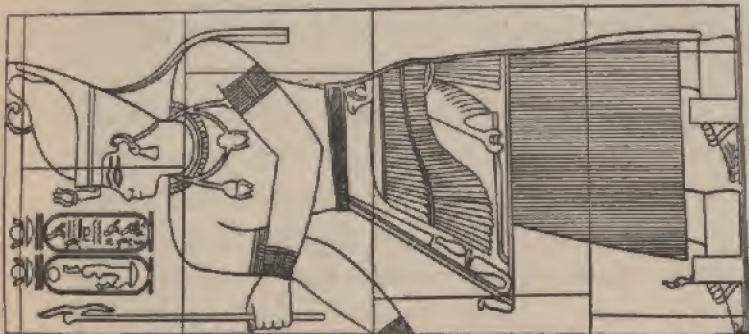
በዚህም ፡ ላይ ፡ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ በግብፅ ፡ ያለው ፡ ፈርዖን ፡ ከናፓታው ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ጋብቻ ፡ ውስጥ ፡ የመጣሁ ፡ ነኝ ፡ በማለት ፡ የኢትዮጵያዊው ፡ ንጉሥም ፡ ይኸንኑ ፡ ጭምር ፡ እያመካኘ ፡ የወሰን ፡ ግጭት ፡ እያደረጉ ፡ ወደየሥፍራቸው ፡ ከመመለስ ፡ በቀር ፡ አንደኛው ፡ ሌላውን ፡ ሊወረው ፡ አልቻለም ። እንደዚህም ፡ ሆኖ ፡ ሁለቱ ፡ ሕዝቦች ፡ ዝምድናን ፡ ጠብን ፡ እያፈራረቁ ፡ ጥቂት ፡ ዘመን ፡ እንደቆዩ ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ ስማቸውን ፡ ባነሳነው ፡ በካምቢዝ ፡ ፩ኛ ፡ የተመሠረተው ፡ በስመ ፡ ጥሩው ፡ ንጉሥ ፡ በቂሮስ ፡ የገነነው ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ ኃይሉን ፡ እያበዛ ፡ ግዛቱን ፡ እያሰፋ ፡ መጥቶ ፡ በቂሮስ ፡ ልጅ ፡ በካምቢዝ ፡ ሁለተኛ ፡ ዘመን ፡ ይኸው ፡ ካምቢዝ ፡ ራሱ ፡ ጦሩን ፡ እየመራ ፡ መጥቶ ፡ የግብፅን ፡ መንግሥት ፡ በ፳፻፳፮ ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ወረረ ። ግብፅንም ፡ ከወረረ ፡ በኋላ ፡ ለካምቢዝ ፡ ሁለተኛ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ ያስገበረው ፡ የባቢሎን ፡ የአሶር ፡ የይሁዳ ፡ የእሥራኤል ፡ የጢሮስ ፡ የሲዶና ፡ የግብፅ ፡ የሲና ፡ የዓረብ ፡ ግዛት ፡ ሁሉ ፡ አልበቃውም ።

ስለዚህ ፡ ግብፅን ፡ ወርሮ ፡ ከተደላደለበት ፡ በኋላ ፡ ከግብፅ ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ የሚገኘውን ፡ የኑብያን ፡ (የኢትዮጵያን ፡ መንግሥት ፡ ለመውረር ፡ አሰበ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከመውረሩ ፡ በፊት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ኃይል ፡ ምን ፡ ያህል ፡ መሆኑን ፡ ለመገመት ፡ በሰላይ ፡ በኩል ፡ ለመረዳት ፡ እንደሚገባ ፡ አመዛዘነ ። በኢትዮጵያም ፡ (በናፓታም) ፡ ከአሜን ፡ አሥሮ ፡ ቀጥሎ ፡ ፒያንኪ ፡ ፬ኛ ፡ ከፒያንኪም ፡ በኋላ ፡ አስፑርታ ፡ ከአስፑርታም ፡ ቀጥሎ ፡ ሆር—ሴ ፡ አትው ፡ ፩ኛ ፡ ነግሦዋል ።

ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ አስፑርታ ፡ ለንጉሥነት ፡ እምላኩ ፡ አሞን ፡ በካህናቱ ፡ በኩል ፡ ማን ፡ ይግዛን ፡ በማለት ፡ ለተሰበሰበውና ፡ ለጠየቁት ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ አስፑርታ ፡ ይግዛችሁ ፡ ብሎ ፡ እንደመረጠው ፡ የሚናገር ፡ ሐውልት ፡ በዚያው ፡ በናፓታ ፡ (በጀበል ፡ ባርካ) ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ አለ ። ከአስፑርታ ፡ በኋላ ፡ የነገሠው ፡ ሐርሴአ

አማኒ ፡ ማክቲ ፡ የምትባል ፡ የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ የታሠሩትን ፡ ምርከጥች ፡ እንደያዘች ፡ (ከላፕሰዩስ ፡ መጽሐፍ)

አሚንሆቲብ ፡ (ኢብ ፡ ማኦት ፡ ራ) ፡ የሚባል ፡ የመርዌ ፡ ንጉሥ ፡ (ከላፕሰዩስ ፡ መጽሐፍ)

ቲፍ፡ (ው)፡ በምሥራቅ፡ በኩል፡ (ምናልባት፡ በዛሬው፡ በትግሬ፡ በክረን፡ በበጌምድር)፡ ያሉ፡ ነጋዴዎች፡ ሸፍተውበት፡ እንደምን፡ ተዋግቶ፡ ድል፡ እንዳደረጋቸውና፡ ለዚህም፡ ለአምላኩ፡ ለአሞን፡ ያቀረበውን፡ መሥዋዕትና፡ ስለት፡ የሚዘረዝር፡ ሐውልት፡ በዚህ፡ በጀበል፡ ባርካ፡ እለው፡ ይሁን፡ እንጂ፡ ሆርሴአተው፡ በዘመነ፡ መንግሥቱ፡ መጨረሻ፡ ከመርዌ፡ ውስጥ፡ ናስቶሴኔን፡ የሚባለው፡ ተነሥቶበት፡ መንግሥቱን፡ ገልብጦ፡ ወደመርዌ፡ ወሰደው፡ ከዚህም፡ ጊዜ፡ ዝምሮ፡ የናፓታ፡ ከተማ፡ እየቀዘቀዘ፡ የመርዌ፡ ከተማ፡ እየደመቀ፡ ሔደ።

ስለዚህ፡ ናስቶሴኔን፡ በናፓታ፡ ነጋዴዎች፡ እግር፡ ተተክቶ፡ ከተማውን፡ መርዌ፡ አድርጎ፡ የምሥራቁንና፡ የምዕራቡን፡ እግር፡ (ኢትዮጵያ)፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ነገድ፡ የተከፈለውን፡ ሕዝብ፡ እየጨመረ፡ ይገዛ፡ ዝምሮ፡ ስለዚህ፡ የግሪኮችና፡ የሮማውያን፡ ጸሐፊዎች፡ እነሐሊዎዶር፡ የጻፉት፡ እንደሚለው፡ ካምቢዝ፡ ግብፅን፡ በወረረበት፡ ናስቶሴኔን፡ በመርዌ፡ በነገሠበት፡ ዘመን፡ ካምቢዝ፡ የፋርስ፡ ንጉሥ፡ በወዳጅነት፡ መታያ፡ ይዘው፡ ሔደው፡ የኢትዮጵያን፡ ንጉሥ፡ የናስቶሴኔን፡ ኃይል፡ መረምረው፡ እንዲነግሩት፡ ያገሩን፡ የመርዌን፡ ቋንቋ፡ የሚያውቁትን፡ በአምብል፡ የሚኖሩ፡ ኤክቲዎፋጅ፡ የሚባሉትን፡ ሰዎች፡ መርጦ፡ ከኤሌፋንቲን ከተማ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ንጉሥ፡ ላካቸው። እነሱም፡ ከኤሌፋንቲን፡ ወደ፡ መርዌ፡ መጥተው፡ « እነሆ፡ ወዳጅነትህን፡ የሚፈልገው፡ የፋርስ፡ ትልቁ፡ ንጉሥ፡ ካምቢዝ፡ የላከልህ፡ ገጽ፡ በረከት » ብለው፡ ልብስ፡ የእንገትና፡ የእጅ፡ ጌጥ፡ ሽቶና፡ መጠጥ፡ እቀረቡለት። እሱም፡ መታያውን፡ በዝርዝር፡ እይቶ፡ ከተቀበለ፡ በኋላ፡ ለመልክተኞቹ፡ እንደዚህ፡ እላቸው፡ የፋርስ፡ ንጉሥ፡ ይኸንን፡ ገጽ፡ በረከት፡ እሲዞ፡ የላካችሁ፡ የመንግሥቱን፡ ኃይል፡ መርምራችሁ። ተመልሳችሁ፡ እንድትነግሩት፡ ነው፡ እንጂ፡ በእውነት፡ የእኔን፡ ወዳጅነት፡ ፈልጎ፡ አይደለም፡ ... እሁንም፡ ከኔ፡ ወገን፡ ይኸንን፡ ቀስት፡ ወስዳችሁ፡ ለፋርስ፡ ንጉሥ፡ ሲጡት፡ እንደኔም፡ ይኸንን፡ ቀስት፡ የሚዘረጋ፡ ከፋርስ፡ ውስጥ፡ ጉበዝ፡ የተገኘ፡ እንደሆነ፡ ከዚያ፡ ወዲያ፡ መጥተው፡ ይውጉኝ፡ ሲል፡ እርሱ፡ ራሱ፡ በነሱው፡

ፊት፡ ቁልግማውን፡ ቀስት፡ ዘርግቶ፡ አሳይቶ፡ መልሶ፡ የዘረጋውን፡ ቆልምም፡ በጣቸው፡ እነሱም፡ ያመጡለትን፡ ልብስና፡ ወርቅ፡ ከተመለከተ፡ በኋላ፡ ይኸ፡ ሁሉ፡ በኔ፡ ዘንድ፡ ርካሽ፡ ነው፡ እስረኛዬን፡ እንኳን፡ በወርቅ፡ እግር፡ ብረትና፡ ስንሰለት፡ ነው፡ የማስረጡ፡ ሲል፡ እወህኒ፡ ቤት፡ ድረስ፡ መልክተኞቼን፡ ራሱ፡ ወስዶ፡ እሳያቸው፡ ይባላል።

ከዚህ፡ በኋላ፡ መልክተኞቹ፡ ተሰናብተው፡ ወደ፡ አገራቸው፡ ተመለሱ። ያዩትንም፡ የሰሙትንም፡ ሁሉ፡ ነገሩት፡ ይልቁንም፡ የቀስቱን፡ አላላከና፡ ማስፈራራት፡ በሰማ፡ ጊዜ፡ ካምቢዝ፡ ተናደደ። ከፋርስና፡ ከባቢሎን፡ ሌላ፡ ጭፍራም፡ ሳይጨምር፡ በንዴት፡ በአጠገቡ፡ የሚገኘውን፡ ጦር፡ ብቻ፡ ይዞ፡ ኢትዮጵያን፡ ለመውጋት፡ ተነሥቶ፡ ጉዞውን፡ ወደመርዌ፡ ዝምሮ፡ ግማሹን፡ ጦር፡ በዓባይ፡ በኩል፡ ልኮ፡ ግማሹን፡ ጦር፡ ራሱ፡ እየመራ፡ ወሃ፡ በሌለበት፡ በኮርስኮ፡ በረሃ፡ በኩል፡ መጣ። ዳሩ፡ ግን፡ በበረሃ፡ መካከል፡ ሲገባ፡ ሠራዊቱ፡ በወሃ፡ ጥም፡ የተነሣ፡ መንዝ፡ አቃተው፡ ስንትም፡ አለቀበት። ስለዚህ፡ ለወታደሩ፡ የድንፋታም፡ የሚያበረታታም፡ ቃል፡ እየተናገረ፡ በያዝ፡ የጦር፡ ሠራዊቱ፡ ችግሩን፡ ማለፍ፡ በጭራሽ፡ የማይቻለው፡ ሆነ።

ይኸንንም፡ ራት፡ ጭምር፡ ስለተረዳው፡ እንደተናደደ፡ ሳይወድ፡ በግድ፡ ተመልሶ፡ ወደቲብ፡ ከተማ፡ ሔደ። ነገር፡ ግን፡ ከዚህ፡ እንደ፡ ተመለሰ፡ አሳቡ፡ ሳይሳካለትና፡ ኢትዮጵያን፡ ሳይወጋና፡ ሳያስገብር፡ በመቅረቱ፡ ብስጭት፡ አድርጎት፡ ስለነበረ፡ እስኪሞት፡ ድረስ፡ በግብፃውያንም፡ በፋርሶችም፡ ብዙ፡ የጭካኔ፡ ሥራ፡ ሠራ። ብዙም፡ ደም፡ አፈሰሰ። ከኢትዮጵያ፡ ንጉሥ፡ ተልኮ፡ የነበረውን፡ ቀስት፡ መዘርጋት፡ ሁሉ፡ አቅቶት፡ እሱ፡ ብቻ፡ የዘረጋውን፡ ባርዲያ፡ የሚባለውን፡ የገዛ፡ ዘመዱን፡ እንቆ፡ ገደለው። የግብፅ፡ ንጉሥ፡ የነበረው፡ ፕሳሚቲክ፡ ይኛ፡ የሚባለውንም፡ እስገድሎ፡ የግብፅን፡ ግዛት፡ ለእገቱ፡ ባል፡ ለአርአዲንስ፡ (አርገዳቲስ)፡ ሰጠው። እንደዚህም፡ እያደረገ፡ በብስጭትና፡ በጭካኔ፡ ደም፡ በማፍሰስ፡ ከኢትዮጵያ፡ መልስ፡ እንድ፡ ዓመት፡ ተኩል፡ ያህል፡ እንደቆየ፡ ሞተና፡ ልጁ፡ ዳርዮስ፡ እንደኛ፡ በመንግሥቱ፡ ተከተለው።

በዚህ፡ በካምቢዝ፡ በዳርዮስ፡ ፩ኛ፡ በአርቅሴስ፡ በአርታክ
 ሰሊስ፡ አንደኛ፡ በዳርዮስ፡ ፪ኛ፡ ዘመን፡ (፩፻፳፭—፩፻፶፫፡ ከክርስ
 ቲና፡ በፊት፡) ላይ፡ የፋርስ፡ ግዛት፡ ከመቼውም፡ ጊዜ፡ ይልቅ፡
 ሰፍቶ፡ ኃያል፡ ሆነ፡ የግዛቱ፡ ስፋት፡ ከሐንድ፡ ጀምሮ፡ እስከ፡
 ሊብያ፡ በደቡብ፡ እስከ፡ ናፓታ፡ ወሰን፡ ድረስ፡ ይኸንንም፡ የሰ
 ፋውን፡ ግዛት፡ ዳርዮስ፡ በ፴፩፡ ታላላቅ፡ አገር፡ ከፈለው፡ በያን
 ዳንዱ፡ (አገር፡ ባቶራ፡ ያገር፡ ጌታ)፡ የሚባል፡ እንደ፡ ንጉሥ፡
 የሚገዛ፡ ፩፡ ፩፡ ሰው፡ ሾመ።

እነዚህ፡ ሁሉ፡ በየግዛታቸው፡ ተቀምጠው፡ ግብር፡ እያስ
 ወጡ፡ ወታደር፡ እየመለሙ፡ ለትልቁ፡ ንጉሥ፡ እንደ፡ ዳርዮስ፡
 ላለው፡ በቁጥታ፡ እየገበፉ፡ ይገዛሉ። ስለዚህ፡ ከ፴፩ዱ፡ የግዛት፡
 ክፍል፡ ውስጥ፡ ግብ፡ አንደኛው፡ ስለሆነች፡ አርአንዲስ፡ በፋርስ
 መንግሥት፡ ውስጥ፡ ሆኖ፡ ተሾሞ፡ ይገዛት፡ ዝመር። እሱም፡
 እንደጌታውና፡ እንደአማቹ፡ እንደካምቢዝ፡ ኃይለኛ፡ ሆኖ፡ በልስ
 ላሴ፡ ገሰ። እንዲያስተዳድር፡ ያዘዘውን፡ የዳርዮስን፡ ቃል፡
 እየጣሰ፡ በግብያቹ፡ ላይ፡ የአገዛዝ፡ ቀንበር፡ አጸናባቸው። እንደዚ
 ሁም፡ የመርዊዎቹ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ከካምቢዝ፡ የተላላከው፡ ንጉ
 ሣቸው፡ ናቡቶሴኒን፡ ስለሞተ፡ በዚህ፡ ጊዜ፡ ወንድሙ፡ ሒዳስ፡
 (ሒድ፡ አስ፡ ኤው—ሐንዲው፡ አብራ)፡ የሚባለው፡ ነግሥት፡ በነ
 ገነት፡ ራሱን፡ ችሎ፡ ያስተዳድራል። ነገር፡ ግን፡ እነሆ፡ በካም
 ቢዝ፡ ጊዜ፡ የከሸፈውን፡ አሁን፡ አርአንዲስ፡ የግብ፡ ንጉሥ፡
 የሒዳስ፡ መንግሥት፡ በፋርስ፡ ተደግፎ፡ ሊያስገብር፡ መም
 ጣቱን፡ እንመለከታለን።

በግብ፡ ንጉሥ፡ በአርአንዲስና፡ በመርዊው፡ (ኢትዮጵያ)፡
 ንጉሥ፡ መካከል፡ የተደረገውን፡ ታሪክ፡ የጻፈው፡ ሄሌዎዶር፡
 የሚባል፡ የግሪክ፡ (የፊንቂ?) ተወላጅ፡ በ፫ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡
 ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በኋላ፡ የነበረ፡ ነው። እሱም፡ በግሪክ፡ ቋንቋ፡
 «ኢትዮፒክ—ኢትዮጵያውያንና፡ ወይም፡ ቴያፒንና፡ ካሪክሌ»
 በሚል፡ አርእሱት፡ መጽሐፍ፡ ጽፏል። ይኸን፡ መጽሐፉን፡ ምንም፡
 እንኳ፡ የጽሑፉ፡ አሰካካ፡ አስደሳች፡ ቢሆን፡ ታሪኩ፡ ልብ፡ ወለድ፡
 ይሆንን፡ በማለት፡ የዛሬ፡ ዘመን፡ ጸሐፊና፡ አንባቢ፡ ለንግግሩ፡

መሠረት፡ ለመስጠት፡ ይቸገርበታል። ግማሾቹ፡ ሄሌዎዶር፡
 ሲጽፍ፡ አተራረኩን፡ ከራሱ፡ እየሞላ፡ ስለእጋነነው፡ ነው፡ እንጂ፡
 ታሪኩ፡ ከመሠረቱ፡ እውነት፡ ነው፡ ብለዋል። የሆነ፡ ሆኖ፡ እንደ
 ተረት፡ የመሰለውን፡ የካሪክሌንና፡ የቴያፒንን፡ ጉዳይ፡ ወደጉን፡
 ትተን፡ እውነት፡ የሚመስለውን፡ የግብ፡ ገዢና፡ የኢትዮጵ
 ያን፡ ንጉሥ፡ ጦርነት፡ ከዚህ፡ እንቀጥላለን።

ፋርሶች፡ ምንም፡ እንኳን፡ ኢትዮጵያን፡ (ናፓታንና፡ መር
 ዌን)፡ እንደሌላው፡ አገር፡ ሁሉ፡ ባይዙ፡ ከግብ፡ በደቡብ፡
 በኩል፡ እንደዚሁም፡ በቀይ፡ ባሕር፡ ዳር፡ አንዳንድ፡ አገር፡ መያ
 ዛቸው፡ አልቀረም፡ ከኢትዮጵያውያንም፡ ውስጥ፡ በፋርስ፡ ውስጥ፡
 ወታደርነት፡ እየተቀጠሩ፡ ፋቅ፡ አገር፡ ድረስ፡ እየሒዱ፡ ይዋጉ፡
 ነበር። ለምሳሌ፡ ፋርሶች፡ ግሪኮችን፡ ለማስገባባት፡ በዳርዮስ፡ ተከ
 ታይ፡ በእከሳርኬስስ፡ (፩፻፳፭—፩፻፶፫፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡
 ልደት፡ በፊት)፡ የሚባለው፡ ንጉሥ፡ በተጓዘ፡ ጊዜ፡ በውፅጡ፡
 ከነበረው፡ ከልዩ፡ ልዩ፡ አገር፡ ከተጠራቀመው፡ ሠራዊት፡ ውስጥ፡
 ኢትዮጵያውያንም፡ የአንበሳና፡ የነብር፡ ለምድ፡ ሰብሰው፡ ከዓረ
 ቦች፡ ጋር፡ ሆነው፡ በዳርዮስ፡ ልጅ፡ በአርሶቶን፡ እየታዘዙ፡ ተሰ
 ልፈው፡ ነበር። የሚል፡ ጽሑፍ፡ ይገኛል። ስለዚህ፡ ፋርስ፡ ሙሉ
 ውን፡ እንኳን፡ ባይሆንለት፡ የኢትዮጵያን፡ ሰሜናዊ፡ ጠረፍ፡
 መግዛቱን፡ ያስረዳል። በእሁኑ፡ ሰዓት፡ ግን፡ ዋና፡ ጠብ፡ ያበቀ
 ለው፡ ወርቅና፡ ማዕድን፡ የሚገኝበት፡ በፊላዩ፡ ከተማ፡ ዙሪያ፡
 ያለው፡ አገር፡ ነው።

ይኸ፡ ሥፍራ፡ ከቀድሞ፡ ዝምሮ፡ በኢትዮጵያውያን፡ እጅ፡
 ሆኖ፡ ላለ፡ በእሁኑ፡ ሰዓት፡ በፋርሶቹ፡ እጅ፡ ገብቶ፡ ከተማዬቱ፡
 በፋርስ፡ ወታደር፡ ትጠበቃለች። ስለዚህ፡ የኢትዮጵያ፡ ንጉሥ፡
 ሒድ፡ እስ፡ ኤው፡ ወታደር፡ ይዞ፡ ሒዶ፡ የፋርሶቹን፡ ወታደሮች፡
 አባሮ፡ ይቺን፡ ከተማ፡ አርአንዲስ፡ ከመምጣቱ፡ በፊት፡ እጅ፡
 አደረገ። አርአንዲስም፡ ይኸን፡ ሲሰማ፡ ከቴብ፡ ወታደሩን፡ ይዞ፡
 ወደ፡ ቢዬን፡ ከተማ፡ መጣ፡ ኢትዮጵያውያንም፡ ወደዚያው፡
 ሒደው፡ ውጊያ፡ ገጠሙ። ዳሩ፡ ግን፡ ግብያቹ፡ አስቀድመው፡
 በከተማው፡ ቅጥር፡ ውስጥ፡ ስለነበሩ፡ በኢትዮጵያውያን፡ ግጥ

ቃት፡ አልሆነላቸውም ። በዚህ፡ ጊዜ፡ የኢትዮጵያው፡ ንጉሥ፡ የሚያደርገው፡ ቢያጣ፡ ያባይን፡ ውሃ፡ እያስቆፈረ፡ በቦይ፡ አውጥቶ፡ ከተማውን፡ እንዲያጥለቀልቅና፡ የእርዕሳንዲስ፡ ጦር፡ ከውስጥ፡ እንዲወጣ፡ ማስገደጃ፡ ብልሃት፡ ሠራ ። ሰዚያን፡ ጊዜ፡ እርዕሳንዲስ፡ ከከተማው፡ ጦሩን፡ ይዞ፡ ወጥቶ፡ ለመዋጋት፡ ወሰነ ። እሱንም፡ በተከተለው፡ ጦር፡ ውስጥ፡ የፋርስ፡ የሚዶን፡ የሊብያ፡ የግብፅ፡ ወታደር፡ ፈረሰኛውም፡ እግረኛውም፡ ብዙ፡ ነው ። ከኢትዮጵያ፡ ንጉሥ፡ ጋር፡ እነዚያ፡ በዋሻ፡ ነዋሪ፡ በበረሃ፡ ነዋሪ፡ የሚባሉት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የኢትዮጵያ፡ የበጅያ፡ የብሌመይ፡ የዓረብ፡ ተወላጆች፡ ናቸው ። ከእነሱም፡ ውስጥ፡ በቀስት፡ አደጋገንና፡ አወራወር፡ በግር፡ ሩጫ፡ በዝግና፡ በግመል፡ ግልቢያ፡ የተመሰገኑ፡ ሞልተዋል ።

እንደዚህ፡ የበረከተው፡ የሁለቱ፡ ወገን፡ ጦር፡ ከተቀራረበ፡ በኋላ፡ የፋርስ፡ የፈረሰኛ፡ ጦር፡ ሽምጡን፡ ለቆ፡ መጣ ። ኢትዮጵያውያንም፡ በንጉሳቸው፡ የጦር፡ መላ፡ አዋቂነት፡ እየተመሩ፡ በዝግታ፡ የፋርስን፡ ጦረኛ፡ ተቀብለው፡ ፈረሰኛው፡ ከፈረሰኛው፡ እግረኛው፡ ከእግረኛው፡ ዝግናን፡ ተቀማጭም፡ ባለጦሩም፡ ባለቀስቱም፡ ሁሉም፡ ተደባልቆ፡ ይዋጋ፡ ዝመር ። የፋርስ፡ መሪ፡ ከሁሉ፡ ይበልጥ፡ የተማመነው፡ የፈረሰኛውን፡ ጦር፡ ነበር ። ይኸንንም፡ ኢትዮጵያውያን፡ ስለአወቁት፡ በተለይ፡ የብሌሜይ፡ አገር፡ ተዋጊ፡ ጨቤውን፡ እንደያዘ፡ እፈረሰኛው፡ መሃል፡ ገብቶ፡ ተዋጊውን፡ ትቶ፡ አባሮ፡ የሚመታበትን፡ ሸሽቶ፡ የሚያመልጥበትን፡ የፈረሰኛን፡ ሆድ፡ ሆዱን፡ በጨቤ፡ እየዘረከተ፡ ረፈረፈው ። የፋርስ፡ ወታደርም፡ ከፈረሰ፡ ላይ፡ ከወደቀ፡ በኋላ፡ የለበሰው፡ የብረት፡ ልብሰና፡ የራሱ፡ ጥሩር፡ ለሩጫም፡ ለመዋጋትም፡ ስለከለከለው፡ ብለሜዎቹ፡ እንደልባቸው፡ እየደበደቡ፡ ፈጁት፡ የቀረውንም፡ የፋርስን፡ የእግረኛ፡ ጦር፡ ኢትዮጵያውያኑን፡ የያዘው፡ የዝግናኑ፡ አጉዳ፡ በላያቸው፡ እየሮጠ፡ ሲፈጅ፡ በዝግናኑ፡ ላይ፡ የተቀመጡት፡ ሰዎች፡ ደግሞ፡ ቀስታቸውን፡ እየደገኑ፡ በወሰፈንጥራቸው፡ ብዙ፡ ጠላት፡ ፈጁ ። ይኸን፡ ሁሉ፡ የፋርሶችና፡ የግብያቹ፡ መሪ፡ የነገሩን፡ እያያዝ፡ ቢያመዛዝነው፡ እንደማያዘልቅ፡ ስለተረ

ዳው፡ በወርቅ፡ ሠረገላው፡ ላይ፡ ተተምጦ፡ እየተመለከተ፡ ሲያዋጋ፡ ቆይቶ፡ የነገሩን፡ ማስፈራት፡ ሲረዳው፡ ከሠረገላው፡ ወርዶ፡ በፈረሰ፡ ላይ፡ ተጋብቶ፡ ሸሸ ። እሱ፡ ከሸሸ፡ በኋላ፡ ተራው፡ የግብፅና፡ የሊብያ፡ የሚዶን፡ ወታደር፡ ብዙ፡ ሰዓት፡ ተዋጋ ። በኋላ፡ ግን፡ የንጉሳቸውን፡ መሸሸ፡ የታመኑበትን፡ የፈረሰኛውን፡ ማለት፡ ሲበሙ፡ ከሞት፡ የተረፉት፡ ግማሾቹ፡ ሸሹ፡ የቀሩትም፡ ተማረኩ ። የኢትዮጵያው፡ ንጉሥ፡ ገና፡ አስቀድሞ፡ ድሉ፡ ወደራሱ፡ መሆኑን፡ ስለተረዳው፡ እዚህ፡ እየተዋጋችሁ፡ መፋጀታችሁን፡ ትታችሁ፡ ሌዳችሁ፡ ሌሎቹ፡ የሚሸሹበትን፡ መንገድ፡ ያዙ፡ ብሎ፡ አዞ፡ ኖሮ፡ እነዚሁ፡ የተላኩት፡ በዓባይ፡ ዳር፡ ያለውን፡ በፋን፡ ስለያዙባቸው፡ ግማሾቹ፡ ተስፋ፡ ቆርጠው፡ ወደ፡ ባሕር፡ እየገቡ፡ ሞቱ ። በፈረሰ፡ የሸሸውም፡ ንጉሡ፡ እርዕሳንዲስ፡ ተመትቶ፡ እንደተማረከ፡ ደሙን፡ እያዘረከረከ፡ ዕድል፡ አድራጊው፡ ንጉሥ፡ እሊዳስጥ፡ ፈት፡ ቀረበ ። የኢትዮጵያዊው፡ ንጉሥም፡ ባየው፡ ጊዜ፡ ራራስት፡ ብዙም፡ የሚያጽናና፡ ንግግር፡ አደረገለት ። ተሰላኝም፡ አከሙት፡ ብሎ፡ ለመድጋኒት፡ አዋቂዎች፡ አዘዘ፡ ይባላል ።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ምርጥ፡ በሆነው፡ በወርቅ፡ ዕቃ፡ በተጫነው፡ ዝግናን፡ ላይ፡ ተቀምጦ፡ በጦር፡ ሠራዊቱ፡ እንደታጀበ፡ በየመንገዱ፡ ዕልልታና፡ ደስታ፡ እየተፈራረቀለት፡ ወደሲዬን፡ ከተማ፡ ገባ ። እንደዘመኑ፡ ልማድ፡ ለዓባይ፡ አምላክ፡ ነጭ፡ በሬ፡ አርዶ፡ የምስጋና፡ መሥዋዕት፡ አቀረበ ። የኢትዮጵያው፡ ንጉሥ፡ የድሉን፡ በዓል፡ የመሥዋዕቱን፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ከፈጸመ፡ በኋላ፡ ከምርኮኞቹ፡ ውስጥ፡ ባርነት፡ ያላቸውን፡ ለወታደሩና፡ ለሹማምንቱ፡ አደላቸው ። የጨዋ፡ ወገን፡ የሚባሉትን፡ ሁሉ፡ ነፃነት፡ ሰጥቶ፡ ለቀቃቸው ። ቂስሎ፡ ለተኛው፡ ለግብፁ፡ ንጉሥ፡ ለፋርሱ፡ ገዥ፡ ለእርዕሳንዲስ፡ እንደዚህ፡ ሲል፡ ላከበት ። የዚህ፡ የጦርነት፡ ምክትያት፡ የሆነውን፡ የፈላዩን፡ ከተማና፡ የማዕድኑን፡ ሥፍራ፡ በእጁ፡ አደርጋለሁ ። ከዚህ፡ የበለጠ፡ ከንቱ፡ የግዛት፡ ፍላጎት፡ የለኝም ። ራሱ፡ በጠባዩ፡ በዓባይ፡ የተከለለው፡ የጥንት፡ አገራ፡ ይበቃኛል ። ፍርድንና፡ ሕግንም፡ ለማክበር፡ ስል፡ እንተንም፡ በነፃነት፡ ለትቂሃለሁ ። ነገር፡ ግን፡ ለወደፊቱ፡ ከወሰንህ፡ አትለፍ ። ለፋርሱ፡ ንጉ

ሥም ፡ እንደዚህ ፡ ብለህ ፡ ጸፍላት ፡ «ወንድምህ ፡ ሒዳስፕ ፡ (ሒድ አስ—ኤው) ድልን ፡ በጨበጣ ፡ ውጊያ ፡ አግኝቷል ። ነገር ፡ ግን ፡ የራስህን ፡ አገር ፡ መልሶ ፡ ለቆልሃል ። ይኸንንም ፡ ማድረጉ ፡ ወዳጅ ነትህን ፡ ፈልጎ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ፍቅር ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ከዕንቁ ፡ የበለጠ ፡ ነገር ፡ ነውና ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የጦርነት ፡ ምልክት ፡ በምትሰጥበት ፡ ቀን ፡ ለመዋጋት ፡ እምቢ ፡ አይልም ።»

ይኸንንም ፡ ሁሉ ፡ አድርጎ ፡ ሲጨርስ ፡ ወደራሱ ፡ ከተማ ፡ ወደመርዌ ፡ በደስታ ፡ ተመለሰ ። ከተመለሰ ፡ በኋላ ፡ የቆየውን ፡ ያገር ፡ ልምድ ፡ በመከተል ፡ ለፀሐይ ፡ አምላክ ፡ አራት ፡ ነጭ ፡ ፈረሶችና ፡ አንድ ፡ ከሴት ፡ ያልደረሰ ፡ የሰው ፡ ወጣት ፡ ለጨረቃ ፡ አምላክ ፡ ሁለት ፡ ነጭ ፡ በሬዎችና ፡ አንዲት ፡ ከወንድ ፡ ያልደረሰች ፡ ልጅ ፡ አገረድ ፡ ሠዋ ፡ ይባላል ።

ይኸም ፡ የሰው ፡ መሥዋዕት ፡ ልማድ ፡ በአፍሪካና ፡ በእስያ ፡ በምሥራቅ ፡ አውሮፓ ፡ በቀድሞ ፡ ጊዜ ፡ የተለመደ ፡ ነበር ። የመርዌም ፡ የግብፃውያንም ፡ የአሶራውያንና ፡ የፍልስጥኤማውያን ፡ ነገሥታት ፡ ሁሉ ፡ በርታ ፡ ያለ ፡ ችግርና ፡ ጦርነት ፡ ሲገጥማቸው ፡ ለአማልክቶቻቸው ፡ ስለት ፡ የሚያደርጉት ፡ ሲደርስላቸውም ፡ የሚሠዉት ፡ የሰው ፡ መሥዋዕት ፡ ነበር ። እንኳን ፡ እነሱ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ምርጥ ፡ የሚባሉት ፡ የአብርሃም ፡ ልጆች ፡ እስራኤሎች ፡ እንኳን ፡ ይኸንን ፡ ልማድ ፡ የተከተሉበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። የፍታሄ (ይፋትህ) ፡ የሚባለው ፡ የእስራኤል ፡ መስፍን ፡ የአሞን ፡ ንጉሥ ፡ አገሩን ፡ ፓለስቲንን ፡ ሊቀማው ፡ ጦሩን ፡ ይዞ ፡ በተጓዘበት ፡ ጊዜ ፡ «የአሞንን ፡ ልጆች ፡ በጄ ፡ አሳልፈህ ፡ ብትሰጠኝ ፡ ድል ፡ አድርጌ ፡ ስመለስ ፡ ከቤት ፡ ሊቀበለኝ ፡ መገመሪያ ፡ የሚወጣውን ፡ እሠዋልሃለሁ ።» ብሎ ፡ ተሳለ ። ከአሞናውያን ፡ ተዋግቶ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ሲመለስ ፡ ከቤቱ ፡ የሚወዳትና ፡ የወለዳት ፡ ልጁ ፡ ከበሮዋን ፡ እየመታች ፡ ልትቀበለው ፡ ወጣች ። ባያትም ፡ ጊዜ ፡ ደንግጦ ፡ ልብሱን ፡ ቀደደ ፤ እንዲህም ፡ አላት ፡ «አወይ ፡ ልጄ ፡ ሆይ ፡ አጥብቀሽ ፡ አሳዘንሺኝ ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ አፈን ፡ ከፍቻለሁና ፡ ከዚያም ፡ እመለስ። ዘንድ ፡ (የተሳልሁትንም ፡ አስቀር ፡ ዘንድ) ፡ አይቻለኝም» አላት ። እሷም ፡ እንዲህ ፡ ስትል ፡ መለሰችለት «አባቴ ፡ ሆይ ፡ አፍ

ህንስ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ከከፈችህ ፡ እንደተሳልህ ፡ አድርግብኝ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ሁለት ፡ ወር ፡ ወደ ፡ ተራራ ፡ ወጥቼ ፡ ለብላቴንነቴ ፡ (ለወጣትነቴ) ከንደኞቼ ፡ ጋር ፡ እንዳለቅስ ፡ ፍቀድልኝ» አለችው ። እሱም ፡ ፈቀደላት ፡ ወደተራራው ፡ ሔዳ ፡ ሁለት ፡ ወር ፡ ከአለቀሰች ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ አባቷ ፡ ተመለሰች ፡ እሱም ፡ እሷን ፡ ሠዉቶ ፡ ስለቱን ፡ ፈጸመ ። (፩) ።

ወደ ፡ ታሪኩ ፡ እንመለስ ።

የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ ሒዳስፕ ፡ በመርዌ ፡ ከተማ ፡ የድሉን ፡ በዓል ፡ የመሥዋዕቱን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ከፈጸመ ፡ በኋላ ፡ በውስጡ ፡ የሚገዙ ፡ አገሮች ፡ እንኳን ፡ ደስ ፡ አለህ ፡ ለማለት ፡ የሴርን ፡ ሰዎች ፡ የነጭና ፡ የቀይ ፡ ባሕር ፡ ሰዎች ፡ የየመን ፡ ሰዎች ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ፡ ከኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ዳር ፡ ያሉት ፡ ወርቅና ፡ ጥንድ ፡ አንበሶች ፡ ብሌሚይ ፡ ቀስትና ፡ ወስፈንጥር ፡ አክሱሞች ፡ (በተገኘነት ፡ ሳይሆን ፡ በወዳጅነት) ፡ ቀጭኔ ፡ እመጡለት ። እሱም ፡ የድሉን ፡ በዓል ፡ ለማክበር ፡ መታያ ፡ እየያዙለት ፡ ለመጡት ፡ ሁሉ ፡ ሽልማትም ፡ ስጦታም ፡ እየሰጠ ፡ አስደስቶ ፡ በያገራቸው ፡ ሰደዳቸው ። በዚህ ፡ ሰሞን ፡ ለታሠረ ፡ እሥረኛና ፡ ወንጀለኛ ፡ ሁሉ ፡ ምሕረት ፡ አድርጎ ፡ ሁሉንም ፡ አስደሰተ ፡ ይባላል (፪) ።

ይህ ፡ ንጉሥ ፡ ታሪኩ ፡ እንደሚለው ፡ በቅን ፡ ፍርድና ፡ በትክክለኛነት ፡ ፳፰ ፡ ዓመት ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በ፬፻፶ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ሞተ ። በመንግሥቱም ፡ ዘመዱና ፡ ወራሹ ፡ ቤሩአ—ኤም—ሐብ ፡ ከሱም ፡ ቀጥሎ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ እስኪነሣ ፡ ድረስ ፡ ታኦኬን ፡ ነገሠ ። ከታኦኬን ፡ በኋላም ፡ ሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ የምትባለዋ ፡ በመርዌ ፡ ነገሠች ። በሷም ፡ ዘመን ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ተነሥቶ ፡ ትልቁን ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ገልብጦ ፡ የራሱን ፡ የቂጣር ፡ ግዛት ፡ አቆመ ። የዚህንም ፡ ታሪክ ፡ ከግሪክ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ አያይዘን ፡ ከሥር ፡ ዝምረን ፡ ቀጥሎ ፡ በሚገኘው ፡ ምዕራፍ ፡ እንመልከት ።

(፩) መጽ ፡ መሳፍንት ፡ ም ፡ ፲፩ ፡ ቀ ፡ ፱—፵ ።
(፪) J. MORE — HIST. d'ETHIOPIE ፩ኛ ፡ ሸሊም ፡ ገጽ ፡ ፫፻፷፩ ፡

ምዕራፍ : ፳፪

ግሪኮች

ዛሬ : «ግሪክ» : በሚባለው : ስም : የተጠቀሰለው : ሕዝብ : ያን : ጊዜ : ግን : ዘሩም : ቋንቋውም : የተለያየ : ነበር ። የኑሮውም : ጊዜ : በግምት : የሚታወቀው : ከክርስቶስ : ልደት : በፊት : ከ፩ሺ : ፪፻ : ዓመት ፤ ዝግግር : ነው ።

ግሪኮች : የሚባሉት : በምዕራብ : በኩል : ባለው : አገር : ተቀምጠው : ሳለ : ደግሞ : ከምሥራቅ : የመጡት : የዮኒክ : ቋንቋ : የሚናገሩ : ዛሬ : አቴና : ባለበት : አቴካና : አውቢያ : በሚባለው : በምሥራቅ : ወገን : ተቀመጡ ። እነዚህም : የአቴንን : ከተማ : የመሠረቱ : ናቸው። ደግሞ : ግማሾቹ : ከላይ : ከሰሜን : ከቴሳሊያን : ከትራቺያ : መጥተው : እስከ : ቅርንቆስ : ድረስ : ያለውን : አገር : ያዙ ። እነዚህም : ለየግላቸው : ሦስት : ቋንቋ : (ዳያሌክት) : ለየራሳቸው : የሚናገሩ : ሕዝቦች : በያስበት : ተቀምጠው : ጥቂት : መቶ : ዓመታት : እንደኖሩ : አሁንም : ከሰሜን : ዶሪክ : ከሚባለው : ሥፍራ : ቋንቋቸውም : የራሳቸው : የሆነ : የዶርያ : ሕዝቦች : አገራቸውን : ትተው : በተሳልያ : አልፈው : የዛሬውን : ደቡብ : አገር : የፔሎፒኒን : የላቆኒን : አገር : ያዙ ። ከዚያም : አብረዋቸው : ከተደባለቋቸው : ግሪኮች : ጋር : እያለፉ : ከራችና : ፕሮን : የሚባለውን : አገር : አቀኑ ። የስፓርታንም : ከተማ : ከተሙ ።

ባንድ : ወገን : ደግሞ : ዩኒክ : የሚባሉት : የአቴንን : ከተማ : የከተሙት : ግሪኮች : የባሕር : መንገድና : ዋናን : ሌላም : ሥልጣኔ : ከፊንቂዎች : ተምረው : ሠልጥነው : ነበርና : ከአድሪያቲክ : ባሕር : እየተሻገሩ : በነአልችቢያድ : እየተመሩ : ከኢጣልያ : አገር : ሲሲሊንና : ከፈረንሳይ : አገር : ማርሴይን : አቅንተው : ከዚያም : አልፈው : እስከ : ኤስፓኝ : ጫፍ : ደረሱ ።

በዚያን : ጊዜ : ሁኔታ : ሕዝቦቹ : በጠቅላላው : በአገሩ : ስም : ግሪኮች : እየተባሉ : ከመጠራት : ይልቅ : በየከተማቸው : ስም : መጠራት : ልማድ : ስለነበረ : ዛሬ : በመላው : ግሪኮች : የሚባሉት : የዚያን : ጊዜ : የአቴና : ሕዝቦች : ትግል : ሩጫ : አመታትና :

ምክት : በጣም : ያውቁ : ነበር ። እንደ : አንድ : ጊዜ : በሕዝብ : ፊት : ደንብ : ሆኖ : ጥፋት : ባይኖርባቸው : ዝግግንነትን : መከራና : ሥቃይን : ለመግር : ሲሉ : ይገረፋሉ ። በግርፋቱም : ጊዜ : ያለቀሰ : ወይም : በፊቱ : የኃዘን : መልክ : ያሳየ : ተመልካቹ : ሕዝብ : ሴቱም : ወንዱም : እየሳቀ : ይባላቅበታል ። ሳያለቅስ : የደበታ : መልክ : እያሳየ : ግርፋቱን : የፈጸመ : ጉብዝ : ጨካኝ : ተብሎ : የወንድነት : ስም : ይሰጠዋል ። ይህ : ሁሉ : ጥረት : በውነታቸውን : ከድካምና : ከልሳሳ፤ አድነው : ጠላት : በተዋጋቸው : ጊዜ : የቅን : ሐሩር : የሌት : ቁር : የጠላት : በትር : ሳያስፈራቸው : እነሱ : ጠላት : አጥቅተው : ለመመለስ : እንዲጸኑ : ነው ። ስለዚህ : እስፓርታዎች : በትግል : በሩጫ : በጠቅላላው : በመሬት : ጦርነት : ተወዳዳሪ : የሌላቸው : ነበሩ ። አቴናዎች : ደግሞ : በውሃ : ዋናና : በመርከብ : ጦርነት : የሚችላቸው : አልነበረምና : እነዚህ : ሁለቱ : ወገኖች : ምንም : እንኳን : ብዙ : ጊዜ : እርስ : በርሳቸው : ቢዋጉ : ከፋቅ : የመጣው : ይልቁንም : በዚህ : ዘመን : እየደጋገመ : የሚደርስባቸውን : የፋርስን : ወረራ : በመሬት : ጦርነት : ስፓርቶች : በባሕር : ጦርነት : አቴናዎች : እየተባበሩ : አግደዋል ። በመጨረሻም : በፍዴም : አሸንፈው : ጠላትን : መልሰዋል ።

ከፋርስ : ቀደም : ብሎ : እዚያው : አጠገብ : ያለው : የሚደን : መንግሥት : ትልቅ : ስም : እንደነበረው : እንደዚሁም : ከአቴናዎች : በፊት : ስፓርቶች : ሰማቸውም : ኃይለኝነታቸውም : በጣም : የገነነ : ነበር ። ንጉሥም : ነበራቸው ። ይሁን : እንጂ : እንደዛሬው : ዘመን : የዲሞክራሲ : አስተዳደር : ማናቸውንም : የመንግሥታቸውን : ጉዳይ : የሚቁርጡት : ያገር : ሽማግሌዎችና : አዋቂዎች : ነበሩ : እንጂ : ንጉሣቸው : ወይም : መሪያቸው : እንደፈቃዱ : የልቡን : ለመሥራት : መብት : አልነበረውም : ትልቅ : የውስጥ : የአስተዳደር : ወይም : የጦርነት : ጉዳይ : መዝመሪያ : እነዚህ : አዋቂዎች : ከመከሩበት : በኋላ : አባባቸው : ለንጉሡ : ይቀርባል ። ንጉሡም : የሽማግሌዎቹን : አሳብ : ይዞ : ሕዝብ : ወደሚሰበሰብበት : ሸንጎ : ሔዶ : ሕዝቡን : በአዋጅ : ሰብስቦ : ከአዋቂዎች : የተረበሉትን : አሳብ : በመግለጽ : የሕዝቡን : ውሳኔ : ይጠይቃል ። ሕዝቡም :

ነገሩን፡ ከሰማ፡ በኋላ፡ እኚ፡ ወይም፡ እምቢ፡ የማለት፡ ሥልጣን፡ ነበረው፡ ይባላል ።

ስለዚህ፡ ዛሬ፡ በነፃው፡ ዓለም፡ በእንግሊዝ፡ በፈረንሳይ፡ በአሜሪካ፡ በሌሎችም፡ አገር፡ ያለውን፡ የዲሞክራሲን፡ (የሕዝብ፡ መንግሥት)፡ አስተዳደር፡ የሕጉንና፡ የሥርዓቱን፡ መሠረት፡ ያጠነት፡ የቀድሞው፡ የግሪክ፡ ሕዝቦች፡ ይሠሩበት፡ ከነበረው፡ አስተዳደር፡ ላይ፡ ተወስዶ፡ በማሻሻል፡ ነው ። ለስፓርታዎች፡ በዲሞክራሲ፡ ደንብ፡ የሚተዳደሩበትን፡ ሕግና፡ ሥርዓት፡ አዘጋጅቶ፡ የሰማቸው፡ ሊኩርጎስ፡ የሚባል፡ የተማረ፡ ሊቅ፡ ነበር ። ባለፈው፡ ታሪኩን፡ ያነበብነው፡ ሐሙራቢ፡ ለባቢሎኖውያን፡ እንደሆነው፡ ሊኩርጎስ፡ በሊቅነቱና፡ በሕግ፡ ሐጋጊነቱ፡ በስፓርታ፡ ታሪክ፡ ውስጥ፡ ትልቅ፡ ስም፡ አለው ።

የአቴናዎችን፡ ደግሞ፡ ባጭሩ፡ እንመልከት ። ያገሩ፡ ታሪክ፡ እንደሚለው፡ ከምሥራቅ፡ የመጡት፡ ሕዝቦች፡ አቴን፡ ያለበትን፡ ሥፍራ፡ ከያዙ፡ በኋላ፡ የን፡ የሚባለው፡ የአጽሎን፡ ልጅ፡ (የዮናናውያን፡ ዘር፡ አባት)፡ እነዚህን፡ ሕዝቦች፡ ፲፪፡ ነገድከፍሎ፡ ፲፪፡ መንደር፡ አበጅቶላቸው፡ ነበር ። ከነዚህም፡ ፲፪ኛው፡ የአቴን፡ ከተማ፡ ነው ። በአቴንም፡ ንጉሡ፡ ይቀመጥባት፡ ስለነበረ፡ ከሌሎች፡ የበለጠች፡ ዋና፡ የሕዝብ፡ መሰብሰቢያ፡ ከተማ፡ ሆነች ። ሕዝቦቿም፡ በእርሷ፡ ስም፡ አቴናዎች፡ ይባሉ፡ ዝመር ። በሕይወታቸው፡ ከጉረቤቶቻቸው፡ ከስፓርታዎች፡ ከፔሎፒኒዮች፡ ከዶርያዎች፡ ጋር፡ ውጊያ፡ ያደርጉ፡ ነበር ። ከነዚያ፡ ጋር፡ ሲዋጉ፡ ከድርብ፡ የሚባለው፡ የተወደደው፡ ንጉሣቸው፡ አገሩን፡ ለማዳን፡ እጦርነት፡ ላይ፡ ሕይወቱን፡ ሰውቶ፡ ሞተ ። ከዚህ፡ በኋላ፡ አቴናዎች፡ ከሱ፡ ቀጥለው፡ ሥልጣን፡ የሚይዙት፡ «አርኮንት»፡ የአዋቂ፡ አስተዳዳሪ»፡ ይባሉ፡ እንጂ፡ እንደርሱ፡ ንጉሥ፡ ተብለው፡ አይጠሩም፡ ብለው፡ ንጉሣዊ፡ ግዛትን፡ አስቀሩ ። ይኸም፡ ውሳኔ፡ በግሚሶቹ፡ አተራረክ፡ ሚቶን፡ ንጉሥ፡ ለማከበርና፡ የሱ፡ ተከታይ፡ እይገኝም፡ በማለት፡ የተደረገ፡ ሲመሰል፡ በቀሩት፡ አተራረክ፡ ደግሞ፡ ሀብታሞችና፡ የከፍተኛ፡ ተወላጆች፡ (አሪስቶክራቶች)፡ የሆኑት፡ ቀድሞ፡ የንጉሡን፡ መኖር፡ ይቃወሙ፡ ነበርና፡ እሁንም፡ ሕዝብ፡

በየጊዜው፡ በሚመርጠው፡ አዋቂ፡ ሰው፡ ብቻ፡ እንገዛ፡ ብለው፡ ወስኑ፡ የሚሉ፡ አሉ ።

የሆነ፡ ሆኖ፡ በዚሁ፡ ተቋረጠና፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ በ፩፻፡ ዓመት፡ ላይ፡ ሶሎን፡ የተባለው፡ ከሰባቱ፡ ሊቃውንት፡ እንዱሊቅ፡ «አርኮንት»፡ ተብሎ፡ ተመረጠ ። እሱም፡ ሕዝቡ፡ የሚተዳደርበትን፡ ሕግና፡ ሥርዓት፡ አዘጋጅቶ፡ ሰጥቶ፡ ያስተዳድራቸው፡ ዝመር ። ሕዝቡም፡ በሶሎን፡ ሕግና፡ ሥርዓት፡ በጣም፡ ደስተዋል ። ከዚያ፡ ፒስትራት፡ የሚባለው፡ ተመረጠና፡ የአቴናዎችን፡ ኃይልና፡ ኑሮ፡ ከሌሎቹ፡ ከፍ፡ ለማድረግ፡ በብዙ፡ ወገን፡ ሲደክም፡ ኖሮ፡ በ፩፻፳፯፡ ዓመት፡ ከክርስቶስና፡ በፊት፡ ሞተ ። በሥልጣኑም፡ ኤፒያና፡ አፓርኮ፡ የሚባሉት፡ ልጆቹ፡ ተከተሉት ። ነገር፡ ግን ሕዝቡን፡ ለመምራት፡ ያላቸው፡ ችሎት፡ በቂ፡ ስለአልነበረ፡ በዚህም፡ ላይ፡ የልጅነት፡ ሥራ፡ በመሥራት፡ ሕዝቡ፡ አልወደዳቸውም፡ ነበርና፡ አፓርኮንን፡ አድመው፡ ገደሉት ። ኤፒያ፡ ግን፡ ከአቴን፡ ሸሽቶ፡ ወደ፡ ሌላ፡ አገር፡ ሔደ ።

በዚህ፡ ጊዜ፡ በከፍተኛውና፡ በተርታው፡ ሕዝብ፡ መካከል፡ በአስተዳደርና፡ በሥልጣን፡ መያዝ፡ ምክንያት፡ ትልቅ፡ ሁከት፡ ተነሣ ። ከፍተኞቹ፡ ሕዝቦች፡ ዝቅተኛውን፡ አሸንፈው፡ መንግሥቱን፡ ለማያዝ፡ ከስፓርታዎች፡ ርዳታ፡ ጨምረው፡ አፓጎር፡ በሚባለው፡ እየተመሩ፡ እነዚህን፡ ለመደምሰስ፡ ሲነሡ፡ የተርታው፡ ሕዝብ፡ ወገን፡ ደግሞ፡ ከሊስቲን፡ የሚባለውን፡ ይዞ፡ ተነሣ ። ውጊያም፡ ዝምረው፡ የተርታው፡ ሕዝብ፡ ወገን፡ ተሸንፎ፡ የሀብታሞቹ፡ ወገኖች፡ መንግሥቱን፡ በ፩፻፷፭፡ ዓመት፡ ላይ፡ ለጊዜው፡ እጅ፡ አደረጉ ። ነገር፡ ግን፡ ገዢነታቸው፡ ምንም፡ ያህል፡ ሳይቆይ፡ ከሊስቲን፡ እንደገና፡ ተመልሶ፡ አፓጎርን፡ ከነወገኖቹ፡ አስወጥቶ፡ የአቴንን፡ ሥልጣን፡ ያዘ ። የእርሱም፡ አገዛዝ፡ እስከ፡ ብዙ፡ ጊዜ፡ ድረስ፡ ቆየ ። በዕውቀት፡ በፍልስፍና፡ በግጥም፡ በሕክምና፡ በታሪክ፡ ጽሑፍ፡ እነሄሮዱቲስ፡ እነሶክራት፡ እነሂፖክራት፡ እነፕላቶን፡ እነአሪስቶት፡ ለአገሪቱ፡ ከፍተኛ፡ ደረጃ፡ እንደሰጥዋት፡ በጦርነት፡ ደግሞ፡ እነቴሚስቶክል፡ እነአሪስቲዴ፡ እነፔሪክል፡ እየተነሡ፡ አገርን፡ ከጠላት፡ (ፋርስ)፡ በመከላከል፡ የጦር፡ ድርጅት፡

በግብፆች፡ ስመ፡ ጥሩ፡ ሆኑ ። እነሱም፡ በየጊዜያቸው፡ ልዩ፡ ልዩ፡
 የባሕር፡ ጦር፡ እያዘጋጁ፡ ፋርሶች፡ ይዘውት፡ የነበረውን፡ ደሴት፡
 ሁሉ፡ አስሰቀቁ ። ፔሪከል፡ ደግሞ፡ የውስጥ፡ አስተዳደር፡ በግብ
 መሩ፡ ሕዝቡንና፡ ፫፻፡ የሚሆኑትን፡ ከተማዎች፡ እንድነት፡ እን
 ዲገብሩ፡ አደረጋቸው ። እንደዚሁም፡ አሪስቲድ፡ ከፋርሶቹ፡ ጋር፡
 በመዋጋት፡ ተመሰግኗል ።

ዳሩ፡ ግን፡ በ፩፻፡ ዓመት፡ ላይ፡ አቲዋዎች፡ ብዙ፡ ችግርና፡
 ፈተና፡ ደረሰባቸው ። በጠገባቸው፡ ካሉት፡ ወገኖቻቸው፡ ከሰፓር
 ታዎች፡ ሲዋጉ፡ ከፋርስ፡ ሲከላከሉ፡ ደግሞ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ አድ
 ሪአቲክንና፡ ሚዴቲራኒያን፡ እያለፉ፡ ያቀኑት፡ የሲሲል፡ የማርሴይ፡
 አገር፡ እየሸፈተባቸው፡ ወደዚያ፡ እየሔዱ፡ ላይና፡ ታች፡ እየ
 ፎጡ፡ የሸፈተውን፡ ለማሳመን፡ ልውረር፡ የሚለውን፡ ለመከላ
 ከል፡ ልደባልቃችሁ፡ የሚለውን፡ ለማገድ፡ ብዙ፡ ደክመው ። ብዙ፡
 ውን፡ ጊዜ፡ እያሸነፉ፡ ሲመለሱ፡ እየተሸነፉም፡ በሰፓርታዎች፡
 የተገዙበት፡ ጊዜ፡ አለ ። የሰፓርታና፡ የአቴን፡ ሕዝቦች፡ በዚህ፡
 ሁኔታ፡ ገብረትና፡ መከፋፈል፡ ድል፡ መሆንና፡ ድል፡ ማድረግ፡
 እየተፈራረቀባቸው፡ ሲኖሩ፡ በመጨረሻ፡ ሁሉንም፡ ደምስሶ፡ በመ
 ግባት፡ የሚገላግላቸው፡ ጉብዝ፡ ከመቁደንያ፡ ተነሣ ። ይኸም፡
 በው፡ የፊልጶስ፡ ልጅ፡ ትልቁ፡ እስከንድር፡ ነው ። የርሱንም፡ እነ
 ሣሥ፡ ወደፊት፡ እስከንመለከት፡ ድረስ፡ የግብፃውያንን፡ የአሶራ
 ውያንንና፡ የባቢሎናውያንን፡ ሃይማኖት፡ እንደተመለከትን፡ አሁን፡
 ደግሞ፡ የግሪኮችን፡ ሃይማኖት፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ፡ ፳፫ ።

የግሪኮች፡ አማልክት ።

በፍልስፍና፡ በዕውቀት፡ በቤት፡ ሥራ፡ በሕዝብ፡ አስተዳደር፡
 ከሌሎቹ፡ አገሮች፡ የመሻል፡ ሁኔታ፡ እንዳላቸው፡ በእምልኮም፡
 በብዙ፡ ሳይሆን፡ በመጠኑ፡ ከነርሱ፡ በፊትና፡ በነርሱ፡ ዘመን፡ ካሉት፡
 ከግብፆች፡ ከአሶራውያንና፡ ከባቢሎናውያን፡ ከቻይናና፡ ከሕንድ፡

የመሻል፡ መንገድ፡ ያሳያሉ ። እነዚያ፡ የሰውን፡ አምላክነት፡
 ወይም፡ የማይታየውን፡ አምላክ፡ በሚታይ፡ በሰው፡ አምላል፡ መቅ
 ረጻቸው፡ ባይቀር፡ ፩፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ኮርማ፡ በሬን፡ እሞራን፡ ፀሐ
 ይን፡ ጨረቃን፡ አማልክት፡ ወይም፡ የአማልክት፡ ማደሪያ፡ ሲያ
 ደርጉ፡ ግሪኮች፡ ግን፡ አማልክት፡ የሚያደርጉዋቸው፡ በአስተዳደ
 ርና፡ በጀግንነት፡ ስመ፡ ጥር፡ የሆኑትን፡ ነው ።

ስለዚህ፡ በፊት፡ ቀንደኞችና፡ ገግኖች፡ በኋላ፡ አማልክት፡
 ያደረጓቸው፡ ሰዎች፡ መኖራቸው፡ እውነትም፡ ሐሰትም፡ ቢሆን፡
 በእርአያ፡ ሰው፡ የተመስሉና፡ እንደ፡ ሰው፡ የመዋደድ፡ የመጣ
 ላት፡ የመዋጋት፡ የመጋባት፡ የመፋታት፡ ጠባይ፡ ያላቸው፡ ናቸው ።
 ወደፊት፡ እንደምናስረዳው፡ የነሱም፡ ነገላቸውና፡ ቀጥራቸው፡
 ተረታዊ፡ የሆነ፡ ታሪካቸውም፡ ሰፊ፡ ነው ። ነገር፡ ግን፡ የታወቁ
 ትንና፡ ያንድ፡ ቤተ፡ ሰብ፡ ወገን፡ የሆኑትን፡ ሥራቸውንና፡ ስማ
 ቸውን፡ ብቻ፡ ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ የነዚሁ፡ የአማልክቱ፡ ታሪክ፡ የሚ
 ለውን፡ ተከትለን፡ ባጭሩ፡ እንጽፋለን ።

፩ኛ፡ ዘውድ፡ (በላቲን፡ ገዢተር) ።

ዘውድ፡ የክርኖና፡ የሬአ፡ ልጅ፡ የኤራ፡ ባል፡ የሰማይ፡ እም
 ላክ፡ የአማልክትና፡ የሰው፡ አባት፡ ነው ። በልጅነቱ፡ አባቱ፡
 ሊውጠው፡ ሲያስብ፡ እናቱ፡ ወደ፡ ከሬት፡ እምጥታ፡ ደበቀችው፡
 ካደገ፡ በኋላ፡ ከከሬት፡ ወደ፡ አሊምፒያ፡ ተራራ፡ (የአማልክቱ፡
 መቀመጫ)፡ ሔደ፡ አባቱን፡ አብርሮ፡ የዚህን፡ ዓለም፡ ጌትነት፡
 ከወንድሞቹና፡ ከልጆቹ፡ ጋራ፡ ተካፈለ ። የርሱም፡ ዋና፡ የጦርነት፡
 መሣሪያው፡ መብረቅ፡ ነው ። በአየራት፡ ያሉ፡ ነጉድጓድ፡ ነፋ
 ሳት፡ ደመናት፡ እነዚህን፡ የመሳሰሉት፡ ሁሉ፡ በርሱ፡ ሥልጣን፡
 የሚተዳደሩ፡ ናቸው ። ባንድ፡ ወገን፡ ዘመድ፡ ሆነው፡ ባንድ፡
 ወገን፡ የርሱና፡ ያባቶቹ፡ ባለጋራ፡ የነበሩትን፡ ቲታኒ፡ የሚባሉ
 ትን፡ አማልክት፡ ተዋግቶ፡ ወደ፡ እንጦርጦስ፡ (ታርታር)፡ የሰደ
 ዳቸው፡ በመብረቅ፡ በትር፡ ነው ። ለአዝርዕትና፡ ለአብቶልት፡
 ነፋስን፡ ዝናብን፡ ፀሐይን፡ እንደ፡ ጊዜው፡ እያደላደለ፡ የሚሰጥ፡
 ለሰው፡ ለከፋው፡ እንደከፋቱ፡ ለደጉ፡ እንደ፡ ደግነቱ፡ እየሰጠ፡

ዕድሉን፡ የሚወስን፡ ርሱ፡ ነው። ይኸውም፡ ሁሉ፡ ሆኖ፡ ከርሱ፡ በላይ፡ በግሪክ፡ « ሞይራ »፡ በላቲን፡ ፋቶ፡ የሚባል፡ የጩላማ፡ አምላክ፡ አሰና፡ ዜውስ፡ ከርሱ፡ ጋራ፡ ብቻ፡ መጣላትና፡ ማሸነፍም፡ አይሆንለትም። ዜውስ፡ በተቂጣና፡ ጭንቅላቱን፡ ባወዛ ወዘ፡ ጊዜ፡ የአሊምፒያ፡ ተራራ፡ በሙሉ፡ ይነቃነቃል።

ለዚህውስ፡ በግሪክ፡ አገር፡ በአሊምፒያ፡ ተራራ፡ ላይ፡ በዘመኑ፡ ትልቅ፡ የሚያምር፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ተሠርቶ፡ በውስጡ፡ የርሱ፡ ሐውልት፡ በትልቁ፡ ተቀርጾ፡ ይሰገድለታል። ሐውልቱም፡ በሕይወቱ፡ ያደርግ፡ ነበር፡ የሚባለውን፡ በመከተል፡ በቀኝ፡ እጁ፡ መብረቅ፤ በገራ፡ እጁ፡ በትረ፡ መንግሥት፡ አንደ፡ ያዘ፡ በዘፋት፡ ተቀምጦ፡ ይታያል። ምንም፡ እንኳ፡ ዋና፡ ሚስቱ፡ ኤራ፡ ብትሆን፡ ከቀሩት፡ የሾት፡ አማልክት፡ ከነኢዮ፡ ከነኤውሮፓ፡ በመዋደዱ፡ ምክንያት፡ ከሚስቱ፡ ጋራ፡ ያደረገው፡ የቅናት፡ ክርክርና፡ ጦርነት፡ ብዙ፡ ነው። ወደ፡ ፊትም፡ ተጽፈው፡ የሚገኙት፡ ወንድና፡ ሴት፡ አማልክት፡ እርሱ፡ ከሚስቱና፡ ከውሽምቹ፡ የወለዳቸው፡ የርሱ፡ ልጆችና፡ ቤተ፡ ሰቦች፡ ናቸው።

፪ኛ፡ ኤራ፡ ወይም፡ ሒራሶ፡ (ዱናን)

ኤራ፡ የዚውስ፡ ሚስትና፡ እሳት፡ ናት። በቀጥታ፡ ወይም፡ ከባሏ፡ ጋራ፡ በመሳተፍ፡ የለማይና፡ የምድር፡ ንግሥት፤ የጋብቻ፤ የትዳር፡ የልደት፤ የሕፃናት፡ ጠባቂ፡ ትባላለች። እሷ፡ ከባሏ፡ ከዚውስ፡ በቀር፡ ሌላ፡ ወንድ፡ የማታውቅ፡ በትዳሯ፡ የታመነች፡ ሆና፡ ሳለች፡ ባሏ፡ ዜውስ፡ ግን፡ አማልክት፡ የሆኑም፡ ያልሆኑም፡ ሌሎች፡ ሴቶች፡ እየወደደ፡ በቅናት፡ ምክንያት፡ ያደረገችው፡ ጦርነት፡ በአማልክቱ፡ የተረት፡ መጽሐፍ፡ (ሚቶሎጂ)፡ ውስጥ፡ በሰፊው፡ ተጽፏል። ዜውስ፡ ከወደዳቸው፡ ሴቶች፡ ውስጥ፡ ዋነኞቹ፡ «ኢዮ፡ የምትባለዋ፡ የቤተ፡ መቅደሱ፡ ካህኒት፡ ኤውሮፓ፡ የምትባለዋ፡ የፈንቱ፡ የንጉሥ፡ ልጅ፡ ናቸው»።

አማልክቱ፡ እያንዳንዳቸው፡ የሚወዱትና፡ በስለትም፡ በመሥዋዕትም፡ የሚቀበሉት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ እንስሳና፡ ፍራፍሬ፡ አለ።

ይኸውም፡ ለየክፍላቸው፡ እንደ፡ ቅዱስ፡ እንስሳና፡ እንደ፡ ቅዱስ፡ ዛፍ፡ ይቈጠራል። ለሒራ፡ የሚቀርበው፡ ስለትና፡ ወይም፡ ለርሷ፡ የተቀደሱ፡ እንስሶች፡ ፍየልና፡ በፈረንሳይ፡ ፓሾን፡ የምትባል፡ (በአገራችን፡ የሌሎች)፡ ትልቅ፡ ወፍ፡ ናቸው።

፫ኛ፡ ኤፌሶቶ፡ (ሸልካና)

ኤፌሶቶ፡ የዚውስና፡ የኤራ፡ ልጅ፡ የእጉቱ፡ የአፍሮዲት፡ ባል፡ የእሳተ፡ ገሞራ፤ የብረታብረት፡ አምላክ፡ የቀጥቃጮችና፡ የአንጥረኞች፡ ጠባቂ፡ ነው። መልክ፡ ጥፋና፡ አንካሳ፡ በመሆኑ፡ እናቱ፡ ኤራ፡ ስለ፡ ጠላቸው፡ ከአሊምፒያ፡ ተራራ፡ ወደ፡ ባሕር፡ ወረወረችው፡ ይባላል። ደግሞ፡ አባቱ፡ ዜውስ፡ ከሚስቱ፡ ከኤራ፡ ጋራ፡ በቅናት፡ የተነሣ፡ በሚከራክሩበት፡ ጊዜ፡ ለናቱ፡ እየረዳ፡ ስላስቸገረው፡ ዜውስ፡ ነው፡ ወደ፡ ባሕር፡ ያውዘዝዘው፡ የሚሉ፡ አሉ።

፬ኛ፡ አፍሮዲት፡ (ሸኑስ፡ ሸኔሪ)

አፍሮዲት፡ የውበትና፡ የፍቅር፡ አምላክ፡ ነች። ግሚሱ፡ የዚውስ፡ ልጅ፡ ሲያደርጋት፤ ግሚሱ፡ ደግሞ፡ የኤራናስ፡ አባል፡ ዘር፡ ተቆርጦ፡ ከተጣለበትና፡ ደሙ፡ ከተንጠባጠበበት፡ ከባሕር፡ ዐረፋ፤ ተወለደች፡ ይላታል። መልካም፡ ቆንጉና፡ መዘዞ፡ ሆኖ፡ ባለ፡ ለአንካሳውና፡ ለአስከፊታው፡ ለኤፌሶቶ፡ የተዳረችበትን፡ ምክንያት፡ ተራኪዎቹ፡ በሁለት፡ ዓይነት፡ ይገልጹታል።

አንደኛው፡ ዜውስ፡ የፍቅር፡ ግንኙነት፡ ለማድረግ፡ ቢጠይቃትና፡ እንቢ፡ ብትለው፡ ተናዶ፡ ለአንካሳው፡ ለኤፌሶቶ፡ ዳራት፡ ይላሉ። ሁለተኛው፡ ኤፌሶቶ፡ መብረቅን፡ ሠርቶ፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ እንዲሆነው፡ ለዚውስ፡ ቢሰጠው፡ በስጦታው፡ ተደለቀበት፡ ነበርና፡ ለዚህ፡ ውለታ፡ ቈንጉዬቱን፡ ዳረለት፡ ይላሉ። ይህን፡ እንጂ፡ ምንም፡ እንኳን፡ ደንበኛ፡ ባሏ፡ ኤፌሶቶ፡ ቢሆን፡ ከነኢሬስ፡ (ማርስ)፡ ከነሐርሚስ፡ (ሚርኩሪዮ)፡ ጋራ፡ ያደረገችው፡ የፍቅር፡ ግንኙነት፡ ብዙ፡ ነው፤ የርሷ፡ ትልልቅ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ በቆድሮስ፡ (ቺፕሮስ)፡ በቆሮንቶስ፡ በአርጎ፡ ተሠርቶ፡ በውስጡም፡

የሷ : ሐውልት : በሚያምር : ተሠርቶ : ይሰገድላት : ነበር ። ለሷም : የሚቀርበው : ስለት : ርግብና : ጽጌ : ረዳ : ነው ። በዚህ : መሠረት : ይሆናል : ዛሬም : የተዋደደ : ሴትና : ወንድ : የጽጌ : ረዳ : አበባ : የሚለዋወጥበት : ምክንያት ።

፪ኛ : ሔርሚስ : (ሚርኩሪዮ) ።

ሔርሚስ : የአማልክት : መልክተኛ : የነጋዴና : የነጣቂ : የመንገደኛ : ጠባቂ : ነው ። የምውታንንም : ነፍስ : እየመራ : ወደ : ሲኦል : (እንጦርጦስ) : የሚወስድ : ርሱ : ነው ።

ከሌሎች : አማልክት : እየሰረቀም : እየቀማም : ብዙ : ነገርና : ሴቶች : ለራሱም : ለሌሎች : አማልክትም : ይወስዳል ።

አባቱ : ዜውስ : ባለፈው : እንደ : ተባለው : በሚስቱ : በኤራ : ላይ : ኢዮ : የምትባለዋን : ወደ : ነበር ። በዚህ : ሚስቱ : ተቆ : ጥታ : ኢዮን : ወደ : ላም : ለወጠችት ። ቀጥሎም : አርጎ : ለሚባ : ለው : መቶ : ዐይን : ሰጥታ : አሥሮ : እንዲጠብቃት : አዘዘችው ። የአርጎ : መቶ : ዐይኖችም : ዕንቅልፍ : በያዛቸው : ጊዜ : ሃምሳው : ይከደናሉ : ሃምሳው : ከፍት : ሆነው : በየፈራረቃ : ይጠብቃሉ ። ሔርሚስ : ሔዶ : አርጎን : ገድሎ : እሥረኛዋን : ነፃ : እንዲያወጣ : ከዜውስ : ታዘዘ ። አርሱም : በደረሰ : ጊዜ : አርጎን : እንዴት : እን : ደሚገድል : ወይም : ሳይገድል : እንዴት : ኢዮን : ለመውሰድ : እንደሚችል : ተጨነቀ ። የአርጎ : ተመልካቾቹ : መቶ : ዐይኖች : ናቸውና : አዘንግቶ : ለመውሰድ : አልተቻለውም ። እንዲሁም : ዐይኖቹ : እያዩ : ሊገድለው : አልደፈረም ። ስለዚህ : ከሁሉ : ይልቅ : በሙዚቃ : ቃና : ዕንቅልፍ : ሊያስወስደው : ቁርጥ : አሳብ : አደረ : ገና : በሰላማዊ : መልክ : ተጠግቶ : የዜማውን : ቃና : እየለዋወጠ : ሙዚቃውን : ሲመታ : በሙዚቃው : ድምፅ : ልቡ : ተመስጦ : የአ : ርጎ : መቶውም : ዐይኖቹ : እያደር : ጨርሰው : ተዘጉ ። በዚህ : ጊዜ : ሔርሚስ : በድንጋይ : መትቶ : ገደለውና : ኢዮን : አስፈታት ። ኢዮ : ግን : በኤራ : ሥልጣን : ከላምነት : ወደ : ሰውነት : አልተለወጠ : ችም : ነበርና : በያለበት : እየተቀበዘበዘች : ስትኖር : እግብፅ : አገር : ስትደርስ : ዜውስ : የሰውነት : መልኳን : ሰጣት : ይባላል ። ደግሞ :

ይህች : ናት : አርጢሚስ : የኤራሶኒቱ ።
(ሐውልቱ : በናፖሊ ።)

CITY - HALL LIBRARY
of
ADDIS

ባንድ፡ ወገን፡ ሚስቱ፡ በትናት፡ እንዳትገልበት፡ እግብ፡ እስከት
ደርሰ፡ ድረስ፡ ከሰውነት፡ ወደ፡ ላምነት፡ የለወጣት፡ ራሱ፡ ዜውብ
ነው፡ የሚሉ፡ እሱ።

ሐርሚስ፡ ሰውነቱ፡ እንደ፡ ጉልማላ፡ ሰው፡ ሆኖ፡ በገሮ፡
ግንዳና፡ እቁርጭጭሚቱ፡ ግራና፡ ቀኝ፡ ትንንሽ፡ ክንፎች፡ ተደ
ርጎሰት፡ ሐውልቱም፡ በዚሁ፡ ይቀረጻል። ይኸውም፡ ፈጣን፡ የመ
ልእክት፡ አምላክ፡ መሆኑን፡ ለማመልከት፡ ነው። እንዲሁም፡
የወይራ፡ በትር፡ በቀኝ፡ እጁ፡ እንደ፡ ያዘ፡ ከዚህም፡ በተረፈ፡
በሌላ፡ ዐይነት፡ እየሆነ፡ ሐውልት፡ ተሠርቶለት፡ ይታያል።

፪ኛ፡ ኤስቲያ፡ ሺስታ።

ኤስቲያ፡ የትዳር፡ የንብረት፡ አምላክ፡ ትባላለች። ርዕሟ፡
ድንግል፡ ናት።

፮ኛ፡ አርቲሚድ፡ (ድያና)።

አርቲሚድ፡ (እንደ፡ መጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ አነጋገር፡ አርጤምስ)፡
የአደንና፡ የበረሃ፡ የጨረቃም፡ አምላክ፡ ናት። በሕፃንነቷ፡ አባቷ፡
ዜውስ፡ ታቅፏት፡ ባለ፡ ዘስዓለማዊ፡ ድንግልናንና፡ የተራራን፡
የበረሃን፡ ግዛት፡ ስምና፡ አበፈቅዳ፡ በዚሁ፡ በድንግልና፡ ስትኖር፡
ክብርናዋን፡ በኃይል፡ ሊወስድ፡ የፈተነውን፡ ትልቁን፡ የበረሃ፡
አዳኝ፡ እርዮን፡ (የጻዊት፡ የጦር፡ አለቃ፡ አይደለም)፡ በከሬታ፡
ላይ፡ መዝሙሪያ፡ በቀስት፡ ወግታ፡ በኋላ፡ ደግሞ፡ በጊንጥ፡ አበ
ነከላ፡ ገደለችው፡ ይባላል። የአርጤምስም፡ ሥራና፡ ሐውልት፡
በብዙ፡ ዐይነት፡ ይገለጻል። አብዛኛው ግን፡ ባንዲት፡ በምታምር፡
ቆንገሮ፡ ሆኖ፡ በእጅዋ፡ ተወርውሮ፡ የማይስተውን፡ ቀስቷን፡ እንደ
ያዘች፡ ውሻ፡ ወይም፡ ገደለ፡ አስከትላ፡ ይታያል። እንደ፡ ወንድሟ፡
እንደ፡ አጽሱን፡ ግብሯንና፡ በሟን፡ እየሰዋወጡ፡ በልዳ፡ በባሕር
መን፡ በታውረድ፡ (ከሪሚያ)፡ ያመልካታል። በግሪክም፡ አገር፡
በተለይ፡ በስፓርታና፡ በላቆን፡ በኤውብያ፡ በኤፌሶን፡ ቤተ፡ መቅ
ደሰም፡ ሐውልቱም፡ ተሠርቶለት፡ መሥዋዕትም፡ ስለትም፡ እየቀ

ረበላት፡ ትከበራለች። ኤፌሶን፡ ባላት፡ ቤተ፡ መቅደሷ፡ ምክንያት፡
ለሟ፡ በግብረ፡ ሐዋርያት፡ (የሐዋርያት፡ ሥራ)፡ ተጠቅሷል።

ከጌታችን፡ ከኢየሱስ፡ ክርስቶስ፡ ዕርገት፡ በኋላ፡ ቅዱስ፡
ዳውሎስ፡ ከጢሞቴዎስና፡ ከሲላስ፡ ጋራ፡ በግሪክ፡ ከተሞች፡ በአ
ቴንና፡ በቆሮንቶስ፡ በተሰሉንቄ፡ እየዞረ፡ ሲያስተምር፡ እንደዚ
ሁም፡ ከኤፌሶን፡ ከተማ፡ ደርሶ፡ የነዚህን፡ አማልክት፡ ክንቱነት፡
የእግዚአብሔር፡ እብንና፡ የልጁን፡ የኢየሱስ፡ ክርስቶስን፡ መድ
ኃኒትነት፡ እያስተማረ፡ ብዙ፡ ሕዝብ፡ ሲያሳምን፡ ባዩት፡ ጊዜ፡
በኤፌሶን፡ ከተማ፡ መቅደሱ፡ ተሠርቶለት፡ የምትመለከው፡ ዋናዋ፡
አርጤምስ፡ ነበረችና፡ የርዕ፡ አምልኮና፡ የመቅደሱም፡ ሥራ፡
የቀረ፡ እንደ፡ ሆነ፡ ባንድ፡ ወገን፡ ጥቅማቸው፡ በመነካቱ፡ ባንድ
ወገን፡ ደግሞ፡ ከልብ፡ ያመልካት፡ ስለነበረ፡ እውነተኛው፡ ቅና
ትም፡ ተጨምሮ፡ የአርጤምስ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ካህናቱም፡ አናጢ
ዎቹም፡ ሕዝቡን፡ አሳድመው፡ በቅዱስ፡ ዳውሎስ፡ ላይ፡ አስነሱ
በት። ሕዝቡም፡ ለአርጤምስ፡ አምልኮ፡ ቀናዲ፡ በመሆኑ፡ በከተ
ማው፡ እየዞረ፡ «ታላቅ፡ ናት፡ አርጤምስ፡ የኤፌሶንቱ»፡ እያለ፡
ጩኸ፡ ዳውሎስም፡ ወደ፡ ጩዋታ፡ ሥፍራ፡ ለሰብክት፡ ሲመጣ፡
ሊደበድቡት፡ አስበው፡ ነበር፡ ነገር፡ ግን፡ ወዳጆቹ፡ ወደ፡ ጩዋ
ታው፡ ሥፍራ፡ እንዳይሔድ፡ አስጠነቀቁት (፩)።

፭ኛ፡ ኤሬስ፡ (ማርላ)።

ኤሬስ፡ የዜውስና፡ የኤራ፡ ልጅ፡ የመሬትና፡ የጦርነት፡ አም
ላክ፡ ይባላል፡ ነበር። ነገር፡ ግን፡ በግሪክ፡ አገር፡ አምልኮው፡
ምንም፡ ያሽል፡ አልተስፋፋም። በሮማውያን፡ ዘንድ፡ ግን፡ የማ
ርስ፡ ስም፡ በጣሙን፡ የገነነ፡ ነው። የመዝሙሪያዎቹ፡ የሮም፡
ነገሥታት፡ የነርዮሱም፡ አባት፡ ያደርጉታል።

፬ኛ፡ አቲና፡ ወይም፡ ፓላድ፡ (ሚኔርካ)።

አቲና፡ መዝሙሪያ፡ እናቷ፡ ሚቲስ፡ አርግዛት፡ ላለ፤ የናቷ፡ የመ
ዝሙሪያ፡ ባል፡ ዜውስ፡ እርጉዚን፡ ዋጣት። ምክንያቱም፡ ክርዕ፡

(፩) የሐዋርያት፡ ሥራ፡ ዋ፡ ፲፱፡ ቀጥር፡ ፳፯-፭፡ ተመልከት።

የሚወለደው ልጅ፣ ከዙፋንዘ፣ ያወርድኻል፣ የሚሉ፣ ንግርት፣ ነበርና፣ ይኸንን፣ ለማለወገድ፣ ነው። ዳሩ፣ ግን፣ እርትዚን፣ (የአቴናን፣ እናት)፣ ከዋጠ፣ ቀን፣ ዝምሮ፣ ኃይለኛ፣ በሆነ፣ የራስ፣ ምታት፣ ይወቃይ፣ ዝምሮ። ከሥቃዩም፣ ለመዳን፣ ኤፌስቶን፣ (በልካንን፣ ጠራና፣ በኤፌስቶ፣ እጅ፣ ማኸል፣ ራሱን፣ ተፈለጠ። ያን፣ ጊዜ፣ ክራሱ፣ ውስጥ፣ የተረገዘችዋ፣ አቴና፣ ኃሻና፣ ጦሯን፣ እንደ፣ ያዘች፣ ብቁ፣ አለች፣ (ተወለደች)። ከዚያ፣ ወዲህ፣ አቴና፣ የጦርነት፣ የዝግገንነት፣ የድል፣ አምላክ፣ የአቴና፣ ከተማ፣ መሥራችና፣ ጠባቂ፣ ስትባል፣ ኖራ፣ በመጨረሻ፣ ደግሞ፣ የዕውቀትና፣ የጥበብ፣ አምላክ፣ ሆናለች።

ግሪኮችና፣ ላቲኖች፣ ሄርቡል፣ ገደለው፣ የሚሉት፣ እኛ፣ ኢትዮጵያውያንና፣ የክርስቲያን፣ አገር፣ ቅዱስ፣ ጊዮርጊስ፣ ወይም፣ ቅዱስ፣ ሚካኤል፣ ገደለው፣ የምንለው፣ ደራጎን፣ ለርሷ፣ የተቀደሰ፣ አውራ፣ ነው። አርሱም፣ በሊብያ፣ ውስጥ፣ ዜውስና፣ ሚስቱ፣ ኤራ፣ የተጋቡለት፣ ከመሬት፣ የፈለቀውን፣ የወርቅ፣ (ወርቅማ)፣ ኖራ (ቲማቲም?)፣ ታዙ፣ ይጠብቃል። ደራጎን፣ ሥዕሉ፣ እንደሚያስረዳው፣ ከአፉ፣ ወገን፣ ውሻ፣ የሚመስል፣ ግራና፣ ቀኝ፣ ትልልቅ፣ የሴት፣ ወፍ፣ ከንፍ፣ ያለው፣ ትልቅ፣ ዘንዶ፣ ነው። በትንፋሹ፣ አየርን፣ ይመርዛል፣ በአፉ፣ የእሳት፣ ነበልባል፣ ይተፋል፣ ይባላል።

፲ኛ፣ ዴሜትራ፣ (ኼሬሬ)።

ዴሜትራ፣ የክሮኖና፣ የሬኦ፣ ልጅ፣ የዜውስ፣ እገት፣ የአርሻ፣ የፍራፍሬ፣ በጠቅላላው፣ የአዝርዕት፣ አምላክ፣ ነች። የውድማ፣ የእሸት፣ የእንዙቶ፣ የምርት፣ የአዝመራ፣ አምላክነትም፣ ለርሷ፣ ይሰባል።

አዴስ፣ (ፕሎቶን)፣ የሚባለው፣ ጥቁርና፣ አስቀያሚ፣ የሆነው፣ የገንገም፣ አምላክ፣ ከዚሁ፣ ከመልኩ፣ መጥፎነት፣ የተነሣ፣ የምታገባው፣ ሴት፣ አጥቶ፣ ሲኖር፣ የዴሜትራ፣ ልጅ፣ ፔርሴፎን፣ ከጉደኞቿ፣ ጋራ፣ እበባ፣ ስትለቅም፣ ጠልፎይዟት፣ ወደ፣ አገሩ፣ ወደ፣ ገንገም፣ ሔደ። ዴሜትራ፣ የልጅቷን፣ ፍጹሜ፣ ተጨንቃ፣ ስትፈልግ፣ «ሶሌ»፣ ፀሐይ፣ እውነቱን፣ ገለጠችላት፣ (እበራችላት)።

ከዚህ፣ በኋላ፣ ዴሜትራ፣ በዚሁ፣ ተናዳ፣ ከአማልክቱ፣ ተለይታ፣ ወጣችና፣ መሬት፣ አዘል፣ እንዳታበቅል፣ አዘዘች። በኋላ፣ ግን፣ በዚውስ፣ አስገዳጅነት፣ ልጅቷ፣ ተመለሰችላትና፣ እርሷም፣ መሬት፣ አህል፣ እንድትሰጥ፣ አደረገች። የዴሜትራም፣ ሐውልት፣ ሲሠራ፣ በራሷ፣ ላይ፣ የእሸት፣ አክሊል፣ በእጅዋም፣ የእሸት፣ ጭብጥ፣ እንደ፣ ያዘች፣ ነው።

፲፩ኛ፣ ዲዮኒሶ፣ (ባኮ)።

ዲዮኒሶ፣ የዚውስና፣ የሴሜል፣ ልጅ፣ የመጠጥና፣ የወይን፣ የደስታ፣ አምላክ፣ ነው።

፲፪ኛ፣ ፓሴይዶኔ፣ (ኔቴኖ)።

ፓሴይዶኔ፣ የዚውስ፣ ወንድም፣ የአንፈትሪት፣ ባል፣ የባሕር፣ የቀለያት፣ የወንዛወንህ፣ (የውሃ)፣ አምላክ፣ ነው። በግዛቱ፣ በባሕር፣ ላይ፣ የሚሔድበት፣ ሠረገላ፣ የሚቀመጥበት፣ የሚያንጸባርቅ፣ አዳራሽ፣ አለው፣ በፈለገ፣ ጊዜ፣ ማዕበልን፣ ሞገድን፣ የመሬት፣ መነቃነቅን፣ ሊቀስቅስ፣ ይችላል። አርሱም፣ ከሌላው፣ አገር፣ ይበልጥ፣ በቆሮንቶስ፣ ይከበር፣ ነበር።

፲፫ኛ፣ አዴስ፣ (ፕሎቶን)።

የቀሩት፣ አማልክት፣ ግዛት፣ ሲካፈሉ፣ ሞትና፣ ሲኦል፣ (ገሃነም) ለአዴስ፣ በዕጣ፣ ስለ፣ ደረሱት፣ የገንገምና፣ የሞት፣ አምላክ፣ ይባላል። ምውታን፣ እንዳይወጡ፣ ሕያዋን፣ እንዳይገቡ፣ የሚጠብቅ፣ በአንገቱ፣ የእባብ፣ ጥምጥም፣ ማተብና፣ የሦስት፣ ውሻ፣ ጭንቅላት፣ ያለው፣ እንስሳ፣ አለው። ስለ፣ መልኩ፣ ሁኖቱ፣ በዴሜትራ፣ ከፍል፣ አስረድተናል። ሐውልቱ፣ ሲሠራ፣ በራሱ፣ ላይ የዞኢ፣ (ጥቁር፣ ዕንጨት)፣ እንደ፣ አክሊል፣ ያደርጋል፣ በእጁ፣ ብዙ፣ የበር፣ ቁልፍ፣ ይይዛል። የሚቀመጥበትም፣ ጥቁር፣ ሠረገላ፣ እሳት፣ በሚተፋ፣ አራት፣ ጥቁሮች፣ ፈረሶች፣ ይላባል።

፲፩ኛ ፡ ፡ ትሚሰ ፡ (ጸሰቲሲያሰ) ።

የፍርድና ፡ የሕሊና ፡ የቅንነትና ፡ የሥርዓት ፡ እምላክ ፡ ነች ፡
ሥዕሏም ፡ በቀኝ ፡ እጅዋ ፡ ሚዛን ፡ እንደ ፡ ያዘች ፡ ይሠራል ።

፲፪ኛ ፡ እጽሱን ፡ (እፖሉ) ።

እጽሱን ፡ ምፃም ፡ እንኳ ፡ በግሪክ ፡ አገርና ፡ በጥንታዊ ፡ እም
ልክ ፡ የታወቀ ፡ ቢሆን ፡ ዘሩ ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ እማልክት ፡ ግሪክ ፡
መሆኑ ፡ አልተረጋገጠም ። ገሚሱ ፡ ከሰሜን ፡ ገሚሱ ፡ ከምሥራቅ ፡
የመጣ ፡ ነው ፡ ገሚሱ ፡ ያገር ፡ (የግሪክ) ፡ ተወላጅ ፡ ነው ፡ ይለዋል ።
ግሪኮችና ፡ ትሮያን ፡ በእሌኒ ፡ ምክንያት ፡ ወደ ፡ ፈት ፡ ተጽፎ ፡ እን
ደሚገኘው ፡ ጣብተፑት ፡ ጊዜ ፡ ለምሥራቅ ፡ ረዳ ፡ ስለሚባል ፡ ከምሥ
ራቅ ፡ የመጣ ፡ ነው ፡ የሚሉት ፡ ይበረክታሉ ። እምልክውም ፡ እንደ ፡
እኅቱ ፡ እንደ ፡ አርጤምስ ፡ ከግሪክ ፡ አገር ፡ ውጭም ፡ የታወቀ ፡ ነው ።
ገሚሱ ፡ የትንቢትና ፡ የዕውቀት ፡ እምላክ ፡ ገሚሱ ፡ የአርሻና ፡ የመ
ንጋ ፡ ጠባቂ ፡ መንጋን ፡ የሚተናኩለውን ፡ እንደ ፡ ተኩላ ፡ የመበለ
ውን ፡ አውራ ፡ እጥፊ ፡ ያደርገዋል ። ገሚሱ ፡ የሙዚቃ ፡ የዘፈን ፡
የመርከበኞችና ፡ በመርከብ ፡ አየሔዱ ፡ ለሚነግዱ ፡ ነጋዴዎች ፡
ጠባቂ ፡ ያደርገዋል ። ገሚሱ ፡ ሁሉንም ፡ ደርቦ ፡ ያመልክዋል ። የእ
ጽሱን ፡ ቀስት ፡ እንደ ፡ እኅቱ ፡ እንደ ፡ አርጤምስ ፡ ከቅርብም ፡ ከሩ
ቅም ፡ ቢወረወር ፡ የማይሰት ፡ ነው ፡ ይባላል ።

በአገራችን ፡ በመሥዋዕት ፡ እያመካኘ ፡ ሰው ፡ እየበላ ፡ ያስቸ
ግር ፡ የነበረውን ፡ አጋቦስ ፡ የሚባለውን ፡ ዘንዶ ፡ ገብገቦ ፡ የሚባ
ለው ፡ የሐማሴን ፡ በው ፡ ገድሎ ፡ ነገሠ ፡ እንደምንለው ፡ የጄእን ፡
(የመሬት) ፡ ልጅ ፡ ፒቶኔ ፡ የሚባለውንና ፡ በዴልፎ ፡ ዙሪያ ፡ ያለ
ውን ፡ ሕዝብ ፡ እየበላ ፡ ያስገብር ፡ የነበረውን ፡ ትልቅ ፡ ዘንዶ ፡ እጽ
ሱን ፡ ገድሎ ፡ የርሱን ፡ እምላክነት ፡ ወስዷል ። በዚሁ ፡ በዴልፎም ፡
(እርካዲያ) ፡ ትልቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ለእጽሱን ፡ ተሠርቶ ፡ ያሰገ
ድለት ፡ ነበር ። ለመቅደሱም ፡ ብዙ ፡ የሴት ፡ ደናግል ፡ ካህናት ፡ ነበ
ሩት ። ሲቢሌ ፡ (ሳቤላ) ፡ ከሚባሉት ፡ ከ፲፪ቱ ፡ የሴቶች ፡ ካህና
ቶች ፡ (መናንያት ፡ ደናግል) ፡ ውስጥ ፡ የእንዲቱ ፡ ስም ፡ ኤሪት
ሬያ ፡ ይባላል ።

ምዕራፍ ፡ ጽ።

የሆሚር ፡ ድርሰቶች-የእማልክቱ ፡ የዘር ፡ ግንዶች ።

እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ባጭሩ ፡ ሆኖ ፡ ስማቸውና ፡ ሥራቸው ፡ ካ፩
ዠምሮ ፡ እስከ ፡ ፲፮ ፡ ድረስ ፡ (ከዚህ-ስ ፡ እስከ ፡ እጽሱን) ፡ ከተዘረ
ዘሩት ፡ በቀር ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ስማቸውንና ፡ ታሪካቸውን ፡ ያል
ዘረዘርነው ፡ ገሚሶቹ ፡ የነዚህ ፡ እማልክት ፡ ባላንጣዎች ፡ ገሚ
ሶቹ ፡ ቤተ ፡ ሰቦችና ፡ ጭፍሮች ፡ ገሚሶቹ ፡ እማልክት ፡ ገሚሶቹ ፡
ግማሽ ፡ እማልክቶች ፡ (መትሕተ ፡ እማልክት ፡ መልዕልተ ፡ ሰብእ ፡
የሆኑ) ፡ ገሚሶቹ ፡ የአውራጃ ፡ ገሚሶቹ ፡ የመንደር ፡ ገሚሶቹ ፡ የቀ
ላያት ፡ የወንዝ ፡ የምንጭ ፡ ገሚሶቹ ፡ የደን ፡ የቀጥቋጦ ፡ የተራራ ፡
የሸለቆ ፡ የሆኑ ፡ ገሚሶቹ ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ ምስፍናና ፡ ባላባትነት ፡
ወይም ፡ ቀንደኛነት ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ እማልክትነት ፡ የሌላቸው ።
ገሚሶቹ ፡ እገራቸውን ፡ ከጠላት ፡ በመከላከል ፡ ወይም ፡ የጠላት ፡
አገር ፡ በመውረር ፡ ዠግንነት ፡ የሠሩ ፡ ሞልተዋል ። እነዚህም ፡
እንደነውቅያናስ ፡ እንደነአትላንት ፡ እንደነሐርኮል ፡ እንደነኤው
ሮፓ ፡ እንደነሲሬና ፡ እንደነዲዮስቆሮስ ፡ እንደነአጋሚናን ፡ እንደነ
ዑሲስ ፡ እንደነአኪላ ፡ ያሉት ፡ ናቸው ። የነዚህ ፡ ቀርቶ ፡ አላይ ፡ የተ
ዘረዘሩትን ፡ እንኳን ፡ ስማቸውን ፡ ሞና ፡ ግብራቸውንና ፡ ታሪካቸ
ውን ፡ ከመጥቀስ ፡ በቀር ፡ የእማልክቱን ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡ ከነቅርን
ጫቶ ፡ «ቴዮጎንያ» ፡ በሚባል ፡ ጽሑፍ ፡ ታሪካቸውን ፡ ጨምሮ ፡
እንደ ፡ ጸፈው ፡ እንደ ፡ ኢሲዎዶስ ፡ ወይም ፡ በትሮያ ፡ ጦርነት ፡ በሌ
ላም ፡ ምክንያት ፡ ኢሲያድና ፡ አዲሴያ ፡ (ኢሲያሰና ፡ አዲሴውስ) ፡
በሚባሉት ፡ በቅኔ ፡ መጻሕፍቶቹ ፡ (አውረ ፡ ንጉሥ) ፡ ሆሚር ፡ የሚ
ባለው ፡ የታወቀው ፡ ጸሐፊ ፡ ውጊያቸውንም ፡ ከርከራቸውንም ፡
ፍቅራቸውንም ፡ ጎሳራቸውንም ፡ ከብራቸውንም ፡ እንደ ፡ ተረ
ከው ፡ አልዘረዘርንም ። እንባቢም ፡ በዚህ ፡ ባጭሩ ፡ አገላለጣችን ፡
ፍሬ ፡ ነገሩን ፡ ከተረዳ ፡ በኋላ ፡ ጉዳዩን ፡ በሙሉ ፡ ተመራምሮ ፡ ለመ
ጥገብ ፡ ሲፈልግ ፡ ወደነዚሁ ፡ ጽሑፎች ፡ ቢሔድ ፡ የሚበቃውን ፡
ያህል ፡ ይረዳል ። ይኸውም ፡ ሁሉ ፡ ሆኖ ፡ ታሪኩ ፡ «ከተረትና» ፡
«ከይባላል» ፡ የሚዘል ፡ ነገር ፡ የሰውም ፡ ጫፍና ፡ ምልክት ፡ እን

ኳን ፡ ባይጠፋ ፡ የነገሩ ፡ ውጥንና ፡ ፍጹሚ ፡ በመካከሉ ፡ ተደረገ ፡
 የሚባለው ፡ ሁሉ ፡ በአገራችን ፡ አንዳንድ ፡ ቀላውስት ፡ ላንዳንድ ፡
 ደስ ፡ ለተሰጥባቸው ፡ ሊያከብሯቸውና ፡ ዝናቸውን ፡ ለማስደነቅ ፡
 ለረሀታቸው ፡ ጸድቃን ፡ እንደሚጽፋላቸው ፡ ድርሳንና ፡ ገድል ፡
 እንዲሁ ፡ ሆሚርም ፡ ቢሆን ፡ ወይም ፡ ኢሲዎዶስ ፡ የነዚህን ፡ አማል
 ከትና ፡ ዝግግኖች ፡ ሥራ ፡ መሠረት ፡ ወይም ፡ ማስረጃ ፡ በሌለበት ፡
 ገድልና ፡ ድርሳን ፡ የጋብቻና ፡ የፍቅራቸውን ፡ የግድያቸውንና ፡ የሥ
 ራቸውን ፡ ታሪክ ፡ እያገነነ ፡ ጽፎላቸዋል ፡ የነገሩን ፡ አኳኋን ፡ ለመ
 ገመት ፡ ያህል ፡ ዛሬም ፡ ባገራችን ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ተጽፎ ፡ የሚገ
 ገውን ፡ የዜና ፡ አስከንድርን ፡ መጽሐፍ ፡ ማንበብ ፡ ይረዳል ፡ ደን
 በኛ ፡ ታሪክን ፡ ከዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ ቀጥሎ ፡ የምናገኘውን አስከንድር
 አምራንና ፡ ፈረሰን ፡ አጋብቶ ፡ ከነሱ ፡ በተወለደው ፡ ከንፋማ ፡ ፈረሰ
 ወደ ፡ ገነት ፡ ወጥቶ ፡ ዕፅ ፡ ገነትን ፡ ይዞ ፡ ከሰማይ ፡ ወደ ፡ ምድር ፡
 ተመለስ ፡ የሚለው ፡ የአተራረኩ ፡ መንገድ ፡ ከነዚህ ፡ አማልክት
 ታሪክ ፡ ጋራ ፡ ይመሳሰላል ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ሆሚር ፡ የአማልክቱን ፡ ተረታዊ ፡ ሥራ ፡ እንደ
 ታሪክ ፡ ቢጽፍ ፡ ለታሪካቸው ፡ ቀርቶ ፡ እንዲያውም ፡ ለመኖራቸው ፡
 እንኳ ፡ የመካከለኛውም ፡ የአዲሱም ፡ የዛሬውም ፡ ዘመን ፡ ሊቃው
 ንቶችና ፡ መርማሪዎች ፡ ማስረጃ ፡ ስላጡባት ፡ ስማቸውንና ፡ ታሪ
 ካቸውን ፡ በዲክሲዮኔርና ፡ በእንሲክሎፔዲ ፡ (መዝገበ ፡ ቃላት ፡
 ወዜና ፡ መዛግብት) ፡ ሲጽፉ ፡ ተረትነቱን ፡ ከማጽደቅ ፡ በቀር ፡ ዜው
 ሰንም ፡ ቢሆን ፡ ሌሎቹንም ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ ተወለዱ ፡ በእንዲህ ፡ ያሉ
 ቀን ፡ ሞቱ ፡ ብለው ፡ አረጋግጠው ፡ አይጽፉላቸውም ፡ ይኸውም ፡
 የተረታዊ ፡ አምልኮና ፡ የአማልክቱ ፡ ታሪክ ፡ ከእውነተኛው ፡ አም
 ላክ ፡ ዝግግኖቹም ፡ በዓለም ፡ ከነበሩት ፡ ከእውነተኞቹ ፡ ዝግግኖች ፡
 የማይደባለቁበትንና ፡ የማይላከሩበትን ፡ የጽሑፍ ፡ መደብ ፡ ለማድ
 ረግ ፡ ለነዚህ ፡ አማልክት ፡ ላምልኳቸውም ፡ ለሥራቸውም ፡ «ሚቶ
 ሎገር» ፡ የሚባል ፡ ስም ፡ ሰይመው ፡ ገድበውታል ፡ ሚቶ ፡ በግሪክ ፡
 ተረት ፡ ሎገር ፡ ወይም ፡ ሎጎስ ፡ ንግግር ፡ ነውና ፡ ሁለቱ ፡ ቃላት ፡
 ተያይዘው ፡ ተረታዊ ፡ የሆነ ፡ ጽሑፍ ፡ ወይም ፡ ታሪክ ፡ ማለትን ፡
 ያሳያሉ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ የዓለም ፡ ሊቃውንት ፡ ይህን ፡ ሁሉ ፡ እያወቁ ፡

አልፈው ፡ ነገሩን ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ ከመመልከትና ፡ ይኸን ፡ መጽ
 ሐፍ ፡ በየቋንቋቸው ፡ ተርጉመው ፡ ከማጥናት ፡ አልቦዘኑም ፡ ምክ
 ንያቱም ፡ የነዚህን ፡ አማልክትና ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ታሪካቸውን ፡
 ያነበብነውን ፡ የጥንት ፡ የገናና ፡ መንግሥቶች ፡ የግብፅን ፡ የገቢሉ
 ንን ፡ የአሶርን ፡ የፋርስን ፡ የጥንት ፡ ሥልጣኔያቸውን ፡ የታገኑና ፡
 የመርከብ ፡ ሥራቸውን ፡ የጦር ፡ መሣሪያቸውን ፡ የልብላቸውንና ፡
 የጦር ፡ መላቸውን ፡ የሥርዓተ ፡ ጋብቻቸውንና ፡ ፍቺያቸውን ፡ ለመ
 መርመር ፡ በጣም ፡ ስለሚያግዛቸው ፡ ይኸን ፡ ጽሑፍ ፡ በጣም ፡ አክ
 ብረው ፡ ይዘውታል ፡ ከሁሉም ፡ ይልቅ ፡ እውስጡ ፡ ባለው ፡ ፍልስ
 ፍና ፡ ከግሪኮች ፡ በኋላ ፡ የተነሡት ፡ ሮማውያን ፡ (ላቲኖች) ፡ የላቲ
 ኖቹም ፡ ቅርንጫፍ ፡ የሆኑት ፡ የምዕራብ ፡ ኤውሮፓ ፡ አገሮች ፡ ለሥ
 ልጣኔያቸው ፡ መሠረት ፡ አድርገውታል ፡ አንግሎ ፡ ባክሶን ፡ የሚ
 ባሉት ፡ የጀርመንና ፡ የእንግሊዝ ፡ ዐዋቂዎችም ፡ ሳይቀሩ ፡ ተጠቅ
 መውበታል ።

ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ሆኖ ፡ እነዚህ ፡ አማልክት ፡ ከወዴት ፡ ሞት ፡
 ወዴትስ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ ለሚጠይቅ ፡ አሁንም ፡ ተረትነቱን ፡
 ሳንዘነጋ ፡ መጡ ፡ የሚባልበትን ፡ የአሳብ ፡ አቅጣጫና ፡ በሕይወታ
 ቸው ፡ ዘመን ፡ ተዋጉ ፡ የተባሉትን ፡ አንዱን ፡ ምክንያት ፡ ነብዙ ፡
 በጥቂቱ ፡ የኢሲዎዶስንና ፡ የሆሚርን ፡ ጽሑፍ ፡ መሠረት ፡ በማድ
 ረግ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንጠቅሳለን ።

መጀመሪያ ፡ ዓለም ፡ ሳይፈጠር ፡ « ካእስ » ፡ ነበረ ። ካእስ ፡
 ማለት ፡ ባዶ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እኛ ፡ አግዚአብሔር ፡
 ይኸን ፡ ዓለም ፡ « እምነበ ፡ አልቦ ፡ ነበ ፡ ቦ ፡ ካለመኖር ፡ ወደ ፡
 መኖር ፡ አመጣው » ፡ እንደምንለው ፡ « አልቦ » ፡ ብቻ ፡ ከምንለው ፡
 ጋራ ፡ ይመሳሰላል ። ወይም ፡ ካእስ ፡ ማለት ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ባሕርና ፡
 መሬቱ ፡ (የብስና ፡ ቀላዩ) ፡ ስማይና ፡ ጠረፉ ፡ ሌትና ፡ ቀኑ ፡ በየመ
 ልኩ ፡ ሳይለይ ፡ ተደባልቆና ፡ ተዘባርቆ ፡ የነበረውን ፡ ሁኔታ ፡ ካእስ ፡
 ይሉታል ። መሬትን ፡ ስማይን ፡ ባሕርን ፡ ዕንቅልፍን ፡ ትዝታን ፡
 ጥትን ፡ ሕይወትን ፡ ዕውቀትን ፡ ይኸን ፡ የመሳሰለውን ፡ ሁሉ ፡
 የሰው ፡ ወይም ፡ የአምላክነት ፡ አምሳል ፡ አየሰጡ ፡ እንደሚጠሩ

ቸው፡ «ካህንም»፡ ሥፍራውና፡ ሁኔታው፡ በዝርዝር፡ ሳይገለጥ፡
እንደ፡ መዝሙሪያ፡ መስፍን፡ ይቁጥሩታል።

ከዚያ፡ በኋላ፡ «ጀላ»፡ መሬት፡ «ኤሮስ»፡ ፍቅር፡ ፍጥረትን፡
አገናኝና፡ አዋሐጅ፡ ተሰዩ። ባንድ፡ ወገን፡ ደግሞ፡ ከዚያው፡ ከካ
አስ፡ «ኤራስ»፡ ጩሳማና፡ «ኒክስ»፡ ሌሊት፡ ተወለዱና፡ እነርሱ፡
ደግሞ፡ «ኤቴርን»፡ ጽርሐ፡ አርያምንና፡ «ኤሚራን»፡ ቀንን፡
ወለዱ። መሬት፡ ደግሞ፡ ያላባት፡ «ኤራናስን»፡ ከዋክብት፡ ያሉ
በትን፡ ሰማይና፡ «ጳንጦስን»፡ ባሕርን፡ ተራራንም፡ ወለደች።
ከዚያ፡ በኋላ፡ ከጀላና፡ ከኤራናስ፡ «ከመሬትና፡ ከሰማይ»፡
ሦስቱ፡ (ጅኮሎፒ)፡ የሚባሉት፡ መልካቸው፡ በሰው፡ እምሳል፡
የተገለጸው፡ ተወለዱ፡ እነዚህም፡ የአማልክት፡ መልክ፡ ይዘው፡
ሳሉ፡ ዐይናቸው፡ ብቻ፡ ፩፡ ሆኖ፡ ያውም፡ እግንባራቸው፡ ማኸል፡
በመሆኑ፡ ይለያሉ። ከነሱም፡ ጋራ፡ ሦስቱ፡ «ኤካቶንኪሪ»፡ የሚ
ባሉ፡ እያንዳንዳቸው፡ መቶ፡ እጅ፡ ሃምሳ፡ ጭንቅላት፡ ያላ
ቸው፡ የአውሬም፡ የሰውም፡ የጉድ፡ መልክ፡ ያላቸውና፡ ግዙፍ፡
የሆኑ፡ ተወለዱ። እነሱም፡ በቡልካናስ፡ የብረት፡ ማቅለጫ፡
ቤት፡ የሚሠሩና፡ ዓለምን፡ ለመደባለቅ፡ የሚያስፈሩ፡ (ገፋዕተ፡
ደመናት፡ ወረዐይት)፡ ተብለዋል። ከነዚህ፡ በቀር፡ ከጀላና፡
ከኤራናስ፡ (ከመሬትና፡ ከሰማይ)፡ ጌቱ፡ ወንዶችና፡ ስድስቱ፡
ሴቶች፡ የሆኑ፡ ዐሥራ፡ ሁለቱ፡ ነገደ፡ ቴታኒ፡ ተወለዱ። የወንዶቹ፡
ስም፡ ዑቅያናስ፡ ቆዩስ፡ ክሪዎ፡ ኢፔሪዮኔ፡ ጀላፒቶ፡ ክሮኖ፡ የሴ
ቶቹ፡ ጅክ፡ ራክ፡ ቴሚስ፡ ምኔምኪን፡ ቴቴስ፡ ፈቤ፡ ነው። እነዚ
ህም፡ ከሰማይ፡ ከባልዮውና፡ ከመሬት፡ ከሚስትየዋ፡ የተወለ
ዱት፡ ወንድምና፡ እጎቶች፡ እርስ፡ በርሳቸው፡ ተጋብተው፡ ባልና፡
ሚስት፡ የሆኑና፡ የሰውም፡ የአማልክትም፡ አባት፡ የተባሉት፡
ናቸው። ዜውስና፡ ሚስቱ፡ ወይም፡ እጎቱ፡ ኤራ፡ የክሮኖና፡
የሬክ፡ ልጆች፡ የጀላና፡ የኤራናስ፡ (የመሬትና፡ የሰማይ)፡
የልጅ፡ ልጆች፡ መሆናቸው፡ ነው።

እንግዲህ፡ ኤራናስ፡ ገሚሶቹን፡ በመፍራት፡ ገሚሶቹን፡ በመ
ጥላት፡ በልጆቹ፡ ደስ፡ አልተሰኘም። በፍጥረታቸው፡ የጠላቸውን፡
እነችክሎፒን፡ እነኤካቶንኪሪን፡ ዕመቀ፡ ዕመቃት፡ አውርዶ፡ አሠ

ራቸው፡ የቀሩትንም፡ ለመግደል፡ ይፈልጋቸው፡ ዝምር። እናታ
ቸው፡ ጀላ፡ ግን፡ ስለ፡ ልጆቹ፡ በባሏ፡ ተናጻ፡ እርሱን፡ ለመግደያ፡
አንድ፡ የብረት፡ ማጭድ፡ ሠራችና፡ አባታችሁን፡ ግደሉ፡ ብላ፡
ብትሰጣቸው፡ የቀሩት፡ ፈሩ። ከሮኖ፡ ግን፡ ተቀበለና፡ ኤራናስ፡
በሚስቱ፡ አጠገብ፡ ተኝቶ፡ ዕንቅልፍ፡ ወስዶት፡ ሳለ፡ በማጭድ፡
አባሉ፡ ዘሩን፡ ቂርጦ፡ ቢጥለው፡ ከደሙ፡ ውስጥ፡ ኤሪኒና፡ ጂጋንት፡
ጎልያዶችና፡ ተቢቃዮች፡ የሚባሉ፡ ረዣዥም፡ ጦር፡ እንደ፡ ያዙ፡
ከኒንፈ፡ (የባሕር፡ የወንዝ፡ የሜካ፡ ትናንሽ፡ አማልክት)፡ ጋራ፡
ተወለዱ። እንደዚሁም፡ እባሕር፡ ከፈሰሰው፡ አባሉ፡ ዘር፡ እፍሮ
ዲት፡ ተወለደች፡ ይላሉ።

ከሮኖ፡ አባቱን፡ ኤራናስን፡ ከግደሉ፡ በኋላ፡ ከሚስቱ፡ ከሬክ፡
ጋራ፡ በታላቅ፡ ጌትነት፡ ይህን፡ ዓለም፡ ይገዛ፡ ዝምር። ጻሩ፡ ግን፡
ከቤትህ፡ ከሚወለዱት፡ ውስጥ፡ አንዱ፡ ከሥልጣንህ፡ ያወርድሃል፡
የሚሉ፡ ንግር፡ ነበርና፡ ሚስቱ፡ የምትወልዳቸውን፡ ሁሉ፡ ዕለ
ቱን፡ እየተቀበለ፡ ይውጣቸው፡ ዝምር። ከእናታቸው፡ ማሕፀን፡
እንደ፡ ወጡ፡ ወደ፡ አባታቸው፡ ሆድ፡ የገቡ፡ (የተዋጡ)፡ ኤስቴያ፡
ዴሚትራ፡ ለደስ፡ ፖሲዶን፡ ናቸው። እናትየዋ፡ ሬክ፡ በልጆቹ፡
መዋጥ፡ ስትጸጸት፡ የመጨረሻ፡ ልጅዋ፡ ዜውስን፡ አርግዛ፡ ከወለ
ደች፡ በኋላ፡ በቶሎ፡ ደበቀችና፡ በርሱ፡ ምትክ፡ ድንጋይ፡ በጨርቅ፡
ጠቅልላ፡ ለባሏ፡ ሰጠችው። እርሱም፡ ድንጋዩን፡ ልጁ፡ መስሎት፡
ዋጠው።

ዜውስም፡ ተወልዶ፡ በተደበቀበት፡ በከሬት፡ ደሴት፡ በጥ
በብ፡ አደገ፡ ኃይልም፡ ተሰማው። ከዚህ፡ በኋላ፡ ባባቱ፡ በክሮኖ፡
ሳይ፡ ጦርነት፡ እነሣበትና፡ ውጊያ፡ ገጠመው። አባቱንም፡ እሸነ
ፈና፡ እነዚያ፡ አስቀድመው፡ የተዋጡትን፡ ወንድሞቹንና፡ እጎቶ
ቹን፡ አስተፋው። ቢሆንም፡ ሌሎቹ፡ ወንድሞቹ፡ ላባቱ፡ ረዳት፡
ሆነው፡ ዜውስን፡ ከፋኛ፡ ተቋቁመውት፡ ነበርና፡ ጦርነቱ፡ በቴሳ
ልያ፡ ውስጥ፡ በሌሊምፒያ፡ አጠገብ፡ እስከ፡ I፡ ዓመት፡ አቆየ።
ነገር፡ ግን፡ አባቱ፡ ክሮኖ፡ አሥር፡ ዕመቀ፡ ዕመቃት፡ የሰደዳቸውን፡
ጅክሎፒንና፡ ኤካቶንኪሪን፡ ፈትቶ፡ ወደሱ፡ ወገን፡ አደረጋቸው።
እነርሱም፡ ለጦር፡ መሣሪያ፡ መብረቅ፡ ሠርተው፡ ሰጡትና፡ በዚያ፡

አባቱንና፡ የአባቱን፡ ወገኖች፡ አሸነፈ ። ገሚሶቹንም፡ ገደላቸው ።
የቀሩትንም፡ ከነሕይወታቸው፡ እያሠረ፡ ወደ፡ አንጦርጦስ፡ (ታር
ታር) ሰደዳቸው ። ጠባቂም፡ እነዚህን፡ ሃምሳ፡ ራስ፡ መቶ፡ እጅ፡
ያላቸውን፡ ግዙፍ፡ ፍጥረቶች፡ አደረገባቸው ።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ዜውስ፡ ባባቱ፡ ሥፍራና፡ ሥልጣን፡ ተተክቶ
መቀመጫው፡ ሁለመናው፡ ያንጸባርቃል፡ በተባለው፡ በአሊም
ፒያ፡ ተራራ፡ አድቴን፡ አላይ፡ ከተዘረዘሩት፡ ወንድሞቹና፡ እገቶቹ፡
ልጆቹም፡ ጋራ፡ ሆኖ፡ ይህን፡ ዓለም፡ በደስታ፡ ይገዛ፡ ዝመር፡
ይሉታል ። አንዲሁም፡ በርሱ፡ ዘመን፡ ከተፈጸመው፡ ተረታዊ፡
ነገር፡ ውስጥ፡ ባንድ፡ ፍሬና፡ ባንዲት፡ ቁንጉ፡ ምክንያት፡ የተነሣ
ውን፡ የትርፍን፡ የጦርነት፡ ታሪክ፡ ባጭሩ፡ ጠቅሰን፡ ከዚያ፡ ወደ፡
ትልቁ፡ አስከፊነድ፡ ታሪክ፡ አንሻገራለን ።

ምዕራፍ፡ ፳፮ ።

አከራካሪዋ፡ ፍሬና፡ የትርፍ፡ ጦርነት ።

ከሴት፡ አማልክት፡ ውስጥ፡ ኤሪስ፡ (ዲስኮርድ)፡ የምትባል፡ ነበ
ረች ። ርዕሷም፡ በአማልክቱ፡ መካከል፡ ሁከትና፡ የሚለያይ፡ ነገር፡
አየፈጠረች፡ ስምምነት፡ የምትነሣ፡ በመሆንም፡ በዚውስ፡ ትእዛዝ፡
ከአሊምፒያ፡ ተራራ፡ (መካነ፡ አማልክት)፡ ወደ፡ ምድር፡ ተጣለ
ችና፡ ከማገባራቸው፡ ተለየች ። በምድር፡ ሳለች፡ ቲቲና፡ ፒሊዎ፡
(የህግናው፡ የአኪል፡ አባትና፡ አናት)፡ በተጋቡበት፡ ቀን፡ ወደ፡
ሠርጉ፡ ሳትጠራ፡ በመቅረቷ፡ በጣም፡ ተበባጭታ፡ ነበርና፡ የሚ
ሉን፡ ፍሬ፡ (ይኸንንም፡ ፍሬ፡ የኤዲሲዮን፡ ላበር፡ ኤንሲክሎፔዲ፡
አዳምና፡ ሔዋን፡ ወደ፡ ሳቱበት፡ የበለሰ፡ ፍሬ፡ ያስጠጋዋል)፡ በእ
ጅዋ፡ ይዛ፡ ወደ፡ ሠርጉ፡ አዳራሽ፡ ገብታ፡ ለሠርጉ፡ በተቀመጡት፡
አማልክት፡ መካከል፡ ጣለችው ። በፍሬውም፡ ላይ፡ አንደዚህ፡
የሚል፡ ጽሕፈት፡ ነበረበት፤ « ከሁሉ፡ ይበልጥ፡ ቁንጉ፡ ለሆነ
ችው »፡ ይኸውም፡ ከመካከላችሁ፡ ቁንጉ፡ የሆነችው፡ ይኸን፡ ፍሬ፡
ወስዳ፡ ትብላ፡ ማለቷ፡ ነው ። በዚህ፡ ጊዜ፡ የዚውስ፡ ባለቤት፡ ኤሪስ፡
ከባሕር፡ አረፋ፡ ተወለደች፡ የምትባለዋ፡ አፍሮዲት፡ ከዚውስ፡

ጭንቅላት፡ የተወለደችው፡ አቱና፡ ሦስቱም፡ ተነሡና፡ አኔ፡ ቁንጉ፡
ነኝና፡ ይህችን፡ ፍሬ፡ ለመውሰድ፡ ይገባኛል፡ ሲሉ፡ እርስ፡ በርሳ
ቸው፡ ተርካከሩ ። ለእዚህ፡ ዋናው፡ አምላክ፡ ዜውስ፡ ከመካከላ
ችሁ፡ በቁንጉና፡ የምትበልጠውንና፡ ይህችን፡ ፍሬ፡ ለመውሰድ፡
የሚገባትን፡ አሌክሳንድር፡ (ፓሪድ፡ ወይም፡ ፓሪስ)፡ ይመስክር፡
ብሎ፡ ፈረደ ።

ለዚህም፡ አሌክሳንድር፡ አለበት፡ ድረስ፡ ወስዶ፡ እንደ፡
ጭብጥ፡ ዳኛ፡ የሚያመለክር፡ ሔርሚስ፡ (ሚርኩር)፡ የሚባለው፡
የመልእክትና፡ የጉዞ፡ አምላክ፡ ታዘዘ ። ሔርሚስ፡ ሦስቱን፡ ቁንጉ
ኸት፡ ይዞ፡ አሌክሳንድር፡ ከብት፡ ይጠብቅበት፡ ወደ፡ ንበረው፡
ወደ፡ ትርፍ፡ (ትሩዋ)፡ ከተማ፡ ሔደ ። በደረሱም፡ ጊዜ፡ ለአንደኛዋ፡
ሲመሰክር፡ ሁለቱ፡ አንዳይጠሉት፡ ስለ፡ ፈራና፡ ፍርዱ፡ ከባድ፡
ስለ፡ ሆነበት፡ አልመሰክርም፡ ብሎ፡ አንቢ፡ ብሎ፡ ነበር ። በኋላ፡
ግን፡ ኤራ፡ ለኔ፡ ብትመሰክርልኝ፡ የመላ፡ አስያን፡ ግዛት፡ «ህብተ፡
ምዙናን»፡ አስጥሃለሁ፡ ብላ፡ አባበለችው ። አቱና፡ ደግሞ፡ ለኔ፡
ብትመሰክር፡ በጦርነት፡ ግንባር፡ ሁሉ፡ ድልን፡ አንድታገኝ፡
«ኃይለ፡ መዊዕ»፡ አስጥሃለሁ፡ አለችው፡ አፍሮዲስ፡ ግን፡ በሰው
ዬው፡ ባሕሪ፡ ያለውን፡ ተመራምራ፡ ለኔ፡ ብትመሰክር፡ «ፍቅረ፡
አንስት»፡ አስጥሃለሁ፡ ወይም፡ ከዓለም፡ ቁንጉ፡ የሆነችው፡ አን
ድትወድህ፡ አደርጋለሁ፡ ብላ፡ ለመነችው ። እርሱም፡ በነገሩ፡
በብዙ፡ ከተጨነቀበት፡ በኋላ፡ ከግዛትና፡ ከድል፡ አድራጊነት፡
ይልቅ፡ የመጨረሻው፡ ፍቅር፡ ደስ፡ ስለ፡ አለው፡ በቁንጉና፡ አፍ
ሮዲት፡ ትበልጣለችና፡ ለርዕ፡ ይገባል፡ ብሎ፡ ፍሬውን፡ ስጣት ።
በዚህ፡ ጊዜ፡ ሁለቱ፡ ሴቶች፡ አማልክት፡ በአሌክሳንድር፡ ተናደው፡
ቂማቸውንም፡ በልባቸው፡ ይዘው፡ በቁጣ፡ ወደ፡ ሥፍራቸው፡
ተመለሱ ።

አሌክሳንድር፡ የትርፍ፡ ንጉሥ፡ የፕሪኒዎ፡ ልጅ፡ ነበረና፡
በልጅነቱ፡ ወራት፡ ከብት፡ ሲጠብቅ፡ ኖሮ፡ በኋላ፡ አባቱ፡ ስለ፡
ሞተ፡ ባባቱ፡ አልጋ፡ ተቀመጠ ። እንደ፡ ተሰጠው፡ ተሰፋ፡ በአፍ
ሮዲት፡ አባባይነት፡ (አማካይነት)፡ የስፓርታን፡ ንጉሥ፡ የሚኔላ
አን፡ ሚስት፡ (አሌኒን)፡ ወደደ ። ከባሏም፡ ቤት፡ ቀምቶ፡ ጠልፎ፡

አምጥቶ፡ በሚሰጥት፡ ለማግባት፡ አሰበ፡ በሰዚህ፡ የሰጥርታ፡
 ንጉሥ፡ ሚኒላክ፡ መንገድ፡ በሐደበት፡ ሰዓት፡ ከትርያ፡ ወደ፡ ስፓ
 ርታ፡ ለሌላ፡ ጉዳይ፡ የመጣ፡ አስመስሎ፡ በኋላ፡ ሚስቱን፡ እሌኒን፡
 ቀምቶ፡ ወደ፡ እገሩ፡ ወደ፡ ትርያ፡ ይዞ፡ ተመለሰ፡ (ትርያ፡ የጥሮ
 አድ፡ ከተማ፡ ቀድሞ፡ ቢቲንያ፡ የነበረበት፡ ዛሬ፡ በቱርክ፡ ግዛት፡
 ውስጥ፡ ያለው፡ ነው)።

ሚኒላክም፡ ከመንገድ፡ በገባ፡ ጊዜ፡ የተደረገበትን፡ ዐወቀ ።
 ከዚህ፡ በኋላ፡ ወደ፡ ጎረቤቶቹ፡ ወደ፡ ግሪክ፡ ነገሥታት፡ አብረው፡
 ሔደው፡ በትርያ፡ እንዲዋጉና፡ ጥቃቱን፡ እንዲወጡለት፡ ለመናቸ
 ወና፡ እሺ፡ አሉት። በዚህ፡ ምክንያት፡ የጦር፡ ዳደሞቻችንና፡ ወን
 ድሙን፡ አጋሚናን፡ ወዳጆቻን፡ እነአኪላን፡ እነአሊሲን፡ ጨምሮ፡
 ሚስቱን፡ በጦርነት፡ ለማስመለስ፡ ተዘጋጀ ። ጉዞ፡ ከመዝናኛ፡
 በፊት፡ ጦርነቱ፡ እንደሚቀናቸው፡ ለመለመን፡ ወይም፡ የድልን፡
 ምልክት፡ ለማየት፡ ለትንቢት፡ እምላክ፡ ለአጽሎን፡ ቤተ ፡ መቅ
 ደስ፡ መሥዋዕት፡ አቀረቡ። መሥዋዕቱም፡ በቀረበበት፡ ሰዓት፡
 በዚያው፡ በቤተ ፡ መቅደስ፡ አጠገብ፡ ከመሬት፡ አንድ፡ ትልቅ፡
 እባብ፡ ብቅ፡ አለና፡ እዛና፡ ላይ፡ ወጣ፤ በዛፉም፡ ላይ፡ ዘጠኝ፡
 በራሪ፡ ወፎች፡ የሰፈሩበትን፡ የወፍ፡ ቤት፡ አግኝቶ፡ አፈረሰና፡
 ዘጠኝንም፡ በየተራ፡ ዋጣቸው። ከዚህ፡ በኋላ፡ የዚህን፡ ትርጉም፡
 እንዲፈታ፡ ደንበኛው፡ ትንቢት፡ ፈቺ፡ ካልካንት፡ ተጠርቶ፡
 መጣና፡ ይህ፡ የሚሔድበት፡ የትርያ፡ ጦርነት፡ ዘጠኝ፡ ዓመት፡
 ግብዓቱንና፡ በአሥረኛው፡ ዓመት፡ ላይ፡ እንደሚቀናቸው፡ ተረጉ
 መላቸው። ዳሩ፡ ግን፡ ወደ፡ ዘመቻው፡ ጉዞ፡ ሲዝምሩ፡ ጎይለኛ፡
 ነፋስ፤ ተነሥቶ፡ መርከባቸውን፡ ያውከው፡ ዝምር። ይህም፡ የሆነ
 ነበት፡ ምክንያት፡ የጦር፡ ሠራዊት፡ ነቢይ፡ የሚባለውን፡ ያንኑ፡
 ካልካንትን፡ ጠየቁት ። እርሱም፡ ዋናው፡ አዝማች፡ አጋሚናን፡
 ልጁን፡ ኤፍጂኒን፡ ለአርጤምስ፡ (ዳያና)፡ ቤተ ፡ መቅደስ፡ ካልሠ
 ዋት፡ ነፋሱና፡ ማዕበሉ፡ አይቆምም፡ ሲል፡ ተናገረ። ከዚህ፡ በኋላ፡
 አጋሚናን፡ ልጁን፡ ይዞ፡ ለመሠዋት፡ ከቤተ ፡ መቅደስ፡ አጠገብ፡
 ቆሞ፡ ባለ፡ አርጤምስ፡ የኤፍጂኒን፡ ውበት፡ አይታ፡ ራራችላት ።
 ስለዚህ፡ በርሷ፡ ፈንታ፡ የአጋዘን፡ (የኃያል)፡ መሥዋዕት፡ ተቀበ

ለችና፡ እርሷን፡ የቤተ ፡ መቅደስ፡ አገልጋይ፡ እንድትሆን፡ በሕይ
 ወቷ፡ ለቀቀቻት ። ነፋሱና፡ ማዕበሉም፡ ወዲያው፡ ፀጥ፡ አለ ።

ከዚህ፡ በኋላ፡ መቶ ፡ ሺ ፡ የሚሆኑ፡ ከየነገዱ፡ የተሰበሰቡ፡
 ግሪኮች፡ በሺ፡ ፩፻፳፯፡ መርከብ፡ ተጉዘው፡ በዋናው፡ አዝማች፡
 በአጋሚናን፡ እየተመሩ፡ ወደ፡ ትርያ፡ ከተማ፡ ደረሱ ። የትርያ፡
 ሰዎችም፡ ግሪኮችን፡ ለመመለስ፡ ጎረቤቶቻቸውን፡ ይዘው፡ ይጠባ
 በቁ፡ ነበርና፡ ከተገናኙ፡ ዝምር፡ የፊት፡ ለፊትም፡ የደፈጣም፡
 ጦርነት፡ ሲያደርጉ፡ እስከ፡ ዘጠኝ፡ ዓመት፡ ቁዩ ። በዚህም፡ ጦር
 ነት፡ ኤራና፡ አቴና፡ አከራካሪዋን፡ ፍሬ፡ ሳያገኙ፡ በመቅረታቸው፡
 ለግሪኮቹ፤ እፍርዲት፡ ግን፡ ለትርያኖቹ፡ ይረዱ፡ ነበር ። ግሪኮቹም፡
 ወደ፡ ትርያ፡ በመጡ፡ ጊዜ፡ ለትርያኖቹ፡ ርዳታ፡ አማዞ፡ የሚ
 ባሉ፡ አርበኝነት፡ ያላቸው፡ የፊት፡ ቂነገሮች፡ በዋናዋ፡ የቂንጉ፡
 ንግሥት፡ በዴንቴሌሊያ፡ መሪነት፤ ኢትዮጵያውያን፡ ደግሞ፡ በኤ
 አስ፡ ልጅ፡ በሚምናን፡ መሪነት፡ መጥተው፡ ነበር፡ ይባላል ። ባለ
 ፈው፡ እንደተጻፈው፡ ኤላስ፡ (ትርጓሜው፡ ጎሕ) ፤ የ«ፈቦ»፡ (ትር
 ጓሜው፡ ፀሐይ)፡ አገት፡ ናት ። ከእገቷ፡ ከፀሐይ፡ እየቀደመች፡
 ጎሕ፡ ሲቀድ፡ ብርሃንን፡ ለሰው፡ የምትሰጥ፡ ነች ።

ወደ፡ ዋናው፡ ነገር፡ እንመለስ፤ ትርያኖቹ ፡ ብዙ ፡ ርዳታ ፡
 ቢያገኙም፡ እውጭ፡ ሆነው፡ ለመከላከል፡ ስላልቻሉ፡ እከተማቸው፡
 ቅጥር፡ ውስጥ፡ ሆነው፡ ይከላከሉ፡ ነበር ። የከተማቸውም፡ ዙሪያ፡
 ደኅና፡ ሆኖ፡ የተገነባ፡ ነበርና፡ ግሪኮቹ፡ ወደ፡ ከተማ፡ ገብተው ፡
 ሰዎቹን፡ አሸንፈው፡ እሌኒን፡ ለመውሰድ፡ ለጊዜው፡ አልሆነላቸ
 ውም ። በዚህ፡ ነገር፡ ተጨንቀው፡ ሲያወጡ፡ ሲያወርዱ፡ በመጨ
 ረሻ፡ ቀዋሉ፡ የተጻፈው፡ መላ፡ ተገኘ ። መላውንም፡ ያገኘው፡
 ኡሊስ፡ ነው፤ የሠራው፡ ግን፡ ኤፒዎስ፡ ነው፡ ይባላል ።

አንድ፡ ትልቅ፡ የፈረስ፡ መልክ፡ ያለው፡ እንጨት፡ ሠርተው፡
 በዕንጨቱ፡ ፈረስ፡ ውስጥ፡ ኃይለኞቹ፡ ተመርጠው፡ ከነመሣሪያ
 ቸው፡ ገብተው፡ እነሱ፡ ከውስጥ፡ ሲከፍቱት፡ እንደሚችሉ፡ ተቂ
 ለፈባቸው ። ከዚህ፡ በኋላ፡ ይኸንኑ፡ የዕንጨት፡ ፈረስ፡ እከተማው፡
 ቅጥር፡ በራፍ፡ ላይ፡ እስቀመጡና፡ የቀሩት፡ ግሪኮች፡ ወደ፡ ኋላ፡
 ሸሹ ። በማግሥቱ፡ ከከተማው፡ ቅጥር፡ ግቢ፡ ከትርያኖች፡ ጋራ፡
 የነበረ፡ ሲኖን፡ የሚባለው፡ የግሪክ፡ ተወላጅ፡ ይህ፡ የፈረስ፡

ሥዕል ፡ ትሮያን ፡ ለማሸነፊያ ፡ ግሪኮች ፡ የያዙት ፡ አምላካቸው ፡ ነው ፡
 ብሎ ፡ ለሹማምንቱ ፡ ነገረ ። ሲኖን ፡ ይኸን ፡ መናገሩ ፡ ለአገሩ ፡
 ሰዎች ፡ አድልቶ ፡ ትሮያኖችን ፡ ለማሳሳት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የግሪኮች ፡
 አምላክ ፡ አለመሆኑን ፡ ያውቃል ። ሹማምንቱም ፡ ካዩ ፡ በኋላ ፡ በው-
 ነትም ፡ ግሪኮች ፡ ጥለውት ፡ ተሸንፈው ፡ የሸሹ ፡ መሰላቸውና ፡ ወደ ፡
 ውስጥ ፡ አስገቡና ፡ አስቀመጡት ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ መሸቶ ፡ ሰው ፡
 በተኛበት ፡ ጊዜ ፡ በፈረሰ ፡ ሆድ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ የግሪክ ፡ ዠግ-
 ኖች ፡ ወጥተው ፡ ብዙዎችን ፡ የትሮያ ፡ ሰዎች ፡ ገደሉ ። በኋላም ፡
 ትልቅ ፡ እልቂት ፡ ከሚሆን ፡ በቁንገሮቹ ፡ በእሌኒ ፡ ምክንያት ፡
 ይኸን ፡ ጦርነት ፡ የቀሰቀሰት ፡ እስክንድርና ፡ ባልዮው ፡ ሜኔላኦ ፡
 ሁለቱ ፡ ብቻ ፡ ይዋጉ ፡ (ዱዬል ፡ ያድርጉ) ፡ አሸናፊውም ፡ ድል ፡
 አድራጊ ፡ ይሁንና ፡ እሌኒን ፡ ይውሰድ ፡ ተባለ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሁለቱ ፡
 ተጋጥመው ፡ ይደባደቡ ፡ ዠመር ። በመጨረሻም ፡ እስክንድር ፡
 ተሸንፎ ፡ ሊወድቅ ፡ ሲል ፡ ፍሬው ፡ ላንቺ ፡ ይገባል ፡ ብሎ ፡ የመስከ-
 ረላት ፡ አፍሮዲት ፡ (የፍቅር ፡ አምላክ) ፡ ደርሳ ፡ አዳኝቸው ። ዳሩ ፡
 ግን ፡ በሌላ ፡ ጊዜ ፡ ፊሎቲት ፡ የሚባል ፡ መርዝ ፡ ባለው ፡ በኤርኮል ፡
 ቀስት ፡ ወግቶ ፡ እስክንድርን ፡ ገደለውና ፡ ግሪኮች ፡ አሸነፉ ። እስክ-
 ንድርም ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ እሌኒ ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ የእስክንድርን ፡
 ወንድም ፡ ኤውፎቦንን ፡ አግብታ ፡ ነበር ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ አትወደውም ፡ ነበርና ፡ ለጠላቶቹ ፡ ለሜኔላኦና ፡
 ለኦሊስ ፡ አሳልፋ ፡ ሰጠችው ። እሱንም ፡ ጠላቶቹ ፡ አሠቃይተው ፡
 ገደሉት ። ሜኔላኦም ፡ ሚስቱን ፡ ይዞ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ስፓርታ ፡
 ከሞት ፡ ከተረፉት ፡ ጓደኞቹና ፡ ሕዝቦቹ ፡ ጋራ ፡ ጉዞ ፡ ዠመረ ።
 ነገር ፡ ግን ፡ በተሸናፊዎቹ ፡ በትሮያ ፡ ላይ ፡ በሠሩት ፡ ግፍ ፡ ምክን-
 ያት ፡ አማልክቱ ፡ እነዚህን ፡ በግሪኮች ፡ ላይ ፡ ተቆጥተው ፡ ስለነበረ ፡
 መርከቦቻቸውን ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ እያንገላቱ ፡ እንዲያውኩ ፡ ነፋ-
 ስንና ፡ ሞገድን ፡ አዘውባቸው ፡ ነበርና ፡ አሸናፊዎቹ ፡ ምንም ፡
 መቅኖ ፡ አላገኙም ። ሜኔላኦ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ስፓርታ ፡ ሳይገባ ፡
 ከክሬት ፡ ወደ ፡ ችፕሮ ፡ (ቆጵሮስ) ፡ ከፊንቂ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ሲቅበዘ
 በዝ ፡ ኖሮ ፡ ሞተ ፡ ይባላል ፡ ገሚሶቹ ፡ ደግሞ ፡ ፯ ፡ ዓመት ፡ ከተቅበ
 ዘበዘ ፡ በኋላ ፡ በ፯ተኛው ፡ ዓመት ፡ አገሩ ፡ ጉብቶ ፡ ሞተ ፡ ይላሉ ።
 ዋናው ፡ አዛማች ፡ አጋሚኖንም ፡ ወደ ፡ ቤቱ ፡ ወደ ፡ አርጎ ፡ እንደ ፡

ተመለሰ ፡ የገዛ ፡ ሚስቱ ፡ ክሊቴኔስቲራ ፡ ከወዳጅዋ ፡ ከኤጅስቶ ፡
 ጋር ፡ ሆና ፡ ገደለችው ።

ግሪኮች ፡ ከራሳቸው ፡ በመነጨው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ አምል-
 ኮና ፡ ታሪክ ፡ የነርሱንም ፡ እየሰጡ ፡ ከምሥራቅም ፡ ከሕንዶችና ፡
 ከቻይናዎች ፡ ከባቢሎንና ፡ ከፋርሶች ፡ ከፊንቂዎችም ፡ ጥቂት ፡
 ጥቂት ፡ እየተቀበሉ ፡ ደባልቀው ፡ እነሱም ፡ በቀን ፡ ብዛት ፡ ያንዱን ፡
 ጣዖት ፡ አምላክነት ፡ ለሌላው ፡ እየሰጡና ፡ እየለዋወጡ ፡ በዚህ ፡
 ዓይነት ፡ አምልኮ ፡ እስከ ፡ ክርስቶስና ፡ እስከ ፡ ሐዋርያት ፡ ዘመን ፡
 ኖሩ ። ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ባጅኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡
 ቢታጎራ ፡ የሚባል ፡ ሊቅ ፡ ተነሥቶ ፡ ከሰው ፡ ወደ ፡ ሰው ፡ የምትተ-
 ላለፍ ፡ የሕያዊት ፡ ነፍስና ፡ የእውነተኛውንም ፡ አምላክ ፡ መኖር ፡
 በጽሕፈት ፡ አድርጎ ፡ አዲስ ፡ ዓይነት ፡ ትምህርት ፡ አስተምሮ ፡ ነበር ።
 ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ያኽል ፡ ተቀባይ ፡ አላገኘም ። ግሪኮች ፡ በዘመ-
 ናቸው ፡ ሁሉ ፡ እነዚህን ፡ አማልክት ፡ ከልብ ፡ ያመልኳቸው ፡ ነበር ።
 እነዚህንም ፡ የሚጠራጠር ፡ መናፍቅ ፡ ተብሎ ፡ ይወቀሳል ፡ የሚክ-
 ድም ፡ ቢኖር ፡ ይገደላል ። ስመ ፡ ጥሩ ፡ የሆነው ፡ ፈላስፋቸው ፡ ስቅ-
 ሬጥስ ፡ (ሶክራት) ፡ እንደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሁሉን ፡ የፈጠረ ፡ አለ ፡
 በማለቱ ፡ አኒቶስና ፡ ሚሎቶስ ፡ በሚባሉ ፡ ተከሶ ፡ ተፈረደበትና ፡
 መርዝ ፡ ጠጥቶ ፡ ሞተ ።

የዚህ ፡ ጣዖት ፡ አምልኮ ፡ በክርስትና ፡ ይለወጥ ፡ ዘንድ ፡ ባለፈው ፡
 በግብፆችና ፡ በባቢሎን ፡ እንደተረክነው ፡ የክርስቶስን ፡ መምጣ-
 ትና ፡ የሐዋርያትን ፡ የነቅዱስ ፡ ጳውሎስን ፡ መነሣት ፡ የነቁስጦን
 ጢኖስንና ፡ የነቴዎዶስዮስን ፡ ንግሥ ፡ ጠበቀ ።

ምዕራፍ ፡ ፳፮ ።

የመቄዶንያ ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ፊልጶስ — የትልቁ ፡
 እስክንድር ፡ አነሣሥ ።

ከስፓርታና ፡ ከአቲና ፡ በሰሜን ፡ ከቴሳልያም ፡ በላይ ፡ በትራች-
 ያና ፡ በኢሊሪክ ፡ መካከል ፡ የመቄዶንያ ፡ ሕዝብ ፡ ነበር ። የነሱም ፡
 ኑሮ ፡ ቡብርዳማው ፡ አገር ፡ በተራራው ፡ ላይ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ላይ ፡
 ሰዎቹ ፡ ከተፈጥሮአቸው ፡ በጣም ፡ ኃይለኞችና ፡ ጠንካሮች ፡ ስለነ

በሩ፡ በየጊዜው፡ የተነሣባቸውን፡ ወረራ፡ እየተዋጉ፡ መልሰው፡ በነፃ፡ ይኖሩ፡ ነበር ። ስጥቂት፡ ዘመን፡ የያዟቸውን፡ ፋርሶችንም፡ በጥላቱና፡ ላይ፡ አሸንፈው፡ አስወጥተዋል ። የመቄዶንያ፡ ሕዝብ፡ ከታችኛው፡ የግሪክ፡ (አቴኖችና፡ ስፓርታዎች)፡ ሕዝብ፡ በቋንቋና፡ በልማድ፡ የተለዩ፡ ሕዝቦች፡ ናቸው ።

እነዚህም፡ ሕዝቦች፡ በ፫፻፳፡ ዓመት፡ ከክርስትና፡ በፊት፡ ፊልጶስን፡ በደንብ፡ አነገሡ ። ፊልጶስ፡ በምርኮ፡ ስም፡ ቴብ፡ ከሚባለው፡ የግሪክ፡ ከተማ፡ (ከአቴን፡ በላይ፡ የሚገኝ፡ በላዕላይ፡ ግብ፡ ከተማ፡ ስም፡ የሚጠራ)፡ በነበረ፡ ጊዜ፡ የግሪኮችን፡ አስተዳደርና፡ የወታደር፡ አቅድ፡ ደኅና፡ አድርጎ፡ ተምሮ፡ ነበር ። በግል፡ አገሩ፡ በመቄዶንያ፡ ከነገሠ፡ በኋላ፡ መላውን፡ የግሪክን፡ ሕዝብ፡ ባንድነት፡ ጠቅልሎ፡ የመግዛት፡ ምኞት፡ አደረገበት ። ለዚሁም፡ ወታደር፡ እየመለመለ፡ ለመርነት፡ መዘጋጀቱ፡ በግሪክ፡ አገር፡ በአቴናና፡ በአቲካ፡ ገና፡ አስቀድሞ፡ ተሰምቶ፡ ነበርና፡ ሕዝቡ፡ በሐሳብ፡ ሁለት፡ ተከፈለ ። አንደኛው፡ ከፍል፡ ዴሞስቲን፡ የሚባለውን፡ ገግግር፡ አዋቂ፡ መሪ፡ ይዞ፡ የመቄዶንያን፡ ሕዝብና፡ ፊልጶስን፡ እንደ፡ ባዕድ፡ በመቀጠሩ፡ ፊልጶስ፡ የአቴናን፡ ከተማና፡ ዙሪያ፡ እንዳያስገብር፡ መከላከል፤ ሁለተኛው፡ የመቄዶንያ፡ ሕዝብ፡ በልማድና፡ በቋንቋ፡ ቢለያዩም፡ ያው፡ የግሪክ፡ ሕዝብ፡ ስለሆነ፡ ፊልጶስን፡ እንደ፡ ንጉሥ፡ እንቀበለው፡ እንጂ፡ አንዋጋው፡ ብሎ፡ ኤስኪን፡ የሚባለውን፡ መሪ፡ ይዞ፡ የተነሣ፡ ነበር ። በዚህም፡ ላይ፡ ፊልጶስ፡ የወርቅ፡ ገንዘብ፡ በስሙና፡ በመልኩ፡ አስቀርጾ፡ ይኸንኑ፡ ለዋና፡ ለዋና፡ ለየቀንደኛው፡ ሰው፡ ውስጥ፡ ውስጡን፡ እየላከ፡ እንዲቀበሉት፡ በገንዘብም፡ በሰብክትም፡ ያባብል፡ ነበር ። ነገር፡ ግን፡ ሁሉ፡ ሲገብርላት፡ ዴሞስቲን፡ ብቻ፡ እምቢ፡ አለ ። ኤስኪንም፡ በገንዘብ፡ አገሩን፡ የሸጠ፡ ከዳተኛ፡ እያለ፡ በዲስኩር፡ ይዘልፈው፡ ነበር ። ዳሩ፡ ግን፡ ይኸው፡ ዴሞስቲን፡ ወገኖቹን፡ ይዞ፡ ፊልጶስን፡ ለመከላከል፡ ሲሔድ፡ ከልቂዱን፡ (ኬልቂዶንያ)፡ ላይ፡ ተሸንፎ፡ ተመለሰ ።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ፊልጶስ፡ ከነሠራዊቱ፡ እየገፋ፡ የአቴንን፡ ከተማ፡ ለመያዝ፡ ይሰናዳ፡ ጀመር ። የቴብና፡ የአቴና፡ ሰዎችም፡

ደኅና፡ አድርገው፡ ለመከላከል፡ ሁለተኛ፡ ተዘጋጁ፤ መሪያቸውም፡ ዴሞስቲን፡ የፊልጶስን፡ ወራሪነት፡ ለማቆም፡ የተቻለውን፡ ሁሉ፡ ዝግጅት፡ አደረገ ። ዳሩ፡ ግን፡ የፊልጶስ፡ ጦር፡ እነዚህን፡ ቂርንያ፡ ላይ፡ ድል፡ አድርጎ፡ አቴንን፡ ስለያዘ፡ በመላው፡ በግሪክ፡ አገር፡ ላይ፡ ሥልጣኑን፡ አሳመነ ። ከዚህ፡ በኋላ፡ ፊልጶስ፡ ትልቁን፡ የፋርስ፡ መንግሥት፡ ማስገባር፡ በአሳቡ፡ መጣበት፡ ስለዚህ፡ ከክርስትና፡ በፊት፡ በ፫፻፳፯፡ ዓመት፡ በቆሮንቶስ፡ ከተማ፡ ላይ፡ መላው፡ የግሪክ፡ ሕዝብ፡ እንዲሰበሰብ፡ በአዋጅ፡ አዘዘ ። ሕዝቡም፡ ተሰብስበው፡ የወረራውን፡ ዝግጅት፡ በሚያደርግበት፡ መከከል፡ ፊልጶስን፡ ፓውባኒያስ፡ የሚባል፡ ከጫዋ፡ ዘር፡ ወገን፡ የሆነ፡ የመቄዶንያ፡ ሰው፡ በጩቤ፡ ወግቶ፡ ገደለው ። እንዲገድለውም፡ ያስደረገችው፡ አሊምፒያስ፡ የምትባለው፡ ሚስቱ፡ (የእስክንድር፡ እናት)፡ ናት ። ምክንያቱም፡ በጠባይዋ፡ ከልክ፡ ያሰፈ፡ ተጠራጣሪና፡ ፈሪ፡ ስለነበረች፡ ለትሆነችም፡ ብሎ፡ ይፈታኛል፡ ብላ፡ ሰግታ፡ ነው፡ ይላሉ፡ አንዳንዶቹም፡ እስክንድር፡ አስገደለው፡ ይላሉ ። የሆነ፡ ሆኖ፡ ፊልጶስ፡ ሲሞት፡ በዙፋኑ፡ ልጁ፡ እስክንድር፡ ተተካ ።

እስክንድር፡ ከፊልጶስና፡ ከአሊምፒያስ፡ በ፫፻፶፯፡ ዓመት፡ በመቄዶንያ፡ ከተማ፡ በፒላ፡ ተወሰደ፤ እስኪያድግም፡ ድረስ፡ መምህሩ፡ በሊቅነቱ፡ በፍልሥናናው፡ ዓለም፡ ያወቀው፡ አሪስቶት፡ (አርስጣጣሊስ)፡ ነበር ። አሪስቶትም፡ ለእስክንድር፡ አስተማሪው፡ ብቻ፡ አልነበረም፤ ከነገሠ፡ በኋላም፡ ወዳጁና፡ የፖሊቲካና፡ ያስተዳደር፡ አማካሪው፡ ነበር ።

እስክንድር፡ መልኩ፡ ቀና፡ ሆኖ፡ በጠባዩ፡ ቸርነትም፡ ጥብቅነትም፡ ጭካኔም፡ ድፍረትም፡ የተደባለቀበት፡ ኃይለኛ፡ ወጣት፡ ነበር ። ይኸን፡ ጠባይ፡ ከተፈጥሮው፡ የያዘ፡ እስክንድር፡ በአሪስቶት፡ ትምህርት፡ ከተገራ፡ ወዲህ፡ የሚያየው፡ ሁሉ፡ ይኸ፡ ወጣት፡ ወደፊት፡ ትልቅ፡ ታሪካዊ፡ ሥራ፡ የሚሠራ፡ ነው፡ እያለ፡ አሳቡን፡ አሣረፈበት ። የድፍረቱም፡ ምልክት፡ የታየው፡ ገና፡ በልጅነቱ፡ ነው ።

አባቱ፡ ፊልጶስ፡ በሕይወቱ፡ ባለ፡ አንድ፡ ማንም፡ ሊወጣበት፡ ያልቻለ፡ ያልተገራ፡ ፈረስ፡ ነበር ። ጉበዛዝት፡ የተባለት፡ ሁሉ፡

ንጉሡና ሕዝቡ ሰላሳት ለደባባይ ብዙ ጊዜ ለመውጣትና ለመጋባብ ሞከረው ሲያቅታቸው እስከንድር ቆሞ ይመለከት ነበር። ከዚያ ከቆመበት ሰዓት ብሎ ሔደና ፈረሱን ተቀብሎ መዝናኛው በእጁ ዳሰሰው ከዚያም ፈረሱ የገዛ ጥላውን እያየ እንዳይያነብር ሙሉ ፀሐይ ወደ አለበት አዞረና ንጉሡም ሕዝቡም ሲመለከቱት ዘሎ ወጣበት ፈረሱም እጥባቂ ነበርና ይዞት ሽምጥ ሮጦ ይኸ ፈረሰ በዚህ ሩጫውና ደንባሪነቱ አንድ ዘንድ ጥሎ ይሰባብረዋል፤ እየተባሰ በትልቅ ሥጋት ሲጠበቅ እስከንድር ፈረሱን በግልበያ አድክሞ ባንድ ወገን እየጋለበ ብቅ አሰና ከፈረሱ ወርዶ ወደ አባቱ ሔደ። አባቱም ባገኘው ጊዜ ጉብዝናውን ለአድንቆ «ላንተ መቄዶንያ እይበቃህምና (ይጠብሃልና) ሌላ ግዛት ፈልግ» አለው። ይባላል፤ አባቱም ሲሞት ዕድሜው ኻያ ዓመት ስለነበረው በዚሁ ዕድሜው በአባቱ ዙፋን ወጥቶ ተቀመጠ።

ከዚህ በኋላ የቱብ ከተማ ሰዎች ሸፍተውበት ነበርና እነሱን በጦር ኃይል አሳምኖ ከአረጋገጠ ወዲህ አባቱ አለበ ሳይፈጽመው የቀረውን የትልቁን ንጉሥ የዳርዮስን አገር ፋርስን ለመውረር ይዘጋጅ ዝምር እንደምንም ጅሺ ፈረሰኛ ፅሺ የእግረኛ ጦር ከተሰበሰበለት በኋላ በ፲፱፻፱ ዓመት በግሪክ በኢሶስ ቊጥሩ የበረከተውን ዳርዮስ ልኮት የነበረውን የፋርስን ጦር ተዋግቶ ድል አድርጎ መለስ ከዚህም በኋላ ወደ ፈንቄ ሔዶ የጢሮስን ከተማ ተዋግቶ ያዘ። ከዚያም አልፎ ከገዥዎቹ ከፋርሶች ተዋግቶ ግብፅን ወረረ። የግብፅም ሕዝብ ፋርሶችን ጠልቶ ነበርና እስከንድርን እንደነፃ አውጭ ንጉሥ ቂጠሩት ሰቀድሞ ፈርዖኖች ይሰጡት የነበረውን የእሞን ልጅነትን ስያሜ ለርሱ ሰጡት ከዚህ በኋላ እስከንድር አገሩን ሰላም አድርጎ ሲጫርስ እስከ ዛሬ በሰሙ የምትጠራዋን ከተማ እስከንድርያን መሠረተ ከዚያ የመጀመሪያውን የፋርስን አገር ወረራ ወደ ፍጻሜ ሰማድረሰ ፈቱን ከግብፅ ወደ ፋርስ መለሰ።

ትልቁ እስከንድርና ዳርዮስ በአርቤላ (አሶር) ያደረጉት ጦርነትና የዳርዮስ እግረት የፋርሶችና የመቄዶንያውያን መቀናጃት የወዳጁ የከሊቶስ እግረት የእስከንድር ምኞትና ፍጻሜው።

ትልቁ እስከንድር የግብፅ ግዛት ከፋርሶች በጦር ኃይል ወሰዶ የራሱ ግዛት አድርጎ አደላድሎ በያዘበትና ሕዝቡም በደስታ ተቀብሎት ባገሩ ሹም ሽር አድርጎ ከካህናቱ «የእሞን ልጅ» የሚባለውን ስያሜ በተቀበለበት ጊዜ ከግብፅ በደቡብ በኩል በተለይ በመርዌ ከተማ ሕንደኬ (ከንዳኬ) የምትባል የኢትዮጵያውያን ንግሥት የራሷን መንግሥት ትመራ ነበር። እርሷም የእስከንድርን አሸናፊነት የፋርሶችን ውድቀት በሰማች ጊዜ መላክተኛ ልካበታሰች የዚህንም ሁኔታ የእስከንድርን የወረራ ታሪክ በዚህ ምዕራፍ ከፈጸምን በኋላ በሚቀጥለው እስከንጽፈው ድረስ አሁን እስከንድር ዳግመኛ ዳርዮስን ለመውጋት ወደ ፋርስ ጠረፍ ያደረገውን ጉዞ እንመልከት።

እስከንድር ከግብፅ ተመለሶ በኤፍራጥስ ወንዝ በኩል አድርጎ ከፋርሱ ንጉሥ ከዳርዮስ ፫ኛ ጋር ለመውጋት በሚጓዝበት ጊዜ የብዙ ነገሥታት (ሠላሳ ሳትራፕ) ጌታ የሆነው ዳርዮስ ከልዩ ልዩ ነገድ የተጠራቀመ ቊጥሩ እስከ ፩ ሚሊዮን የሚደርስ ጦር ይዞ ተጠባበቀው ቢሆንም አስቀድሞ በተደረጉት ጦርነቶች የወጣቱ የእስከንድር ደፋርነት የጦር መላ አዋቂነቱና አመራሩ የጦር ሠራዊቱ ጀግንነት ተገምቶና አስፈርቶ ነበርና ፩ ሚሊዮን ጦር ያስከተለው ዳርዮስ ከአርባ ሺ እግረኛ ከ፲፱ ፈረሰኛ የማይባል ጦር የያዘውን እስከንድርን ዕርቅ ጠየቀው በዕርቁም «ሴቷን ልጄን ለሚሰትነት ልስጥህና ከኤፍራጥስ ወንዝ ወደ ምዕራብ ያለውን አገር አንተ ከወደ ምሥራቅ ያለውን አገር

እኔ፡ ይገር፡ ግዛት፡ ተካፍላለች፡ በሰላም፡ በየአገራችን፡ እንቀመጥ፡ ብሎ፡ ላከበት ። መቼም፡ እንደ፡ እስክንድር፡ ያለ፡ የ፴፡ ዓመት »፡ ወጣት፡ እስካሁን፡ ባንደኛውም፡ የጦር፡ ግንባር፡ ተሸንፎ፡ የማያውቅ፡ ዓለምን፡ ጠቅሎ፡ ለመግዛት፡ ምኞት፡ ያለው፡ የከፍያን፡ ዕርቅ፡ መቀበል፡ እንደማይሆንሉት፡ የታወቀ፡ ነው ።

ስለዚህ፡ ከዳርዮስ፡ የመጣውን፡ መልእክት፡ ከመኳንንቱ፡ ጋር፡ ሲመለከት፡ ባጠገቡ፡ ያለው፡ ፓርሜኒዮን፡ የሚባለው፡ የጦር፡ አሰቃው፡ «እኔ፡ እስክንድርን፡ ብሆን፡ ይኸን፡ ዕርቅ፡ እቀበል፡ ነበር»፡ ብሎ፡ ተናገረው፡ እስክንድርም፡ «እኔም፡ ፓርሜኒዮንን፡ ብሆን፡ ኖሮ፡ እቀበል፡ ነበር»፡ ብሎ፡ በአምላኩ፡ በዚውስ፡ ግሎት፡ የዚህን፡ ትርጓሜ፡ ለእንባቢ፡ ማብራራት፡ የሚያስፈልግ፡ አይመስለኝም፡ ባጭሩ፡ የእስክንድር፡ አሳብ፡ እንዳንተ፡ ፈሪ፡ ብሆን፡ ኖሮ፡ ወይም፡ አንተን፡ ፈሪውን፡ ብሆን፡ ኖሮ፡ ይኸን፡ የመሰለውን፡ ዕርቅ፡ እቀበል፡ ነበር፤ ነገር፡ ግን፡ እኔ፡ ደፋር፡ እስክንድር፡ ነኝና፡ ይኸን፡ የመሰለ፡ ዕርቅ፡ አልቀበልም፡ ግሉቱ፡ ነው ።

ለፓርሜኒዮን፡ ይኸን፡ ከመሰለ፡ በኋላ፡ ለዳርዮስ፡ ደግሞ፡ «ባንድ፡ ሰማይ፡ ሁለት፡ ፀሐየች፡ እሱን፡ እነሱስ፡ ተቀራርበው፡ ሊያበሩ፡ ይችላሉን? እንደዚሁም፡ ሁለት፡ ነገሥታት፡ በፃድር፡ ተስማምተው፡ ሊገዙ፡ እይችሉም»፡ ብሎ፡ የላከበትን፡ ዕርቅ፡ አለመቀበሉን፡ በፀሐይና፡ በሰማይ፡ መስሎ፡ ላከበት ። ስለዚህ፡ ሁለቱም፡ ጦራቸውን፡ እንደያዙ፡ ጉዟቸውን፡ ቀጥለው፡ እንደ፡ አውሮፓ፡ ቱሞር፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፈት፡ በ፫፻፴፩፡ ዓመት፡ አርበላ፡ ከሚባለው፡ ከጤግሮስ፡ ወንዝ፡ ወደ፡ ምሥራቅ፡ ሲል፡ በአሶር፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ ተጋጠሙ ። ወጊያው፡ ተገምሮ፡ ወታደር፡ ከወታደር፡ በዘመኑ፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ በቀስትና፡ በጉራዴ፡ በሰይፍና፡ በጦር፡ በሚዋጋበት፡ ጊዜ፡ የግሪክ፡ ጦር፡ እንደለመደው፡ በሩጫና፡ በፈረስ፡ ግልበያ፡ የፋርስን፡ ጦር፡ ጥሶ፡ ወደ፡ መካከል፡ ገባ ። ግንባር፡ ቀደም፡ ሆኖ፡ ለመምራት፡ ዘወትር፡ የሚደፍረው፡ እስክንድር፡ ራሱ፡ አባርሮ፡ ዳርዮስን፡ ሊማርከው፡ ነበር ። ነገር፡ ግን፡ ዳርዮስ፡ የጦርነቱን፡ አዝማሚያ፡ ሲመለከት፡

ከወርቅ፡ ሠረገላው፡ ላይ፡ በፍጥነት፡ ወርዶ፡ በፈረሱ፡ ተጋብቶ፡ በሽምጥ፡ ግልበያ፡ ከጦርነቱ፡ ቦታ፡ እምልጦ፡ ወደ፡ ጌላው፡ ሸሸ ።

ከዚህ፡ በኋላ፡ በሚሊዮን፡ የተቋጠረው፡ የዳርዮስ፡ ጦር፡ ፍርስርሱ፡ ወጥቶ፡ ግማሹ፡ ሸሸ፤ የቀረውም፡ ተማረክ ። እስክንድርም፡ ባወቃደሩ፡ እንደታጀበ፡ ሰሙ፡ ጥሩዬቱን፡ ከተማ፡ ባቢሎንን፡ ያዛት፤ ሱስ፤ ፔርሴፖሊስ፤ ፓላርጋድ፡ የሚባሉት፡ ከተሞች፡ ሁሉ፡ ከደለበው፡ ሀብታቸው፡ ጋር፡ በግሪኮች፡ እጅ፡ ወደቁ ። ከዚያ፡ እስክንድር፡ ዳርዮስ፡ የሸሸበትን፡ ዳካ፡ እየተከታተለ፡ ወደ፡ ሰሜን፡ ምሥራቅ፡ ሲጓዝና፡ ሊደርስበት፡ ትንሽ፡ ሲቀረው፡ ቤሶስ፡ የሚባል፡ የፋርስ፡ ተወላጅ፡ ያንድ፡ አውራጃ፡ አገረ፡ ገዥ፡ ዳርዮስን፡ ይዞ፡ ገደለው፡ የሚሉ፡ ወራ፡ ለእስክንድር፡ መጣሉት፡ ዳዊት፡ በሳላል፡ ገዳይ፡ እንዳልተደሰተ፡ እስክንድርም፡ አልተደሰተም ። ነገሥታት፡ ባላጋራቸውም፡ ቢሆን፡ አንዱ፡ ንጉሥ፡ በሌላ፡ በው፡ እጅ፡ እንዲሞት፡ አይፈልጉም፡ « በኔም፡ ቀን፡ ይኸው፡ ነው » የሚል፡ መንፈስ፡ ይመጣባቸዋል ።

ስለዚህ፡ ቤሶስ፡ እስክንድርን፡ ያስደሰተ፡ መስሎት፡ የዳርዮስን፡ ሬሳ፡ ይዞ፡ በቀረብ፡ ጊዜ፡ ከአሸናፊው፡ ያላሰበው፡ ነገር፡ ደረሰበት ። እስክንድር፡ ለዳርዮስ፡ ሬሳ፡ ስንጉሥ፡ የሚገባ፡ ክብር፡ ሰጥቶ፡ በማዕርግ፡ እንዲቀበር፡ አደረገና፡ የዳርዮስን፡ ወንድም፡ አስጠርቶ፡ የወንድምህን፡ ገዳይ፡ በፈቀደህ፡ ዓይነት፡ አሠቃይተህ፡ ግደለው፡ ብሎ፡ ቤሶስን፡ አስረክበውና፡ ተሠቃይቶ፡ ሞተ ።

ቀጥሎ፡ እስክንድር፡ ከድል፡ ወደ፡ ድል፡ እየተራመደ፡ አሁንም፡ ግዛቱን፡ ወደ፡ ምሥራቅ፡ ለማስፋፋት፡ ያን፡ ጊዜ፡ አራቱዚ፡ ወደሚባለው፡ ዛሬ፡ አፍጋኒስታን ፣ ወደሚባለውና፡ ወደ፡ ባክትሪያን፡ (የዛሬው፡ ቱርክሰታን) ፣ ጉዞውን፡ ቀጠለ ። ዳሩ፡ ግን፡ በነዚህ፡ አገሮች፡ ያለው፡ የፀሐይ፡ ሐሩርና፡ የደጋ፡ በረዶ፡ እየተፈራረቀ፡ የግሪኮችንና፡ በቅርብ፡ ከያዘበት፡ የተመለመለውን፡ ጦር፡ አዳክመበት ። ከዚያ፡ ወደ፡ ደቡብ፡ መሰለ፡ ብሎ፡ የሕንድን፡ አገር፡ ለመውረር፡ ተዘቀዘቀ ። በዚያም፡ ፖሮስ፡ ከሚባል፡ ካንድ፡ የሒንዱ፡ መስፍን፡ ጋር፡ ተዋግቶ፡ ግሪክና፡ ምን፡ ላድርግላህ፡ ወይም፡ እንደምን፡ አድርጌ፡ ልያዝህ፡ ብሎ፡ ጠየቀው፡ ያም፡ «እን

ዳንድ፡ንጉሥ፡አድርገህ፡ያዘኝ ብሎ፡ መሰበሰቡት፡ እስከንድርም፡ በግዛትህ፡ንጉሥነትህን፡ መርቁልሃለሁ፡ እለውና፡ ሁለቱ፡ ወዳጅ፡ ሆኑ፡ ይባላል።

እስከንድር፡ አሁንም፡ ከሒንዱ፡ ወደ፡ ጋንዥ፡ (ሂንዱስታን) መዝለቅ፡ ፈለገ። ዳሩ፡ ግን፡ በዚህ፡ ጊዜ፡ ጉዞ፡ የደከማቸው፡ ዌርነት፡ የሰለቻቸው፡ ወታደሮቹና፡ ሹማምንቱ፡ እያጉረመረሙ፡ ጨርሰው፡ እምቢታቸውን፡ አስታወቁ። በዚህም፡ እስከንድር፡ አኩር፤ ረቀን፡ ሙሉ፡ ከሰው፡ ሳይነጋገር፡ በድንኳኑ፡ ውስጥ፡ ተቀመጠ። በመጨረሻም፡ የወታደሩን፡ መድከምና፡ መጉዳት፡ ራሱ፡ ስለተረዳው፡ ወደፊት፡ እንግፋ፡ ብሎ፡ ወታደሩን፡ ግስገዳድም፡ የማገዳገብ፡ መሆኑን፡ ስለተረዳው፡ ቅርታውን፡ በልቡ፡ እንደተሸከመ፡ ዳርዮስን፡ ካሸነፈ፡ ዝምሮ፡ አራት፡ ዓመት፡ ያህል፡ በምሥራቅና፡ በሕንድ፡ በማያውቃቸው፡ አገሮች፡ ሲጓዝ፡ ሲዋጋ፡ ሲያሳምን፡ ኖሮ፡ እሁን፡ በ፫፫፻፳፯፡ ዓመት፡ ሳይ፡ ከሕንድ፡ አገር፡ በፋርስ፡ ደቡብ፡ በኩል፡ አድርጎ፡ ረጋቡንና፡ ጥሙን፡ የበረሃውን፡ ሐፋር፡ የደጋውን፡ በረዶና፡ ብርድ፡ ከነሠራዊቱ፡ ታግሦ፡ በስንት፡ ድካም፡ ተመልሶ፡ በ፫፫፻፳፱፡ ዓመት፡ ሱስ፡ (የኤላም፡ ከተማ) ገባ። ከዚያም፡ ግብፃውያን፡ የግሪክ፡ የጳሌል፡ የፋርስና፡ የባቢሎን፡ የኤላም፡ አገር፡ ሁሉ፡ ሕዝብና፡ ነገሥታት፡ በተሰበሰቡበት፡ የዓለም፡ ንጉሥነቱን፡ አክበረ። የሕንድኬ፡ ንግሥት፡ መልከተኞችም፡ ይኸን፡ በዓል፡ ተካፍለዋል።

ዋናው፡ የትልቁ፡ እስከንድር፡ አሳብና፡ ምኞት፡ ከፀሐይ፡ መውጫ፡ እስከ፡ ፀሐይ፡ መግቢያ፡ ድረስ፡ የሚገኘው፡ ዓለም፡ አንድ፡ ሆኖ፡ ሕዝብ፡ አሕዛብ፡ ባንድነት፡ ተቀይጠው፡ እርሱ፡ የዓለም፡ ንጉሥ፡ ለመሆን፡ ነው። ራሱ፡ እንደተረዳው፡ አረብቴቶችም፡ እንደሚመክረው፡ እኔ፡ መቄዶናዊ፡ (ግሪክ)፡ ነኝ፤ ሌላው፡ ሕዝብ፡ አይረባም፤ የኔ፡ አምላክ፡ ዜውስ፡ ከሌሎች፡ አገሮች፡ አማልክት፡ ይበልጣል፡ ሳይል፡ በደረሰበት፡ አገር፡ ያለውን፡ ሕዝብ፡ አክብሮ፡ ለማዳቸውን፡ ማጽደቅ፡ አማልክቶቻቸውን፡ መሳለም፡ ይወድ፡ ነበር። ኢየሩሳሌም፡ በገባ፡ ጊዜ፡ (የጀሆባሕ፡ የጳሌል፡ አምላክ)፡ መልክተኛ፡ ነው። በግብፅ፡ የአዋን፡

ልጅ፡ በጢሮስና፡ በሲዶና፡ በአሶር፡ የሞሎክ፡ የአስታርት፡ ልጅ፡ ተባለ። ባሞሩ፡ አገሮች፡ ሁሉ፡ በየቋንቋቸው፡ የአማልክቶቻቸው፡ ልጅ፡ አደረጉት። እርሱም፡ ከሁሉ፡ እየመሰለ፡ ሁሉንም፡ አስደሰተ፤ ከፋርስ፡ አገር፡ ገጸ፡ በረከትና፡ ግብር፡ እየያዙ፡ እሱን፡ ለመሳለም፡ የሚመጡትን፡ የፋርስ፡ መሳፍንትና፡ ሕዝብ፡ ልክ፡ እንደፋርስ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ እንደዳርዮስ፡ የፋርስን፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ልብሰ፡ መንግሥት፡ ለብሶ፡ ተቀበላቸው። የነርሱንም፡ መሳፍንት፡ በደስታ፡ እየተቀበለ፡ በሹመታቸው፡ እያጸና፡ ባለሟል፡ አደረጋቸው።

በዚህ፡ ዓይነት፡ ከአርያን፡ (ጀርመን)፡ ዘር፡ በቀር፡ የቀረው፡ አይረባም፡ ብሎ፡ በቅርብ፡ ጊዜ፡ ከተነሣው፡ ከሂትለር፡ እስከንድር፡ ብልጫ፡ አለው፡ እስከንድር፡ ሁሉን፡ በየወጉ፡ በየአምልኮው፡ ሲያስደስት፡ በጠቅላላው፡ አረመኔና፡ ጨዋ፡ ባዕድና፡ ወገን፡ ሳይባል፡ ሁሉ፡ አንድ፡ ወገን፡ የሆነ፡ የዓለም፡ ሕዝብ፡ ሆኖ፤ የዓለም፡ ንጉሥ፡ እርሱ፡ ብቻ፡ ለመሆን፡ ምኞት፡ እንደነበረው፡ በየታሪኩ፡ ይገኛል።

የርሱን፡ ታሪክ፡ የጸፈለት፡ ፕሉታርክ፡ የሚባል፡ ቅርብ፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በኋላ፡ ከሃምሳ፡ እስከ፡ ፩፻፳፭፡ ዓመት፡ የነበረ፡ የግሪክ፡ ተወላጅ፡ ነው። ይህ፡ ሰው፡ ከብዙ፡ የሞራል፡ መጽሐፍ፡ መካከል፡ የእስከንድርን፡ የሕይወት፡ ታሪክ፡ በግሪክ፡ ቋንቋ፡ ጽፎት፡ የነበረው፡ በኋላ፡ በየቋንቋው፡ ተተርጉሟል። በዚሁ፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ በእስከንድር፡ ሐሳብ፡ እንደዚህ፡ ይላል። ለእስከንድር፡ ሁሉን፡ ለመሰብሰብና፡ ባንድነት፡ አድርጎ፡ ለመዳኘት፡ እምላክ፡ እንደላከው፡ ያምን፡ ነበር። ዓለም፡ ሁሉ፡ እንዳንድ፡ ቤተ፡ ሰብ፡ እንዲሆን፡ ይመኝ፡ ነበር። በልማድም፡ በመሣሪያም፡ በግሪክና፡ በአረማዊ፡ መካከል፡ ልዩነት፡ ሳይሆን፡ ደጉ፡ ሁሉ፡ ግሪክ፡ ከፋው፡ ሁሉ፡ አረመኔ፡ እንዲባል፡ ያሰብ፡ ነበር። ዓለም፡ ሁሉ፡ ተሰብስቦ፡ በአንድ፡ ዋንጫ፡ ውስጥ፡ ሆኖ፡ የፍቅር፡ ወይኑን፡ እንዲጠጣ፡ ያለፈው፡ ጠላትነትና፡ ደካማነት፡ እንዲረሳ፡ አሳቡ፡ ነበር። ታልቦት፡ ከተረጉመው፡ ውስጥ፡ ኤማሌና፡ ይሰሐቅ፡ ግሪክና፡ ምሥራቅ፡ በሚል፡ አርእስት፡ ያሳተሙትን፡ መጽሐፍ፡ ገጽ፡ ፫፻፬፡ ተመልከት።

በዚሁ ፡ በፕሉታርክ ፡ መጽሐፍ ፡ እንደሚገኘው ፡ እስከንድር ፡
 ዳርዮስን ፡ ጥሉ ፡ በግሪክና ፡ በግብፅ ፡ ግዛቱ ፡ ላይ ፡ የፋርስን ፡ የባቢ
 ሎንንና ፡ የአሶርን ፡ መንግሥታት ፡ ከያዘ ፡ ወዲህ ፡ በታላቅ ፡ ክብ
 ርና ፡ ጌትነት ፡ ጊዜውን ፡ ያሳልፍ ፡ ዝመር ፡ ያገሩን ፡ የግሪክን ፡
 በተለይም ፡ የመቄዶንያን ፡ ልማድ ፡ ወደ ፡ ጉን ፡ እየተወ ፡ የፋርስ
 ችን ፡ ልማድ ፡ በመቀበልና ፡ በመውደድ ፡ ልብስ ፡ መንግሥቱን ፡
 ልክ ፡ እንደነ ፡ ዳርዮስ ፡ ሰብሶ ፡ በዙፋኑ ፡ ተቀምጦ ፡ ከየአገሩ ፡ በተ
 ለይም ፡ ከፋርስ ፡ የሚመጡት ፡ ሁሉ ፡ በፊቱ ፡ እየተደፉ ፡ እንደ ፡
 ምሥራቅ ፡ ነገሥታት ፡ ልማድ ፡ ይሳለሙት ፡ ዝመር ፡ የዚህም ፡
 ሁኔታ ፡ የቀድሞዎቹን ፡ የጦር ፡ አስቆቹንና ፡ ወገኖቹን ፡ ግሪኮቹን ፡
 አላስደሰታቸውም ፡ በባለሟልነትም ፡ ከግሪኮቹ ፡ ፋርሶቹ ፡ ስለሚ
 ቀድሙ ፡ በፋርሶችና ፡ በግሪኮቹ ፡ መካከል ፡ መቀናናት ፡ ተፈጠረ ፡
 በዚሁ ፡ መካከል ፡ በእስክንድር ፡ ንጉሥ ፡ ላይ ፡ አድማችኋል ፡ ተብ
 ሰው ፡ እጃዳንድ ፡ የግሪክ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሲታወሩ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡
 ዳርዮስ ፡ ልጄን ፡ ልዳርልህና ፡ ተስማምተን ፡ አብረን ፡ እንግዛ ፡
 ብሎ ፡ ለእስክንድር ፡ በላከ ፡ ጊዜ ፡ እኔ እስክንድርን ፡ ብሆን ፡ ኖሮ ፡
 ይኸን ፡ የመሰለውን ፡ ዕርቅ ፡ እቀበል ፡ ነበር ፡ ብሎት ፡ የነበረው ፡
 ፓርሜኒዮን ፡ የሚባለው ፡ ሽማግሌ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ በእስክንድር ፡
 ትእዛዝ ፡ ተገደለ ፡ ከሊቶስ ፡ ጥቁሩ ፡ የሚባለውንም ፡ ወዳጁን ፡ ራሱ ፡
 እስክንድር ፡ ባንድ ፡ ግብዣ ፡ ላይ ፡ ገደለው ፡ ይኸም ፡ ከሊቶስ ፡
 የተባለው ፡ የእስክንድር ፡ የልብ ፡ ወዳጅ ፡ የነበረ ፡ በማናቸውም ፡
 ጦርነት ፡ የማይለየው ፡ ከዳርዮስ ፡ ጋር ፡ በግራኒክ ፡ የተዋጋለት ፡
 ከሞት ፡ ያዳነው ፡ ነው ።

በፕሉታርክ ፡ መጽሐፍ ፡ እንደሚገኘው ፡ ከዕለታት ፡ ፩ ፡ ቀን ፡
 በታላቅ ፡ ግብዣ ፡ ላይ ፡ ግሪኮቹና ፡ ፋርሶች ፡ ሚዶናውያን ፡ ሁሉ ፡
 ተሰብስበው ፡ እየበሉ ፡ እየጠጡ ፡ ሲሜወቱ ፡ በዚያ ፡ ካሉት ፡ ውስጥ ፡
 ከዚህ ፡ በፊት ፡ በተደረገ ፡ ጦርነት ፡ ላይ ፡ ሳይቀናቸው ፡ የቀሩትን ፡
 ፩ ፡ አንድ ፡ የመቄዶንያ ፡ የጦር ፡ መኩንኖችን ፡ እያነሱ ፡ ሲቀላጁ ፡
 ከሊቶስ ፡ መጠጥ ፡ እንደተሟነው ፡ «የመቄዶንያ ፡ ጠላት ፡ በሆነ ፡
 በአረመኔ ፡ ሕዝብ ፡ (ፋርስ ፡ ሚዶን) ፡ ፊት ፡ በመቄዶንያ ፡ ዝንፈራ
 ሎች ፡ መቀለድ ፡ አይገባም» ፡ ብሎ ፡ ተቆጣ ፡ እስክንድር ፡ ከሊቶስ

ናርሃት ፡ ላላቸው ፡ የጦር ፡ አስቆች ፡ ጠበቃ ፡ ሆኗል ፡ በጊዜ ፡ እን
 ጋገር ፡ ቢመልስለት ፡ ከሊቶስ ፡ ብድግ ፡ ብሎ ፡ በእርግጥ ፡ እነዚህ ፡
 ፈሪ ፡ የምትላቸው ፡ ናቸው ፡ እንተን ፡ የአማልክት ፡ ልጅ ፡ የምትባ
 ለውን ፡ ዝርባህን ፡ ሰጥተህ ፡ ስትሸሽ ፡ ተዋግተው ፡ ያደሁ ፡ በመ
 ቄዶንያውያን ፡ ደምና ፡ ቀስል ፡ ፈልገን ፡ ለመከዳትና ፡ የአሞን ፡
 ልጅ ፡ እየተባልህ ፡ ታላቅ ፡ ለመሆን ፡ በቃህ ፡ መቄዶንያውያን ፡
 በሚዶንያውያን ፡ በትር ፡ ሲመቱ ፡ ግሪኮቹ ፡ ወደንጉሡ ፡ መግባት ፡
 ፋርሶቹን ፡ ደጅ ፡ ሲጠኑ ፡ ሳያዩ ፡ የሞቱት ፡ የተመሰገኑ ፡ ናቸው ፡
 ሲል ፡ ተናገረ ፡ እስክንድርም ፡ በቂጣ ፡ ቢነሣ ፡ ይኸው ፡ ከሊቶስ ፡
 ንግግሩን ፡ በመቀጠል ፡ «እባክህ ፡ ዝም ፡ በልና ፡ የፋርሶችን ፡ ቀበቶ ፡
 እንደታጠቅህ ፡ ነጩን ፡ ልብላቸውን ፡ እንደለበሰህ ፡ ከሚገግዱልህ ፡
 አረመኔዎችና ፡ ባሮች ፡ ጋር ፡ ኑር » ፡ ብሎ ፡ ተናገረው ፡ በዚያን ፡
 ጊዜ ፡ እስክንድር ፡ በገበታው ፡ ላይ ፡ ለመብል ፡ ከቀረፉት ፡ ፍሬ
 ዎች ፡ አንዱን ፡ እንሥቶ ፡ በከሊቶስ ፡ ራስ ፡ ላይ ፡ ወረረ ፡ ለመ
 ግታትም ፡ ሰይፉን ፡ ሲፈልግ ፡ ብልህ ፡ ጋኝ ፡ ዣግራ ፡ በቀበት ፡
 በዚያን ፡ ጊዜ ፡ የቀሩት ፡ ሹማምንት ፡ እየጉተቱ ፡ ከሊቶስን ፡ በግድ ፡
 ወደውጭ ፡ አወጡት ፡ ከዚያም ፡ ቲንሽ ፡ ቆይቶ ፡ በሌላ ፡ በር ፡ ተመ
 ልሶ ፡ ገባና ፡ «አምላኬ ፡ ሆይ ፡ ግሪክን ፡ እንዴት ፡ ያስ ፡ ልማድ ፡
 ወረረው » ፡ ብሎ ፡ ተናገረ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እስክንድር ፡ ጦሩን ፡
 ጨብጦ ፡ ከሊቶስን ፡ በፊቱ ፡ ሲያልፍ ፡ ተጠባብቆ ፡ ወርውሮ ፡
 ገደለው ።

ከሊቶስ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ እስክንድር ፡ ወዳጁን ፡ በዛ ፡ እጁ ፡
 በመግደሉ ፡ በጣም ፡ ተጸጸተ ፡ ይባላል ፡ በዚህ ፡ ላይ ፡ የምናስታው
 ሰው ፡ ባገራችን ፡ ከአብሮ ፡ አደገህ ፡ አትሰደድ ፡ ወይም ፡ የመከራ ፡
 ጊዜ ፡ አሽከር ፡ መከራን ፡ መስሎ ፡ ይታያል ፡ እንደሚባለው ፡ ከቀ
 ድሞ ፡ ዝምሮ ፡ ለእስክንድር ፡ የሞፍራ ፡ ጓደኛ ፡ ሆነው ፡ በዘመቻ ፡
 በጉዞ ፡ ሳይለዩ ፡ አብረው ፡ የኖሩት ፡ የመቄዶንያና ፡ የግሪክ ፡ የጦር ፡
 አለቆች ፡ በትርብ ፡ ጊዜ ፡ ከሚዶንና ፡ ከፋርስ ፡ የጦር ፡ አለቆችና ፡
 መሳፍንቶች ፡ ጋር ፡ በመቀናናት ፡ እንደተጣሉ ፡ ፋርሶች ፡ ክብርን ፡
 ገናንነትን ፡ ለሚወደው ፡ የአማልክቱ ፡ የነአሞን ፡ ልጅ ፡ ነኝ ፡ ለሚ
 ሰው ፡ ሰወጣቱ ፡ ለእስክንድር ፡ ለጥ ፡ ሰጥ ፡ ብለው ፡ ሲገግዱ ፡ ይስ
 በረኝ ፡ ይሰንጥረኝ ፡ እያሉ ፡ በእንደበታቸው ፡ እያቆላመሩ ፡ ውዳሴ ፡

ሲያደርጉለት ፡ ደረቆቹ ፡ ግሪኮች ፡ በወገንነታቸውና ፡ ባሰፈ ፡ ርዳታቸው ፡ ብቻ ፡ እየተመኩ ፡ እስክንድርን ፡ እንዳላስደሰቱት ፡ ይታያል ።

የነዚያ ፡ የምሥራቃውያኑ ፡ አክብሮትና ፡ ቁልምጥ ፡ ለእስክንድር ፡ መንፈስ ፡ ሲጥመው ፡ የነዚህ ፡ የወገኖቹ ፡ ትምክህትና ፡ ዠራት ፡ ስላበሳጨው ፡ የዚሁ ፡ ሁኔታ ፡ ወዳጁን ፡ እስከ ፡ መግደል ፡ እንዳደረሰው ፡ እንመለከታለን ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከሕንድ ፡ ተመልሶ ፡ መቀመጫውን ፡ ባቢሎን ፡ ከተማ ፡ እድርጎ ፡ የግሪክና ፡ የፋርስ ፡ ሕዝብ ፡ ሌላውም ፡ ሁሉ ፡ ተደባልቆ ፡ በጋብቻ ፡ በልማድ ፡ እንዲተሳሠር ፡ በምክርም ፡ ብትእዛዝም ፡ ሲያስተዳድር ፡ ቆየ ።

ከባቢሎን ፡ ወደ ፡ ሱስ ፡ (የኤላም ፡ ከተማ) ፡ መመላለሱ ፡ ሳይቀር ፡ ዋና ፡ መደበኛና ፡ መናገሻ ፡ ከተማ ፡ ያደረገው ፡ ባቢሎንን ፡ ነው ፡ ይቼንም ፡ ከተማ ፡ ጥንት ፡ እነ ፡ ሐሙራቢ ፡ እነ ፡ ናቡከደነጾር ፡ ካስፈጠሩት ፡ የበለጠ ፡ እስክንድር ፡ አዳዲስ ፡ ፅርዓዊ ፡ ሕንፃ ፡ እያስጨመረ ፡ እስኪጣት ። በዚህች ፡ በደመቀች ፡ ታላቅ ፡ ከተማ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደተጠቀሰው ፡ የዓለም ፡ ሕዝብ ፡ መልእክተኞች ፡ ግሪኮች ፡ ኢጣሊያኖች ፡ የካርታጎና ፡ የእስፓኝ ፡ የግብፅና ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ መልእክተኞች ፡ ሁሉ ፡ በየአገራቸው ፡ ልብስ ፡ አጌጠው ፡ እየመጡ ፡ የዓለም ፡ ንጉሥ ፡ ለተባለው ፡ ለእስክንድር ፡ እጅ ፡ እየነሱ ፡ ተመለሱ ። እሱም ፡ የመጡትን ፡ ሁሉ ፡ እንደልማዳቸው ፡ እየተቀበለ ፡ ሁሉንም ፡ እያስተናገደ ፡ ሲመልስ ፡ ከርሱ ፡ ጋር በዚህ ጊዜ ፡ በወታደርነት ፡ ባሻከርነት ፡ ባጃቢነት ፡ የማይለዩት ፡ ያገሩ ፡ የግሪክ ፡ ሰዎችና ፡ በቅርቡ ፡ የተገዙለት ፡ የፋርስና ፡ የሚዶን ፡ መሳፍንትና ፡ ተወላጆች ፡ ናቸው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከባቢሎን ፡ በግዛቱ ፡ በግብፅ ፡ አልፎ ፡ በካርታጎና ፡ እድርጎ ፡ ያልገበሩ ፡ አገሮች ፡ እንዳሉ ፡ እነዚያን ፡ አስገብሮ ፡ በሚዲቴራኔ ፡ ባሕር ፡ በኩል ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ግሪክ ፡ ለመመለስ ፡ ሲመኝ ፡ በመካከሉ ፡ በድንገት ፡ ባንድ ፡ ግብዣ ፡ ላይ ፡ ተቀምጦ ፡ ሳለ ፡ የትኩሳት ፡ ሕመም ፡ ተነሣበት ። በዚሁ ፡ ሕመም ፡ አሥር ፡ ቀን ፡ ያህል ፡ እንደተኛ ፡ በተወለደ ፡ በወ

ሳሳ ፡ ሦስተኛው ፡ በነገሠ ፡ በ፲፫ኛው ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በ፪፻፳፫ ፡ ዓመት ፡ በዚሁ ፡ በባቢሎን ፡ ከተማ ፡ ሞተ ። ስለእግሚቱ ፡ ግማሹ ፡ ወደ ፡ ሕንድ ፡ በዘመተ ፡ ጊዜ ፡ ወባ ፡ ነድፎት ፡ ነበርና ፡ በዚያ ፡ ትኩሳት ፡ ሞተ ፡ ሲሉ ፡ የቀሩት ፡ ገፍረሎቹ ፡ (አንቲፓተር?) ፡ በመድኃኒት ፡ ገደሉት ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

በሕይወቱ ፡ ሳለ ፡ በደረሰባቸው ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ የከተማቸው ፡ ከተማዎች ፡ ቍጥር ፡ እስከ ፡ ሰባ ፡ ይደርሳሉ ፡ ይባላል ። ከነዚሁ ፡ አሥሩ ፡ በስሙ ፡ እስክንድርያ ፡ የሚባሉ ፡ ናቸው ። ከነርሱ ፡ ውስጥ ፡ ደግሞ ፡ እንደኖሩት ፡ የግብፅ ፡ እስክንድርያ ፡ እነሆ ፡ በክርስትና ፡ ዘመን ፡ ሁሉ ፡ የደመቀች ፡ ከተማ ፡ የሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ መቀመጫ ፡ ሆና ፡ ከዘመናችን ፡ ላይ ፡ ደርሳለች ። የእስክንድርም ፡ አፅም ፡ ወደዚችው ፡ ከተማ ፡ መጥቶ ፡ በክብር ፡ አረፈ ። ይህች ፡ ከተማ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ መሥርቷት ፡ በስሙ ፡ እስክንድርያ ፡ እየተባለች ፡ ከመጠራቷ ፡ በፊት ፡ የቀድሞ ፡ ስሟ ፡ ራኩዲ ፡ እንደነበረ ፡ በየሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ ይገኛል ። እንደሚመስለኝ ፡ የሐንስ ፡ መደብር ፡ ራኩዲ ፡ ያለው ፡ ቀድሞ ፡ በግብፃውያኑ ፡ ዘመን ፡ ራካቲ ፡ ይባል ፡ የነበረውን ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ፖል ፡ ፒዬራ ፡ ያዘጋጀውን ፡ የግብፅ ፡ የኦርኬዎሎጂ ፡ መዝገበ ፡ ነገር ፡ (ዲክሲዮኒር) ፡ ገጽ ፡ ፳ ፡ ተመልከት ። እንደዚሁም ፡ ይኸንኑ ፡ ግብፃውያን ፡ ራካቲ ፡ ይሉት ፡ የነበረው ፡ ሥፍራ ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በግሪክኛ ፡ አጠራር ፡ ዓይነት ፡ ራኮቲስ ፡ ይባላል (፩) ።

ምዕራፍ ፡ ፳፭ ።

እስክንድርና ፡ ዴዎጋን-ከትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ሞት
በኋላ ፡ ግዛቱን ፡ የተካፈሉት ፡ አለቆች ።

እስክንድር ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ሰፊውን ፡ ግዛቱን ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ « ዲያዶክ—ተከታዮች » ፡ ተብለው ፡ የተሰየሙት ፡ ተካፍለው ፡ ያዙት ። ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ በተወለደ ፡ በ፴፫ ፡ ዓመቱ ፡ በነገሠ ፡ በ፲፫ኛው ፡ ዓመት ፡ መሞቱን ፡ ስንመለከት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ በኑሮው ፡

(፩) የሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፶፪ ።

በግዛትም ፡ የኖረበት ፡ ጊዜ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ትንሽ ፡ መሆኑን ፡ እንረዳለን ። በዚህም ፡ በትንሽ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ ስፊውን ፡ የአፍ ሪካ ፡ ሰሜንና ፡ የመካከለኛ ፡ ምሥራቅ ፡ ዓለም ፡ እስከ ፡ ሕንድ ፡ ድረስ ፡ አየዞረ ፡ ታላላቆቹን ፡ መንግሥታት ፡ ይልቁንም ፡ በተለይ ፡ ፴ ፡ መንግሥታት ፡ የገበሩለትን ፡ ኢትዮጵያንም ፡ ለማስገበር ፡ በየ ጠረፉ ፡ ያስጨነቀውን ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ጥሱ ፡ የራሱን ፡ ግዛት ፡ ሲያስፋፋ ፡ በዚህም ፡ ሥራው ፡ ስሙን ፡ ስልጅ ፡ ልጅ ፡ ሲተክል ፡ በትንሽ ፡ ዘመንና ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ለመሥራት ፡ መቻሉን ፡ እንረዳለን ። በሆንም ፡ እርሱ ፡ ባጭር ፡ ጊዜ ፡ የሠራውን ፡ ሰፊ ፡ ሥራ ፡ ለመሥራት ፡ ለርሱ ፡ የተሰጠውን ፡ የስጦታና ፡ የዕውቀት ፡ ያድፍረትና ፡ የትጋት ፡ ዕድል ፡ ማግኘት ፡ ያስፈልጋል ።

ትልቁ ፡ እስከንድር ፡ እንደወጣትነቱ ፡ መጠን ፡ እየጋለበ ፡ እንደካምቢዝ ፡ አገር ፡ ወራሪ ፡ እንደ ፡ አቲላ ፡ አገር ፡ ዘራፊና ፡ አሸባሪ ፡ እንደኔርን ፡ ቀብራራ ፡ ወይም ፡ ግረኛ ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ለያዘው ፡ አገር ፡ ከዲስ ፡ ሕግና ፡ አስተዳደር ፡ በመስጠት ፡ የቀድሞዎቹ ፡ የፋርስ ፡ ነገሥታት ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ የሜኑትን ፡ ግብርና ፡ መጥን ፡ በእሶራውያን ፡ እንደተመለከትነው ፡ ባገር ፡ ላይ ፡ የሚደረገውን ፡ ዘረፋ ፡ በምርኮኛ ፡ ላይ ፡ የሚፈጸመውን ፡ ግፍና ፡ እብሪት ፡ በማስቀረት ፡ ለምርኮኛ ፡ ምሕረትና ፡ ነፃነት ፡ በመስጠት ፡ ተመስግኗል ። በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ በገባበት ፡ በግብፅ ፡ በጢሮስ ፡ በቢዶና ፡ በባቢሎን ፡ በፋርስ ፡ ከተማ ፡ ያጋጠመውን ፡ ብዓል ፡ አስታርት ፡ አሞን ፡ ሞሉክ ፡ የሚባሉትን ፡ አማልክትና ፡ የሕዝብ ፡ አምልኮ ፡ ሳይንቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደሳቸውን ፡ ሳያረርስ ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ አገሩ ፡ ንጉሥ ፡ የሚፈጸመውን ፡ ሥርዓት ፡ ከሀነት ፡ ወደየቤተ ፡ መቅደሱ ፡ እየገባ ፡ ፈጽሞ ፡ ሕዝቡን ፡ ሁሉ ፡ አስደስቷል ። ይኸንንም ፡ ሁሉ ፡ ሲያደርግ ፡ የተመለከቱ ፡ ካህናቱም ፡ ሕዝቡም ፡ ይኸስ ፡ የአምላካችን ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ አመስግነው ፡ በሕዝቡም ፡ ዘንድ ፡ አስመስግነው ፡ አገዛዝን ፡ አቃኑለት ። በኢየሩሳሌምም ፡ ከተማ ፡ ደርሶ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ገብቶ ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ በተሳለመ ፡ ጊዜ ፡ የአሪት ፡ ካህናት ፡ በጣም ፡ ደቦ ፡ አላቸው ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በቀር ፡ እኩፊና ፡ ፈላስፋን ፡ ያከብር ፡ እንደነበረ ፡ የርሱና ፡ የመምህሩ ፡ የኢርስጣጣሊስ ፡ ፍቅርና ፡ ስምምነት ፡ ይገልጻል ። እንደዚሁም ፡ ዓለምን ፡ በመናቅ ፡ የታወቀውን ፡ ፈላስፋ ፡ ዴዎጋንን ፡ በማክበሩ ፡ ያስረዳል ። ዴዎጋን ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ኑሮ ፡ ጉቆ ፡ አንድ ፡ ውሻ ፡ እየሰከተለ ፡ አንድ ፡ በትርና ፡ አንድ ፡ ቅል ፡ በጁ ፡ ይዞ ፡ በተዋረደ ፡ ኑሮ ፡ እየኖረ ፡ ባሮጊ ፡ ቤርሜል ፡ ውስጥ ፡ ይተኛ ፡ ነበር ። ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ የተጠማ ፡ እረኛ ፡ በልቡ ፡ ተኝቶ ፡ ከወንዝ ፡ ወሃ ፡ በሁለት ፡ እጁ ፡ እያፈሰ ፡ ሲጠጣ ፡ አይቶ ፡ «ዛሬ ፡ አዲስ ፡ ትምህርት ፡ ተማርሁ ፡ ለካ ፡ ይችላለሁ ፡ የድዘጋት ፡ ቅል ፡ ትርፍ ፡ ኖራለች» ፡ ብሎ ፡ ሰበራት ፡ ይባላል ።

ትልቁ ፡ እስከንድር ፡ ይኸ ፡ ፈላስፋ ፡ አለበት ፡ ድረስ ፡ እየሐደ ፡ ማነጋገርና ፡ መጫወት ፡ ይወድ ፡ ነበር ፡ ይላሉ ። በዚህም ፡ የጦር ፡ አለቆቹና ፡ ዘመናይ ፡ በለማሎቹ ፡ እሁን ፡ ከዚህ ፡ ከወራሩ ፡ ጋር ፡ ምን ፡ አነጋገረህ ፡ እያሉ ፡ ዘወትር ፡ ሲወቅሱት ፡ እስከንድር ፡ ግን ፡ «እውነት ፡ እላችኋለሁ ፡ እስከንድርን ፡ ባልሆን ፡ ኖሮ ፡ ዴዎጋንን ፡ መሆን ፡ እፈልግ ፡ ነበር ፡ እያለ ፡ ይመልስላቸው ፡ ነበር ። እዚህ ፡ ውስጥ ፡ ሦስት ፡ የተለያዩ ፡ አላባች ፡ እናንኖለን ፡ እስከንድር ፡ ከዴዎጋን ፡ ጋር ፡ መገናኘቱን ፡ ግምት ፡ ስጥቶታል ፡ ሹማምንቱ ፡ ግን እንደወርደት ፡ ቁጥረው ፡ ይከለክሉታል ፡ ዴዎጋን ፡ ደግሞ ፡ የእስከንድርን ፡ ግንኙነት ፡ አልኮራበትም ። ይኸም ፡ ይታወቅ ፡ ዘንድ ፡ ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ እስከንድር ፡ በሹማምንቱ ፡ ታጅቦ ፡ ዴዎጋን ፡ እቤርሜሉ ፡ በራፍ ፡ ሆኖ ፡ ፀሐይ ፡ ሲሞቅ ፡ ሊገናኘው ፡ መጣ ፡ በደረሰም ፡ ጊዜ ፡ እፈቱ ፡ ቆሞ ፡ «ዴዎጋን ፡ ሆይ ፡ ምን ፡ እንዳደርግላህ ፡ ትፈልጋለህ» ፡ ብሎ ፡ ጠየቀው ። መቼም ፡ የእስከንድር ፡ ጥያቄ ፡ ሹመት ፡ ወይም ፡ ገንዘብ ፡ ለመስጠት ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ፈላስፋው ፡ «አዎን ፡ የምለምንህ ፡ ነገር ፡ አለ ፡ ይኸውም ፡ የምለምንህ ፡ «ፀሐይዋን ፡ ብቻ ፡ እንዳትከለክለኝ ፡ ዘወር ፡ እንድትልልኝ ፡ ነው» ፡ ብሎ ፡ ሌላ ፡ ያልታሰበ ፡ የመልስ ፡ አደጋ ፡ ወረወረበት ። ይኸን ፡ የመስለው ፡ መልስ ፡ የእስከንድርን ፡ ግምት ፡ በዴዎጋን ፡ ላይ ፡ እየበዛ ፡ እንዲሔድ ፡ አደረገለት ፡ እንጂ ፡ ደረርሽኝ ፡ ወይም ፡ አዋረድኸኝ ፡ ብሎ ፡ አልተቆጣውም ። ነገር ፡ ግን ፡ እርሱ ፡

ዓለምን ፣ ለመያዝ ፣ ሲወጣ ፣ ሲወርድ ፣ ዴዎጋን ፣ በዚህ ፣ ዓይነት ፣
ዓለምንና ፣ በዓለም ፣ ያለውን ፣ ኑሮ ፣ ፈጽሞ ፣ መናቁ ፣ እየገረመው
በልቡም ፣ እያከበረው ፣ ትቶት ፣ ሔደ ፣ ማለት ፣ ነው ።

በአነጋገሩም ፣ «እስከንድርን ፣ ባልሆን ፣ ኖሮ ፣ ዴዎጋንን ፣ እሆን ፣
ነበር» ሲል ፣ የተናገረውን ፣ ቃል ፣ እስከንድር ፣ ምንም ፣ እንኳን ፣
ሥልጣንን ፣ ዓለምን ፣ ለጊዜው ፣ ቢይዝ ፣ ሁሉም ፣ ከንቱ ፣ መሆኑን ፣
የዴዎጋንን ፣ ያኸል ፣ እንኳን ፣ ባይሆን ፣ በመጠኑ ፣ በዚህ ፣ በወጣ
ትነት ፣ ዕድሜው ፣ ተረድቶት ፣ እሱም ፣ ዓለምን ፣ ለመተው ፣ የመከ
ጀል ፣ ዝንባሌ ፣ እንዳለው ፣ ያበረዳል ።

ነገር ፣ ግን ፣ እስከንድር ፣ እንደምኞቱ ፣ ዓለምንም ፣ ጨርሶ ፣
ሳይዝ ፣ ምንምንም ፣ ሳይንቅ ፣ ድንገተኛ ፣ ሞት ፣ ከዚህ ፣ ዓለም ፣ በወ
ጣትነቱ ፣ ዘመን ፣ ነጠቀው ። ዴዎጋን ፣ ደግሞ ፣ ይኸን ፣ ዓለም ፣
ቢመረርም ፣ ቢጠላም ፣ በግድ ፣ በዚህ ፣ ዓለም ፣ እስኪያረጅ ፣ ድረስ ፣
ተቀመጠ ፣ ከአረጀ ፣ በኋላ ፣ በዘጠና ፣ ዓመቱ ፣ በ፫፻፳፫ ፣ ዓመት ፣
በቆሮንቶስ ፣ ሞተ ። ሁለቱ ፣ ስዎች ፣ በዕድሜና ፣ በሥራ ፣ በአሳብ ፣
ዝንባሌ ፣ የተለያዩ ፣ ሆነው ፣ ሳለ ፣ በአንድ ፣ ዓመት ፣ ውስጥ ፣ በዚህ ፣
በ፫፻፳፫ ፣ ዓመት ፣ በሞት ፣ ተገናኙ ። ከሁለቱ ፣ ሕይወት ፣ ላይ ፣ ሰው ፣
የወደደውንም ፣ የጠላውንም ፣ ማግኘት ፣ አለመቻሉን ፣ በሰውና ፣
በሕይወቱ ፣ ላይ ፣ የሚፈጽመው ፣ እግዚአብሔር ፣ እንደሰውዬው ፣
ዝንባሌ ፣ ያዘዘውና ፣ የፈቀደው ፣ መሆኑን ፣ ብቻ ፣ እንማራለን ።

እስከንድር ፣ ሲሞት ፣ ሲል ፣ ግዛቱን ፣ በደፈናው ፣ «የሚገባው ፣
ሰው ፣ ይውሰድ» ፣ ብሎ ፣ የማንንም ፣ ስም ፣ ሳያነግ ፣ ሞት ፣ ይባላል ።
የጦር ፣ አለቆቹ ፣ ግን ፣ እኔን ፣ ይሆናል ፣ በማለት ፣ ትንሽ ፣ ቀን ፣ በአ
ሳብ ፣ ተተራመሉ ፣ ተዋጉም ። ከሞተ ፣ በኋላ ፣ ከሮከሳን ፣ (የባከትሪ
ያን ፣ ልጅ ፣) የተወለደው ፣ አሌክሳንድር ፣ ኤጎ ፣ የሚባለው ፣ ልጁ ፣
በመቄዶንያ ፣ ዙፋን ፣ በሞግዚት ፣ የሁሉ ፣ በላይ ፣ ሆኖ ፣ እንዲገዛ ፣
ተደርጎ ፣ ነበር ። ዳሩ ፣ ግን ፣ የገዛ ፣ ሞግዚቱ ፣ ካሣንድር ፣ ከናቱ ፣
ጋር ፣ ገድሎ ፣ መቄዶንያን ፣ ያዘ ፣ የቀረውንም ፣ ሰፊ ፣ ግዛቱን ፣ «ዲያ
ዶክ-ተከታይ» ፣ የተባሉት ፣ የጦር ፣ አለቆቹ ፣ በከፍተኛ ፣ እኔ ፣ የበ
ላይ ፣ ልሁን ፣ በማለት ፣ አርስ ፣ በርሳቸው ፣ ብዙ ፣ ጊዜ ፣ ሲዋጉ ፣
ቆይተው ፣ የመጨረሻው ፣ ጦርነት ፣ በ፫፻፩ ፣ ዓመት ፣ በኢፕሱስ ፣

ከተደረገ ፣ በኋላ ፣ ዕርቅና ፣ ሰላም ፣ ሆኖ ፣ ከዚህ ፣ እንደሚቀጥለው ፣
በስምምነት ፣ ከሦስት ፣ ላይ ፣ ተከፋፈሉት ።

፩ኛ ፣ ግብፅና ፣ አካባቢው ፣ ለፕቶሎሜ ፣ (በፑሎሚስ) ፣ ሶተር ፣
የላጎስ ፣ ልጅ ፣

፪ኛ ፣ ምርያና ፣ አካባቢው ፣ ለሰሌውኩስ ፣

፫ኛ ፣ መቄዶንያ ፣ ከክሳንድር ፣ በፊት ፣ (ለአንቲጎን ?) በኋላ ፣
ለክሳንድር ፣ እንግዲህ ፣ ከዚህ ፣ ጊዜ ፣ ቀጥሎ ፣ አስከ ፣ ሮማውያን ፣
መነሣትና ፣ እስከ ፣ ከሊዎፓትር ፣ ድረስ ፣ የበጥሊሞስ ፣ ዘር ፣ እየተ
ከታተለ ፣ በግብፅ ፣ ዙፋን ፣ ተቀመጠ ። የመርዌና ፣ የአክሱም ፣ መን
ግሥታትም ፣ ወደፊት ፣ እንደምናገኘው ፣ ግንኙነት ፣ አድርገው ፣
የግሪክን ፣ ሥልጣኔ ፣ በመጠኑ ፣ ማስገባት ፣ የቻሉት ፣ ሸቀጥ ፣ ለሸ
ቀጥ ፣ የተለዋወጡት ፣ ከነዚህ ፣ ከነበጥሊሞስ ፣ ጋር ፣ ነው ።

የእስከንድር ፣ ታሪክ ፣ ቀድሞ ፣ በዐረብኛ ፣ እንደሰፊክር ፣ ጽፈ
ውት ፣ ወደ ፣ ግዕዝ ፣ የተተረጎመ ፣ አባ ፣ ጌራስሙስና ፣ እንደዚሁም ፣
ዮሴፍ ፣ ወልደ ፣ ጎርዮን ፣ በዕብራይስጥ ፣ ጽፈውት ፣ የነበረው ፣ በያ
ይነቱ ፣ አለ ። በጠቅላላ ፣ የዚህ ፣ መጽሐፍ ፣ ስሙ ፣ በግዕዝ ፣ «ዚና ፣ እስከ
ንድር» ፣ ይባላል ። በዚህ ፣ ታላቅ ፣ መጽሐፍ ፣ ውስጥ ፣ ከደንበኛውና ፣
ከእውነተኛው ፣ ግሪኮች ፣ ከጻፉት ፣ ጋር ፣ የማይገናኝ ፣ ስሕተትና ፣
የማይመስል ፣ ነገር ፣ አልፎ ፣ አልፎ ፣ ይገኝበታል ። ሁሉንም ፣ በዝ
ርዝር ፣ ለማስረዳት ፣ ጸሐፊንም ፣ አንባቢንም ፣ ስለሚያስለች ፣ ከአቡ
ሻክር ፣ የተገኘውን ፣ ለምሳሌ ፣ ያህል ፣ ከመዝሙሪያው ፣ ላይ ፣ ያለ
ውን ፣ ስሕተት ፣ እንመልከት ።

« በስሙ ፣ እግዚአብሔር ፣ ሕያው ፣ መሐሪ ፣ ወመስተሣህል ፣
ንጽሕፍ ፣ ዜናሁ ፣ ለእስከንድር ፣ ንጉሥ ፣ ዘተረከበ ፣ እምአቡሻክር »

እስከንድር ፣ ወልደ ፣ ፊልጶስ ፣ ዮናናዊ ፣ ዘ፪ ፣ አቅርጎቲሁ ፣
ነግሠ ። ፱ ፣ ወ፯ ፣ ዓመት ፣ እንዘ ፣ መዋዕሊሁ ፣ ፲ ፣ ወ፯ ፣ ዓመት ፣
ወዙሉ ፣ ጉልቄ ፣ መዋዕሊሁ ፣ ፪ ፣ ወ፪ ፣ ዓመት ፣ ውእቱ ፣ ወከማሁ ፣
ይቤ ፣ ሊቀ ፣ ጳጳሳት ፣ ዘርምያ ፣ በታሪኩ ፣ ወስዷድስ ፣ ወልደ ፣ በጥ
ራቅ ፣ ወወልደ ፣ መነኩስ ፣ ይብሉ ፣ ጉልቄ ፣ መዋዕሊሁ ፣ ፴ ፣ ወ፪ ፣
ዓመት ፣ ወመዋዕሉ ፣ መንግሥቱ ፣ ፲ ፣ ወ፯ ፣ ዓመት ፣ » ይልና ፣ በዘ
መን ፣ ጸሐፊዎች ፣ እንደተለያዩበት ፣ በመግለጽ ፣ ሌላውን ፣ ሁሉ ፣

ይቀጥላል ። መቼም ፡ ጠቅላላ ፡ ዘመኑን ፡ ፪፪ ፡ ዓመት ፡ የነገሠበትን ፡
፶፯ ፡ ዓመት ፡ ካደረገው ፡ ጸሐፊ ፡ ሙሉ ፡ ዕድሜውን ፡ ፴፪ ፡ ዓመት ፡
የነገሠበትን ፡ ዘመን ፡ ፲፯ ፡ ዓመት ፡ ያደረገው ፡ ከደንበኛ ፡ ታሪኩ ፡
ሊገጥም ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ አልቀረውም ፡ ፲፯ ፡ ዓመት ፡ ያለውን ፡ ፲፫
ዓመት ፡ ቢል ፡ ኖሮ ፡ ከእውነተኛው ፡ ታሪኩ ፡ ሊገናኝ ፡ ይችል ፡
ነበር ።

ይልቅስ ፡ ከነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በአጭሩም ፡ ቢሆን ፡ የኒቅያ ፡ ኤጲስ ፡
ቆጶስ ፡ የጻፈው ፡ ባገራችን ፡ ወደግዕዝ ፡ የተተረጎመው ፡ የሐንስ ፡
መደብር ፡ የሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ የጻፈው ፡ ይሻላል ። እርሱም ፡
ባጭሩ ፡ በግዕዝኛው ፡ ቋንቋ ፡ በ፶፱ኛው ፡ ምዕራፍ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል።

« ወእስክንድር ፡ ወልደ ፡ ፊልጶስ ፡ መቄዶናዊ ፡ ሶበ ፡ ነግሠ ፡
ሐነፃ ፡ ለሀገር ፡ ዐባይ ፡ እስክንድርያ ፡ በሀገረ ፡ ምስር ፡ ወስመያ ፡
በስሙ ፡ እስክንድርያ ፡ ወስማስ ፡ ቅድመ ፡ ራኩዲ ፡ በልሳነ ፡ ምስ
ራውያን ፡ ወእምድኅረዝ ፡ ጸብኦ ፡ ለሀገረ ፡ ፋርስ ፡ ወበጽሐ ፡ እስከ ፡
ወሰነ ፡ አውዚዝ ፡ ወሐነፀ ፡ በህየ ፡ መካነ ፡ ኀበ ፡ ተጋብኦ ፡ ሐራሁ ፡
ወለኩሎሙ ፡ ሠራዊቱ ፡ ወበህየ ፡ ወሀቦሙ፡ወርቀ ፡ ብዙኃ ፡ ለዐበ
ይት ፡ ሐራሁ ፡ ወለኩሎሙ ፡ መኳንንቲሁ ፡ ወለሠራዊቱ ፡ ብዙኃን ፡
ወስመያ ፡ ለይእቲ ፡ መካን ፡ አኪርሳቡልስ ፡ ወከመዝ ፡ ይሰምይዋ ፡
ኩሎሙ ፡ ሰብኦ ፡ ብርንጥያ ፡ ወሶበ ፡ ፀብኦ፡ለፋርስ ፡ እስክንድር ፡
ቀተለ ፡ ብዙኃን ፡ እምሠራዊተ ፡ ዳርዮስ ፡ እስከ ፡ አኅለቆሙ ፡ ወነ
ሥኦ ፡ መንግሥተ ፡ ዳርዮስ ፡ ኩላ ፡ ወተሠልጠ ፡ ላዕሌሃ ፡ ወዓዲ ፡
ነሥኦ ፡ ለወለቱ ፡ ዘስማ ፡ ርኩሳኒ፡ወይእቲ ፡ ኮነት ፡ ድንግላ፡ወረሰያ ፡
ብእሲቶ ፡ ወኢገብረ ፡ ባቲ ፡ እኩየ ፡ ወለንግሥተ ፡ ኀበሻሂ ፡ ዘስማ ፡
ቅንዳቅስ ፡ አያሕስመ ፡ ላዕሌሃ ፡ በእንተ፡ዕበየ ፡ ልቡናሃ ። እስመ ፡
ይእቲ ፡ ሰምዐት ፡ ዜና ፡ ምግባራቲሁ ፡ ለእስክንድር ፡ ወልማዳቲሁ ፡
እስመ ፡ ውእቱ ፡ ኮነ ፡ ይዴመር ፡ ምስለ ፡ ሰብኦ ፡ ዓይን ፡ ወአኃዘቶ ፡
ወትቤሎ ፡ አንተ ፡ ንጉሥ ፡ ዘአኀዝከ ፡ ኩላ ፡ ዓለም ፡ ወአንተ ፡ የም ፡
ተእኀዝከ ፡ በብእሲት ፡ ወይቤላ ፡ ውእቱ ፡ በእንተ ፡ አእምሮትኪ ፡
ወርቀተ ፡ ልቡናኪ ፡ ወጥብብኪ ፡ አኀዝክኒ ፡ አነ ፡ እምይእዜ ፡ አዓቅ
በኪ ፡ ዘእንበለ ፡ እከይ ፡ ለኪ ፡ ወለደቂቅኪ ፡ ወእሬስየኪ ፡ ሊተ ፡
ብእሲተ ፡ ወሶበ ፡ ሰምዐት ፡ ዘንተ፡ሰገደት ፡ ሎቱ ፡ ታኀተ ፡ እገሪሁ፡

ወተሰነዓወት ፡ ምስሌሁ ፡ ወረሰያ ፡ ሎቱ ፡ ብእሲተ ፡ ወእምድኅረ ፡
ዝንቱ ፡ ገረሩ ፡ ሎቱ ፡ ሐበሽ ። ወእስክንድርኒ ፡ አመ ፡ ሞተ ፡ ከፊለ ፡
መንግሥቶ ፡ ለ፬ ፡ አዕርክቲሁ ፡ እለ ፡ ተራድዕም ፡ በውስተ ፡ ፀብኦ ፡
ወፊልጶስኒ ፡ እኩሁ ፡ ዘየዐቢ ፡ ነሥኦ ፡ ለሀገረ ፡ መቄዶንያ ፡ ወኮነ ፡
ንጉሠ ፡ ውስቲታ ። ወለኩሎ ፡ አውርያ ፡ ወዓዲ ፡ አንገሠ ፡ ለሀገረ ፡
ምስር ፡ በጥሊሞስሃ ፡ ዘተሰምየ ፡ በይላኃስ » ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስለተጻፈው ፡ አንዳንድ ፡ ትርጉም ፡ ሰጥተን ፡
አሳቡን ፡ ማብራራት ፡ ለአንባቢ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

የሐንስ ፡ መደብር ፡ ተብሎ ፡ በስሙ ፡ የተሰየመውን ፡ ይኸን ፡
መጽሐፍ ፡ የጻፈው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሻባካ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡
ላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ የሐንስ ፡ የኒቅያ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ይባ
ላል ። የነበረበት ፡ ዘመን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ በ፯ኛው ፡
ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ በእስክንድርያ ፡ የሊቀ ፡ ጵጵስና ፡ ወንበር ፡ አባ ፡
የሐንስና ፡ አባ ፡ ስምዖን ፡ በየተራ፡በነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። ይህ ፡
መጽሐፍ ፡ በዓረብኛ ፡ አዘጋጅቶት ፡ ሲኖር ፡ ባፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግልና ፡
ባፂ ፡ ዘርዓ ፡ ያዕቆብ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ፳፭፻፲—፳፭፻፺፬ ፡ ዓ.ም.
ከዓረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ተተርጉሟል ።

እንግዲህ ፡ የሐንስ፡ከኮፕት ፡ (ግብጫ) ፡ ከግሪክኛ ፡ እየሰበሰበ ፡
በዓረብኛ ፡ ሲያዘጋጅ ፡ ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ ከ፳፻ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡
ግዕዝ ፡ ሲተረጎም ፡ በየመንገዱ ፡ በየሥፍራው ፡ አንዳንድ ፡ ጉድ
ለት ፡ ከመደረጉ ፡ በቀር ፡ የስም ፡ ስሕተትም ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡
ይገኛል ።

እላይ ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ ካለው ፡ የግዕዝኛ ፡ ታሪክ ፡ ወበጽሐ ፡
እስከ ፡ ወሰነ ፡ አውዚዝ ፡ የሚለው ፡ አውሮፓ ፡ ወሰን ፡ ለማለት ፡
ነው ።

«ወስመያ ፡ ለይእቲ ፡ መካን ፡ አኪርሳቡልስ ፡ የሚለው ፡ በኬል
ቄዶን ፡ አጠገብ ፡ ቢዛንቲን ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ የሚገኘውን ፡ በግሪክኛ ፡
ክሪዮፓሊስ ፡ የሚባለውን ፡ የጥንት ፡ ከተማ ፡ ሲጠቅስ ፡ ነው ። ይቺ ፡
ከተማ ፡ ዛሬ ፡ የቱርክ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ሆናለች ።

ወከመዝ፡ይሰምይዋ ፡ ኩሎሙ ፡ ሰብኦ ፡ ብርንጥያ ፡ የሚላቸው ፡
ቊስጥንጥንያን፡ከተማ ፡ በ፬ኛው ፡ መቶ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ትልቁ ፡ ቈስጠን

ጢኖስ ፡ መሥርቶት ፡ በስሙ ፡ ከመሰየሙ ፡ በፊት ፡ በላቲኖችና ፡ በግሪኮች ፡ ዘንድ ፡ አገሪቱ፡ቢዛንቲያ ፡ ወይም ፡ ቢዛንቲዬም ፡ ትባል ፡ ነበር ። ይቺም ፡ አገር ፡ ዓረቦች ፡ ብርንጥያ ፡ ብለዋት ፡ የነበረውን ፡ ግዕዝ ፡ ተርጓሚው ፡ እንዳለ ፡ ወስዶ ፡ አገሪቱን ፡ ብርንጥያ ፡ ስዎቹን ፡ ሰብአ ፡ ብርንጥያ ፡ ብሏቸዋል ። በኋላ ፡ ደግሞ ፡ ቱርኮች ፡ ከቅስጥን ጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ቀምተው ፡ እጅ ፡ ሲያደርጉ ፡ ቅስጥንጥንያ ፡ የሚባለውን ፡ ስም ፡ አስቀርተው ፡ እስጣምቡል ፡ ብለዋታል ።

ወዓዲ ፡ ነሥአ ፡ ለወለቱ ፡ ርኩሳኒ ፡ ብሎ ፡ እስክንድር ፡ ዳርዮስን ፡ ካሸነፈ ፡ ወዲህ ፡ ልጁን ፡ ርኩሳኒ ፡ የምትባለውን ፡ አገባ ፡ ያለው ፡ የልጅቱ ፡ ስም ፡ ሮክሳን ፡ የነበረውን ፡ ርኩሳኒ ፡ በማለት ፡ ቲንሽ ፡ ለወጥ ፡ አድርጎታል ።

ወፈልጶስኒ ፡ እኑሁ ፡ ዘየዓቢ ፡ ነሥአ ፡ ለሀገረ ፡ መቄዶንያ ፡ ወኮነ ፡ ንጉሠ ፡ ውስቴታ ፡ ያለው ፡ ፊልጶስ ፡ የሚለው ፡ ክሳንድርን ፡ ይሆናል ፡ ወለቱሉ ፡ አውርያ ፡ ያለውም ፡ አውሮፓን ፡ ሲል ፡ ነው ። ወአንገሠ ፡ ለሀገረ ፡ ምስር ፡ በጥሊሞስሃ ፡ ዘተስምየ ፡ በይላጎስ ፡ ያለው ፡ በግብፅ ፡ ከእስክንድር ፡ ሞት ፡ በኋላ ፡ የዘሩን ፡ ሐረግ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የላጂድ ፡ ዲናስቲ ፡ የሚባለውን ፡ ሥርወ ፡ መንግሥቱን ፡ የተከለውን ፡ ላጉስ ፡ ወይም ፡ ላጎስ ፡ የሚባለውን ፡ የእስክንድርን ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ሲጠቅስ ፡ ነው ። ቤይ ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ ከኋላው ፡ ጨምሮ ፡ ቤይላጐስ ፡ ያለበት ፡ ምክንያት ፡ ምናልባት ፡ ሙሴ ፡ ዘተንበርግ ፡ እንዳመለከቱት ፡ የላጎሱ ፡ ለማለት ፡ አንቀጽ ፡ (አርቲክል) ፡ አድርጎት ፡ ይሆናል ። በተረፈ ፡ በጥሊሞስሃ ፡ ዘተስምየ ፡ በይላጎስ ፡ ያለው ፡ የበጥሊሞስ ፡ ስያሜ ፡ የገመረው ፡ ሶተር ፡ ከሚባለው ፡ እንጂ ፡ ላጎስ ፡ በጥሊሞስ ፡ አልተባለም ። የርሱ ፡ ስም ፡ ሶተር ፡ ጥቶ ሌሚውስ ፡ (በጥሊሞስ) ሲሆን ፡ ላጎስ ፡ ያባቱ ፡ ስም ፡ ነው ።

በተረፈ ፡ እስክንድር ፡ በድብቅ ፡ ከሰላዮቹ ፡ ጋር ፡ መጥቶ ፡ ንግሥት ፡ ቅንዳክስ ፡ (ሕንደኬ) ፡ የምትባለዋን ፡ የሀበሻ ፡ ንግሥት ፡ አገባ ፡ ስላለው ፡ ወደፊት ፡ በሚገኘው ፡ ምዕራፍ ፡ ለብቻ ፡ ጽፈነዋልና ፡ አሁን ፡ ወደ መርዌ ፡ መንግሥት ፡ እንለፍ ።

ምዕራፍ ፡ ፳፱ ።

የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ የሕንደኬና ፡ የትልቁ ፡ እስክንድር ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነት ፡— የመርዌ ፡ ኢትዮጵያውያንና ፡ የነጥቶላሜ ፡ (በጥሊሞስ) ፡ ግንኙነት ።

ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ የናፓታ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ግብፅን ፡ የሚወር ፡ የውጭ ፡ መንግሥት ፡ ወታደር ፡ በየጊዜው ፡ ስለሚያጠቃቸው ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ይልቁንም ፡ ከናፓታ ፡ ወደመርዌ ፡ መጥተው ፡ መንግሥታቸውን ፡ ይመሩ ፡ ከነበሩት ፡ ውስጥ ፡ ያንዳንዶቹን ፡ ታሪክ ፡ በመጠኑ ፡ ባለፈው ፡ አንብበናል ። ከነዚህ ፡ ካምቤዝ ፡ የፋርሱ ፡ ንጉሥና ፡ ናስቶሰኔን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (መርዌ) ፡ ንጉሥ ፡ ለመርነት ፡ ተሳልፈው ፡ ሳይዋጉ ፡ ካምቤዝ ፡ ጦሩ ፡ በረኃብና ፡ በጥም ፡ ስለተጉዳበት ፡ መመለሱን ። በፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ በግብፅ ፡ የነገሠው ፡ አሪአንዴዝ ፡ ከመርዌው ፡ ንጉሥ ፡ ከሂዳስፕ ፡ ጋር ፡ ተዋግተው ፡ ሂዳስፕ ፡ አሸንፎ ፡ እንደመለሰው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ተመልክተናል ። ከሂዳስፕ ፡ ቀጥሎ ፡ ዘመዱ ፡ ቤርአ ፡ ኤም ፡ ሑብ ፡ ክርሱም ፡ በኋላ ፡ ታአኬን ፡ ሲገዛ ፡ ቆይቶ ፡ ሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ ሁለተኛዬቱ ፡ ነገሠች ። እንደሌሎቹ ፡ ነገሥታት ፡ የግሪኩ ፡ የላቲኑ ፡ የኮፕቱ ፡ የዓረቡ ፡ ቋንቋ ፡ ስሟን ፡ ካንዳስ ፣ ካንታቂህ ፡ ካንዳቂ ፡ የሚላትን ፡ የኛ ፡ ግዕዝኛው ፡ ቋንቋ ። ባንዳንድ ፡ ሥፍራ ፡ ሕንደኬ ፡ ሲላት ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡ ደግሞ ፡ ባለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ ቅንዳቅስ ፡ ብሏታል ።

እርሷንና ፡ አገሯን ፡ ለመሰለል ፡ ከግብፅ ፡ ሰላዮች ፡ በላከ ፡ ጊዜ ፡ ራሱ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከሰላዮቹ ፡ ጋር ፡ እንዳንድ ፡ ተራ ፡ ሰው ፡ መስሎ ፡ መጥቶ ፡ እንደነበረና ፡ ዐውቃው ፡ « አንተ ፡ ዓለምን ፡ የያዘኸው ፡ እስክንድር ፡ ንጉሥ ፡ ዛሬ ፡ ደግሞ ፡ ባንዲት ፡ ሴት ፡ ተያዘህ ፡ እንዳለችውና ፡ እርሱ ፡ ደግሞ ፡ በዕውቀትሽ ፡ በሕሊናሽ ፡ ጥልቀትና ፡ በጥበብሽ ፡ ያዘኸኝ ፡ ስለዚህ ፡ እኔ ፡ ደግሞ ፡ አንቺንም ፡ ልጆችሽንም ፡ በደግነት ፡ እጠብቃችኋለሁ ። አንቺንም ፡ ሚስት ፡ አደርግኻለሁ ፡ እንዳላት ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ ያነበብነው ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ የግዕዝ ፡ ጽሑፍ ፡ ያመለክታል ። ከዚህ ፡ አያይዞ ፡ ከእስክ

ንድር፡ አንደበት፡ ሕንደኬ፡ ንግሥት፡ ይኸንን፡ ስትሰማ፡ እጅ፡ ነሥታ፡ ከርሱ፡ ጋር፡ እንደተሰማች፡ ከዚህም፡ በኋላ፡ የአበሻ፡ ሕዝብ፡ ለእስክንድር፡ እንደተገዛለት፡ ይገልጻል።

እስካሁን፡ ድረስ፡ ከየመጽሐፉ፡ ያነበብሁት፡ የውጪ፡ አገር፡ መጽሐፍ፡ ትልቁ፡ እስክንድር፡ ከፋርሶች፡ ጋር፡ ተዋግቶ፡ ግብፅን፡ ከመያዙና፡ የእስክንድርያን፡ ከተማ፡ በ፫፻፴፪፡ ዓመት፡ ከክርስቶና፡ በፊት፡ ከትሞ፡ ወደአሶር፡ ተመልሶ፡ በ፫፻፴፩፡ ዓመት፡ በአርበላ፡ ከዳርዮስ፡ ጋር፡ መዋጋቱን፡ እንጂ፡ ከግብፅ፡ ወደ፡ ደቡብ፡ ወደ፡ መርዌ፡ ከሰላዮች፡ ጋር፡ መጥቶ፡ ሕንደኬ፡ የምትባለዋን፡ የመርዌ፡ ንግሥት፡ አግብቶ፡ ተመለሰ፡ የሚሉ፡ አላየሁም። ዓባይን፡ የሚመረጃ፡ ሰዎች፡ ልኮ፡ እንደነበረና፡ ግማሾቹ፡ በመንገድ፡ እንደሞቱ፡ ግማሾቹም፡ ተወላጅነታቸው፡ የሶርያ፡ ሰዎች፡ በትግሬ፡ ቀርተው፡ ዛሬ፡ በትግሬ፡ ውስጥ፡ ሲሬ፡ በሚባለው፡ አገር፡ እንደተቀመጡና፡ አገሩም፡ በነርሱ፡ ሲሬ፡ ተብሎ፡ እንደተጠራ፡ የሚጽፉ፡ አሉ። ሞሪዮ፡ ገጽ፡ ፫፻፶፩፡ ተመልከት።

ከዚህ፡ ይልቅ፡ የሚመስለው፡ በመርዌ፡ ንግሥት፡ በሕንደኬና፡ በትልቁ፡ እስክንድር፡ መካከል፡ የጋብቻውም፡ የተገኙትም፡ ጉዳይ፡ በመልእክት፡ መፈጸሙ፡ ነው። መቼም፡ እስከ፡ ቅርብ፡ ጊዜ፡ ድረስ፡ እንደተመለከትነው፡ አንድ፡ ንጉሥ፡ ወይም፡ አንድ፡ መስፍን፡ በመር፡ ሲያሰፋ፡ ያልቻለውን፡ ወይም፡ ያልፈለገውን፡ ግዛቱን፡ የሚያሰፋው፡ በጋብቻ፡ በኩል፡ ነበር። የሸዋ፡ ንጉሥ፡ ግህሉ፡ ሥላሴ፡ ለግዛትና፡ ለፖለቲካ፡ ሲሉ፡ የየባላባቱን፡ ልጆች፡ በሚስትነት፡ በየአለበት፡ እያስቀመጡ፡ ከዚሁ፡ ጋብቻ፡ ብዙ፡ ቦር፡ ከግማችታቸው፡ በቀር፡ ይኸው፡ ጋብቻ፡ በዘመኑ፡ ለሸዋ፡ ግዛታቸው፡ ጠትሟቸው፡ ነበር።

እንደዚሁም፡ ትልቁ፡ እስክንድር፡ እስፈሪውን፡ የፋርስ፡ መንግሥት፡ ጥሉ፡ የራሱን፡ ግዛት፡ በግብፅ፡ ሲመሠረትና፡ የዓለም፡ ንጉሥ፡ ተብሎ፡ ሲሰየም፡ የዚህኑ፡ ወሬ፡ በመስማት፡ እርሷ፡ ወደ፡ እስክንድር፡ አገብራለሁ፡ የሚል፡ መልእክተኞች፡ ስትልክ፡ ወይም፡ እርሱ፡ ገብራልኝ፡ ብሎ፡ መልእክተኞች፡ ሲልክ፡ በዚሁ፡ ጊዜ፡ የጋብቻ፡ ንግግር፡ ተደርጎ፡ ይሆናል። ከዚያም፡ እስክንድር፡

ባለፈው፡ እንደተመለከትነው፡ ከአሶር፡ ወደፋርስ፡ ከፋርስ፡ ወደሕንድ፡ አገር፡ ላገር፡ እየዞረ፡ ግዛቱን፡ ሲያሰፋ፡ ኖሮ፡ በኋላ፡ ወደባቢሉን፡ ተመልሶ፡ በ፫፻፳፫፡ ዓመት፡ ሲሞት፡ የሕንደኬና፡ የእስክንድር፡ ጋብቻ፡ የወሬ፡ ጋብቻ፡ ሆኖ፡ ቀርቶ፡ ይሆናል። ነገር፡ ግን፡ ትልቁ፡ እስክንድር፡ ነበሩት፡ ከሚባሉት፡ ከሦስት፡ መቶ፡ ስድሳ፡ ሚስቶችና፡ ዕቁባቶች፡ ውስጥ፡ አንዲቱ፡ የመርዌ፡ ንግሥት፡ ሕንደኬ፡ ናት፡ እየተባለ፡ ተጽፏል።

ይሁን፡ እንጂ፡ እንደጋብቻው፡ ኢትዮጵያውያን፡ ለእስክንድር፡ በመልእክት፡ መገበራቸውን፡ «ወእምድግረ፡ ዝንቀ፡ ገረረ፡ ሉቀ፡ ሀበሽ፡ ከዚህ፡ በኋላ፡ ሀበሾች፡ ተገዙለት፡» ብሎ፡ የኒቅዬ፡ ኤሊስ፡ ቆኔስ፡ የሕንስ፡ ከጸፈው፡ በቀር፡ የእስክንድርን፡ የሕይወት፡ ታሪክ፡ የጻፈው፡ ፐሎታርክ፡ ትልቁ፡ እስክንድር፡ የድል፡ አድራጊነቱንና፡ የዓለም፡ ገዥነቱን፡ ባከበረበት፡ በባቢሉን፡ ከተማ፡ በዓል፡ ላይ፡ ኢትዮጵያውያንም፡ ተገኝተው፡ እንደነበረ፡ ጽፏል።

የሆነ፡ ሆኖ፡ እስክንድር፡ ባለፈው፡ ባመለከትነው፡ ዓይነት፡ ሞቶ፡ ግዛቱን፡ የመር፡ አለቆቹ፡ ሲካፈሉት፡ የግብፅ፡ ግዛት፡ ለፐቶሎሚ፡ ሶተር፡ (ለፐቶሎሚ፡ ላጎስ፡ ልጅ)፡ ደርሶ፡ ይኸው፡ ፐቶሎሚ፡ በግብፅ፡ ላይ፡ ነግሦ፡ በሚያስተዳድርበት፡ ዘመን፡ በመርዌም፡ ንግሥት፡ ሕንደኬ፡ ሞታ፡ እስተርክ፡ አሚን፡ ነገሠ። (ሦስት፡ መቶ፡ ዓመት፡ ከክርስትና፡ በፊት)። በዚህም፡ ጊዜ፡ የግብፅ፡ ገዢዎች፡ ፐቶሎሚ፡ ሶተርና፡ ክርሱ፡ የቀጠለው፡ ፐቶሎሚ፡ ፊላደልፍ፡ በኢትዮጵያ፡ የሰሚን፡ ጠረፍ፡ ወታደርና፡ ሰው፡ መላክ፡ ዝመሩ። በተለይ፡ ፐቶሎሚ፡ ፊላደልፍ፡ በምጥዋ፡ አጠገብ፡ አንድ፡ የባሕር፡ ወደብ፡ አሠርቶ፡ በሰሙ፡ ፐቶሎሚይስ፡ ብሎ፡ ሰየመው። እንደዚሁም፡ ከቀድሞ፡ ዝምር፡ የነበረው፡ የአዱሊስ፡ ከተማ፡ ወደብ፡ ከጊዜ፡ ወደጊዜ፡ ይበልጥ፡ ተሟሙቆ፡ የግብፅና፡ የኢትዮጵያ፡ ዋና፡ ሸቀጥ፡ ማመላለሻ፡ ሆኖ፡ ነበር። ይኸውም፡ ቶፐሎሚ፡ ፊላደልፍ፡ በ፫፻፶፪፡ ዓመት፡ ላይ፡ ከእስራኤል፡ ሊቃውንት፡ ውስጥ፡ ሰባ፡ ሊቃውንት፡ መርጦ፡ ብሎይን፡ ከእብራይስጥ፡ ወደጽርዕ፡ ለመጀመሪያ፡ ጊዜ፡ ስለአስተረጉሙ፡ በትርጓ

ሚው ፡ ሥራ ፡ ራሱ ፡ አብሮ ፡ በሰሠራ ፡ ሰመ ፡ ጥርነትን ፡ እግኝቷል ።
 በዚሁ ፡ በየሐንሰ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡ በጽኑው ፡ ምዕራፍ ፡ እን
 ደዚህ ፡ ሲል ፡ ተጽፏል ። ወበመዋዕሊሁ ፡ ለበዋሊሞሰ ፡ ፈላደል
 ፈሰ ፡ ዘትርጓሚ ፡ ሰመ ፡ መፍቀሬ ፡ አታው ፡ ኮነ ፡ ብእሴ ፡ ብዙኃ ፡
 ንባብ ፡ ወጠቢብ ፡ ወልደ ፡ አግላዎሰ ፡ ውእቱ ፡ ተርጉመ ፡ መጻሕ
 ፍተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቅዱሳተ ፡ እምልሳነ ፡ ዕብራኒ ፡ ጎበ ፡ ልሳነ ፡
 የናኒ ፡ ምሰለ ፡ ፎኅ አዕሩግ ፡ በጉልቂ ፡ ፎወጀ ፡ መዋዕለ ፡ በእንተ ፡
 ዘኮኑ ፡ ፎ ፡ ወጀ ፡ መተርጉማን ፡ ወጀሰ ፡ ሞቱ ፡ እምቅድመ ፡ ይተር
 ጉመ ።

ከሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ ይኸውም ፡ ከ።፫ ፡ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ በመርጭ ፡
 ምንም ፡ ሥላሳ ፡ ኃይለኛና ፡ ታሪካዊ ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፡ ንጉሥ ፡ አልተ
 ነግሞ ፡ አስተርክ ፡ አሚን ፡ አርክ ፡ አሚን ፡ አሩአምን ፡ ሐርሰ ፡
 አቴው ፡ የሚባሉ ፡ ነገሥታት ፡ በዙፋኑ ፡ አልፈዋል ። እነዚህም ፡
 ምናልባት ፡ በዘመናቸው ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡ የሠሩ ፡ ይኖርባቸው ፡ ይኖ
 ራል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ የአርክ ፡ አሚን ፡ በመጠኑ ፡
 ሲገኝ ፡ የቀሩት ፡ ሥራቸው ፡ በታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ሽፍን ፡ ነው ። ስለ
 ዚህ ፡ ሁሉን ፡ ትተን ፡ አሁን ፡ አሚን ፡ በአሞን ፡ ካህናት ፡ ላይ ፡
 የሠራውን ፡ ሥራ ፡ ብቻ ፡ እንመልከት ።

ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ደጋግመን ፡ የጠራነው ፡ የነራምሲስ ፡ የነፒያንኪ ፡
 ጌታ ፡ የአሞን ፡ ቤተ መቅደስ ፡ በቴብ ፡ ከዚያም ፡ በናፓታ ፡ እንደሚ
 ገኝ ፡ በመርጭም ፡ በተለይ ፡ አራታ ፡ (አራዳህ) ፡ በሚባለው ፡ ከተማ ፡
 ይገኛል ። ከክርስትና ፡ በኋላ ፡ በመካከልኛው ፡ ዘመን ፡ የሮማ ፡ ሊቃነ
 ጳጳሳት ፡ በአውሮፓ ፡ ነገሥታት ፡ እንደነበራቸው ፡ ያለ ፡ ሥልጣን ፡
 እነዚህም ፡ የአሞን ፡ ካህናት ፡ የበሰጠ ፡ በሕዝቡና ፡ በነገሥታቱ ፡
 ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሥልጣን ፡ ነበራቸው ፡ ብዙም ፡ ጊዜ ፡ ካህናቱ ፡
 ከራሳቸው ፡ ውስጥ ፡ ንጉሥ ፡ እየሆኑ ፡ ማስተዳደራቸውን ፡ በነፒያ
 ንኪ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ተገንዝበናል ፡ ከነሱ ፡ መካከል ፡ ባልነገሠ ፡
 ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ከውጭ ፡ የመጣውን ፡ እገሌ ፡ ይንገሥ ፡ እገሌ ፡ ከዙ
 ፋኑ ፡ ይውረድ ፡ እያሉ ፡ በእምባካቸው ፡ በአሞን ፡ እያመካኙ ይሾሙ ፡
 ይሸሩ ፡ ነበር ። አንድ ፡ ንጉሥ ፡ ለንጉሥነት ፡ የተቀባለት ፡ የሚያ
 ደርገውን ፡ ሥርዓት ፡ ንግሥ ፡ ሙሴ ፡ ማሪዬትና ፡ ሙሴ ፡ ሮዢ ፡

በገብል፡ባርካ፡እግኝተው፡ከተረጉሙ፡አቸው ፡ ሐውልቶች ፡ ውስጥ ፡
 ፈኛው ፡ በመጠኑ ፡ ያስረዳል ። የነበረው ፡ ንጉሥ ፡ ሲሞት ፡ በምትኩ ፡
 ንጉሥ ፡ እንዲተካ ፡ የሚፈልጉት ፡ የጦር ፡ ሹማምታቸውና ፡ ያገር ፡
 ሽማግሌዎች ፡ ተሰብስበው ፡ ወደ ፡ አሞን ፡ ቤተ መቅደሱ ፡ ይሄዱ ።

በዚያም ፡ ጸሎታቸውን ፡ ሲያደርሱ ፡ ውለው ፡ ከ።፫ ፡ ምንው
 መጥታችኋል ፡ እያሉ ፡ እንዳገራችን ፡ ሠርገኛ ፡ ይልይቁዋቸዋል ።
 እነሱም ፡ ሕይወት ፡ የሚሰጠን ፡ ስለታችንን ፡ የምናቀርብሰትና ፡
 በሰሜን ፡ አገር ፡ ቤተ መቅደሱ ፡ የሚሠራ ፡ ንጉሥ ፡ አሞን ፡ ይሰ
 ጠን ፡ ዘንድ ፡ ለመሰመን ፡ መጣን ፡ ብለው ፡ በትሕትና ፡ መልሰው ፡
 ያመለከታሉ።ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ካህናቱና ፡ ነቢያቱ፡ሰብረው፡ሐደው፡
 የነዚህን ፡ ልመና ፡ ለአሞን ፡ እንደሚያመለክቱ ፡ ወደመቅደሱ ፡
 ውስጥ ፡ ይገባሉ።ከዚያም ፡ ተመልሰው ፡ እነዚህን ፡ ጠያቂዎቻን ፡
 እየመሩ ፡ ወደ ፡ ቤተ መቅደሱ ፡ ውስጥ ፡ ያገቡዋቸዋል ። በአሞን ፡
 ሐውልት ፡ ፊት ፡ ሲደርሱም ፡ ሁሉም ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡
 በግንባራቸው ፡ ይደፋሉ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሐውልቱ ፡ ራሱ ፡ በብል
 ሃት ፡ እስቀድሞ ፡ እንደሚናገር ፡ ስለተሠራ ፡ በዋናው ፡ ካህን ፡ አፍ ፡
 እንዱን ፡ ካህናቱ ፡ የመረጡትን ፡ እያባዩ ፡ እንደዚህ ፡ ይላቸ
 ዋል ። ። ይሽ ፡ ጌታችሁም ፡ ንጉሣችሁም ፡ ሆኖ ፡ ሕይወት ፡ ይሰ
 ጣችኋል ። በሰሜንም ፡ በደቡብም ፡ ቤተ መቅደሱ ፡ ይሠራል ።
 ... የፀሐይ ፡ ልጅ ፡ ዘባለም ፡ የምናረው ፡ ነኝ ። »

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አድማሮች ፡ ሁሉ ፡ በምስጋና ፡ ይሞክሉ ።
 ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ነጋሚው ፡ ለብቻው ፡ በአሞንና ፡ በርሱ ፡ በፊት ፡
 በነበሩት ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ሐውልት ፡ ፊት ፡ ያቀርብና ፡ አሞ
 ንን ፡ እንግሠኝ ፡ (ወይም ፡ እንድነግሥ ፡ ፍቀድልኝ) ይለዋል ።
 አሞንም ፡ ንገሥ ፡ ፈቀድሁልህ ፡ ይለዋል ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡
 ዘውዱንና ፡ በትረ ፡ መንግሥቱን ፡ ከካህናት ፡ ይቀበላል ። ከዚህ ፡
 በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ለአሞን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ ያቀርባል ።

ይሽን ፡ በመሰለ ፡ ሥርዓት ፡ የአሞን ፡ ካህናትና ፡ ነቢያት ፡
 ንጉሥን ፡ እንደፈቀዳቸው ፡ ለማንገሥና ፡ ለመሻር ፡ ሥልጣን ፡ ነበ
 ራቸው ፡ እነሱን ፡ ሳይጠይቅና ፡ ሳያስፈቅድ ፡ ማንም ፡ ንጉሥ ፡ የጦ
 ርነትም ፡ የሰላምም ፡ ማናቸውንም ፡ ያገር ፡ ታላቅ ፡ ጉዳይ ፡ ራሱ ፡

መወሰን፡ አይችልም፡ ነበር። ይኸም፡ ሥልጣን፡ የመንግሥቱ፡
 መደብ፡ ናፓታ፡ በነበረ፡ ጊዜ፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ አሁንም፡ ወደ
 መርዌ፡ ከተዛወረ፡ ወዲህ፡ ጸንቶ፡ ቆየዋልምን፡ ካህናት፡ ናፓታ፡
 ተቀምጠው፡ የመርዌን፡ ንጉሥ፡ በመልእክት፡ ይሾሙታል፡ በመል
 እክት፡ ይሸሩታል። «ከሁሉ፡ ይበልጥ፡ የሚያስገርመው፡ በመልእክት፡
 ንጉሡን፡ ራሱን፡ በራሱ፡ አስከፍሎ፡ ማስገደል፡ መድረሳቸው፡ ነው።

የመርዌው፡ ንጉሥ፡ አንድ፡ ኃጢአት፡ የተገኘበት፡ አንደ፡
 ሆነ ወይም፡ በራሱ፡ ሥልጣን፡ የማስተዳደር፡ ሁኔታ፡ ያሳየ፡ አንደ፡
 ሆነ፡ ካህናቱ «ይኸን፡ የሠራኸውን፡ የበደልና፡ የማመጥ፡ ሥራ፡
 አሞን፡ ስለተመለከተ፡ እንድትሞት፡ አዘዛል፡ ያልሞትህ፡ እንደሆነ፡
 በሥጋህም፡ በነፍሱም፡ ትበደላለህ»፡ ብለው፡ ይልኩበታል፡
 በዚያን፡ ጊዜ፡ ንጉሡ፡ በፈቃዱ፡ ራሱን፡ ይገድል፡ ወይም፡ ያስ
 ገድል፡ ነበር፡ ይባላል። እንደዚህም፡ ያለው፡ ደንብ፡ ተከብሮ፡
 እስከ፡ አሁኑ፡ ንጉሥ፡ እስከ፡ አርክ፡ አሚን፡ (ከከርስትና፡ በፊት፡
 ፪፻፶—፪፻፶፯፡ ዓመት) እንደደረሰ፡ ጥንት፡ የሲሲሉ፡ ዲዮዶር፡ የጻፈ
 ውን፡ ገርን፡ ሞሪዮ፡ የኢትዮጵያ፡ ታሪክ፡ በሚባለው፡ መጽሐፉ፡
 ተርኮት፡ ይገኛል (፩)። ዲዮዶር፡ የሚባለው፡ የግሪክ፡ ተወላጅ፡
 በአውግስጦስ፡ ቄሣር፡ ዘመን፡ የነበረ፡ በሕይወቱ፡ እንደዘመኑ፡
 አኳኋን፡ በመጠኑ፡ የዓለምን፡ ታሪክ፡ የጻፈ፡ ነው።

ወደ፡ ታሪኩ፡ እንመለስ፡ አርክ፡ አሚን፡ የአስተርክ፡ አሚን፡
 ፫ኛ፡ ተከታይ፡ ሆኖ፡ በመርዌ፡ በሚገዛበት፡ ዘመን፡ የግብፅ፡
 ንጉሥ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ ስሙን፡ ያነሳነው፡ በጥሊሞስ፡ ፈላደል፡
 የሚባለው፡ ነው። አርክ፡ አሚን፡ ምን፡ እንደ፡ አጠፋ፡ አይታወ
 ቅም፡ ምናልባት፡ ከነርሱ፡ ሥልጣን፡ ውጭ፡ ለመተዳደር፡ አም
 ሮት፡ ይሁን፡ ወይም፡ ስለጅና፡ መሥዋዕት፡ አስታጉሉ፡ ወይም፡
 ሌላ፡ ሐሚታ፡ ተሰምቶበት፡ ይሁን፡ እንደዚያው፡ እንደተለመ
 ደው፡ ካናፓታ፡ የአሞን፡ ካህናት፡ ዘንድ፡ እንድትሞት፡ አሞን፡
 አዘዛል፡ የሚል፡ መላክተኛ፡ በ፪፻፶፯፡ ዓመት፡ መጣበት። አርክ
 አሚን፡ ይኸን፡ ቃል፡ ከመላክተኛው፡ ሲሰማ፡ እንደተለመደ፡
 የታዘዘውን፡ በመፈጸም፡ ፈንታ፡ ተቆጥቶ፡ በያዘው፡ እንኳሲ፡

(፩) MORRIE - HIST. ፪፻፶፯፡ ዓ.ም.፡ ገጽ፡ ፪፻፶፯፡ — ፫፻፶፯፡

(ወይም፡ በትረ፡ መንግሥት፡ ?) ራሱን፡ ተርኮት፡ መላክተኛውን፡
 ገደለው፡ ቀጥሎ፡ ወታደሩን፡ እስከትሉ፡ ወደ፡ አራታ፡ ሐደ፡ ከዚ
 ያም፡ ነቢያቱና፡ ካህናቱ፡ ወደሚገኙበት፡ ተራራ፡ ግብተማ፡ ወጥቶ፡
 ወታደሮቹን፡ እንደአስከተለ፡ ወደ፡ ቤተ፡ መቅደሱ፡ ገብቶ፡ ካህ
 ናቱንም፡ ነቢያቱንም፡ እያስያዘ፡ በወታደር፡ ስለፈቆቸውና፡ ብዙ፡
 ዘመን፡ ተከብረውና፡ ተፈርተው፡ የሚኖሩት፡ ካህናት፡ አዋርዶ፡
 የጸናውንም፡ ሕጋቸውን፡ አፈረሰው።

አርክ፡ አሚን፡ ካህናቱ፡ በአሞን፡ ተገንቦሆነው፡ የሚሠሩት፡
 ሥራ፡ ይልቁንም፡ በመልክት፡ ማስገደላቸውን፡ ተቃወመ፡ እንጂ፡
 የአሞንን፡ አምልኮ፡ አልተቃወመም። በዚህ፡ ምክንያት፡ ካህና
 ቱን፡ ካስገደለ፡ በኋላ፡ በሚቶቹ፡ ካህናት፡ አብር፡ ሌሎች፡ ሥል
 ጣናቸው፡ በመንፈሳዊ፡ አገልግሎት፡ ብቻ፡ የተወሰነ፡ ሾሞ፡ እርሱ፡
 የንጉሥነቱን፡ ሙሉ፡ ሥልጣን፡ ይዞ፡ እንደፈቀደ፡ ይገዛ፡ ገሮመር።
 ከርሱም፡ ወዲህ፡ የነገሥታት፡ አነጋገሥ፡ (ሥርዓተ፡ ንግሥ)፡ በጦር፡
 አለቆቹ፡ ልመና፡ በካህናቱ፡ ምርጫ፡ መሆኑ፡ ቀርቶ፡ በውርስ፡
 ሆነ፡ ይኸውም፡ ማለት፡ ንጉሡ፡ ሲሞት፡ ወይም፡ ሲያረጅ፡ የተና
 ዘዘለት፡ ልጁ፡ ወይም፡ ዘመዱ፡ ዙፋን፡ እየሰጣ፡ ይገዛ፡ ገሮመር፡
 ማለት፡ ነው። አርክ፡ አሚን፡ ይኸን፡ ሁሉ፡ ከአደረገ፡ በኋላ፡
 በግዛት፡ አሥር፡ ዓመት፡ ያኸለ፡ እንደቆየ፡ ሞቱ። ስሙ፡ በደቅህ፡
 የቱት፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ውስጥ፡ በአውግስጦስ፡ ቄሣር፡ ጉን፡
 ተጽፎ፡ እንደዚህ፡ ሲል፡ ይገኛል፡ «አርክ፡ አሚን፡ የታዛዥ፡
 ሕዝብ፡ ንጉሥ፡ ዘወትር፡ የሚኖረው፡ የፀሐይ፡ ልጅ፡ የኢሲስ፡
 ወዳጅ»፡ በሌላ፡ ሐውልት፡ ደግሞ፡ «ሳቲ፡ የወለደው፡ የነም፡
 ልጅ፡ የሚመግበው፡ የኢሲስ፡ ልጅ፡...» እነዚህ፡ ሁሉ፡ እንደ፡
 አሞን፡ እንደሐትሆር፡ የግብፅ፡ የናፓታ፡ የመርዌ፡ ነገሥታት፡
 የሚያምኑባቸው፡ ልዩ፡ ልዩ፡ አማልክት፡ መሆናቸውን፡ ባለፈው፡
 ያነበብነው፡ ትዝ፡ ይለናል። ዘመናቸው፡ ሳይገጥም፡ በሐውልቱ፡
 ላይ፡ ስሙ፡ ከአውግስጦስ፡ ቄሣር፡ ጋር፡ የተደባለቀበት፡ አይገ
 ባኝም፡ ምናልባት፡ አርክ፡ አሚን፡ ከሞተ፡ በኋላ፡ ሮማውያን፡
 በኑብያ፡ ሲገቡ፡ የጌታቸውን፡ የአውግስጦስን፡ ስም፡ በአርክ፡
 አሚን፡ ጉን፡ አስጨምረው፡ አስቀርጸውት፡ ይሆናል።

በግብፅ ፡ መንግሥት ፡ ከበጥሊሞስ ፡ ሶጦርና ፡ ከበጥሊሞስ ፡
 ፊላዶልፍ ፡ ወዲህ ፡ በግብፅ ፡ የነርሱው ዘር ፡ እየተከታተለ ፡ እስከ ፡
 ፲፭ኛ ፡ በጥሊሞስ ፡ (የክሌዎፓትር ፡ ወንድም) ፡ ከክርስትና፡በፊት ፡
 ከ፫፻፴ ፡ ዓመት ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ ፴ ፡ ዓመት ፡ እስከ ፡ አውግስጦስ ፡
 ቄሣር ፡ እንደደረሱ ፡ እንደዚሁም ፡ የኑብያውም ፡ ግዛት ፡ ከመርዌ ፡
 ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ወዲህ ፡ የብለሚይ ፡ የአለዋ ፡ የኖባ ፡ የኖባት ፡
 የስናር ፡ መሳፍንት ፡ እየተቀባበሉ ፡ ለቲንሽ ፡ ዘመን ፡ መንግሥ
 ቱን ፡ ያዙ ።

የልዩስ ፡ ቄሣር ፡ ወደፊት ፡ በሰፊው ፡ እንደምንጽፈው ፡ የሮ
 ማን ፡ ግዛት ፡ ከሌሎቹ ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ይበልጥ ፡ አስፍቶ ፡ ባላን
 ጣውን ፡ ፖምፔን ፡ እያባረረ ፡ እስከ ፡ ግብፅ ፡ ድረስ ፡ መጥቶ ፡ የግብ
 ፅን ፡ ግዛት ፡ ከአረጋገጠ ፡ ወዲህ ፡ ኑብያንም ፡ ለመያዝ ፡ ሲያስብ ፡
 የጦር ፡ አለቆቹ ፡ እነሆሚር ፡ እነሄሮድቴስ ፡ በማንም ፡ ተገዝታ ፡
 የማታውቅ ፡ የገብዝ ፡ አገር ፡ ትልቁ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ ካምቢዝ ፡
 ተሸንፎ ፡ የተመለሰባት ፡ ናት ፡ ብለው ፡ አስጠነቀቁት ፡ ይባላል ።
 የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እሱ ፡ ከእስክንድርያ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ተመልሶ ፡ ከሞተ
 ወዲህ ፡ አውግስጦስ ፡ አንቷንንና ፡ ክሌዎፓትርን ፡ ሊወጋ ፡ ወደ ፡
 ግብፅ ፡ በመጣበት ፡ ዘመን ፡ የኑብያ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ ፫ኛዋ ፡
 ነበረች ፡ በርስዋ ፡ ዘመነ ፡ ካያስ ፡ ፔትሮንዩስ ፡ የሚባል ፡ የሮማ ፡
 የጦር ፡ አለቃ ፡ ጦሩን ፡ ይዞ ፡ መጥቶ ፡ በቱብ ፡ በናፓታ ፡ ከኢትዮጵ
 ያውያኑ ፡ ጋር ፡ እየተዋጋ ፡ አሸንፎ ፡ ናፓታ ፡ ገብቶ ፡ ከተማውን ፡
 ዘረፈ ። ሕንደኬ ፡ ንግሥትም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ወታደር ፡ እየላከች ፡
 ከአዋጋች ፡ በኋላ ፤ በጦር ፡ የማይበገር ፡ መሆኑን ፡ ስትረዳው ፡ ጦር
 ነት ፡ መቀጠልዋን ፡ ሳትተው ፡ የዕርቅ ፡ አሳብ ፡ ላከችበት ። ሮማ
 ዊው ፡ የጦር ፡ አለቃም ፡ በመዝመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በኃይሉ ፡ ተማምኖ ፡
 እምቢ ፡ ካለ ፡ በኋላ ፤ በመጨረሻ ፡ የርስዋንም ፡ መበርታት ፡ ሲያ
 ውቅ ፡ ዕርቁን ፡ ተቀበለና ፡ ጦርነቱ ፡ ቆመ ። ቀጥሎም ፡ የንግሥት ፡
 ሕንደኬ ፡ መልእክተኞች ፡ ወደ ፡ ሳሞስ ፡ (ግሪክ ፡ ደሴት) ፡ ሔደው ፡
 ከአውግስጦስ ፡ ተገናኝተው ፡ ተመለሱ ። በክርስትና ፡ ዘመን ፡ በፊ
 ልጵስ ፡ በአርድዕቱ ፡ እጅ ፡ የተጠመቀው ፡ ጃንደረባ ፡ የዚች ፡ የሕ
 ንደኬ ፡ ፫ኛ ፡ ተከታይ ፡ ሕንደኬ ፡ አራተኛዬቱ ፡ መሆኑዋ ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ ጃንደረባው ፡ ወደመርዌ ፡ ተመልሶ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡
 ክርስትና ፡ ሊስፋፋ ፡ አልቻለም ።

ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ በ፶፰ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡
 የኑብያ ፡ ንጉሥ ፡ ሰልኪ ፡ (ከመርዌ ፡ ወገን ፡ የሆነው) ፡ ክርስትናን ፡
 በደንብ ፡ ተቀብሎ ፡ በኑብያ ፡ ግዛቱ ፡ አስገባ ፤ ግንኙነቱንም ፡ ከእስ
 ክንድርያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ጋር ፡ አጠበቀ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ቀጥሎ ፡
 ባለው ፡ ጊዜ ፡ መሐመድ ፡ ተነሥቶ ፡ የመሐመድ ፡ ተከታዮች ፡ ግብ
 ፅን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ እስላምነት ፡ ሲለውጡት ፡ የኑብያ ፡ ክርስቲያ
 ኖች ፡ በነገሥታቸው ፡ በነሲራክ ፡ በነዘካርያስ ፡ በነጊዮርጊስ ፡
 እየተመሩ ፡ ስለክርስትና፡የይማኖታቸው ፡ ሲዋጉ ፡ ሲታገሉ ፡ ኖረው ፡
 ዓረቦች ፡ ከግብፅ ፡ እየመጡ በጦርነትም ፡ በስብከትም ፡ በየጊዜው ፡
 ስለአየሉባቸው ፤ ወደ ፡ እስላምነት ፡ ፈጽሞ ፡ መለወጥ ፡ ግዴታ ፡
 ሆነባቸው ። የተለወጡበትም ፡ ዘመን ፡ በ፩ሺ፩፻ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት
 ግድም ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሲሆን ፡ የኑብያዎቹ ፡ አብዛኞቹ ፡ እስላም
 ሲሆኑ ፡ የአሎው ፡ (የአለዋ) ፡ ሕዝቦች ፡ በደሴታቸውና ፡ በተራራ፡
 ሲመቻቸው ፡ እየተደበቁም ፡ እየሸሹም ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ክርስቲያንነታ
 ቸውን ፡ ቀጥለዋል ። የቀረው ፡ የኑብያ ፡ አብዛኛው ፡ ሕዝብ ፡ እንደ
 ግብፅ ፡ በነዚህ ፡ በዓረቦቹ ፡ ብርታት ፡ በሮም ፡ (ቍስጥንጥንያ) ፡
 መንግሥትና ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ ደካማነት ፡ የተነሣ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡
 እስላም ፡ ሆኖ ፡ ቀረ ። የዚህንም ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ከዚህ ፡ ሰፊ ፡
 ብሎ ፡ ወደፊት ፡ በሚታተመው ፡ በአክሱም ፡ መንግሥታችን ፡
 ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ እናገኘዋለን ።

ምዕራፍ ፡ ፴ ።

የኑብያው ፡ ኢትዮጵያና ፡ የአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት
 ግንኙነትና ፡ ልዩነት ።

በምዕራፍ ፡ ፩ ፡ እንደተጻፈው ፡ ባጭሩ ፡ በነዋሪው ፡ ሕዝብ ፡
 በካም ፡ ተወላጅ ፡ ላይ ፡ የሴም ፡ ዘር ፡ ከምሥራቅ ፡ በየጊዜው ፡ መግ
 ባቱን ፡ ጸሐፊው ፡ ሁሉ ፡ በየመጽሐፉ ፡ ገልጾታል ። በየጊዜው ፡ የገ

ባውን፡ ሕዝብ፡ ጸሐፊ፡ ሁሉ፡ እንደአጋጠመው፡ የኩሽ፡ ሕዝብ፡ የባባ፡ ሕዝብ፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ ነገደ፡ አግግዝያን፡ ሂሚያሪት፡ ላባውያን፡ ሀበላን፡ እያሉ፡ በዝርዝር፡ ሲጠራው፡ ይኸን፡ ሁሉ፡ ደግሞ፡ አቅፎ፡ የሚገኘው፡ ስም፡ ኢትዮጵያ፡ የተባለው፡ ስያሜ፡ ነው። ኢትዮጵያ፡ ሲል፡ በቀድሞ፡ ዘመን፡ ከግብፅ፡ በደቡብ፡ ከኤርትራ፡ ባሕር፡ ወደ፡ ምዕራብ፡ እስከ፡ እትላንቲክ፡ ድረስ፡ ያለው፡ አገር፡ ሁሉ፡ በሰፊው፡ ኢትዮጵያ፡ የተባለበት፡ ጊዜ፡ አለ። ባንዳንድ፡ ጸሐፊዎች፡ ዘንድ፡ ምሥራቁ፡ ኢትዮጵያ፡ ምዕራቡ፡ ኢትዮጵያ፡ ተብሎ፡ ይገኛል። ፩፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ደግሞ፡ ለናፓታ፡ መንግሥት፡ ብቻውን፡ ለራሱ፡ የኢትዮጵያነትን፡ ስም፡ ሰጥተውት፡ ይገኛል። በዚህ፡ ምክንያት፡ ባለፉት፡ ምዕራፎች፡ እንደምናስታውሰው፡ ግብፅን፡ የገቡትን፡ እነፒያንኪን፡ እነሻባካን፡ የተደሙ፡ የግሪክና፡ የሮማ፡ ጸሐፊ፡ ሁሉ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ናቸው፡ ብለው፡ ለግብፅ፡ ግዛት፡ ጽፎች፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ አድርገዋቸዋል።

ስለዚህ፡ ጸሐፊ፡ ሁሉ፡ ባለፈው፡ ተተርክው፡ የሚገኙትን፡ የናፓታንና፡ የመርዌን፡ ሕዝብ፡ ግብያችና፡ አሶሮች፡ ዕብራውያንም፡ ኩሽ፡ ሲሉዋቸው፡ ግሪኮችና፡ ሮማውያን፡ በብዙ፡ ቦታ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ብለውት፡ ይገኛል። ይኸ፡ ባንድ፡ በኢትዮጵያ፡ ስም፡ የሚጠራው፡ ሕዝብ፡ በውስጥ፡ አገሩ፡ በነገድ፡ በጉሣ፡ በልማድ፡ በቋንቋ፡ ምን፡ ያኸል፡ እንደሚለያዩ፡ አሁንም፡ በምዕራፍ፡ ሦስት፡ ያነበበነውን፡ ማስታወስ፡ ይገባል። እነ፡ አጋርታሽድ፡ የሕዝቡን፡ ነገድና፡ ልማድ፡ በሚባለው፡ በሚለብሰው፡ በሚኖርበት፡ ሥፍራ፡ በሚመስለው፡ የእንስሳ፡ ዓይነት፡ « ስትሩእፋኸ » አክራሪፋኸ - ትሮግሎዲት - ላጉሴፋል - ሔዮራኮሴፋል - ማከሮቢያን » እያሉ፡ ቁጥሩን፡ እስከ፡ ፵፮፡ ያደረሱት፡ የሚበዛም፡ ቢሆን፡ ባጭሩ፡ የሕዝቡ፡ የነገድና፡ የቋንቋው፡ ስም፡ በዛሬው፡ ዘመን፡ እንደሚታወቀው፡ ሳባ፡ ሲኖር፡ በጅያ፡ ቅማንት፡ ቁናማ፡ ጋላ እያሉ፡ የካሙና፡ የሴሙ፡ ዘር፡ ይለያል። እነዚህም፡ በመጀመሪያ፡ ጊዜ፡ ስማቸውንና፡ ቋንቋቸውን፡ ይዘው፡ ከዚያ፡ ወዲህ፡ ከውጭ፡ እየመጣ፡ የሚደረገው፡ ሁሉ፡ የራሱን፡ ስምና፡ ቋንቋ፡ ይዞ፡ በመኖር፡ ረገታ፡

አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ በፊተኞቹና፡ በነባሮቹ፡ ተውጦ፡ ይገኛል። በነዋሪው፡ በካም፡ ሕዝብ፡ ላይ፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ የተባሉትን፡ አግግዝያን፡ በዩዝመኑ፡ ገብተው፡ በገጃነትም፡ በነዋሪነትም፡ በኢትዮጵያ፡ ከተመሠረቱ፡ ወዲህ፡ በየጊዜው፡ በነሱ፡ ላይ፡ የተጨመረው፡ ሕዝብ፡ ከየታሪኩ፡ ሲለቀም፡ የእሥራኤል፡ የካንዓን፡ የፋርስ፡ የሕንድ፡ ዘር፡ በየጊዜው፡ በየምክንያቱ፡ እየገባ፡ እንደ፡ ተጨመረ፡ ይታወቃል።

ፋርሶችና፡ በነሱ፡ እካባቢ፡ የሚኖር፡ ሕዝብ፡ በነካምቢዝና፡ በነዳርዮስ፡ ዘመን፡ መንግሥት፡ የፋርስ፡ መንግሥት፡ የኢትዮጵያን፡ ጠረፍ፡ በሚገዛበት፡ ጊዜ፡ ፋርሶች፡ በኢትዮጵያ፡ ሲገቡ፡ ኢትዮጵያውያንም፡ ደግሞ፡ ወደነሱ፡ አገር፡ በወታደርነት፡ ሔደው፡ ይኖሩ፡ ነበር። ፋርሶች፡ በዳርዮስ፡ ይገኙ፡ ዘመን፡ ከግሪኮች፡ በተዋጉ፡ ጊዜ፡ ኢትዮጵያውያን፡ የአንበሳና፡ የነብር፡ ለምድ፡ ለብሰው፡ በፋርስ፡ ሹም፡ እየተመሩ፡ ለብቻቸው፡ የጦር፡ ግንባር፡ ይዘው፡ ከግሪኮች፡ ተዋግተዋል፡ ተብሎ፡ ባለፈው፡ የተጻፈውን፡ እናስታውስ።

የካንዓን፡ ሕዝብ፡ አያሉ፡ ወልደ፡ ነዌ፡ አገራቸውን፡ ለአስራኤል፡ ነገድ፡ ለማከፋፈል፡ ሲል፡ በጦርነት፡ ባጠፋቸው፡ ጊዜ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ተሰደዋል፡ ይባላል።

የእስራኤል፡ ነገዶች፡ ደግሞ፡ በፊት፡ የአሶር፡ ንጉሥ፡ ሰማርያን፡ በክበበ፡ ጊዜ፡ ናቡከደነጾር፡ ኢየሩሳሌምን፡ ባፈረሰበት፡ ከዚያ፡ ቀጥሎ፡ ሮማዊው፡ ጢሞስ፡ በጦርነት፡ ባሰጠው፡ ብረት፡ ዘመን፡ ሁሉ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ገብተዋል፡ ይባላል። በተረፈ፡ በሰላም፡ ዘመንም፡ በንግድና፡ በሌላም፡ ምክንያት፡ ከርስቲያንም፡ እስላምም፡ ከረመኔም፡ በመጣ፡ በየጊዜው፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ መግባቱና፡ መራባቱ፡ አልቀረም። ስለዚህ፡ በሌሎች፡ አገሮች፡ እንደሚደርሰው፡ በኢትዮጵያ፡ የነገድና፡ የቋንቋ፡ ዓይነት፡ ቢበረከት፡ የስምና፡ የልማድ፡ ዓይነትም፡ ቢበዛ፡ አያስደንቅም። ልማዱ፡ ቋንቋው፡ ቢበረከት፡ አንድ፡ ጊዜ፡ በኢትዮጵያዊነት፡ ስም፡ ታስሯልና፡ አሁን፡ ወደ፡ ዋናው፡ አሳባችን፡ እንመለስ።

እንግዲህ፡ ከአክሱም፡ መንግሥት፡ መነሣት፡ ቀደም፡ ብሎ፡
 ባለፈው፡ ረጅም፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ የገነነው፡ የኖረታ፡ መንግሥት፡
 እንደምን፡ እንደተነሣ፡ እንደምን፡ እንደወደቀ፡ በግብፅ፡ እንደ፡
 ተገዛ፡ ግብፅንም፡ መልሶ፡ እንደገዛ፡ ከዚያም፡ ነፃነቱን፡ ይዞ፡ እስከ፡
 ዓረብ፡ ወረራ፡ (ጅኛው፡ መቶ፡ ዓመተ፡ ምሕረት፡) ድረስ፡ እንደ፡
 ምን፡ እንደደረሰ፡ ያለፈው፡ ክፍል፡ በየምዕራፉ፡ አስረድቶናል፡
 አሁን፡ ደግሞ፡ ያርሱ፡ ገዢነትና፡ ገናናነት፡ ሲቀዘቅዝ፡ በጉኑ፡
 በምሥራቅ፡ በኩል፡ የሚገኘው፡ እክሱም፡ በፈንታው፡ እንደ፡
 ምን፡ እንደተነሣ፡ ልንመሰክት፡ ነው፡ የኖረታና፡ የእክሱም፡
 አገሮች፡ በአገር፡ ጉርብትናም፡ በዘርም፡ የሚገኙ፡ ሁለቱ፡ በየ፡
 ተራ፡ የገነኑ፡ ወንድማማቾች፡ ናቸው፡ ሁለቱ፡ አገሮች፡ በመልክ፡
 ቅርጽ፡ በጁም፡ ግባት፡ በአገር፡ ካርታ፡ አቀማመጥ፡ በሥርዓትና፡
 በልማድ፡ በቤትና፡ በዕቃ፡ በጦር፡ መሣሪያ፡ በሙሉም፡ ባይሆን፡
 በመጠኑ፡ ተመሳሳሪው፡ በዘር፡ ተከላልሰው፡ ይገኛሉ፡

በመዝሙሪያ፡ ኖረታ፡ ቀጥሎ፡ መርዌ፡ በገነነበት፡ በዓት፡
 በእክሱም፡ ዙሪያ፡ የሚገኘው፡ አገር፡ በነርሱ፡ መገዛቱ፡ እክሱም፡
 በገነነ፡ ጊዜ፡ ደግሞ፡ አብርሃና፡ (አዛና)፡ ተከታዮቹ፡ ኑቢያን፡
 (ኖረታና፡ መርዌን)፡ መግዛታቸው፡ የታወቀ፡ ስለሆነ፡ ይህ፡ የርሱ፡
 በርስ፡ መገዛዛት፡ እንደነታቸውን፡ ጭምር፡ ያስረዳል፡ በዚህ፡
 የተነሣ፡ አብዛኛው፡ ጸሐፊ፡ ሁሉ፡ ይልቁንም፡ ያገራችን፡ ሊቃውንት፡
 ከእክሱም፡ በፊት፡ በኖረታና፡ በመርዌ፡ የነገሡትን፡ ነገሥታት፡
 የኢትዮጵያ፡ ነገሥታት፡ እያደገ፡ ዝርዝራቸውን፡ ከነስማቸው፡
 ከእክሱሙ፡ ነገሥታት፡ ጋር፡ ተርታ፡ እየሰጠ፡ ደባልቆ፡ ይጽፋል፡
 ብላቴን፡ ጌታ፡ ጎሩይም፡ በዋዜማ፡ መጽሐፋቸው፡ ሌሎችም፡
 ጸሐፊዎች፡ ሁሉ፡ የካም፡ ነገሥታት፡ አድርገው፡ ዝርዝራቸውን፡
 የምናየው፡ እነዚህ፡ በኑቢያ፡ (ኖረታና፡ መርዌ)፡ የነገሡትን፡
 ነገሥታት፡ ነው፡ በዚያም፡ ዝርዝር፡ ውስጥ፡ ግብፅን፡ የገዙት፡
 እነፒያንኪ፡ እነሻባካ፡ እነታርሐቃ፡ እነታኑታሙን፡ በግብፅ፡
 የተገዙትም፡ በግብፅም፡ ሳይገዙ፡ ግብፅንም፡ ሳይገዙ፡ በነገነት፡
 ባገራቸው፡ የኖሩትም፡ የኢትዮጵያ፡ ነገሥታት፡ ተብለው፡ ተዘርዝረዋል፡
 ዳሩ፡ ግን፡ በዚህ፡ ዝርዝር፡ ያመት፡ ቀጥሮ፡ የዘመን፡ ልክና፡
 ስም፡ ዛሬ፡ ታሪካቸውን፡ በምንመረምርበት፡ ጊዜ፡

ከነዋሪው፡ ዝርዝር፡ ጋር፡ የማይጠጋም፡ እለ፡ ስለዚህ፡ በምናየው፡
 በነገሥታት፡ ዝርዝር፡ ላይ፡ በሙሉ፡ እምነት፡ ሊጣልበት፡ አይቻልም፡
 ግብያቹ፡ በሚገዙበት፡ ጊዜ፡ የበላይ፡ የፈርዖኑ፡ ልጅ፡ የበታች፡
 ኢትዮጵያዊው፡ ንጉሥ፡ ባንድነት፡ ይገዙ፡ የነበረውን፡ ሁለቱንም፡
 የኢትዮጵያ፡ ንጉሥ፡ እያሉ፡ ሲያከታተሉት፡ እንደዚሁም፡ ኢትዮጵያውያን፡
 ግብፅን፡ በሚገዙበት፡ ጊዜ፡ ለአገቶቻቸው፡ ትልቅ፡ ሥልጣን፡
 እየሰጡ፡ በቲብና፡ በኖረታ፡ ከተማ፡ የሾሟቸውን፡ ሴቶች፡
 ከፈርዖኖቹ፡ ኢትዮጵያውያን፡ እያከታተሉ፡ የቲብን፡ (ላዕላይ፡ ግብፅ)፡
 ገዢዎች፡ እንደ፡ ኢትዮጵያ፡ ነገሥታት፡ ቈጥረዋቸዋል፡

ለምሳሌ፡ በዋዜማ፡ መጽሐፍ፡ በካያኛው፡ ገጽ፡ ቀጥሮ፡ ፲፪
 ኒካንታ፡ ቅንዳኬ፡ ብለው፡ ከሳባቃ፡ (ሻባካ)፡ ቀጥሎ፡ እንደ፡ ነገሠች፡
 የጸፋዋት፡ አሚኒሪት፡ የተባለችው፡ የሻባካ፡ ሞግዚትና፡ የቲብ፡ ገዢ፡
 የነበረችው፡ ነች፡ እንጂ፡ ሻባካ፡ ሞቶ፡ በርሱ፡ አገር፡ ኢትዮጵያንና፡
 ግብፅን፡ የገዛች፡ አይደለችም፡ እሷንም፡ ጽፈው፡ ክርሷ፡ በኋላ፡
 ታርሐቃን (ቲርሐቅ፡ ወረደ፡ ነጋሽን)፡ ሲያገቡ፡ በሻባካና፡ በታርሐቃ፡
 መካከል፡ በደንብ፡ በግብፅና፡ በኢትዮጵያ፡ ላይ፡ የነገሠው፡
 ሻባቶካ፡ የሚባለው፡ የሻባካ፡ ልጅ፡ ተዘጋል፡

የሆነ፡ ሆኖ፡ የኖረታና፡ የእክሱም፡ እንደነታ፡ ከዚህ፡ በላይ፡
 በተገለጸውና፡ ይልቁንም፡ በኢትዮጵያዊነት፡ ሲገጥም፡ የሚለያዩ
 በትን፡ ደግሞ፡ እንመልከት፡

በዘር፡ ረገድ፡ እክሱማውያን፡ ከሴም፡ ወገን፡ ከወረደው፡ ከዮቅጣን፡
 ሳባ፡ የመጡ፡ ሲሆኑ፡ የኑብያ፡ (ኖረታና፡ መርዌ)፡ ሕዝብ፡ ከካምና፡
 ከኩሽ፡ ከወረዱት፡ ሳባ፡ የመጡ፡ ስለሆኑ፡ በእክሱሞች፡ ዘንድ፡
 ሲማዊ፡ በኑብያዎቹ፡ ዘንድ፡ የካምና፡ የኩሽ፡ ዘር፡ ይበዛል፡

ኖረታና፡ መርዌ፡ ከግብፅ፡ እንደመዋሰናቸው፡ መጠን፡ ቋንቋቸው፡
 ፈደላቸው፡ ሃይማኖታቸው፡ ከግብፅ፡ ጋር፡ የተመሳሰለ፡ ነው፡
 ከማለት፡ ይልቅ፡ በትክክል፡ ከግብፅ፡ የተወሰደ፡ ነው፡ እክሱም፡
 ደግሞ፡ ወደፊት፡ እንደምናገኘው፡ ከዓረብ፡ አገር፡ ጋር፡ ጉረቤት፡
 ስለሆነ፡ በእክሱም፡ ከነዋሪው፡ በቀር፡ በገዢነት፡ የተ

መሠረቱት፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ ከላባ፡ ከሐበሳት፡ ከሐሚያራት፡ ...
 የመጡ፡ ነገዶች፡ ስለሆኑ፡ ቋንቋቸው፡ ጽሕፈታቸው፡ ልማዳቸው፡
 ከደቡብ፡ ዓረብ፡ የተወረሰ፡ ሆኖ፡ ይገኛል። ደቡብ፡ ዓረብ፡ ደግሞ፡
 ይኸን፡ አክሱሞች፡ የወረሱትን፡ ሥልጣኔ፡ ከየት፡ አገኘው፡ ተብሎ፡
 ሲመረመር፡ ከባቢሎንና፡ ከአሶር፡ ሆኖ፡ ይገኛል፡ ይኸውም፡ ማለት፡
 ከመካከለኛው፡ ምሥራቅ፡ (አሶር-ባቢሎን-ከሰዳውያን-አካድያን)፡
 በየጊዜው፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ መጥተው፡ ሲኖሩ፡ ከዚያ፡ ደግሞ፡
 የኤርትራን፡ ባሕር፡ እየተሻገሩ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ገቡ ። የነር
 ሱም፡ ፊደልና፡ ቋንቋ፡ ሃይማኖትና፡ ልማድ፡ ከአሶራውያንና፡
 ከአካድ፡ ሲመሳሰል፡ ከናፓታዎችና፡ ከመርዌዎች፡ ከግብፆች፡
 ፊደልና፡ ቋንቋ፡ ጋር፡ በፍጹም፡ የተለያየ፡ ነው ። በሰፊው፡ ግብፆ
 ችና፡ የናፓታ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ይሠሩበት፡ የነበረውን፡ ሂደጭ
 ሲፍ፡ እንዳየን፡ ወደፊት፡ አክሱሞች፡ ይሠሩበት፡ የነበረውን፡ ለዛ
 ሬው፡ ፊደላችን፡ እንደ፡ አባት፡ የሚቈጠረውን፡ የሳባ፡ ፊደል፡
 እንመለከታለን ።

በአምልኮም፡ ናፓታዎቹ፡ እንደግብፆቹ፡ በአሞን፡ በኦሲሪስ፡
 በሐትሆር፡ ሲያመልኩ፡ አክሱሞች፡ ከክርስትና፡ በፊት፡ በማሕ
 ረም፡ በኦሲታር፡ (በጨረቃና፡ በከዋክብት)፡ ያመልኩ፡ ነበር፤ እነ
 ዚህም፡ አማልክት፡ የደቡብ፡ ዓረቦች፡ የሚያመልኩባቸውና፡
 እነርሱ፡ ይዘው፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ይዘዋቸው፡ የተሻገሩት፡ አማ
 ልክት፡ መሆናቸው፡ ነው ። ዳሩ፡ ግን፡ ለዛሬዬቱ፡ ኢትዮጵያ፡ አክ
 ሱም፡ አባትነቱን፡ አንድነቱን፡ ይዞ፡ ሲረጋ፡ ናፓታና፡ መርዌ፡
 ግን፡ በዓረብ፡ ወረራ፡ ምክንያት፡ በቀላሉ ጥንጥን፡ መንግሥት፡
 ድካም፡ ያን፡ ጊዜ፡ ተነጥሎ፡ የዓረቦችን፡ ሃይማኖትና፡ ቋንቋ፡ ይዞ
 ዛሬ፡ ለብቻ፡ የሱዳንን፡ መንግሥት፡ አቁሞ፡ የጎረቤት፡ አገር፡
 ሆኗል ።

አክሱም፡ ግን፡ ሳይነጠል፡ ከተማውም፡ መሬቱም፡ በዛሬ
 ዬቱ፡ ኢትዮጵያ፡ እጅ፡ ስለሆነ፡ ዘመኑም፡ ለጊዜያችን፡ ስለቀረበ፡
 የሥልጣኔያችን፡ መነሻ፡ የገናኖነታችን፡ መታሰቢያነቱ፡ ከናፓታ፡
 ይበልጥ፡ ሁል፡ ጊዜ፡ ይሰማል ። በሃይማኖትና፡ በዘር፡ ብቻ፡ ሳይ
 ሆን፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ በየጊዜው፡ እየፈለሱ፡ የመጡት፡ የሳባ፡

የሂሚያራት፡ የሀበሳት፡ ወገኖች፡ ዛሬ፡ ላለው፡ ትግሬና፡ አማራ፡
 አባትነታቸው፡ ሲታወቅ፡ የነርሱ፡ (የሳባ)፡ ፊደልና፡ ቋንቋም፡
 ለዛሬው፡ ፊደላችንና፡ የግዕዝ፡ ቋንቋችን፡ አባትነቱ፡ ግልጽ፡
 ነው ።

ባለፈው፡ በጻፍነው፡ ዛሬ፡ ሱዳን፡ ቀድሞ፡ ኑቢያ፡ ወይም፡
 የናፓታ፡ ሕዝብና፡ በቀድሞዎቹ፡ አክሱሞች፡ በዛሬዎቹ፡ ኢትዮ
 ጵያውያን፡ መካከል፡ ያለውን፡ ልዩነት፡ ለመረዳት፡ ብዙ፡ ጊዜ፡
 ሲከራከሩበት፡ ለሚኖሩት፡ ኢትዮጵያውያን፡ ከዚህ፡ በላይ፡ የተጻ
 ፈው፡ እንደሚገባቸው፡ ተስፋ፡ አለኝ ። ከዚህ፡ የተረፈውን፡
 ደግሞ፡ ከዚህ፡ መጽሐፍ፡ ቀጥሎ፡ የተጻፈውንና፡ ለብቻ፡ የታተ
 መውን፡ የአክሱሞችን፡ ታሪክ፡ ፊደላቸውን፡ ሃይማኖታቸውን፡
 አንባቢ፡ በሚመለከትበት፡ ጊዜ፡ ካለፈው፡ ካነበበው፡ ከናፓታ
 ዎቹ፡ ታሪክና፡ ሃይማኖት፡ ከጽሑፍና፡ ከፊደላቸው፡ ጋር፡ ራሱ፡
 እያመዛዘነ፡ የራሱን፡ ፍርድ፡ ሲሰጥ፡ ይችላል ።

ተ ፈ ጸ መ ።

